Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
HERCEGBOSANSKA ŽUPANIJA
UPRAVA ZA CIVILNU ZAŠTITU

PROGRAM RAZVOJA

ZAŠTITE I SPAŠAVANJA LJUDI I MATERIJALNIH DOBARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA U HERCEGBOSANSKOJ ŽUPANIJI ZA RAZDOBLJE OD 2026.-2032. GODINE

Livno, 2026. godina

Temeljem članka 26. Ustava Hercegbosanske županije („Narodne novine HBŽ“, broj 2/96, 3/96, 9/04 i 10/05), a u svezi članka 173. stavak 4. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine Federacije BiH“, broj: 39/03, 22/06 i 43/10), te članka 7. stavak 1. Zakona o zaštiti od požara Hercegbosanske županije („Narodne novine HBŽ“, broj 1/26 i 3/26), a sukladno člancima 98. i 150. Poslovnika Skupštine Hercegbosanske županije („Narodne novine HBŽ“, broj 8/03, 14/03, 1/04, 6/05, 11/06 i 5/08), Skupština Hercegbosanske županije na sjednici održanoj dana, 07. kolovoza 2026. godine donosi 19.8.26.

ODLUKU 11-01-40-69/26

o usvajanju Programa razvoja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Hercegbosanskoj županiji za razdoblje od 2026.-2032. godine

I.

Skupština Hercegbosanske županije usvaja Program razvoja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Hercegbosanskoj županiji za razdoblje 2026.-2032. godine.

II.

Program razvoja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Hercegbosanskoj županiji za razdoblje 2026.-2032. godine čini sastavni dio ove Odluke.

III.

Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Narodnim novinama Hercegbosanske županije“.

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovina
Hercegbosanska županija
Skupština
Tomislavgrad

Broj : 01-02-26.2 /26
Datum : 07. kolovoza 2026. godine

Predsjedatelj Skupštine
Jozo Ćosić

S A D R Ž A J

UVOD 7

A) POLITIKA RAZVOJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA LJUDI I MATERIJALNIH DOBARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA U HERCEGBOSANSKOJ ŽUPANIJI 8

1. VIZIJA I CILJEVI 8

1.1. Vizija razvoja 8

1.2. Ciljevi razvoja 9

1.3. Zaključno razmatranje 12

2. TEMELJNA NAČELA I OPREDJELJENJA 13

3. PODRUČJA RAZVOJA SUSTAVA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA 16

3.1. Faza smanjenja rizika koji prethodi prirodnoj ili drugoj nesreći 17

3.2. Faza odgovora i oporavka nakon prirodne ili druge nesreće 21

4. PROVEDBA 23

4.1. Strategija razvoja zaštite i spašavanja 23

4.2. Razvojni programi i projekti 23

4.3. Nositelji provedbe 24

4.4. Financiranje Programa razvoja 25

5. ZAKLJUČCI 26

B) STRATEŠKI PRAVCI RAZVOJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA LJUDI I MATERIJALNIH DOBARA S AKCIJSKIM PLANOVIMA 27

UVOD 27

1. OPĆENITO O STRATEŠKIM PRAVCIMA 27

1.1. Povezanost i logika razvoja 27

1.2. Elementi svakog strateškog pravca 27

1.3. Osvrt na sadašnje stanje 27

1.4. Razvojna vizija 28

1.5. Ograničenja i fleksibilnost 28

2. AKCIJSKI PLANOVI 28

2.1. Ključna pitanja akcijskih planova 28

2.2. Vrste aktivnosti 28

2.3. Dinamika i prioriteti 29

2.4. Nositelji i sudionici 29

2.5. Dodatna pojašnjenja i značaj 29

3. KONKRETNI STRATEŠKI PRAVCI S AKCIJSKIM PLANOVIMA 30

3.1. Program osiguranja minimuma robnih i drugih zaliha za potrebe zaštite i spašavanja (spremnost i odgovor) 30

3.2. Program zaštite od epidemija ... 32
3.3. Program zaštite od epizootija ... 34
3.4. Program zaštite od poplava ... 36
3.5. Program zaštite šuma ... 41
3.6. Utjecaj radiološko-kemijsko-bioloških (RKB) agenasa i mjere za saniranje posljedica po ljude i okoliš ... 44
3.7. Zaštita od potresa, mjere i postupci za smanjenje ugrožavanja ... 47
3.8. Izrada katastra područja ugroženog opasnim otpadom ... 50
3.9. Izrada katastra izvorišta vode za piće – projekt ... 53
3.10. Unapređenje i modernizacija operativnih centara civilne zaštite – projekt ... 56
3.11. Protupožarna zaštita i vatrogastvo u Hercegbosanskoj županiji, dio sustava zaštite i spašavanja – projekt ... 59
3.12. Obučavanje i osposobljavanje za zaštitu i spašavanje – projekt ... 64
3.13. Odnosi s javnošću u sustavu zaštite i spašavanja – projekt ... 65
3.14. Stanje objekata kulturne baštine i načini njihove zaštite u prirodnim i drugim nesrećama – Hercegbosanska županija ... 68
C) PROGRAM RAZVOJA ZAŠTITE OD POŽARA ... 72
Uvod ... 72
1. POLITIKA RAZVOJA ... 72
1.1. Politika razvoja ... 72
1.2. Vizija ... 73
1.3. Cilj ... 73
2. STRATEGIJA RAZVOJA ... 73
2.1. Postojeće stanje ... 73
2.2. Normativni okvir ... 75
2.3. Institucionalni okvir ... 76
2.4. Temeljni ciljevi i kriteriji ... 76
3. AKCIJSKI PLAN ... 82
Nositelji Akcijskog plana ... 82
Financijski obuhvat ... 82
Zaključci ... 82
D) POSEBNI DOKUMENTI O SADAŠNJEM STANJU RAZVOJA SUSTAVA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA I NAČINU REALIZACIJE ZADATAKA IZ PROGRAMA RAZVOJA U POJEDINIM PODRUČJIMA ... 84
1. ZAKLJUČCI IZ PROCJENE UGROŽENOSTI HERCEGBOSANSKE ŽUPANIJE ... 84
Uvod ... 84
Ključne opasnosti za područje Hercegbosanske županije ... 84
1.1. Opći zaključci ... 86

1.2. Zaključci po pojedinim opasnostima 88
1.3. Snage civilne zaštite i materijalno-tehnička sredstva predviđena za angažiranje na zadatcima zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća 100
2. PODACI O STANJU ORGANIZIRANOSTI CIVILNE ZAŠTITE I DOSTIGNUTI STUPANJ ZAŠTITE I SPAŠAVANJA OD POJEDINI PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA 102
Uvod 102
2.1. Stanje organiziranosti civilne zaštite 102
2.2. Dostignuti stupanj zaštite i spašavanja od pojedinih prirodnih i drugih nesreća 107
3. PLANSKE PREVENTIVNE MJERE ZAŠTITE I SPAŠAVANJA 109
3.1. Opće naznake prevencije 109
3.2. Prevencija kroz mjere i aktivnosti 110
4. TEMELJNI CILJEVI, ZADATCI I NAČINI OSTVARIVANJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA SA SMJERNICAMA ZA ORGANIZIRANJE SNAGA I SREDSTAVA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA 119
Uvod 119
4.1. Temeljni ciljevi 120
4.2. Konkretne zadaće 120
4.3. Opremanje 121
4.4. Suradnja s nevladinim organizacijama i udrugama 122
4.5. Načini ostvarivanja zaštite i spašavanja 122
4.6. Smjernice za organiziranje snaga i sredstava civilne zaštite, odnosno snaga zaštite i spašavanja 123
5.TEMELJI ZA IZRADU PROGRAMA OBUČAVANJA I OSPOSOBLJAVANJA U ZAŠTITI I SPAŠAVANJU 126
5.1.Uvod 126
5.2. Obuka stožera, općinskih/gradskih službi civilne zaštite i uprave civilne zaštite 127
5.3. Obuka stožera civilne zaštite u mjesnim zajednicama i povjerenika civilne zaštite 127
5.4. Obuka postrojbi opće i specijalizirane namjene 128
5.5. Obuka službi zaštite i spašavanja 128
5.6. Obuka pučanstva 129
5.7. Cilj i namjena obuke i osposobljavanja 130
5.8. Programiranje 130
5.9. Planiranje 130
5.10. Financiranje obučavanja i osposobljavanja za zaštitu i spašavanje 131
5.11. Zaključci o obuci i osposobljavanju 131
6. SMJERNICE ZA ISTRAŽIVAČKU I RAZVOJNU DJELATNOST OD ZNAČAJA ZA ZAŠTITU I SPAŠAVANJE 132
6.1. Uvod 132

6.2. Pregled projekata istraživačke i razvojne djelatnosti 133
6.3. Projekti prema općim zaključcima Procjene ugroženosti 136
6.4. Projekti po posebnim zaključcima iz Procjene ugroženosti 138
7. PREGLED OČEKIVANIH TROŠKOVA SA IZVORIMA FINANCIRANJA 139
Uvod 139
7.1. Financiranje u sustavu zaštite i spašavanja u Županiji 139
7.2. Financiranje u sustavu zaštite od požara i vatrogastva 140
7.3. Očekivani troškovi 142
7.4. Pregled projekata financiranih iz međunarodne pomoći 143
E) ZAVRŠNI DIO 147

UVOD

Ovaj Program predstavlja okvirni i temeljni strateški dokument kojim se usmjerava daljnji razvoj i izgradnja sustava zaštite i spašavanja u Hercegbosanskoj županiji. Njegova je svrha unaprijediti provedbu Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća (u daljnjem tekstu: Zakon o zaštiti i spašavanju), kao i svih provedbenih i drugih akata koji proizlaze iz njega.
Kroz Program se utvrđuju jasni smjerovi razvoja sustava zaštite i spašavanja, definiraju prioriteti i akcijski planovi, te osigurava usklađivanje i funkcionalno objedinjavanje mjera koje proizlaze iz drugih sistemskih zakona i strateških dokumenata. Na taj način osigurava se cjelovit, učinkovit i koordiniran pristup mjerama zaštite i spašavanja, s posebnim naglaskom na prevenciju, pripravnost i učinkovit odgovor na prirodne i druge nesreće.
Posebna važnost daje se koordinaciji aktivnosti na svim razinama vlasti u Hercegbosanskoj županiji – od općinskih struktura, preko županijskih institucija, do suradnje s federalnim i državnim tijelima, kao i međunarodnim partnerima. Time se jača ukupna otpornost zajednice i podiže razina sigurnosti stanovništva i materijalnih dobara.

Ovaj Program razvoja obuhvaća sljedeća tematska područja:

- Politika razvoja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Hercegbosanskoj županiji, kao okvir za donošenje strateških i operativnih odluka,
- Strateške pravce razvoja sustava zaštite i spašavanja, s jasno definiranim akcijskim planovima, mjerama i rokovima njihove realizacije,
- Program razvoja zaštite od požara, kao jednog od najučestalijih i najsloženijih oblika ugroza na području županije,
- Analitičke i posebne dokumente kojima se prikazuje postojeće stanje sustava zaštite i spašavanja, te utvrđuje način realizacije zadataka iz Programa u pojedinim oblastima djelovanja (prevencija, pripravnost, opremanje, edukacija, obuka i odgovor na nesreće).

A) POLITIKA RAZVOJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA LJUDI I MATERIJALNIH DOBARA OD PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA U HERCEGBOSANSKOJ ŽUPANIJI

Politikom razvoja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Hercegbosanskoj županiji (u daljnjem tekstu: Politika razvoja) utvrđuje se politika, vizija i ciljevi, kao i strateški pravci razvoja zaštite i spašavanja na razini županije i jedinica lokalne samouprave.
Politika razvoja predstavlja okvirni i temeljni dokument kojim se omogućuje donošenje i provedba zakona, provedbenih i drugih akata, odlučuje o temeljnim načelima i opredjeljenjima, područjima razvoja, akcijskim planovima i prioritetima na razini Hercegbosanske županije, kao i općina/gradova (u daljnjem tekstu: jedinice lokalne samouprave).

1. VIZIJA I CILJEVI

Kako je cilj strateškog razvojnog planiranja integralni razvoj, on se u Hercegbosanskoj županiji shvaća kao jedinstveno povezivanje političko-ekonomskih (gospodarskih), socijalno-sigurnosnih i ciljeva zaštite i spašavanja.
To znači da sustav zaštite i spašavanja mora biti uklopljen u širu viziju održivog razvoja Hercegbosanske županije, jer samo integriranim pristupom može se postići dugoročna sigurnost stanovništva, očuvanje materijalnih dobara i stabilan društveno-gospodarski razvoj.
Program razvoja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara u Hercegbosanskoj županiji (u daljnjem tekstu: Program razvoja) polazi od analize postojeće situacije i ključnih problema sustava, identificira buduće ciljeve, te povezuje sadašnjost i budućnost u ostvarivanju željenog stanja.
U tom smislu, osloncem na postojeće kapacitete upravnih i operativno-stručnih tijela, službi i postrojbi civilne zaštite, nužno je postići funkcionalnu integraciju do sada nedovoljno povezanih elemenata sustava. To se posebno odnosi na:

- protupožarnu zaštitu i vatrogastvo,
- zaštitu od poplava i spašavanje na vodi,
- službe za spašavanje iz ruševina i službe za spašavanje iz neurbanog područja,
- higijensko-epidemiološke službe,
- zdravstvene ekipe hitne pomoći,
- kapacitete Oružanih snaga BiH i MUP-a,
- pravne osobe od značaja za zaštitu i spašavanje.

Na taj način Hercegbosanska županija može značajno unaprijediti pripravnost i sposobnost odgovora na prijetnje prirodnih i drugih nesreća.

1.1. Vizija razvoja

Donošenjem Zakona o zaštiti i spašavanju FBiH, Hercegbosanska županija, njene općine i gradovi, zakonodavna i izvršna vlast, pravne osobe i građani stekli su pravo i obvezu izgradnje učinkovitog sustava zaštite i spašavanja ljudi, materijalnih dobara i okoliša.

Na temelju Procjene ugroženosti Hercegbosanske županije od prirodnih i drugih nesreća, jasno je istaknuta potreba za planskim, preventivnim i operativno-stručnim mjerama koje će osigurati spremnost svih nositelja sustava.
Kroz materijalno-tehničko opremanje, edukaciju stožera civilne zaštite, uspostavu sustava obrazovanja i širenje kulture sigurnosti među građanima, omogućit će se smanjenje rizika i posljedica nesreća na području županije.

1.2. Ciljevi razvoja

Ciljevi razvoja u Hercegbosanskoj županiji usmjereni su na:

- smanjenje smrtnosti i ranjivosti stanovništva,
- smanjenje ekonomskih gubitaka i štete na kritičnoj infrastrukturi,
- povećanje dostupnosti sustavima ranog upozoravanja,
- razvijanje otpornosti zajednice na katastrofe.

Strateški ciljevi:

Strateški cilj 1.
Izgradnja i jačanje jedinstvenog sustava zaštite i spašavanja u Hercegbosanskoj županiji.

Strateški cilj 2.
Razvoj kapaciteta za upravljanje rizicima od katastrofa kroz prevenciju, edukaciju i jačanje pripravnosti.

Strateški cilj 3.
Jačanje zaštite od požara i vatrogastva, osobito zbog velike ugroženosti Hercegbosanske županije šumskim i otvorenim požarima, te duge granice s Republikom Hrvatskom.

1.2.1. Swot analiza strateških ciljeva

Za sagledavanje realnih kapaciteta i izazova, provedena je SWOT analiza:

Snage (S): postojeće strukture civilne zaštite, iskustvo u kriznim situacijama, geografski položaj koji omogućuje suradnju s Hrvatskom.
Slabosti (W): nedovoljna opremljenost, nepovezanost institucija, manjak edukacije i svijesti građana.
Prilike (O): prekogranična suradnja, EU fondovi i međunarodni projekti, razvoj novih tehnologija za rano upozoravanje.
Prijetnje (T): učestali požari, poplave, potresi, klimatske promjene, migracije stanovništva i manjak stručnog kadra.

Strateški ciljevi:

Strateški cilj 1: Izgradnja i jačanje sustava zaštite i spašavanja

SNAGE (S):	**SLABOSTI (W):**
✓ Postoji institucionalni okvir (Uprava CZ, PVP, DVD, MUP, zdravstvene službe). ✓ Stečeno iskustvo u gašenju požara i intervencijama. ✓ Postoje operativne postrojbe za krizne situacije. ✓ Spremnost na suradnju (županija, općine, međunarodni partneri). ✓ Geografski položaj uz RH olakšava prekograničnu suradnju. ✓ Uspostavljeni planovi civilne zaštite i vježbe. ✓ Osnovna tehnička oprema i vozila postoje. ✓ Tradicija dobrovoljnog vatrogastva. ✓ Podrška županijskih i općinskih vlasti. ✓ Postojanje zakonske regulative HBŽ, FBiH i BiH.	✓ Nedovoljna financijska sredstva. ✓ Nedostatak specijalizirane opreme i vozila. ✓ Nedostatak obučenog kadra i mladih stručnjaka. ✓ Slaba koordinacija među institucijama. ✓ Zastarjela komunikacijska infrastruktura. ✓ Neujednačen razvoj kapaciteta među općinama. ✓ Slaba edukacija građana. ✓ Nedostatak preventivnih programa. ✓ Ovisnost o međunarodnoj pomoći. ✓ Neadekvatna hidrantska mreža i pristup udaljenim područjima. ✓ Nedovoljna svijest stanovništva i rukovoditelja objekata u svezi zaštite od požara, odnosno nepridržavanje propisa.
PRILIKE (O):	**PRIJETNJE (T):**
✓ EU fondovi i međunarodni projekti (IPA, Mehanizam CZ EU). ✓ Prekogranična suradnja s RH. ✓ Uvođenje novih tehnologija i digitalnih sustava. ✓ Jačanje svijesti i edukacije stanovništva. ✓ Suradnja s nevladinim organizacijama. ✓ Razvoj volonterizma i uključivanje mladih. ✓ Suradnja s akademskim institucijama. ✓ Modernizacija infrastrukture. ✓ Internacionalna vojna i civilna partnerstva. ✓ Ulaganja privatnog sektora u sigurnost.	✓ Češći i intenzivniji požari i poplave zbog klimatskih promjena. ✓ Ograničen proračun i politička nestabilnost. ✓ Odlazak mladih i stručnih ljudi. ✓ Rizik od velikih katastrofa (potresi, epidemije, prometne nesreće). ✓ Slaba prometna povezanost i raštrkanost naselja. ✓ Nastavak depopulacije i starenja stanovništva. ✓ Globalne ekonomske krize. ✓ Rizik od industrijskih nesreća i opasnog otpada. ✓ Slaba implementacija zakonskih mjera. ✓ Političko uplitanje u raspodjelu resursa. ✓ Neprimjenjivanje propisa iz područja zaštite od požara i eksplozija te rukovanja zapaljivim tekućinama i plinovima. ✓ Povećane opasnosti od tehnoloških akcidenata i eksplozija.

<u>Strateški cilj 2:</u> Razvoj kapaciteta za upravljanje rizicima od katastrofa

Snage (S)	**Slabosti (W)**
✓ Postoje stručni timovi za upravljanje rizicima i krizama ✓ Postojeće metode procjene ugroženosti i planiranja intervencija ✓ Dosadašnje iskustvo u prevenciji i hitnim intervencijama ✓ Spremnost na suradnju s institucijama i međunarodnim partnerima	✓ Ograničeni resursi za kontinuiranu edukaciju i treninge ✓ Nedovoljna koordinacija između općinskih i županijskih službi ✓ Slaba digitalizacija i upotreba modernih tehnologija u praćenju rizika ✓ Niska svijest građana o rizicima i postupcima u kriznim situacijama
Prilike (O)	**Prijetnje (T)**
✓ EU i međunarodni fondovi za projekte smanjenja rizika ✓ Razvoj edukacijskih programa i obuka osoblja ✓ Implementacija modernih sustava za rano upozoravanje i analizu rizika ✓ Suradnja s nevladinim sektorom i lokalnim zajednicama	✓ Povećana učestalost i intenzitet prirodnih katastrofa (poplave, suše, požari) ✓ Promjene klimatskih uvjeta koje povećavaju ranjivost ✓ Ograničena financijska i institucionalna podrška za dugoročne projekte ✓ Nedostatak kadra s iskustvom u kriznom menadžmentu

<u>Strateški cilj 3:</u> Jačanje zaštite od požara i vatrogastva

Snage (S)	**Slabosti (W)**
✓ Postojeće vatrogasne jedinice i dobrovoljna društva ✓ Iskustvo u intervencijama i edukaciji građana ✓ Postojanje Zakona o zaštiti od požara HBŽ ✓ Zakonski okvir i procedure za hitne intervencije ✓ Suradnja s MUP-om i civilnom zaštitom	✓ Nedostatak moderne opreme i vozila za gašenje šumskih i otvorenih požara ✓ Nedovoljno financijsko ulaganje u vatrogastvo na županijskoj razini ✓ Nepovezanost vatrogasnih službi s drugim operativnim postrojbama ✓ Nedostatak stalnih programa obuke i vježbi za osoblje ✓ Slaba svijest stanovništva o posljedicama požara; ✓ Slaba organiziranost vatrogasnih postrojbi na razini pojedinih općina; ✓ Slaba izgrađenosti hidrantske mreže, prikaz iste na kartama radi lakše dostupnosti; ✓ Nedovoljno postojanje protupožarnih prosjeka u šumama i poljima, zapuštenost polja tj. slaba obradivost.

Prilike (O)	Prijetnje (T)
✓ Prekogranična suradnja s Republikom Hrvatskom u protupožarnoj zaštiti EU i međunarodni fondovi za vatrogasne projekte ✓ Razvoj edukacije i svijesti građana o prevenciji požara ✓ Implementacija novih tehnologija (dronovi, senzori, GIS sustavi) ✓ Podrška lokalnih razina vlasti ✓ Donošenje novih propisa iz područja korištenja eksplozivnih tvari, prijevoza opasnih tvari, te zapaljivih tekućina i plinova; ✓ Suradnja s višim instancama vlasti; ✓ Jačanje inspekcijskih nadzora od strane inspektora zaštite od požara na objektima, šumarskih inspektora na šumskim zemljištima, a poljoprivrednih na poljoprivrednim zemljištima.	✓ Rastući broj i intenzitet šumskih i otvorenih požara ✓ Klimatske promjene koje povećavaju rizik od požara ✓ Odlazak mladih i obučenih vatrogasaca iz županije ✓ Nedovoljna spremnost zajednice za prevenciju i evakuaciju u slučaju velikih požara ✓ Neformiranje odgovarajućih struktura za zaštitu od požara i vatrogastvo-profesionalnih vatrogasnih postrojbi na razini općina/grad; ✓ Mogućnost nastanka požara uslijed neodržavanja građevina s aspekta zaštite od požara; ✓ Ugradnja neodgovarajućih materijala u građevine; ✓ Ne primjenjivanje zakonskih propisa iz zaštite od požara, eksplozija, te propisa koji obuhvaćaju zapaljive tekućine i plinove, eksplozivne tvari, te propise koji reguliraju prijevoz opasnih tvari. ✓ Ne primjereno korištenje eksplozivnih tvari i pirotehničkih sredstava od strane fizičkih i pravnih osoba

Analiza snaga, slabosti, prilika i prijetnji omogućila nam je detaljno sagledavanje cjelokupnog sustava zaštite od požara u Hercegbosanskoj županiji. Kroz ovaj proces prepoznali smo koje unutarnje prednosti možemo koristiti kao temelj za daljnji razvoj, ali i koje slabosti predstavljaju ograničenja i zahtijevaju ciljane intervencije. Istovremeno smo identificirali vanjske prilike koje pružaju dodatne mogućnosti za unaprjeđenje sustava, te prijetnje koje se mogu negativno odraziti na funkcioniranje, sigurnost i održivost županijskog modela zaštite i spašavanja.

Na temelju ove analize, jasno su identificirani strateški pravci budućeg djelovanja: jačanje zakonodavnog i institucionalnog okvira, modernizacija i standardizacija opreme, razvoj ljudskih kapaciteta kroz kontinuiranu obuku, te uspostava održivih financijskih modela. SWOT analiza tako nije samo instrument evaluacije postojećeg stanja, nego i ključni alat za planiranje razvoja zaštite i spašavanja u Hercegbosanskoj županiji, jer nam omogućuje da donosimo odluke utemeljene na realnim prednostima, prepoznatim slabostima, dostupnim prilikama i prijetnjama koje treba pravovremeno ublažiti.

1.3. Zaključno razmatranje

Program razvoja zaštite od požara Hercegbosanske županije provodit će se kroz strateške dokumente Uprave civilne zaštite, ali i kroz planove županijskih ministarstava, općina te drugih nadležnih institucija i organizacija. Provedba će biti osigurana kroz višegodišnje, trogodišnje i jednogodišnje planove, pri čemu će se redovno vršiti procjena učinkovitosti mjera, stupnja ostvarenja ciljeva i ukupnog napretka sustava zaštite i spašavanja.

Uprava civilne zaštite, u skladu sa svojim zakonskim ovlaštenjima iz Zakona o zaštiti od požara Hercegbosanske županije, Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu Federacije BiH te Zakona o zaštiti i spašavanju od prirodnih i drugih nesreća FBiH, imat će ključnu ulogu u koordinaciji

i nadzoru provedbe. Ona će pratiti realizaciju svih planiranih aktivnosti, izvještavati Vladu Hercegbosanske županije o postignutim rezultatima i izazovima, te predlagati potrebne korektivne mjere i daljnje aktivnosti.
Na taj način osigurat će se dinamičan i fleksibilan sustav koji će moći pravovremeno odgovoriti na nove okolnosti, koristiti dostupne resurse na optimalan način i kontinuirano jačati otpornost županije na rizike od požara i drugih nesreća.

2. TEMELJNA NAČELA I OPREDJELJENJA

Svi oblici zaštite i spašavanja moraju se provoditi sukladno načelima međunarodnog humanitarnog prava i međunarodnog prava o zaštiti ljudi, životinja, kulturnih dobara i okoliša od opasnih utjecaja prirodnih i drugih nesreća, te sukladno preuzetim međunarodnim obvezama (Ženevskom konvencijom o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba iz 1949. godine, kao i Dopunskim protokolom o Ženevskim konvencijama iz 1977. godine, Konvencijom o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanih sukoba iz 1954., Drugim protokolom o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanih sukoba iz 1999., Konvencijom o zabrani upotrebe sredstava za promjenu okoline u vojne i druge neprijateljske svrhe iz 1976., Dopunskim protokolom ženevskih konvencija i preporuka u svijetu prihvaćene rezolucije 46/182 iz 1991. godine o jačanju i koordinaciji humanitarne pomoći UN, koja uključuje glavna načela provođenja humanitarne pomoći UN i zemalja članica i preporuke u provođenju specifičnih mjera prevencije i pripravnosti za brz i koordiniran odgovor u prirodnim i drugim nesrećama, kao i neobvezujućih preporuka iz Osla, a koja obuhvaćaju načela, mehanizme i procedure koje se odnose na djelovanje vojno-civilnih snaga u mirnodopskim prirodnim i drugim nesrećama) i načelima proisteklim iz Zakona o zaštiti i spašavanju i drugim propisima iz ovog područja.
Na temelju prethodnog, temeljna opredjeljenja u ovom području su:

1) Svaki građanin ima pravo na zaštitu i spašavanje, ako je zbog prirodne i druge nesreće ugrožen njegov život, zdravlje i imovina;
2) U slučaju prirodne i druge nesreće zaštita i spašavanje ljudskih života ima prednost pred svim drugim zaštitnim i spasilačkim djelatnostima;
3) Svaka fizička i pravna osoba ima pravo i obvezu samostalno i skupa s drugim provoditi zaštitu od prirodnih i drugih nesreća;
4) U slučaju prirodne i druge nesreće svatko je dužan pomagati u okviru svojih mogućnosti i sposobnosti. Čovjeku koji je u životnoj opasnosti svatko mora priteći u pomoć, ukoliko na taj način ne ugrožava svoj život ili zdravlje. Ako ne može pomoći treba o tome žurno obavijestiti operativni centar civilne zaštite jedinica lokalne samouprave i Županije, ili za pomoć se pobrinuti na drugi način;
5) Sve aktivnosti za zaštitu i spašavanje su humanitarne i nepolitičke naravi;
6) Županija i jedinice lokalne samouprave organiziraju zaštitu od prirodnih i drugih nesreća kao jedinstven i cjelovit sustav;
7) Županija i jedinice lokalne samouprave su izravno odgovorni za provođenje zaštite i spašavanja na svome području;
8) Preventivne mjere moraju imati prednost nad svim oblicima planirane zaštite od prirodnih i drugih nesreća;
9) Građanima moraju biti dostupne informacije o opasnostima, zaštiti i mogućnostima njihovog sudjelovanja u odlučivanju o načinu ostvarivanja zaštite od prirodnih i drugih nesreća;
10) Organizirane snage zaštite i spašavanja, u ratu, obvezne su pomoći provođenju humanitarnih načela određenih Ženevskim konvencijama;
11) Podatci o opasnostima, planovima, mjerama i aktivnostima za zaštitu i spašavanje su javni;

12) Svaki punoljetni građanin mora obavijestiti najbliži operativni centar civilne zaštite, policiju, odgovarajuću službu ili Upravu civilne zaštite o svakoj opasnosti ili prirodnoj i drugoj nesreći odmah kada je uoči ili za nju sazna;
13) U skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju svaka fizička i pravna osoba odgovorna je za provođenje zaštite i spašavanja u slučaju prirodnih i drugih nesreća;
14) Jedinice lokalne samouprave, putem operativnih centara civilne zaštite i sredstava javnog informiranja, moraju obavijestiti stanovništvo o opasnostima, načinu zaštite i upoznati ih s planovima zaštite i spašavanja i pravilima ponašanja u slučaju prirodne i druge nesreće;
15) Fizičke i pravne osobe dužne su pravodobno izvršiti sve predviđene mjere zaštite svojih objekata i uposlenika od eventualnog nastanka prirodne ili druge nesreće kroz provođenje mjera zaštite i spašavanja propisanim u odredbama Zakona o zaštiti i spašavanju, kao i osiguranja imovine kod nadležnih osiguravajućih kuća, sukladno svojim mogućnostima. Eventualnu pomoć u saniranju nastalih šteta mogu tražiti od drugih fizičkih i pravnih osoba, tek ako su proveli prethodne aktivnosti;
16) Priprema sustava zaštite i spašavanja temelji se na prilagodbi organizacije materijalnim i ljudskim mogućnostima jedinica lokalne samouprave i Županije, te razvijenosti kritične infrastrukture i stupnju osjetljivosti na pojedine vrste ugroza;
17) Jedinica lokalne samouprave, u slučaju prirodne ili druge nesreće prvo upotrebljava svoje snage i sredstva za zaštitu i spašavanje. U slučaju, kada zbog velikog obujma nesreće snage i sredstva jedinice lokalne samouprave nisu dovoljne, ugrožena jedinica lokalne samouprave traži pomoć od susjednih jedinica lokalne samouprave. Ako i njihova pomoć nije dovoljna, ugroženoj jedinici lokalne samouprave pomoć dodjeljuje Županija, i Federacija BiH u skladu s mogućnostima;
18) Oružane snage Bosne i Hercegovine i obrambena sredstva mogu se upotrijebiti za zaštitu i spašavanje kada raspoloživi civilni resursi nisu dovoljni za brzo i učinkovito izvođenje akcija zaštite i spašavanja i kada vojska nije prioritetno potrebna za obavljanje obrambenih zadataka, temeljem Zakona o obrani Bosne i Hercegovine (”Službeni glasnik BiH”, broj: 88/05) i Vojnoj doktrini Oružanih snaga (poglavlje III, pružanje pomoći civilnim vlastima za vrijeme prirodnih i drugih nesreća);
19) Uporaba snaga i sredstava u slučaju prirodne i druge nesreće, mora biti dovoljna i ekonomična u razmjeru s ugroženošću, odnosno posljedicama prirodne i druge nesreće;
20) Izvođenje akcija zaštite i spašavanja temelji se na obvezatnom provođenju odluka nadležnih stožera civilne zaštite. Ako kojim slučajem bude razvidno da odluka upućuje na vršenje kaznenog djela ili kršenje međunarodnog humanitarnog prava, nitko nije obvezan i ne smije provoditi takvu odluku;
21) Svaki ovlašteni dužnosnik civilne zaštite, zapovjednik, rukovoditelj službe odnosno vođa skupine i spasilac mora znati tko je njegov nadređeni;
22) Da bi spriječili ili bar ublažili posljedice prirodnih i drugih nesreća treba brzo reagirati i učinkovito raditi. Zbog toga snage za zaštitu i spašavanje moraju biti organizirane, opremljene i osposobljene tako da se u slučaju prirodne i druge nesreće mogu odazvati u što kraćem roku;
23) Snage i sredstva za zaštitu i spašavanje organiziraju se zavisno od Procjene ugroženosti i usklađene potrebe na razini lokalne samouprave i Županije;
24) Službe zaštite i spašavanja organiziraju se za obavljanje onih zadaća zaštite i spašavanja za koje nisu razvijeni kapaciteti u okviru redovite djelatnosti ministarstava i drugih tijela
25) uprave, u službama jedinica lokalne samouprave, institucijama, zavodima, ustanovama, javnim poduzećima, postojećih dragovoljnih ili profesionalnih spasilačkih službi;
26) Postrojbe civilne zaštite organiziraju se po prostornom i funkcionalnom načelu, a mogu i u kombinaciji oba načela;

27) Kod organiziranja i provođenja zaštite i spašavanja u načelu se koriste postojeći konceptualni materijalni i drugi resursi, ali i prepoznati kapaciteti strukovnih organizacija, udruga građana i organizacija civilnog društva;
28) Provođenje djelatnosti zaštite i spašavanja u miru, izvanrednim uvjetima zahtijeva stabilnu organizacijsku strukturu, opremljenu i osposobljenu za vršenje zadaća u svim uvjetima prirodne i druge nesreće;
29) Pripadnici snaga za zaštitu i spašavanje imaju pravo na zaštitu pri radu za što su odgovorni njihovi utemeljitelji. Za provođenje propisanih mjera za zaštitu i zdravlje na radu skrbe tijela koja izravno zapovijedaju određenim postrojbama, službama i svim drugim snagama u operativnoj situaciji;
30) Rješenja i postupci iz planova zaštite i spašavanja moraju biti jednostavni, jasni i razumljivi i prethodno simulirani kroz oblike obuke radi provjere valjanosti i ažurnosti, s čime moraju biti upoznati svi čimbenici njihove izvedbe;
31) Korištenje preventivnog pristupa podrazumijeva ostvarivanje priprema za provođenje zaštite i spašavanja koje imaju nezamjenjivu ulogu. Skupe, a učinkovite mjere ne smiju biti izgovor niti razlog odlaganja njihove realizacije od strane nositelja planiranja za slučajeve kada postoji opasnost velike ili nepopravljive štete;
32) Za svaku fizičku i pravnu osobu koja je namjerno ili uz nepažnju uzrokovala ugroženost zbog koje su nastali troškovi dodatnog provođenja mjera, odnosno koja je uzrokovala naknadnu štetu, primjenjuju se odredbe Zakona o obligacijama ("Službene novine Federacije BiH", broj: 29/03);
33) Protiv poznatih rizika po pravilu treba se zaštiti;
34) Sve razine vlasti po pravilu skrbe za pomoć, odnosno socijalnu zaštitu samo onim pojedincima koji je sami sebi ne mogu osigurati;
35) Pomoć u slučaju prirodne i druge nesreće po pravilu je besplatna.

Bosna i Hercegovina i Federacija BiH, osiguravaju sudjelovanje snaga za zaštitu i spašavanje u međunarodnim humanitarnim spasilačkim akcijama što zahtijeva usvajanje jedinstvenih standarda i postupaka na području organiziranosti, provođenju, opremljenosti i osposobljenosti snaga, međunarodnoj razmjeni podataka, izvješćivanjem drugih država o opasnostima i prirodnim i drugim nesrećama, potpisivanjem odgovarajućih ugovora i sporazuma.
U postupcima proračunavanja potrebnih sposobnosti za nošenje s procijenjenim opasnostima i mogućim posljedicama koristit će se dana načela.

3. PODRUČJA RAZVOJA SUSTAVA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA

Planiranje razvoja sustava zaštite i spašavanja za suočavanje s prirodnim i drugim nesrećama predstavlja najučinkovitiji i najisplativiji način osiguranja pravodobnog i organiziranog odgovora na njihove posljedice. Brzo i koordinirano djelovanje operativnih snaga, uz kvalitetnu suradnju i jasno upravljanje, može spasiti brojne živote, umanjiti socijalne, gospodarske i sigurnosne poremećaje te spriječiti lančane nesreće koje ponekad mogu imati i teže posljedice od same inicijalne nepogode.
Ovim Programom razvoja naglašava se važnost međuresorne suradnje – povezivanje različitih institucija, stručnih i dragovoljnih skupina – kako bi se uspostavio funkcionalan i zakonodavno utemeljen okvir za djelovanje. Time se stvara temelj za novi, učinkovitiji i prilagodljiv odgovor zajednice na izazove prirodnih i drugih nesreća. Razumijevanje metodologije i logike izrade Programa ključan je preduvjet za dosljedno provođenje svih potrebnih koraka.
Program razvoja ne definira samo operativni okvir za postojeće kapacitete zaštite i spašavanja, već daje smjernice za njihov budući razvoj, integraciju i nadogradnju. Njegova svrha je oblikovanje jedinstvenog i usklađenog sustava koji državnim, županijskim i općinskim institucijama, kao i građanima i zajednicama, omogućuje brzu i učinkovitu reakciju na sve vrste nesreća.
Prirodne i druge nesreće razlikuju se prema intenzitetu, prostornom obuhvatu i posljedicama, što izravno utječe na način odgovora i uključene aktere. Zbog toga se naglašava potreba za jasno definiranim sektorima i područjima djelovanja, razvijenim komunikacijskim sustavima, odgovarajućim informacijskim tokovima te pripremljenim resursima za pružanje potpore u kriznim situacijama.
Razvoj sustava zaštite i spašavanja treba biti usmjeren na očuvanje ljudskih života, smanjenje materijalnih šteta, skrb za pogođene građane, osiguranje kontinuiteta upravljanja i brzi oporavak pogođenih područja. Petogodišnji okvir Programa omogućuje izradu trogodišnjih i godišnjih planova, koji se temelje na procjeni ugroženosti i redovito revidiraju u skladu s promjenjivim okolnostima.
Pri donošenju odluke o Programu razvoja u Skupštini Županije postiže se njegovo puno institucionalno utemeljenje, čime Program dobiva karakter službenog dokumenta najvišeg zakonodavnog tijela. To predstavlja jamstvo njegove važnosti, ali i obvezu za transparentno i dosljedno provođenje svih planiranih mjera.
Uspješna provedba Programa zahtijevat će timski rad različitih stručnih profila, korištenje suvremenih tehničko-tehnoloških rješenja te angažiranje domaćih resursa i stručnjaka. Multidisciplinarnost mjera, fragmentacija nadležnosti i raznolikost posljedica nesreća zahtijevaju jasno određivanje strateških područja razvoja. Središnja točka tih područja mora biti osiguranje kontinuiteta upravljanja i sposobnost brzog prilagođavanja.
Koncept planiranja razvoja sustava zaštite i spašavanja temelji se na dvije osnovne faze, koje obuhvaćaju četiri međusobno povezana područja djelovanja:

a) Faza smanjenja rizika prije nastanka nesreće, koja uključuje:

- prevenciju prirodnih i drugih nesreća,
- mjere ublažavanja posljedica,
- pripravnost i spremnost za pravovremeni odgovor.

b) Faza odgovora i oporavka nakon nesreće, koja obuhvaća:

- neposredni odgovor na nesreću,

- mjere oporavka i normalizacije života zajednice.

3.1. Faza smanjenja rizika koji prethodi prirodnoj ili drugoj nesreći

3.1.1. Prevencija od prirodnih i drugih nesreća

Prevencija kao razvojno područje zaštite i spašavanja jeste središnja točka aktivnosti nositelja planiranja institucija javne vlasti, pravnih osoba i građana u pripremama društvene zajednice za odgovor na izazove prirodnih i drugih nesreća.
Cilj prevencije od prirodnih i drugih nesreća, u djelokrugu rada i odgovornosti svih nositelja planiranja je sprječavanje, onemogućavanje i smanjenje rizika i izvora ugrožavanja, te sprječavanje i ublažavanje posljedica tih nesreća.
Temeljem zakonskog djelokruga rada, nadležna ministarstava i druga tijela uprave u Županiji i jedinici lokalne samouprave obvezni su planirati i provoditi prevenciju od prirodnih i drugih nesreća jednako kao i građani, strukovne udruge građana, organizacije civilnog društva i druge organizacije sukladno njihovoj djelatnosti.
Planiranje mjera prevencije ostvaruje se kroz programe i planove zaštite od prirodnih i drugih nesreća u okviru razvojnih ciklusa za pojedine djelatnosti u kontekstu sljedećih aspekata:

- planiranja održivog razvoja društvene zajednice na svim razinama,
- najprikladnije politike državnog upravljanja u prirodnim i drugim nesrećama,
- prikladnim zakonodavstvom o zaštiti i spašavanju,
- planiranjem u zaštiti i spašavanju (planovi zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća).

Provođenje mjera prevencije u zaštiti i spašavanju oslonjeno je na područja rada nositelja planiranja i uređuje se područnim (sektorskim) zakonodavstvom.
Provođenje preventivnih mjera, sukladno zaključcima iz Procjene ugroženosti, osobito je važno:

- u području zakonodavstva,
- u području zaštite zdravlja ljudi (epidemije),
- u području planiranja prostornog razvoja, građenja i urbanizma (zaštita od potresa, rušenja, odrona, klizanja i slijeganja tla),
- u području zaštite okoliša, šuma i voda, bilja i biljnih proizvoda (upravljanje otpadom, biljne bolesti i štetočine, požari, poplave, prelijevanje brana na akumulacijama, protugradna zaštita, oluja i mraz),
- u području energetike i industrije (eksplozije, plinova i opasnih tvari),
- u području protupožarne zaštite i vatrogastva (šumski i drugi požari, eksplozije plinova i opasnih tvari),
- u području zaštite životinja i namirnica životinjskog podrijetla (epizootije, zoonoze);
- u području radijacijske, kemijske i biološke zaštite (radijacijsko i drugo onečišćenje zraka, vode i tla),
- u području prometa i komunikacija u cestovnom, željezničkom i zračnom prometu,
- rizici uslijed visokog snijega i velikih snježnih nanosa,
- rizik od mina i neeksplodiranih ubojitih sredstava.

3.1.2. Ublažavanje

Učinci prirodnih i drugih nesreća proizvode izravne i neizravne posljedice koje zahvaćaju ljude, materijalna dobra, lokalne zajednice i društvo u cjelini. Zaustavljanje jednog oblika posljedica ne znači nužno da drugi oblici neće nastaviti štetno djelovati. Stoga je polazno stajalište ove prosudbe da, iako je moguće spriječiti ili ublažiti pojedine učinke nesreća, uvijek postoje posljedice koje će se nastaviti manifestirati, ali se njihov intenzitet i trajanje mogu značajno smanjiti pravodobnim i dobro planiranim intervencijama.
Razvojna orijentacija u ovom području podrazumijeva donošenje i primjenu stručnih, tehničkih i organizacijskih mjera usmjerenih na smanjenje destruktivnog djelovanja prirodnih i drugih nesreća na ljude, infrastrukturu, materijalna dobra i okoliš. Time se jača otpornost Hercegbosanske županije i njenih jedinica lokalne samouprave na rizike, a istovremeno se povećava kapacitet društva da se brže i učinkovitije oporavi od posljedica.
Područje ublažavanja nadovezuje se na prevenciju, kroz uvođenje konkretnih mjera i aktivnosti koje se mogu podijeliti na:

3.1.2.1. Administrativno-stručne mjere

Administrativno-stručne mjere čine osnovu sustavnog i održivog razvoja zaštite i spašavanja. Njihova primjena stvara zakonske, organizacijske i financijske preduvjete za provedbu tehničkih i operativnih aktivnosti. One obuhvaćaju:

1) Razvoj i unaprjeđenje zakonskog okvira – usklađivanje sa zakonodavstvom Federacije BiH, te implementacija međunarodnih standarda i konvencija.
2) Financijske i fiskalne mjere – poticaji za uvođenje preventivnih mjera, olakšice pri osiguranju imovine, porezne olakšice za ulaganja u protupožarnu zaštitu i sigurnosne sustave, te subvencioniranje nabave zaštitne opreme i vozila.
3) Izgradnja i jačanje institucija – osnivanje i osnaživanje županijskih i općinskih tijela nadležnih za civilnu zaštitu, razvoj stručnih kapaciteta i kadrovsko jačanje.
4) Obuka i obrazovanje – sustavna edukacija zaposlenika u institucijama, vatrogasaca, volontera, ali i menadžmenta kriznih situacija na županijskoj i lokalnoj razini.
5) Instaliranje i razvoj operativnih centara – uspostava modernih operativnih centara civilne zaštite s odgovarajućim informacijskim i komunikacijskim tehnologijama (ICT) za učinkovito upravljanje krizama.
6) Podizanje svijesti javnosti – kampanje, radionice i programi informiranja stanovništva o rizicima, mjerama prevencije i pravilnom ponašanju u slučaju nesreće.
7) Međuresorna i međuinstitucionalna suradnja – jačanje koordinacije između ministarstava, javnih poduzeća, općinskih službi i nevladinih organizacija, radi postizanja jedinstvenog i učinkovitog odgovora.
8) Monitoring i evaluacija – uspostava sustava praćenja provedbe mjera i ocjene njihove učinkovitosti, uz redovito izvještavanje Vlade Hercegbosanske županije i općina.

3.1.2.2. Tehničko-tehnološke mjere

Razvoj suvremenih tehničko-tehnoloških mjera predstavlja ključni segment u sustavu ublažavanja posljedica prirodnih i drugih nesreća. Njihova primjena obuhvaća:

1) Primjenu suvremenih tehnologija i inovacija – korištenje GIS sustava, satelitskog praćenja, dronova za izviđanje, meteoroloških modela i senzorskih mreža za rano otkrivanje požara i drugih nesreća.

2) Digitalizaciju procesa – razvoj integriranih baza podataka i softverskih rješenja koja omogućuju praćenje rizika, stanje resursa i učinkovitost operativnog odgovora u realnom vremenu.
3) Razvoj komunikacijsko-informacijskih sustava – instalacija redundantnih mreža radioveza i digitalnih kanala (TETRA, LTE, 5G) koji osiguravaju neprekidnu povezanost između operativnih centara, vatrogasnih postrojbi, zdravstvenih službi i drugih dionika.
4) Primjena sustava za rano upozoravanje – sirene, mobilne aplikacije, javni mediji i digitalne platforme za pravodobno informiranje stanovništva o rizicima i preporučenim postupcima.

3.1.2.3. Ekološke i prostorno-planerske mjere

Uz administrativne, građevinsko-tehničke i tehnološke mjere, nužno je razvijati i ekološke te prostorno-planerske pristupe:

1) Očuvanje i održivo upravljanje šumama – izgradnja protupožarnih prosjeka, uklanjanje suhe biomase, sadnja autohtonih i otpornijih vrsta drveća.
2) Zaštita vodnih resursa – uspostava i održavanje prirodnih i umjetnih akumulacija koje mogu poslužiti kao izvori vode za gašenje požara.
3) Integracija zaštite u prostorne planove – planiranje naselja, prometnica i industrijskih zona s naglaskom na smanjenje rizika i osiguranje pristupa za hitne službe.
4) Obnova i sanacija degradiranih područja – kako bi se smanjila podložnost eroziji, poplavama i požarima.

3.1.2.4. Edukativno-preventivne mjere

Središnja uloga u ublažavanju rizika pripada ljudskim kapacitetima i svijesti javnosti. U tom smislu važno je:

1) Kontinuirano osposobljavanje profesionalnih i dobrovoljnih snaga, uz certificirane programe obuke i međunarodne standarde.
2) Obrazovanje i uključivanje građana – od osnovnih i srednjih škola do lokalnih zajednica, kroz radionice, vježbe i kampanje podizanja svijesti.
3) Suradnja s nevladinim organizacijama, civilnim društvom i privatnim sektorom kako bi se stvorila kultura sigurnosti i zajednička odgovornost u slučaju prirodnih i drugih nesreća.
4) Promocija preventivnog ponašanja – informiranje stanovništva o ispravnom rukovanju vatrom, posljedicama paljenja korova, važnosti prijavljivanja opasnosti i pridržavanju sigurnosnih smjernica.

3.1.3. Pripravnost/spremnost za odgovor na izvanredne situacije

Pripravnost i spremnost predstavljaju ključna razvojna područja sustava zaštite i spašavanja. Njihov je cilj postići stanje boljeg funkcioniranja od prethodnog, osiguravajući učinkovit odgovor na prirodne i druge nesreće u svim fazama upravljanja. Kako bi sustav bio djelotvoran, faze upravljanja trebaju se uskladiti s razvojnim područjima zaštite i spašavanja, a sve institucije, organizacije civilnog društva i pojedinci moraju biti uključeni u proces planiranja i provedbe.

Iako prirodne i druge nesreće često iznenađuju svojim razmjerima i posljedicama, sustavno planiranje i razvoj pripravnosti omogućuju brže i učinkovitije djelovanje u kriznim situacijama. Institucije pravnog sustava, kroz stožere civilne zaštite, imaju posebnu ulogu u osiguravanju stabilnosti, koordinaciji i mobilizaciji ljudskih i materijalno-tehničkih resursa.

3.1.3.1. Razvojno usmjerenje pripravnosti/spremnosti

Fokus treba biti na najosjetljivijim komponentama:

a) Organizacija i planiranje

- Izrada jasne politike u području zaštite i spašavanja.
- Donošenje održivih propisa i doktrinarnih dokumenata.
- Razvoj funkcionalne organizacijske strukture snaga i sustava upravljanja.
- Izrada pouzdanih procjena rizika i planova žurnog odgovora (evakuacija, premještanje).
- Kontinuirana obuka i osposobljavanje.

b) Resursi

- Sustavi upozoravanja i vođenja akcija.
- Točna i ažurna evidencija resursa, opreme i zaliha.
- Izgradnja logističkih centara i namjenskih kapaciteta.

c) Koordinacija

- Uspostava učinkovitog sustava suradnje svih sudionika.
- Postupci za brzo prenošenje informacija, upozorenja i odluka.

d) Operativni centri

- Osposobljavanje i stalna pripravnost operativnih centara civilne zaštite.
- Razvoj tehničkih i komunikacijskih sustava za upravljanje.

e) Obuka i svijest javnosti

- Programi edukacije i osvještavanja stanovništva o rizicima.
- Psihološka priprema i mjere podrške u kriznim situacijama.

f) Spremnost kao praktično stanje

Prema definiciji WHO-a (1995.), spremnost je stanje organiziranosti postojećih tehničkih kapaciteta institucija ili sektora, dok je pripravnost razvoj dodatnih kapaciteta s ciljem da sljedeći odgovor bude učinkovitiji od prethodnog. Stoga se pripravnost i spremnost razlikuju – iako blisko povezane, jedna bez druge nisu dostatne.

Ključni elementi razvoja spremnosti:

- Kontinuirana obuka i usavršavanje kadra.

- Instaliranje sustava ranog upozoravanja.
- Razvoj komunikacijskih mreža za prijenos podataka i govora.
- Uspostava baze podataka važnih za zaštitu i spašavanje.
- Osiguranje zaliha za faze smanjenja rizika i oporavka.
- Redovite vježbe i simulacije.
- Ažuriranje tehničkih informacija o prijetnjama i rizicima.

3.2. Faza odgovora i oporavka nakon prirodne ili druge nesreće

3.2.1. Odgovor

Središnji cilj sustava zaštite i spašavanja Županije jest osigurati brzu i učinkovitu reakciju na izazove prirodnih i drugih nesreća. Odgovor predstavlja ključno razvojno područje koje se nadovezuje na prevenciju, ublažavanje rizika i spremnost zajednice. Upravo iz tog razloga ovo područje zauzima posebno mjesto u okviru Programa.
Mjere odgovora obuhvaćaju aktivnosti koje se provode neposredno prije (nakon uzbunjivanja) ili odmah nakon nastanka nesreće. Njihov je primarni cilj spašavanje ljudskih života, zaštita imovine te brzo sagledavanje i ublažavanje početnih šteta.
Kako bi odgovor bio učinkovit, potrebno je osigurati:

- dobro planiranje i organizaciju,
- obučen i koordiniran kadar,
- raspoložive resurse,
- kvalitetno upravljanje informacijama.

Uspješan odgovor smanjuje broj stradalih, ublažava posljedice po stanovništvo te osigurava brži povratak osnovnih uvjeta za normalan život zajednice.
Ključne aktivnosti odgovora:

- aktiviranje interventnog sustava,
- brza analiza i procjena situacije,
- spašavanje ljudi i zaštita imovine i okoliša,
- izvlačenje unesrećenih iz ruševina, vode ili zatrpanih prostora,
- pružanje prve pomoći, trijaže, medicinske evakuacije i hospitalizacije,
- evakuacija ugroženog stanovništva,
- gašenje požara i kontrola opasnih tvari,
- osiguravanje privremenog smještaja (šatori, škole, hoteli, dvorane i sl.),
- organizacija prehrane i distribucije osnovnih potrepština,
- čišćenje i osposobljavanje prometnica,
- uspostava komunikacijskih sustava (radio, TV, mobilne i informacijske mreže),
- opskrba pitkom vodom i električnom energijom,
- neprekidne zdravstvene i higijensko-epidemiološke mjere,
- informiranje javnosti i suradnja s medijima,
- održavanje javnog reda i sigurnosti,
- građevinske sanacije i uklanjanje opasnih elemenata,
- potraga za nestalim osobama i ponovno spajanje obitelji,

- psihološka pomoć i održavanje morala stanovništva.

Preduvjeti učinkovitog odgovora:

- sveobuhvatne informacije o stanju pripravnosti,
- pravodobno aktiviranje sustava,
- stručno vođenje i koordinacija,
- kvalitetno upravljanje informacijama,
- korištenje alternativnih komunikacijskih kanala,
- planska i sigurna evakuacija.

Česti izazovi u praksi:

- nedostatak ili neprilagođenost planova i logističkih resursa,
- nedovoljna razina spremnosti i uvježbanosti,
- slabosti u sustavu uzbunjivanja,
- neujednačena organiziranost i koordinacija,
- psihološki, socijalni i ekonomski pritisci na zajednicu,
- teškoće u procjeni i evidenciji šteta,
- netočne ili nepotpune informacije s terena,
- poteškoće u ponovnom spajanju obitelji,
- loše upravljanje informacijama,
- neodgovarajuća humanitarna pomoć,
- slaba koordinacija među operativnim snagama,
- niska svijest i pripremljenost javnosti,
- izazovi u prihvatu i usklađivanju međunarodne pomoći.

3.2.2. Oporavak

Oporavak je proces kojim se zajednica vraća na funkcionalnu razinu nakon prirodne ili druge nesreće – bilo na stanje prije nesreće, bilo na višu razinu otpornosti i sigurnosti. U mnogim slučajevima, cilj oporavka nije samo povrat na staro stanje, već prilika za izgradnju sigurnijeg i otpornijeg društva.

Proces oporavka može trajati godinama (često 5 do 10, pa i više), što zahtijeva dugoročno planiranje, programiranje i osiguravanje potrebnih resursa.

Glavni cilj oporavka je stabilizacija pogođenog područja – vraćanje osnovnih uvjeta za život i rad stanovništva, nakon čega slijede faze rehabilitacije i rekonstrukcije. One se, u pravilu, mogu provoditi kroz redovite djelatnosti institucija, pa ih ovaj Program neće detaljno razrađivati.
Uspješnost oporavka uvelike ovisi o kvaliteti odgovora na nesreću. Jednako tako, iskustva i lekcije iz procesa oporavka ključne su za jačanje buduće prevencije, spremnosti i ublažavanja rizika.

Ključne aktivnosti oporavka:

1. Saniranje stanja

- detaljna analiza šteta i procjena potreba,
- određivanje prioriteta i vremenskih okvira za pružanje pomoći,
- hitna obnova ključnih službi (zdravstvene, komunalne, higijensko-epidemiološke, građevinske, prometne, elektrodistributivne i dr.),
- žurna popravka stambenih i drugih objekata koji se mogu obnoviti,
- organizacija privremenog smještaja za pogođeno stanovništvo,
- osiguranje prehrane i osnovnih potrepština,
- raščišćavanje pogođenih područja.

2. Rehabilitacija pogođenih osoba

   - psihološka i socijalna podrška,
   - zdravstvena skrb i dugotrajno liječenje,
   - programi socijalne i ekonomske reintegracije.

3. Rekonstrukcija

   - prioritetna obnova i izgradnja građevina od strateškog značaja,
   - planiranje i provedba projekata "bolje izgradnje" (eng. build back better) s naglaskom na otpornost na buduće nesreće,
   - modernizacija infrastrukture i jačanje sustava zaštite i spašavanja.

4. PROVEDBA

Politika razvoja proizlazi iz Procjene ugroženosti, čiji su zaključci sastavni dio Programa razvoja. Najvažniji segment provedbe jest operacionalizacija tih zaključaka i njihovo pretvaranje u konkretne mjere, projekte i aktivnosti.

4.1. Strategija razvoja zaštite i spašavanja

Na temelju Procjene ugroženosti i načela definiranih u Politici razvoja, izrađena je Strategija razvoja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara (u nastavku: Strategija razvoja).

Strategija sadrži:

- usuglašene strateške pravce,
- akcijske planove za njihovu provedbu,
- jasno definirane faze i područja razvoja.

Na taj način osigurava se povezanost između teorijskih postavki Politike razvoja i praktične provedbe mjera na terenu.

4.2. Razvojni programi i projekti

Strategija razvoja obuhvaća konkretne programe i projekte sa:

- opisom aktivnosti,

- nositeljima provedbe,
- rokovima realizacije,
- procjenom potrebnih resursa,
- očekivanim učincima.

Razvojni programi i projekti integrirani su u jedinstven, učinkovit i funkcionalan sustav zaštite i spašavanja u razdoblju 2026. – 2032. godine.

Županija će poticati provedbu kroz različite mjere, naglašavajući:

- povezanost zaštite i spašavanja sa socijalnom sigurnošću i ekonomskim razvojem,
- važnost podizanja svijesti stanovništva,
- znanstveno-istraživački rad i inovacije u ovom području,
- potrebu aktivne podrške države u financiranju i davanju olakšica.

4.3. Nositelji provedbe

a) Županija

Za provedbu Politike razvoja odgovorni su:

- Skupština Županije,
- Vlada Županije,
- županijska ministarstva i tijela uprave.

Njihove zadaće uključuju:

- osiguranje koordinacije djelovanja,
- provedbu ciljeva definiranih Politikom i Strategijom razvoja,
- definiranje organizacijskih formi i nadležnosti,
- donošenje odluka ključnih za razvoj sustava.

Županijska uprava za civilnu zaštitu ima ključnu ulogu u stručnoj koordinaciji provedbe, dok Županijski stožer civilne zaštite kao operativno tijelo Vlade ostvaruje uvjete za izravni utjecaj na odluke i razvojne procese u okviru zakonom utvrđenih ovlasti.

b) Općine i gradovi

Jedinice lokalne samouprave u svoje razvojne programe usklađuju sa Politikom i Strategijom razvoja u skladu sa zakonom i u okviru svojih nadležnosti, s naglaskom na sve faze – od smanjenja rizika, preko odgovora, do oporavka.

Za provedbu su odgovorni:

- općinska/gradska vijeća,
- nositelji izvršne vlasti,
- upravne službe.

Njihova je obveza:

- koordinacija djelovanja,
- osiguranje potrebnih organizacijskih, kadrovskih i materijalnih resursa,
- jačanje spremnosti i osposobljenosti na lokalnoj razini – gdje nesreće i nastaju.

Službe civilne zaštite općina/gradova imaju ključnu ulogu u operativnoj provedbi i koordinaciji.

4.4. Financiranje Programa razvoja

Prema Zakonu o zaštiti i spašavanju, financiranje Programa razvoja temelji se na jasno definiranih više izvora:

1. Proračunska sredstva svakog nositelja planiranja, uključujući preventivne mjere i sanaciju posljedica nesreća,
2. Posebna proračunska sredstva Vlade Županije (0,5%) i općina/gradova (1%), sukladno Procjeni ugroženosti,
3. Dodatni izvori – sredstva pravnih osoba, osiguranja, donacije, međunarodna pomoć i drugi zakonom dopušteni izvori,
4. Posebna naknada od 0,5% na neto plaće, namijenjena opremanju, osposobljavanju i jačanju spremnosti sustava zaštite i spašavanja.
5. Detaljna razrada izvora i namjene sredstava prikazana je u posebnom dijelu Programa pod nazivom: “Pregled očekivanih troškova sa izvorima financiranja”.

Sukladno članku 183. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, financiranje sustava zaštite i spašavanja na razini županije obuhvaća niz ključnih aktivnosti i mjera. Županija osigurava sredstva za:

- opremanje, obučavanje i rad uprave civilne zaštite županije;
- pripremanje, opremanje i obuku županijskog stožera civilne zaštite, službi zaštite i spašavanja i jedinica civilne zaštite koje organizira županija, kao i troškove koji nastaju tijekom njihovog sudjelovanja u provedbi mjera zaštite i spašavanja po zapovijedi županijskog stožera civilne zaštite;
- opremanje i osposobljavanje gospodarskih društava i drugih pravnih osoba u dijelu kada postavljeni zadaci tim subjektima nadilaze njihove materijalne mogućnosti;
- izgradnju i održavanje javnih skloništa;
- saniranje dijela šteta nastalih prirodnom ili drugom nesrećom u skladu sa svojim materijalnim mogućnostima;
- istraživačke i razvojne projekte od značaja za organiziranje i provođenje zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća;
- obuku stanovništva;
- prema potrebi, pružanje financijske potpore općinama i gradovima u ostvarivanju njihovih zadaća zaštite i spašavanja;
- druge potrebe zaštite i spašavanja u skladu sa zakonom ili drugim propisima.

Županija može dio sredstava iz članka 180. stavka 4. ovoga Zakona, koja pripadaju županiji, iznimno koristiti kao interventnu mjeru za financiranje preventivnih mjera zaštite i spašavanja, pod uvjetom da je dio sredstava za te namjene osiguran u proračunu županije te da su preventivne mjere utvrđene u programu razvoja i godišnjem planu provedbe tog programa, s tim da ta sredstva ne mogu biti veća od 20% sredstava koja se prikupe tijekom proračunske godine. Vlada županije, na prijedlog županijske uprave civilne zaštite, odlučuje o korištenju sredstava iz stavka 2. ovoga članka.

Unatoč predviđenim izvorima, sredstva neće biti dostatna za potpuno osiguranje potrebne razine spremnosti. Stoga će izvršna i zakonodavna vlast, sukladno ekonomskim mogućnostima i Procjeni ugroženosti, osiguravati dodatna sredstva kako bi se sustav integrirao u jedinstvenu, učinkovitu cjelinu sposobnu za pravovremen odgovor na izazove prirodnih i drugih nesreća.

5. ZAKLJUČCI

1. **Politika razvoja** postavila je ambiciozne i jasne ciljeve izgradnje sustava zaštite i spašavanja temeljenog na suvremenim standardima, iskustvu i najboljim praksama. Vizija sustava koji učinkovito štiti ljude, materijalna dobra i okoliš zahtijeva koordiniran rad, političku volju, institucionalnu podršku i aktivno sudjelovanje svih relevantnih aktera. Ostvarenje ovih ciljeva predstavlja izazov najvišeg stupnja složenosti, ali i dugoročnu obvezu u interesu sigurnosti zajednice.
2. **Provedba Politike i donošenje Strategije razvoja** potvrđuju interdisciplinarnu prirodu sustava zaštite i spašavanja. Ona zahtijeva stalno usavršavanje stručnog kadra, osposobljavanje operativnih snaga, primjenu novih tehnologija, inovacija i znanstveno-istraživačkih postignuća. Samo integriranjem tradicionalnog iskustva i suvremenih rješenja moguće je graditi sustav koji će biti dovoljno otporan na buduće izazove.
3. **Institucije na svim razinama vlasti** – Skupština Županije, Vlada Županije, županijska ministarstva, tijela uprave, općine i gradovi, njihova vijeća i izvršna tijela – imaju obvezu zajedničkog djelovanja na promociji, razvoju i jačanju sustava zaštite i spašavanja. Ključnu ulogu pritom imaju službe civilne zaštite i stožeri, koji povezuju stratešku razinu odlučivanja s operativnim djelovanjem na terenu.
4. **Uloga društva i građana** jednako je važna kao i institucionalna podrška. Aktivno uključivanje u sustav civilne zaštite, razvijanje svijesti o važnosti pripravnosti te jačanje solidarnosti i povjerenja među građanima, stvara otporniju i sigurniju zajednicu. Edukacija, volontiranje i suradnja s civilnim društvom dodatno jačaju kapacitete sustava.
5. **Financijska održivost** predstavlja temelj provedbe. Planirani izvori financiranja moraju biti realno dostupni i dosljedno usmjereni u opremanje, obuku i modernizaciju sustava. Pored toga, potrebno je poticati partnerstva s privatnim sektorom, međunarodnim institucijama i organizacijama koje pružaju pomoć u izgradnji otpornosti i smanjenju rizika od nesreća.
6. Dugoročna vizija sustava zaštite i spašavanja nije samo povrat na stanje prije nesreće, već i izgradnja otpornijeg, sigurnijeg i održivijeg društva. Načelo "bolje izgradnje nakon nesreće" (*build back better*) mora postati polazišna točka budućih aktivnosti, čime se zajednica osnažuje i priprema za izazove 21. stoljeća – od prirodnih katastrofa do novih rizika koje donose klimatske promjene i društveni razvoj.

B) STRATEŠKI PRAVCI RAZVOJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA LJUDI I MATERIJALNIH DOBARA S AKCIJSKIM PLANOVIMA

UVOD

Strateški pravci razvoja i njihovi akcijski planovi temelj su vizije razvoja sustava zaštite i spašavanja u Županiji za razdoblje 2026. – 2032. godine. Oni predstavljaju okvir kojim se osigurava dugoročna sigurnost stanovništva i imovine te jačanje otpornosti društva na prirodne i druge nesreće.

Temelje se na ciljevima i načelima definiranim u Politici razvoja te su razrađeni kroz dvije faze i četiri međusobno povezana područja djelovanja:

1. Prevencija i ublažavanje,
2. Pripravnost i spremnost,
3. Odgovor,
4. Oporavak.

1. OPĆENITO O STRATEŠKIM PRAVCIMA

Strategija razvoja kroz strateške pravce i akcijske planove izražava nastojanje da se svijest o potrebi sustavnog razvoja zaštite i spašavanja pretoči u jasan, cjelovit i dugoročan koncept djelovanja.
Svi strateški pravci proizlaze iz Procjene ugroženosti i usmjeravaju napore Županije i lokalnih zajednica prema mjerama koje najviše doprinose zaštiti života i materijalnih dobara.

1.1. Povezanost i logika razvoja

Strateški pravci povezuju specijalizirane institucije (civilna zaštita, vatrogastvo, zdravstvene službe, policija) sa širim društvenim akterima (lokalne uprave, obrazovne ustanove, udruge, gospodarstvo, građani). Time se stvara integriran sustav u kojem svaka institucija ima jasno definiranu ulogu – bilo kao glavni nositelj, bilo kao podrška u provedbi.

1.2. Elementi svakog strateškog pravca

Za svaki strateški pravac posebno se definira:

- **Osvrt na sadašnje stanje** – izazovi, nedostatci i postignuća,
- **Razvojna vizija** – ciljevi kroz četiri područja djelovanja,
- **Strateški pravci provedbe** – kako viziju pretočiti u praksu,
- **Akcijski plan** – konkretne aktivnosti, nositelji, rokovi i očekivani učinci.

1.3. Osvrt na sadašnje stanje

Osvrt na sadašnje stanje, sadržajno je obrađeno u Procjeni ugroženosti, tako da se u strateškim pravcima ukratko ukazuje na razloge izbora strateškog pravca razvoja u toj oblasti u odnosu na

one koje nisu prioritet ili čiji je stupanj razvoja zadovoljavajući. Pored toga, nositelji realizacije ovih strateških pravaca do sada utvrđeni su u navedenoj procjeni ugroženosti i u Zakonu o županijskim ministarstvima s tim da su u akcijskim planovima realizacije strateških pravaca naznačeni konkretni nositelji.

1.4. Razvojna vizija

Vizija uključuje:

- modernizaciju zakonodavnog okvira,
- ulaganja u infrastrukturu i specijaliziranu opremu,
- digitalizaciju i jačanje komunikacijskih sustava,
- edukaciju i treninge za operativne snage i građane,
- programe za smanjenje rizika od katastrofa i jačanje otpornosti lokalnih zajednica,
- integraciju međunarodnih standarda i preporuka (Sendai okvir, EU standardi civilne zaštite).

1.5. Ograničenja i fleksibilnost

Neki strateški pravci nisu uključeni u trenutni Program razvoja – zbog dugoročnog horizonta (10–20 godina), financijskih ograničenja ili očekivanih reformi. Ipak, dokument ostaje fleksibilan: ti se pravci mogu naknadno uvrstiti, uz definiranje akcijskih planova i financijskih izvora, čim se za to stvore uvjeti.

2. AKCIJSKI PLANOVI

Akcijski planovi čine **operativni dio Strategije** – oni oživljavaju strateške pravce i pretvaraju ih u konkretne korake.

2.1. Ključna pitanja akcijskih planova

Za svaku aktivnost akcijski plan odgovara na:

- **Kako** će se ostvariti cilj?
- **Tko** je nositelj i tko su partneri?
- **Do kada** se aktivnost treba provesti?
- **S kojim resursima** i očekivanim učincima?

2.2. Vrste aktivnosti

1. **Strateški programi** – pokrenuti na federalnoj ili državnoj razini, u kojima Županija sudjeluje (npr. uspostava jedinstvenog sustava ranog upozoravanja).
2. **Razvojni programi** – usmjereni na jačanje određenih područja (npr. modernizacija vatrogastva, edukacija stanovništva, opremanje civilne zaštite).
3. **Razvojni projekti** – ostvarivanje konkretnih ciljeva od šireg značaja (npr. digitalni centar za krizno upravljanje, izrada baze podataka o rizicima).

4. **Pojedinačni projekti** – specifična rješenja na lokalnoj razini (npr. obnova skloništa, nabava specijalnih vozila, izgradnja lokalnih logističkih centara).

2.3. Dinamika i prioriteti

Aktivnosti su raspoređene po prioritetima i vremenskim okvirima, oslonjene jedna na drugu. Naglašava se sekvencijalni pristup: dok se kratkoročne mjere provode odmah, dugoročni programi stvaraju temelje za održivi razvoj.

2.4. Nositelji i sudionici

Nositelji nisu isključivo tijela vlasti. U realizaciji sudjeluju:

- državne i županijske institucije,
- jedinice lokalne samouprave,
- nevladine organizacije i udruge građana,
- međunarodne organizacije,
- privatni sektor,
- građani kroz volonterski angažman i edukacijske programe.

Ovakav partnerski pristup osigurava širu društvenu uključenost i veću otpornost zajednice.

2.5. Dodatna pojašnjenja i značaj

- **Integriranost**: Akcijski planovi nisu skup nepovezanih aktivnosti, nego sustav u kojem svaka mjera doprinosi cjelini.
- **Fleksibilnost**: Plan se može nadopunjavati i prilagođavati u skladu s novim okolnostima, rizicima i mogućnostima financiranja.
- **Inovacije i znanost**: Predviđa se uključivanje znanstveno-istraživačkih institucija i primjena novih tehnologija (GIS sustavi, digitalne platforme, dronovi za izviđanje).
- **Međunarodna suradnja**: Aktivno sudjelovanje u regionalnim i međunarodnim projektima osigurava dodatne resurse i prijenos znanja.
- **Društvena otpornost**: Poseban naglasak stavlja se na edukaciju stanovništva, razvoj volonterizma i jačanje kulture sigurnosti.

Akcijski plan nije ograničen na broj aktivnosti kojima će se provoditi i poticati navedeni strateški pravac. Njega treba promatrati kao plan koji sadrži aktivnosti kroz koje se razvija sustav zaštite i spašavanja u Županiji u cijelosti i to od strane svih nositelja planiranja, tijela vlasti, nevladinih organizacija, sudjelovanja međunarodne zajednice, strukovnih udruga, privatnog sektora i građana.

3. KONKRETNI STRATEŠKI PRAVCI S AKCIJSKIM PLANOVIMA

3.1. Program osiguranja minimuma robnih i drugih zaliha za potrebe zaštite i spašavanja (spremnost i odgovor)

Uvod

S obzirom na ekonomske prilike, udaljenost i raštrkanost naselja te ranija iskustva u intervencijama, HBŽ mora imati operativno dostupne minimalne robne zalihe na svom području. Time se smanjuje ovisnost o vanjskim isporukama i skraćuje vrijeme do pružanja pomoći. Institucionalni okvir u HBŽ već obuhvaća Upravu civilne zaštite HBŽ i Direkciju za robne rezerve (kontakt i adrese u Livnu), što omogućuje izravnu nadležnost i provedbu na županijskoj/lokalnoj razini.

Postojeće stanje

Operativne akcije prethodnih godina ukazale su na nedostatak minimalnih zaliha (hrana, voda, energenti, šatori, sanitarno-higijenska sredstva, medicinski potrošni materijal), te neujednačene evidencije i različite razine pripravnosti između općina/gradova. U HBŽ su dostupni bazni dokumenti (npr. Procjena ugroženosti HBŽ, planovi i trogodišnji rad UCZ HBŽ) na koje se ovaj program oslanja.

Područja razvoja

a) Prevencija i ublažavanje

Normativni temelj (federalni):

1. Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine Federacije BiH“, br. 39/03, 22/06 i 43/10);
2. Zakon o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave, („Službene novine Federacije BiH“, broj: 58/02, 19/03, 38/05, 2/06 i 8/06, 61/06, 52/09 i 48/11) kojim su utvrđene ovlasti Federalne direkcije robnih rezervi;
3. Zakon o Federalnim robnim rezervama („Službene novine Federacije BiH“, broj: 46/99 i 65/13), koji je utvrdio obveze i nadležnosti nižih tijela vlasti u pogledu stvaranja zaliha;
4. Zakon o Crvenom križu Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 28/06).

Županijski organizacijski okvir (HBŽ):

- Uprava civilne zaštite HBŽ – nositelj koordinacije i operativnih protokola;
- Direkcija za robne rezerve HBŽ – planiranje, nabava, skladištenje i obnavljanje zaliha.

Razvojne mjere:

- Propisati kataloške minimalne količine (po glavi stanovnika i po scenariju rizika) za: hranu, vodu, sklonišni materijal, energente, higijenu, medicinski potrošni materijal, veterinarske artikle za područja s intenzivnim stočarstvom.
- Uspostaviti standard skladištenja (otpornost objekata, kontrola klime, FIFO/FEFO,) i disperziran teritorijalni raspored skladišta radi redundancije.

b) Pripravnost / spremnost

- Uspostava logističkih centara na županijskoj i lokalnoj razini (mogu biti pri pravnim subjektima – javnim komunalnim/gospodarskim društvima).
- Jedinstvena baza podataka zaliha (županijska razina; API pristup općinama/gradovima; periodično usklađivanje s Direkcijom za robne rezerve).
- Plan rotacije i obnavljanja zaliha (hrana, lijekovi, oprema) s jasnim rokovima i budžetom.
- Vježbe simulacije (table-top i terenske) – provjera lanaca isporuke, distribucije i izvješćivanja.

c) Odgovor

- Brza distribucija: aktiviranje planiranih točaka podjele (POD – Points of Distribution), prioritetno za ugrožene skupine.
- Zdravstvena i veterinarska komponenta: lijekovi, sanitetski potrošni materijal, cijepljenje po preporuci, veterinarski lijekovi i DDD.
- Voda i energija: cisterniranje, mobilni spremnici, agregati za kritičnu infrastrukturu.
- Kontinuirana komunikacija između UCZ HBŽ, logističkih centara i stožera

d) Oporavak

- Predvidjeti zalihe za oporavak (građevinski materijal, alati, privremena sanacija objekata) i financijske olakšice korisnicima sukladno županijskim odlukama.

Provedba

- Izraditi Program osiguranja robnih zaliha HBŽ (normativi, skladištenje, IT baza, rotacija, financiranje, nadzor).
- Uspostaviti sporazume s gospodarskim društvima (lokalni dobavljači, mlinovi, distributeri vode/energije) za prioritetne isporuke.
- Uskladiti s federalnim okvirom i ulogom federalnih robnih rezervi.

Da bi se osigurao ovaj strateški pravac a za ovo područje mogući problemi su:

- Nepostojanje konceptualnih resursa i logističkih centara;
- Razvijenost i sposobnost aktiviranja gospodarskih društava, odnosno poduzeća za koje se utvrdi da su dio subjekata zaduženih i odgovornih za osiguranje robnih zaliha iz njihove djelatnosti;
- Neodgovarajući asortiman artikala koji se dostavljaju ugroženim i računaju kao pomoć;
- Slaba međusobna koordinacija nositelja planiranja u ovom području, kao i koordinacija s drugim tijelima vlasti i ne-postupanje po naredbama nadležnih stožera civilne zaštite;
- Nedostajuća i nedovoljna svjesnost javnosti o rizicima, opasnostima i nesrećama i potrebi osiguranja minimuma vlastitih resursa za preživljavanje kod svakog stanovnika.

Akcijski plan

1. Izrada i usvajanje Programa (UCZ HBŽ + Direkcija za robne rezerve; uključiti općine/gradove).
2. Definirati minimum zaliha po kategorijama i scenarijima.
3. Nabava i disperzija zaliha; skladišna infrastruktura.
4. Rotacija i izvješćivanje (kvartalno/godišnje).

Nositelji:

- UCZ HBŽ;
- Direkcija za robne rezerve HBŽ;
- lokalne službe CZ;
- resorna ministarstva;
- Crveni križ Županije.

Financiranje:

- proračun HBŽ
- namjenska sredstva iz Zakona o zaštiti i spašavanju (članci u vezi financiranja)
- drugi izvori (osiguranje, donacije, međunarodna pomoć).

3.2. Program zaštite od epidemija

Uvod

Za nastanak epidemija uvijek postoji više čimbenika, poput: nedovoljno razvijenih općih higijenskih prilika (neadekvatno stanovanje, nepravilna prehrana, otežana opskrba pitkom vodom, nepravilno odlaganje otpada), zatim neplaniranih migracija stanovništva, ali i posljedica prirodnih i drugih nesreća (poplave, potresi, izvanredna i ratna stanja).
U takvim okolnostima dolazi do poremećaja ekološke ravnoteže i narušavanja okolišnih uvjeta, a posebno do onečišćenja izvora pitke vode, otežane distribucije i zbrinjavanja otpadnih materijala, nedostatne i nepravilne prehrane te nehigijenskih uvjeta stanovanja. Sve navedeno predstavlja stalni rizik za zdravlje i život stanovništva Hercegbosanske županije, zahtijevajući trajnu pripravnost i sustavne mjere prevencije i zaštite.

Postojeće stanje

Stanje u Hercegbosanskoj županiji s aspekta ugroženosti zdravlja i života ljudi može se, u pogledu pojave, mjera suzbijanja i iskorjenjivanja zaraznih bolesti, smatrati oblikom stalne prirodne nesreće.
Pri pojavi epidemija većeg razmjera u Hercegbosanskoj županiji provode se zakonom propisane mjere koje ovise o vrsti uzročnika, odnosno o vrsti oboljenja. U svim slučajevima nastoji se utvrditi točan uzrok oboljenja, a kada je to potrebno, provodi se izolacija oboljelih osoba. Ovisno o specifičnostima bolesti, izolacija se provodi kroz obvezatnu hospitalizaciju ili kućnu izolaciju.
Kod epidemija pojedinih zaraznih bolesti (npr. SARS-CoV-2, morbili, rubeola, parotitis), preporučuje se provođenje mjera cijepljenja. Zavod za javno zdravstvo Hercegbosanske županije preuzima i skladišti cjepivo za potrebe Županije te ga, u skladu s iskazanim potrebama,

distribuira u centre za cijepljenje. Također, Zavod nadzire cjelokupan program provođenja imunizacije na području Županije.

Područja razvoja

a) Prevencija i ublažavanje

Normativni temelj (federalni):

1. Zakon o zdravstvenoj zaštiti ("Službene novine Federacije BiH", broj: 46/10 i 75/13);
2. Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službene novine Federacije BiH", broj: 29/05, 66/09 i 91/17);
3. Zakon o lijekovima ("Službene novine Federacije BiH", broj: 51/01, 29/05 i 109/12);
4. Zakon o veterinarstvu u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj: 46/00);
5. Povezani akti i godišnje Naredbe o programu obveznih imunizacija.

Za prevenciju i ublažavanje nastanka zaraznih bolesti ljudi provode se sljedeće mjere:

- Edukacija i zdravstveno prosvjećivanje; jačanje higijenskih standarda u zajednici.
- Plan krvi i krvnih pripravaka, te kritičnih lijekova i sanitetskog materijala – propisi i protokoli skladištenja/rotacije.
- Sustav nadzora nad vodom i otpadom u izvanrednim situacijama (s komunalnim poduzećima).
- Mjere otkrivanja i otklanjanja uzroka nastanka epidemija;
- Imunizacija stanovništva;
- Opskrba lijekovima i drugim medicinskim sredstvima za zdravstvenu zaštitu.

Administrativno-stručne mjere:

- Donošenje novog Zakona o zdravstvenoj zaštiti ili izvršiti izmjene i dopune postojećeg;
- Donošenje Zakona o zdravstvenom osiguranju;
- Donošenje provedbenih akata u području zdravstva;
- Donošenje propisa o načinu prikupljanja, čuvanja i korištenja zaliha krvi i krvne plazme, te ostalih potrebnih lijekova i sanitetskog materijala

b) Pripravnost / spremnost

- Izrada županijske strategije borbe protiv epidemija usklađene s federalnim smjernicama (WHO/ECDC preporuke preko MZ FBiH/ZZJZ).
- Karantenski i izolacijski kapaciteti: popis postojećih prostora (bolnice, domovi zdravlja, sportske dvorane) i plan preinaka.
- Materijalno opremanje hitne i primarne zdravstvene zaštite; zaštitna oprema i potrošni materijal.
- Vježbe simulacije; redovito ažuriranje planova.
- Izvješćivanje javnosti i stanovništva koristeći operativne centre civilne zaštite na svim razinama vlasti.
- Edukacija stanovništva.

c) Odgovor

- Stožerno upravljanje: civilna zaštita vodi operacije zaštite i spašavanja, uz zdravstveni stožer i stožer civilne zaštite HBŽ.
- Lijekovi, cjepiva, krv/plazma i potrošni materijal – prethodno ugovoreno i logistički pokriveno.
- Objekti za izolaciju/karantenu i korištenje mreže primarne zdravstvene zaštite.
- Koordinacija s NVO/Crvenim križem i stalne komunikacije s jedinicama lokalne samouprave.

d) Oporavak

- Praćenje post-epidemijskih učinaka (zdravstvenih i socioekonomskih), psihosocijalna potpora i obnova redovnih kapaciteta zdravstva.

Provedba i Akcijski plan

- Razvoj podzakonskih akata/protokola (prikupljanje i čuvanje krvi/plazme, logistika cjepiva, hladni lanac).
- Istraživačko-operativni pod-projekt HBŽ (mapa rizika, obrasci izvješćivanja, lekcije naučene).
- Opremanje (min. setovi za izbijanja, laboratorijska podrška kroz mrežu FBiH).

Nositelji: Županijska tijela za zdravstvo i veterinarstvo; Zavod za javno zdravstvo (županijsko); UCZ HBŽ; općinske/gradske službe *CZ.*

Očekivani učinci: niži rizik izbijanja, brže suzbijanje, manje žrtava i niži troškovi.

Financiranje: proračuni HBŽ/jedinica lokalne samouprave + namjenska sredstva iz Zakona o zaštiti i spašavanju + drugi izvori.

3.3. Program zaštite od epizootija

Uvod

Stanje u Hercegbosanskoj županiji s aspekta ugroženosti zdravlja i života ljudi, domaćih životinja, nastanka materijalnih šteta te onečišćenja okoliša i ograničenja proizvodnje, u pogledu pojave, mjera suzbijanja i iskorjenjivanja zaraznih bolesti životinja, može se smatrati trajnim oblikom prirodne nesreće. Slika ugroženosti dodatno se upotpunjuje problemima vezanim uz neadekvatno uklanjanje nejestivih dijelova i nusproizvoda u klaonicama, postupanje sa zaraznim materijalom u laboratorijima te nepropisno zbrinjavanje rashodovanih lijekova u veterinarskim stanicama i ljekarnama. Sve navedeno predstavlja potencijalni rizik za zdravlje ljudi, životinja i očuvanje okoliša, zahtijevajući sustavne i zakonom propisane mjere kontrole i prevencije. Hercegbosanska županija, s izraženim stočarstvom i preradom hrane, izložena je rizicima zaraznih bolesti životinja (zoonoze, gospodarski gubici, utjecaj na okoliš). Nužan je integriran pristup: veterina – civilna zaštita – komunalna i okolišna infrastruktura.

Normativni okvir (BiH/FBiH)

- Zakon o veterinarstvu BiH (Službeni glasnik BiH 34/02).
- Zakon o veterinarstvu FBiH (SN FBiH 46/00).
- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti (aspekt zoonoza).

Postojeće stanje

Iskustveno, kroz provođenje mjera zaštite od epizootija na području Hercegbosanske županije, iako se pri pojavi zaraznih bolesti životinja provodi usmrćivanje i uklanjanje zaraženih jedinki, određene bolesti se i dalje povremeno pojavljuju. Posljedično, broj osoba liječenih od zoonoza pokazuje tendenciju rasta.
Prema podacima Federalnog zavoda za javno zdravstvo, u Federaciji BiH se svake godine registrira više stotina slučajeva zoonoza, a najčešće su salmonele, bruceloze i ehinokokoze. Premda za Hercegbosansku županiju još uvijek ne postoje cjeloviti javno dostupni podaci, s obzirom na razvijeno stočarstvo i granični položaj županije, realno je očekivati prisutnost sličnih bolesti u manjem obujmu. Poseban problem na području Županije predstavlja zbrinjavanje lešina uginulih i usmrćenih životinja. U praksi se lešine najčešće zakopavaju u zemlju, iako su odgovarajuća mjesta za ukop teško dostupna, zahtijevaju složene procedure odobravanja i rijetko su adekvatno zaštićena. Ovakav način postupanja nosi ozbiljne rizike za zdravlje ljudi i životinja te potencijalno onečišćenje tla i podzemnih voda.
Ovi pokazatelji ukazuju na potrebu jačanja sustava praćenja i izvještavanja o zoonozama na razini Županije, kao i na razvoj sigurnijih metoda zbrinjavanja animalnog otpada (npr. regionalna postrojenja za neškodljivo uklanjanje životinjskih ostataka, termička obrada) pod stalnim nadzorom veterinarskih i inspekcijskih službi.

Područja razvoja

a) Prevencija i ublažavanje

- Provedbeni akti u veterini (biosigurnost, identifikacija i označavanje, nadzor kretanja, plan cijepljenja gdje je propisano).
- Zavod za hranu i veterinarstvo Hercegbosanske županije aktivno sudjeluje u laboratorijskoj dijagnostici, monitoringu zaraznih bolesti životinja i zoonoza, uzorkovanju i analizi hrane životinjskog podrijetla, te provođenju mjera bio sigurnosti i stručnog nadzora.
- Zavod aktivno sudjeluje u uspostavi sustava ranog upozoravanja kroz analizu podataka i izvješćivanje nadležnih tijela.
- Laboratorijska dijagnostika – nabava/ugovaranje suvremenih usluga i opreme; suradnja s nadležnim zavodima.
- Zbrinjavanje lešina i nusproizvoda: planiranje i nabava spalionica (stacionarnih/pokretnih) ili ugovaranje usluge – uz okolišne standarde.

b) Pripravnost / spremnost

- Strategija HBŽ za epizootije (scenariji, lanci odlučivanja, popisi farma/klaoničkih kapaciteta).
- Koordinacija veterinarskih institucija, Zavoda za hranu i veterinarstvo, inspekcija i CZ;
- Edukacija farmera, mesara i prerade;
- Dezinfekcijski, dezinsekcijski i deratizacijski protokoli.
- Javno izvješćivanje putem operativnih centara CZ i lokalnih kanala.

c) Odgovor

- Lijekovi, instrumenti, dezinfekcijska, dezinsekcijska i deratizacijska sredstva, hrana za životinje – osigurani i logistički dostupni.

- Neprekidne veze i izvješćivanje između veterinarskih službi, inspekcije i CZ.
- Zavod za hranu i veterinarstvo osigurava laboratorijsku potvrdu bolesti, sudjeluje u procjeni rizika i daje stručne preporuke za provođenje mjera suzbijanja i iskorjenjivanja bolesti.

d) Oporavak

- Obnova proizvodnje hrane i tržišne funkcije;
- Povezivanje znanosti i primarne/sekundarne proizvodnje;
- Sanacija okoliša,
- Kontrola zdravstvene ispravnosti hrane životinjskog podrijetla nakon epizootija te u procjeni sigurnosti ponovne uspostave proizvodnje

Provedba i Akcijski plan

- Provedbeni akti i usklađivanje s federalnim/državnim propisima.
- Istraživačko-operativni projekt HBŽ (karta epizootioloških rizika, protokoli, ugovori za zbrinjavanje).
- Oprema sektora za veterinu (dijagnostika, zaštitna sredstva) i nabava/ugovaranje spalionica.

Nositelji: Resorno ministarstvo (sektor za veterinarstvo), UCZ HBŽ, Zavod za hranu i veterinarstvo Hercegbosanske županije, veterinarske ustanove i stanice; jedinica lokalne samouprave – službe za upravu/veterinarstvo.

Financiranje: proračuni HBŽ/ jedinica lokalne samouprave + namjenska sredstva iz Zakona o zaštiti i spašavanju; planiranje kroz godišnje i trogodišnje planove.

3.4. Program zaštite od poplava

Uvod

Poplava se definira kao plavljenje užeg ili šireg područja zemljišta uslijed izlijevanja vode iz riječnog korita ili jezera. Nastaje zbog nemogućnosti tla da apsorbira velike količine oborina, uslijed naglog topljenja snijega, zbog pucanja ili rušenja brana na akumulacijama, djelovanja vjetrova ili drugih prirodnih nepogoda.
Štetno djelovanje voda na području Hercegbosanske županije uvjetovano je neravnomjernošću i neravnotežom brojnih prirodnih čimbenika (vodnog režima, klimatskih, geoloških i topografskih) te utjecajem ljudskih aktivnosti.
Posebno kritična područja čine slivovi vodotoka sa planinskih masiva prema dolinama Livanjskog, Glamočkog i Duvanjskog polja. Najveća opasnost odnosi se na poplavljivanje poljoprivrednih površina u proljetnim i jesenskim mjesecima, kada zbog obilnih oborina značajni dijelovi ovih polja ostaju pod vodom.
Dodatni rizik za Županiju predstavlja akumulacija Buškog jezera. Potencijalno pucanje ili rušenje brane na ovom jezeru, koja se nalazi na seizmički aktivnom području, moglo bi izazvati katastrofalne posljedice, posebice u slučaju jačih potresa.
Područje zaštite od poplava u Hercegbosanskoj županiji uređeno je Zakonom o vodama HBŽ (”Narodne novine Hercegbosanske županije”, broj: 8/15), Zakonom o vodama Federacije BiH („Službene novine FBiH“, broj 70/06 i dr.), Županijskim operativnim planom obrane od

poplava, kao i podzakonskim aktima koji definiraju planiranje, provedbu i nadzor nad mjerama zaštite od poplava.

Postojeće stanje sustava zaštite od poplava

Sustav zaštite od poplava u Hercegbosanskoj županiji razvijen je u ograničenom obimu i obilježen je brojnim nedostacima. Prirodne značajke terena – prostrana krška polja (Livanjskog, Duvanjskog i Glamočkog), brojni podzemni vodeni tokovi, bujični potoci s planinskih masiva, kao i akumulacija Buškog jezera – čine ovo područje posebno osjetljivim na plavljenja i zadržavanje vode.
Glavne značajke postojećeg sustava:

- Sustav odvodnje u većini krških polja nije u potpunosti uređen, a prirodni ponori često ne mogu prihvatiti veće količine oborinskih i površinskih voda.
- Na pojedinim područjima postoje djelomično izgrađeni kanali za odvodnju i melioraciju, ali su nedovoljno održavani i često zatrpani, što smanjuje njihovu funkcionalnost.
- Obrambeni nasipi uz manje vodotoke postoje samo lokalno, uglavnom u blizini naseljenih mjesta, ali nisu projektirani za veće vodne valove.
- Buško jezero sa svojom branom predstavlja ključan hidrološki objekt, ali i potencijalnu prijetnju u slučaju većih potresa ili tehničkih oštećenja.
- Sustav monitoringa i rane najave poplava na području Županije nije razvijen na zadovoljavajućoj razini; oslanja se uglavnom na podatke Federalnog hidrometeorološkog zavoda.
- Koordinacija između općina i županijskih tijela u pripremi i provedbi mjera obrane od poplava još uvijek je nedovoljna i oslanja se na ad hoc aktivnosti.

Tablica 1 Rizična područja ugrožena poplavama u Hercegbosanskoj županiji

R.br.	LOKACIJA/ PODRUČJE	GLAVNI UZROK POPLAVA	NAJUGROŽENIJI SEKTORI	MOGUĆE POSLJEDICE
1.	Livanjsko polje	Obilne oborine, topljenje snijega, usporeno otjecanje kroz ponore	Poljoprivreda, prometnice, naselja (Lipa, Prolog, Vržerale, Guber, Kablići)	Poplavljivanje velikih poljoprivrednih površina, prekidi prometa, materijalne štete
2.	Duvanjsko polje	Bujični priljevi s planina (Ljubuša, Lib, Tušnica)	Poljoprivredno zemljište, manja naselja (Prisoje, Kongora, Bukovica)	Uništenje usjeva, oštećenja lokalne infrastrukture
3.	Glamočko polje	Zasićenost tla podzemnim vodama, obilne oborine	Poljoprivreda, lokalne prometnice	Dugotrajno zadržavanje vode, prekidi prometa, gospodarske štete
4.	Područje Buškog jezera	Potresno/seizmički aktivno područje; potencijalno pucanje brane	Naselja nizvodno (Podhum, Prisap, Livno)	Katastrofalne poplave, ugrožavanje života i imovine
5.	Područje Općine Drvar	Obilne i dugotrajne oborine, nagli porast vodostaja rijeke Unac i njezinih	Naselja uz rijeku Unac (Drvar, Bastasi, Mokronoge), poljoprivredno	Plavljenje stambenih i gospodarskih objekata, prekidi

		pritoka, ograničena protočnost korita i plavnih površina	zemljište, lokalne i regionalne prometnice	prometnih komunikacija, štete na poljoprivredi i infrastrukturi
6.	Bujični tokovi (Sturba, Bistrica, Šujica, Glamočnica)	Nagle i obilne oborine, ljetne oluje	Naselja uz vodotoke, lokalne prometnice	Brzo plavljenje naselja i prometnica, erozija tla

Kao kriterij zaštite od poplava na branjenim područjima u Hercegbosanskoj županiji može poslužiti postojeći stupanj zaštite koji je utvrđen u Glavnom operativnom planu obrane od poplava za vodno područje sliva Jadranskog mora, pri čemu se posebna pažnja posvećuje hidroenergetskim objektima i drugim infrastrukturnim sustavima od značaja za županiju.
U sadašnjoj situaciji izražen je problem dualizma u sustavu upravljanja poplavama. Naime, zaštita od poplava kao mjera zaštite i spašavanja u nadležnosti je stožera civilne zaštite, dok se Uredbom o planovima obrane od poplava istovremeno predviđa osnivanje posebnih tijela koja upravljaju u izvanrednim situacijama poplava. Takav paralelizam otežava jasnu podjelu odgovornosti i usporava donošenje odluka u kriznim okolnostima.
Današnja operativa na području Županije, specijalizirana za radove na obrani od poplava i žurne intervencije tijekom visokih voda, raspolaže vrlo ograničenim tehničkim i ljudskim kapacitetima. Zbog toga, u slučaju pojave ekstremno velikih voda postoji visok rizik od nastanka značajnih materijalnih šteta, poremećaja u funkcioniranju prometne i komunalne infrastrukture, ali i ozbiljne opasnosti po zdravlje i živote stanovništva.

Područja razvoja

a) Prevencija i ublažavanje

Normativni temelj:

- Zakon o vodama Hercegbosanske županije (”Narodne novine Hercegbosanske županije”, broj: 8/15).
- Zakon o vodama Federacije BiH ("Službene novine FBiH", broj: 70/06).
- Plan upravljanja rizikom od poplava za vodno područje Jadranskog mora u FBiH (2024–2029).
- Federalni operativni plan obrane od poplava ("Službene novine FBiH").
- Županijski operativni plan obrane od poplava (HBŽ).

Za prevenciju i ublažavanje poplava te negativnih posljedica koje one izazivaju primjenjuju se različite mjere, koje se dijele na fizičke i institucionalne.

- Fizičke mjere dijele se na:
  - *ekstenzivne* (npr. prirodne retencije, pošumljavanje, zaštita ponora),
  - *intenzivne* (npr. gradnja nasipa, regulacija korita, odvodni kanali).
- Institucionalne mjere obuhvaćaju:
  - sustave osiguranja kod osiguravajućih društava,
  - regulativu za prostorno uređenje i korištenje zemljišta,
  - planske dokumente i operativne planove zaštite od poplava.

Prema svojim karakteristikama, mjere zaštite od poplava mogu se razvrstati na:

- prevencijske (sprječavanje nastanka i širenja poplava),

- produkcione (predviđanje i pravodobno upozoravanje na opasnost),
- pripremne (organizacija i osposobljavanje službi i stanovništva).

Ova podjela mjera svodi se na ostvarivanje srednjoročnih i dugoročnih ciljeva zaštite od poplava, s rokom provedbe od približno 15 do 25 godina, u skladu s razvojnim planovima i raspoloživim resursima.

Ublažavanje kao vizija novog stanja

Ublažavanje negativnih posljedica poplava u Hercegbosanskoj županiji treba se osigurati kroz kombinaciju administrativno-stručnih i građevinsko-tehničkih mjera.

Administrativno-stručne mjere

- *Financijski poticaji* – osigurati sredstva putem Županijskog ministarstva gospodarstva, s ciljem postizanja odgovarajuće spremnosti i učinkovitog odgovora na poplave.
- *Vodomjerne stanice* – uspostaviti, obnoviti i osigurati stalnu kontrolu rada svih ključnih vodomjernih stanica na području Županije.
- *Definiranje poplavnih linija* – odrediti linije protjecanja za različite vjerojatnosti pojave poplava u dolinama svih većih vodotoka, te klasificirati područja prema stupnju ugroženosti (visok, srednji i mali rizik).
- *Zoniranje ugroženih područja* – utvrditi površine na kojima će se primjenjivati preventivne, tehničke i institucionalne mjere u okviru strategije pripreme područja za podnošenje poplava.
- *Obnova sustava zaštite* – dovesti u punu funkcionalnost sve ranije izgrađene sustave i objekte zaštite od poplava, te planirati i graditi nove gdje je to nužno.

Građevinsko-tehničke mjere

Za određivanje granica potencijalno plavljenih površina pri nailasku velikih voda potrebno je izraditi odgovarajuće hidrološko-hidrauličke analize za doline svih većih rijeka. U ovim analizama potrebno je obuhvatiti i scenarije poplavnog vala u slučaju rušenja brana, posebno s obzirom na akumulaciju Buškog jezera.
Rezultati ovih analiza nužni su za:

- uspješno i učinkovito organiziranje rada na pripremama za obranu od poplava,
- provođenje žurnih aktivnosti tijekom trajanja velikih voda,
- izradu i prilagodbu prostornih i urbanističkih planova.

Konkretne građevinske mjere koje će se provoditi u razdoblju planiranja obuhvaćaju:

- obnovu i kontrolu rada svih vodomjernih stanica,
- stavljanje u punu funkciju svih ranije izgrađenih sustava zaštite od poplava.

b) Pripravnost/spremnost

- Na svim razinama planiranja zaštite od poplava pripremiti posebnu strategiju područja za podnošenje poplava koju čine setovi tehničkih i institucionalnih mjera, uz prihvaćanje rizika plavljenja s odgovarajućim mjerama za smanjenje i ublažavanje šteta;

- Sustav za uzbunjivanje od poplava organizirati preko operativnih centara civilne zaštite Županije i općina/gradova, uvezan s hidrološkim stanicama i prognostičkim modelima radi pravovremenog informiranja stanovništva i službi na terenu;
- Operativu specijaliziranu za radove na obrani od poplava, posebno za žurne intervencije tijekom trajanja velikih voda, opremiti minimumom odgovarajućih sredstava i opreme kako bi se smanjile štete od velikih voda, posebno u urbanim sredinama, te spriječili gubitci ljudskih života;
- Institucionalna mjera podrazumijeva praćenje i registraciju velikih voda, poplavnog vala, upozoravanje lokalnog stanovništva, te plansko evakuiranje ljudi i materijalnih dobara, i u tom smislu provođenje ovih mjera podrazumijeva izradu studija i projekata za praćenje plavnoga vala koje treba ugraditi u odgovarajuće planove zaštite od poplava;
- Ako su financijska sredstva nedostatna za opremanje navedene operative, tijela vlasti općina/gradova i Županije trebaju odrediti gospodarska društva iz oblasti građenja i komunalne djelatnosti te ih proglasiti službama zaštite i spašavanja od poplava koje bi se pridružile specijaliziranoj operativi u zaštiti od poplava;
- Osigurati osnovne materijalno-tehničke resurse (vreće s pijeskom, pumpe, čamce, gorivo, zaštitnu opremu) i njihovo redovito obnavljanje kako bi uvijek bile funkcionalne i dostupne u slučaju potrebe;
- Organizirati periodične vježbe i simulacije djelovanja u poplavama radi provjere spremnosti sustava i ažuriranja planova obrane od poplava.

c) Odgovor

Sve aktivnosti koje se poduzimaju neposredno prije, tijekom i poslije poplava trebaju se obuhvatiti djelovanjem i naredbama nadležnih stožera civilne zaštite HBŽ, sukladno Zakonu o zaštiti i spašavanju, koji upravljaju akcijama zaštite i spašavanja od poplava. Iznimku čini neposredan nadzor i pojačano održavanje objekata za zaštitu od poplava, što ostaje u nadležnosti sektora voda, prema podijeljenoj nadležnosti između Federacije BiH i Hercegbosanske županije.

d) Oporavak

Oporavak obuhvaća sanaciju, rekonstrukciju i dovođenje u funkcionalno stanje svih zaštitnih objekata i sustava koji su oštećeni ili onesposobljeni tijekom poplava.

Provedba

Za ostvarenje ovog strateškog cilja i razvoja sustava zaštite od poplava u HBŽ, predviđena je izrada istraživačko-razvojnih projekata s naglaskom na:
- odgovarajuće uređenje vodotoka na području županije, u suradnji s Federacijom BiH i lokalnim zajednicama, ovisno o podjeli nadležnosti;
- rješavanje problema poplavnih područja kroz zajedničke projekte, uz punu suradnju sa svim razinama vlasti.

Projekti trebaju osigurati:
- usuglašene planske dokumente (prostorni plan županije, urbanističke planove općina/gradova, programe mjera, jedinstveni informacijski sustav o prostornom uređenju i sl.);
- potpunu koordinaciju projekata zaštite od poplava između Federacije BiH, Hercegbosanske županije i jedinica lokalne samouprave, čime se osigurava jedinstveno

uređenje vodotoka i pritoka te dosljedno provođenje mjera utvrđenih Procjenom ugroženosti HBŽ.

Akcijski plan

Akcijski plan za realizaciju programa zaštite od poplava u Hercegbosanskoj županiji obuhvaća sljedeće provedbene korake:

- Razvoj i prilagodba županijskog zakonskog i podzakonskog okvira za zaštitu od poplava;
- Izrada projekata osposobljavanja objekata i kritičnih točaka za obranu od poplava na rijekama i bujičnim tokovima županije (npr. Bistrica, Sturba, Jaruga, Žabljak, Buško jezero i pritoke);
- Izrada i provedba projekata zaštite od poplava svih općina;
- Izrada studije o mogućim posljedicama poplavnog vala zbog potencijalnih tehničkih kvarova ili rušenja brana, uz definirane mjere preventivnog upozorenja stanovništva;
- Izgradnja novih zaštitnih objekata, rekonstrukcija postojećih te nabava suvremenih sredstava i opreme za obranu od poplava.

Nositelji:

- Županijsko ministarstvo za Gospodarstvo – kao krovna institucija na razini županije;
- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva;
- Agencija za vodno područje sliva Jadranskog mora – Mostar;
- Općinske i gradske službe civilne zaštite i službe za upravu nadležne za vodoprivredu;
- Gospodarska društva iz područja građenja, komunalnih djelatnosti i vodoprivrede koja se proglase službama zaštite i spašavanja od poplava.

Financiranje

Financijska sredstva za realizaciju ovoga strateškog cilja osiguravaju se iz:

- posebnih i općih vodnih naknada sukladno Zakonu o vodama;
- proračuna Federacije BiH, Hercegbosanske županije i jedinica lokalne samouprave;
- povoljnih kredita i međunarodnih grantova;
- namjenski ostvarenih sredstava u skladu s člankom 171. Zakona o zaštiti i spašavanju.

3.5. Program zaštite šuma

Uvod

Ukupna površina pod šumama i šumskim zemljištem u Hercegbosanskoj županiji iznosi oko 284.669,35 ha (od čega visoke šume, izdanačke šume i neobrasla šumska zemljišta), što predstavlja jedan od najznačajnijih prirodnih resursa Županije. Iako su šume na pojedinim lokalitetima tijekom ratnog i poslijeratnog razdoblja bile devastirane, zadržale su svoju prirodnu strukturu, što omogućava održivo gospodarenje, prirodno pomlađivanje, očuvanje biološke raznolikosti i ostvarivanje važnih općekorisnih funkcija.
Ugroženost šuma i šumskog zemljišta rezultat je različitih aktivnosti i utjecaja: šumskih požara, biljnih bolesti i štetnika, klimatskih promjena, neplanske i nezakonite sječe, prekomjerne eksploatacije mineralnih resursa, izgradnje hidro-akumulacija, kao i kontaminacije minsko-eksplozivnim sredstvima.

Postojeće stanje

Trenutno stanje programa zaštite šuma u Hercegbosanskoj županiji karakterizira niz izazova i nedostataka koji otežavaju učinkovitu provedbu zaštitnih mjera. Nakon ratnog i poslijeratnog razdoblja, šume su djelomično oštećene, degradirane i fragmentirane, pa je njihova struktura na mnogim lokalitetima kompromitirana. Sektor zaštite šuma nije dobio adekvatnu institucionalnu potporu, nadležna tijela za šumarstvo i upravljanje šumama nisu bila opremljena niti organizirani dovoljno snažno za provedbu sustavnih zaštitnih aktivnosti. Postojeći programi zaštite često su fragmentirani, nedostatno koordinirani između županijskih i općinskih razina te nisu uvijek u skladu s međuresornim (vodoprivreda, prostorno planiranje, civilna zaštita) pristupima. Nedovoljna financijska sredstva i nepostojanje jasnog fonda namijenjenog zaštiti šuma – javna sredstva se često koriste za ostale prioritetne potrebe, dok zaštita i preventiva ostaju nedovoljno pokrivene.
Materijalno-tehnička osnova je slaba, šumsko-gospodarska društva i uprave često nemaju dovoljno opreme (npr. vozila, opreme za gašenje požara, nadzornih sustava) da učinkovito reagiraju na požare, infekcije ili druge ugroze. Sustavi uzbunjivanja i praćenja su nedovoljno razvijeni ili neusklađeni između lokalnih zajednica i županijskog sustava.
Planovi zaštite – iako postoje u teoriji – nisu redovito ažurirani, simulacije i vježbe reagiranja rijetko se provode, pa je praksa sustava ograničena. U praksi, praćenje i izvještavanje o štetnim događajima (požari, štetnici, sječa) nije dosljedno, što otežava analizu trenda i prilagođavanje strategija zaštite.
Također, postoje uvjeti koji dodatno opterećuju stanje: klimatske promjene, suše i ekstremne vremenske prilike, kao i izazovi u provođenju inspekcijskog nadzora zbog ograničenih kapaciteta. Zbog dugog produkcijskog razdoblja i gospodarskog značaja šumarstva, kao i povećanih zahtjeva za korištenjem općekorisnih funkcija šume (zaštita izvorišta i vodotoka, zaštita od erozije, očuvanje rezervata, parkova prirode i zaštićenih pejzaža), šumama u HBŽ nakon rata nije posvećena odgovarajuća pažnja.
Nadležna tijela nisu u dovoljnoj mjeri provodila mjere modernizacije upravljanja, očuvanja prirodne strukture i zaštite okoliša, niti su spriječena bespravna sječa i devastacija. Zakon o šumama predviđa obvezu da županijska šumsko-gospodarska društva i županijske uprave za šumarstvo redovito izvješćuju federalne i županijske stožere civilne zaštite o svim požarima u cilju brže reakcije, ali ta obveza nije zaživjela u praksi.

Područja razvoja

a) Prevencija i ublažavanje

Normativna osnova osigurana je kroz:

- Zakon o šumama Federacije BiH;
- Zakon o šumama Hercegbosanske županije ("Narodne novine Hercegbosanske županije", broj: 4/14)
- Zakon o federalnim i županijskim ministarstvima i drugim tijelima uprave;
- Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine Federacije BiH");
- Pravilnik o sadržaju planova zaštite šuma od požara.

Mjere za prevenciju i ublažavanje:

- izrada planova zaštite šuma od požara prema stupnju opasnosti;

- praćenje ugroženosti šuma od biljnih i drugih štetnika;
- izgradnja i održavanje transportne i protupožarne infrastrukture;
- sanitarna sječa i šumsko-uzgojne mjere;
- zabrana bespravne sječe i devastacije;
- obnova šuma nakon požara, štetočina i drugih nesreća;
- utvrđivanje i kategorizacija zaštitnih šuma i šuma posebne namjene;
- osiguranje kvalitetnog šumskog reprodukcijskog materijala;
- uvođenje jedinstvenog informacijskog sustava u šumarstvu;
- razminiranje šuma i šumskog zemljišta;
- provođenje inspekcijskih nadzora nad šumama i šumskim zemljištima u vezi zaštite od požara, sukladno važećim propisima.

Ublažavanje se osigurava kroz:

- *Administrativno-stručne mjere:* donošenje novog Zakona o šumama HBŽ, prihvaćanje međunarodnih konvencija, formiranje fonda za zaštitu šuma, povećanje pošumljavanja i rekonstrukcije degradiranih šuma, razvoj rasadničke proizvodnje;
- *Građevinsko-tehničke mjere:* analiza postojećih prosjeka, izrada projekata zaštite i planska izgradnja novih.

b) Pripravnost/Spremnost

Elementi za osiguranje spremnosti:

- stručne analize za izgradnju novih prosjeka i zaštitnih pojaseva;
- stručni elaborati za smanjenje šteta od biljnih štetnika;
- kontinuirano praćenje stanja šuma i pravodobna reakcija;
- sustav za uzbunjivanje podignut na najvišu razinu, povezan s operativnim centrima civilne zaštite Županije, Federacije i lokalnih zajednica;
- materijalno-tehničko opremanje šumsko-gospodarskih društava i postrojbi civilne zaštite;
- stalno ažuriranje planova zaštite šuma i provođenje vježbi simulacije.

c) Odgovor

Sve aktivnosti neposredno prije, tijekom i poslije pojave prirodnih i drugih nesreća koje ugrožavaju šume trebaju se provoditi putem naredbi nadležnih stožera civilne zaštite, osim nadzora i praćenja stanja šuma koji ostaju u nadležnosti sektora šumarstva i komunalnih službi, prema podijeljenim nadležnostima.

d) Oporavak

Oporavak obuhvaća sanaciju degradiranih površina, obnovu nasada, dovođenje u funkcionalno stanje i provedbu posebnih programa pošumljavanja radi prevencije erozije, klizišta i očuvanja vodnog režima.

Provedba

Predviđena je izrada istraživačkih projekata zaštite šuma s naglaskom na:

- pošumljavanje, popunjavanje i njegu nasada;
- prevenciju erozije i klizišta;
- biološku regulaciju vodnog režima;
- izgradnju i održavanje protupožarnih prosjeka;
- interdisciplinarnu koordinaciju s nadležnim tijelima za vodoprivredu, prostorno planiranje i građenje.

Projekti moraju osigurati koordinaciju između jedinica lokalne samouprave, Županije i Federacije BiH, kako bi se postigla jedinstvena provedba mjera zaštite i unaprijedilo stanje šumskog fonda.

Akcijski plan

Akcijski plan obuhvaća:

- donošenje novog županijskog zakonskog okvira i formiranje fonda za zaštitu šuma;
- izradu projekata pošumljavanja, izgradnje novih i održavanja postojećih prosjeka;
- projekte popunjavanja i njege nasada radi prevencije erozije i klizišta;
- uvođenje jedinstvenog informacijskog sustava za praćenje stanja šuma.

Nositelji

- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva;
- Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva – Uprava za šume HBŽ;
- ŠGD „Hercegbosanske šume“ Kupres;
- nadležne općinske/gradske službe za šumarstvo.

Financiranje

Sredstva se osiguravaju iz:

- šumskih naknada sukladno novom Zakonu o šumama;
- proračuna Federacije BiH, HBŽ i jedinica lokalne samouprave;
- međunarodnih fondova i grantova;
- sredstava predviđenih Zakonom o zaštiti i spašavanju.

Visina i dinamika financiranja utvrđuje se Godišnjim financijskim planom provedbe Programa.

3.6. Utjecaj radiološko-kemijsko-bioloških (RKB) agenasa i mjere za saniranje posljedica po ljude i okoliš

Uvod

Suvremeni svijet, a osobito zemlje koje su prošle kroz ratne sukobe poput Bosne i Hercegovine, izložen je povećanim rizicima od radiološko-kemijsko-bioloških opasnosti (RKB opasnosti). Najznačajnije prijetnje odnose se na ionizirajuće zračenje, osiromašeni uran, kemijske agense, biološke agense i druge izvore kontaminacije.
Dodatni rizik za stanovništvo Hercegbosanske županije predstavljaju mogući kvarovi na nuklearnim postrojenjima u susjednim zemljama, što bi, s obzirom na meteorološke i

geografske čimbenike, imalo direktan utjecaj na okoliš, ljude i materijalna dobra na području cijele županije.

Postojeće stanje

Postojeće stanje u HBŽ obilježava nedostatak odgovarajućih zakonskih i provedbenih propisa iz ovog područja na razini države, kao i neusklađenost županijskih i federalnih propisa s međunarodnim konvencijama i smjernicama Europske unije.
Sukladno Zakonu o zaštiti i spašavanju, predviđeno je provođenje mjera RKB zaštite kroz organiziranje posebnih službi zaštite i spašavanja, kao i postrojbi za RKB zaštitu, no takvi kapaciteti u praksi još nisu u potpunosti razvijeni na razini HBŽ.

Područja razvoja

a) Prevencija i ublažavanje

Normativna uređenost u ovoj oblasti je djelomična i osigurava se kroz važeće federalne i županijske zakone:

- Zakon o zaštiti okoliša („Službene novine Federacije BiH“ i odgovarajući županijski propisi);
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti (Federacije BiH i HBŽ);
- Zakon o zaštiti od ionizirajućeg zračenja i radijacijskoj sigurnosti („Službene novine Federacije BiH“, broj: 15/99);
- Zakon o prometu otrova („Službeni list RBiH“, broj: 2/92 i 13/94);
- Zakon o upravljanju otpadom („Službene novine Federacije BiH“, broj: 33/03 i 92/17);
- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službene novine Federacije BiH", broj: 29/05);
- Odluka o vrsti i minimalnim količinama sredstava potrebnih za provođenje osobne i kolektivne zaštite građana i zaposlenika u poslovnim objektima i zgradama od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine Federacije BiH“, broj: 23/04, 38/06 i 58/06).

Mjere prevencije i ublažavanja uključuju izviđanje (detekciju), laboratorijsku obradu uzoraka i dekontaminaciju, kao i uklanjanje i sprječavanje pojava RKB opasnosti.

Ublažavanje kao viziju novog stanja treba osigurati kroz:

Administrativno-stručne mjere:

- donošenje Zakona o zaštiti od ionizirajućeg zračenja na razini BiH;
- izradu Plana i programa mjera zaštite ljudi i okoliša u slučaju nuklearne nesreće;
- usklađivanje propisa HBŽ i FBiH s međunarodnim konvencijama;
- osiguravanje redovitih financijskih sredstava u proračunima općina/gradova, Županije i Federacije za potrebe RKB zaštite.

Građevinsko-tehničke mjere:

- izgradnju uređaja za prečišćavanje zraka i vode u proizvodnim kapacitetima koji koriste kemijske tvari;
- izgradnju spremišta u bolnicama i institutima za odlaganje radioaktivnih materijala.

b) Pripravnost/Spremnost

Elementi za osiguranje pripravnosti u HBŽ:

- integriranje svih nositelja zaštite i spašavanja (zdravstvo, policija, vatrogasci, Oružane snage BiH, civilna zaštita, gospodarska društva);
- osnivanje specijalizirane RKB službe u HBŽ i po potrebi specijaliziranih postrojbi RKB zaštite;
- redovito izvještavanje nadležnih tijela putem operativnih centara civilne zaštite;
- pravodobno informiranje javnosti i stanovništva;
- materijalno-tehničko opremanje službi i postrojbi civilne zaštite za RKB zaštitu;
- ažuriranje planskih dokumenata i vježbe simulacije;
- edukacija stanovništva o RKB zaštiti;
- uklanjanje svih pojava koje mogu uzrokovati RKB opasnosti.

c) Odgovor

Aktivnosti neposredno prije i tijekom trajanja RKB opasnosti provode se po naredbi stožera civilne zaštite HBŽ.

Glavni vidovi odgovora su:

- angažiranje RKB službi i postrojbi uz koordinaciju svih nadležnih tijela;
- osiguranje zaštitne opreme i sredstava za ljude i materijalna dobra;
- održavanje neprekidne komunikacije između planera i operativnih službi;
- osiguranje skloništa i sigurnih lokacija za zaštitu stanovništva.

d) Oporavak

U saniranju posljedica RKB opasnosti uključuju se specijalizirane službe, institucije i građani sve dok traje potreba. Posebna pažnja usmjerava se na:

- obnavljanje sredstava i opreme;
- nadzor nad izvršenom dekontaminacijom ljudi, objekata i sredstava;
- dugoročno praćenje okoliša na pogođenim područjima.

Provedba

Za osiguranje ovoga strateškog pravca predviđena je izrada istraživačkog projekta „Utjecaj RKB agensa i mjere za saniranje posljedica po ljude i okoliš“, u kojem će biti sistematizirani znanstveni i stručni podaci te definirane preventivne i sanacijske mjere.

Potrebno je riješiti sljedeće probleme:

- nedostatak laboratorija (radioloških, kemijskih, mikrobioloških);
- ograničeni kapaciteti za detekciju, dekontaminaciju i laboratorijsku analizu;
- nejasna razgraničenja odgovornosti između razina vlasti;

- potreba za punom koordinacijom projekata Federacije i HBŽ radi jedinstvenog provođenja mjera.

Akcijski plan

Akcijski plan za realizaciju programa zaštite od RKB sredstava obuhvaća:
- razvoj zakonskog okvira i provedbenih akata;
- izradu Programa „Utjecaj RKB agensa i mjere za saniranje posljedica po ljude i okoliš“;
- opremanje službi zaštite i spašavanja za RKB zaštitu i postrojbi civilne zaštite.

Nositelji Akcijskog plana

- županijska tijela nadležna za zdravstvo, veterinarstvo i okoliš;
- općinske i gradske službe za civilnu zaštitu;
- Zavod za javno zdravstvo HBŽ;
- Uprava civilne zaštite HBŽ;
- nadležne općinske i gradske službe za šumarstvo, veterinarstvo, zdravstvo i okoliš.

Očekivani učinci

- smanjenje rizika od RKB opasnosti;
- poboljšana spremnost sustava;
- smanjenje posljedica po ljude i okoliš u slučaju nastanka nesreće.

Financiranje

Sredstva se osiguravaju iz proračuna općina/gradova, Županije i Federacije BiH, kao i od gospodarskih subjekata koji u redovitoj djelatnosti koriste RKB tvari, te iz fondova predviđenih Zakonom o zaštiti i spašavanju (čl. 174. i 175.), međunarodnih grantova i drugih izvora.

3.7. Zaštita od potresa, mjere i postupci za smanjenje ugrožavanja

Uvod

Bosna i Hercegovina, uključujući i Hercegbosansku županiju, smještena je na seizmički aktivnom području koje se nalazi na dodirnim zonama euroazijske i jadranske lito sferne ploče. Ove tektonske sile uzrokuju svakodnevna podrhtavanja tla različitog intenziteta, od kojih većina prolazi nezapaženo, dok se jači potresi mogu manifestirati kroz značajna oštećenja građevina, ugrožavanje sigurnosti stanovništva i nastanak materijalnih šteta.
Prema seizmološkim kartama i istraživanjima, približno 80% teritorija Bosne i Hercegovine nalazi se u području srednjeg do visokog seizmičkog rizika. Na teritoriju Hercegbosanske županije posebno su rizične zone uzduž planinskih lanaca i dolina, gdje su evidentirana podrhtavanja od 6. do 8. stupnja prema MCS ljestvici. Ova činjenica potvrđuje da stanovništvo i infrastruktura Županije žive u stalnom riziku od mogućih potresa, što zahtijeva sustavan pristup prevenciji, pripravnosti i odgovoru na ovu vrstu prirodne nesreće.
Dodatnu složenost ugroženosti predstavlja stanje stambenog fonda i drugih građevina: veliki broj objekata izgrađen je prije uvođenja suvremenih građevinskih normi i tehničkih standarda otpornosti na potrese, dok su mnogi nastali bespravnom gradnjom, bez kontrole kvalitete materijala i nadzora. Osim što takvi objekti sami po sebi predstavljaju prijetnju sigurnosti stanovništva, oni otežavaju provedbu učinkovitih mjera zaštite i spašavanja.

Iskustva iz regije, poput potresa u Hrvatskoj (Petrinja 2020., Zagreb 2020.) i Crnoj Gori, ukazuju na to da se i u susjednim područjima sličnih seizmičkih karakteristika potresi javljaju periodično i s ozbiljnim posljedicama. Ova iskustva služe kao dodatno upozorenje da Hercegbosanska županija mora razvijati vlastite mehanizme otpornosti i prilagodbe kroz planske dokumente, istraživačke projekte, edukaciju stanovništva i jačanje kapaciteta institucija.

Postojeće stanje

Procjenom ugroženosti Hercegbosanske županije utvrđene su potencijalne posljedice potresa po ljude, materijalna dobra i infrastrukturu. Zbog geografskog položaja Županije, koja obuhvaća planinska područja Dinarida te niz dolina s većom koncentracijom naselja, rizik od seizmičkih udara izražen je gotovo na cijelom teritoriju.

Posebnu ugroženost predstavlja:

- Stambeni fond – veliki broj obiteljskih kuća i stambenih zgrada izgrađen je prije 1990-ih godina, kada nisu postojali suvremeni standardi protupotresne gradnje. Mnogi objekti nemaju armiranobetonske jezgre niti adekvatne temelje, što ih čini ranjivim na jače potrese.
- Bespravna gradnja – nakon rata značajan broj objekata izgrađen je bez građevinskih dozvola i tehničkog nadzora, često na terenima s neistraženom seizmičkom stabilnošću (klizišta, aluvijalna područja). Ovi objekti nose najveći rizik rušenja i ljudskih žrtava.
- Objekti od posebne važnosti – škole, vrtići, bolnice, sportske dvorane i druge ustanove javnog značaja većinom su građene u razdoblju kada seizmička otpornost nije bila obavezno projektirana. Njihovo oštećenje u slučaju jačeg potresa imalo bi posebno teške posljedice jer u njima boravi veliki broj ljudi.
- Infrastruktura – prometnice, mostovi i objekti komunalne infrastrukture (vodovodi, kanalizacija, elektro i telekomunikacijska mreža) u HBŽ također su djelomično zastarjeli i nisu projektirani za izdržavanje visokih seizmičkih opterećenja. Njihovo oštećenje može dovesti do dodatnih problema u spašavanju i oporavku.
- Industrijski i gospodarski objekti – dio proizvodnih pogona, skladišta i gospodarskih objekata smješten je u urbanim sredinama poput Livna, Kupresa i Tomislavgrada, a značajan dio nije projektiran prema suvremenim protupotresnim standardima. U slučaju jačeg potresa, oni mogu predstavljati dodatne izvore opasnosti zbog opasnih materijala i sekundarnih nesreća.

U Županiji do sada nije osnovana posebna služba za seizmologiju. Sustav praćenja seizmičkih aktivnosti oslanja se na federalne i državne institucije, što usporava dotok informacija lokalnim stožerima civilne zaštite i općinskim službama. Na razini HBŽ ne postoje jedinstvene baze podataka o seizmičkoj otpornosti građevina niti sustavno provedena istraživanja mikro-lokacija u urbanim sredinama.
Nedostatak koordinacije između županijskih i općinskih službi dodatno otežava planiranje. Financijska sredstva za istraživanja i protupotresne mjere nisu posebno izdvojena, nego se osiguravaju kroz opće proračunske stavke, što značajno smanjuje mogućnost sustavne pripreme i ulaganja u prevenciju.
Također, na području Hercegbosanske županije nije uspostavljena specijalizirana služba za spašavanje iz ruševina, što predstavlja značajan nedostatak u operativnom odgovoru u slučaju potresa i drugih katastrofa koje uzrokuju urušavanje objekata.

Zaključno, postojeće stanje zaštite od potresa u Hercegbosanskoj županiji obilježeno je nedostatkom planskog pristupa, zastarjelim stambenim i javnim fondom, slabim nadzorom bespravne gradnje, nedostatkom specijalizirane seizmološke službe i ograničenim financijskim resursima, što zahtijeva hitno donošenje strateških mjera i usklađivanje s međunarodnim standardima.

Područja razvoja

a) Prevencija i ublažavanje

Normativna osnova u ovoj oblasti osigurana je kroz:

- Zakon o županijskim ministarstvima i drugim tijelima županijske uprave (HBŽ);
- Zakon o građenju (Federacije BiH i županijski propisi);
- Zakon o prostornom uređenju (Federacije BiH i županijski propisi);
- Zakon o planiranju i korištenju zemljišta na razini Federacije BiH;

- Ostale zakone i podzakonske akte iz oblasti zaštite okoliša i sigurnosti gradnje.

Nadležno županijsko ministarstvo treba koordinirati provedbu propisa s posebnim naglaskom na:

- analizu starijih objekata građenih bez suvremenih normi otpornosti;
- istraživanja seizmičke stabilnosti terena i konstrukcija;
- identifikaciju objekata koji mogu predstavljati opasnost po ljude (škole, vrtići, bolnice, sportske dvorane, trgovački centri).

Ublažavanje kao vizija novog stanja osigurava se kroz:

Administrativno-stručne mjere: donošenje i primjena urbanističkih i prostornih planova u skladu s procjenama seizmičkog rizika, izvješća o stanju prostora, izradu programa mjera prostornog uređenja Županije i uspostavu jedinstvenog informacijskog sustava s evidencijom rizičnih područja i objekata.

Građevinsko-tehničke mjere: sustavno istraživanje stabilnosti i otpornosti objekata na mikro-lokacijama u urbanim sredinama HBŽ, uz donošenje mjera za njihovu rekonstrukciju, prenamjenu ili uklanjanje iz uporabe.

b) Pripravnost/Spremnost

Elementi spremnosti u HBŽ uključuju:

- osiguranje proračunskih sredstava za istraživanja stabilnosti i seizmičke otpornosti;
- utvrđivanje objekata pogodnih za zbrinjavanje i alternativni smještaj stanovništva u fazi oporavka;
- koordinaciju svih nositelja planiranja i jačanje istraživačkih kapaciteta;
- formiranje i opremanje službe ili odjela za seizmologiju na razini Županije;
- donošenje planova zaštite od potresa i njihovu provjeru kroz vježbe simulacije.

c) Odgovor

Odgovor na potres u HBŽ temelji se na planovima zaštite i spašavanja koji predviđaju:

- angažman stožera civilne zaštite i drugih nadležnih službi;
- korištenje rezultata istraživanja o seizmičkoj otpornosti terena i objekata;
- strogu primjenu prostornih i urbanističkih planova;
- brzo donošenje operativnih odluka radi smanjenja ljudskih žrtava i materijalnih šteta.

d) Oporavak

Faza oporavka uključuje:

- osiguranje sredstava za evakuaciju i zbrinjavanje pogođenog stanovništva;
- izradu privremenih smještajnih kapaciteta (kampovi, montažni objekti);
- programe povoljnog kreditiranja i druge financijske aranžmane za obnovu stambenih i javnih objekata;
- koordinaciju svih razina vlasti u provedbi mjera oporavka.

Provedba

Za uspješnu provedbu strateškog pravca zaštite od potresa u HBŽ potrebno je:

- izraditi projekte istraživanja mikro-lokacija;
- uskladiti planske dokumente i tehničke standarde na razini Županije i općina/gradova;
- osigurati financijska sredstva za preventivna istraživanja i sanacijske mjere;
- provoditi interdisciplinarnu suradnju (urbanizam, građevinarstvo, civilna zaštita, seizmologija).

Akcijski plan

Akcijski plan za realizaciju mjera zaštite od potresa u HBŽ obuhvaća:

- dogradnju zakonskog i podzakonskog okvira;
- iniciranje istraživanja i projekata otpornosti objekata na potrese, posebno u urbanim sredinama;
- osiguranje sredstava u proračunima za provedbu istraživanja i mjera zaštite;
- osiguranje dodatnih sredstava za fazu oporavka (smještaj stanovništva, obnova objekata).

Nositelji Akcijskog plana:

- Županijsko ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i zaštite okoliša;
- općinske i gradske službe za urbanizam i građenje;
- Uprava civilne zaštite HBŽ.

Financiranje:

Predviđa se kroz proračune svih razina vlasti, sredstva definirana člancima 174. i 175. Zakona o zaštiti i spašavanju, te druge izvore (međunarodni fondovi, grantovi).

3.8. Izrada katastra područja ugroženog opasnim otpadom

Uvod

U skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom, „otpad“ se definira kao sve tvari ili predmeti koje vlasnik odlaže, namjerava odložiti ili se traži da budu odložene.

„Opasni otpad» se definira kao svaki otpad koji je utvrđen posebnom regulativom i koji ima jednu ili više značajki koje prouzrokuju opasnost po zdravlje ljudi i okoliš, po svome podrijetlu, sastavu ili koncentraciji, osobito ako se nađe na poljoprivrednom zemljištu (vidi listu „opasnog otpada“ – Pravilnik o kategorijama otpada sa listama – „Službene novine Federacije BiH“, broj: 9/05). Pod kontaminacijom poljoprivrednog zemljišta podrazumijeva se stanje nastalo unošenjem štetnih tvari vodom, zrakom ili njihovom akumulacijom na tlu ili u tlu iznad dozvoljene koncentracije.

Postojeće stanje

Prostor Federacije BiH odnosno Županije, izuzetno je kontaminiran raznim vrstama opasnog otpada. Ovakva ocjena stanja, kao rezultat i posljedica rata, potvrđuje se i zbog lošeg stanja u području upravljanja ovim otpadom što također izravno utječe na onečišćenje okoliša (voda, tlo, životinje, biljke, poljoprivredno zemljište). Posebno zabrinjava činjenica da značajne količine opasnog otpada (lijekovi, sanitetski materijal i kemijske supstance opasne za zdravlje, osiromašeni uran, teški metali, gromobrani i drugi industrijski otpad) nisu prikladno zbrinute ili uništene.

U vremenu poslije rata, vrlo malo je urađeno na utvrđivanju katastra područja ugroženog opasnim otpadom, a za onaj poznati otpad malo se radi da ga se ukloni ili uništi. To dovodi do destrukcije okoliša, osobito poljoprivrednog zemljišta i predstavlja stalnu opasnost od pojave raznih oboljenja kod ljudi i životinja.

Područja razvoja

a) Prevencija i ublažavanje

Normativna uređenost u području prevencije osigurana je kroz:

- Zakon o zaštiti okoliša
- Zakon o zaštiti okoliša ("Službene novine Federacije BiH", broj: 15/21);
- Zakon o upravljanju otpadom ("Službene novine Federacije BiH", broj: 33/03 i 72/09);
- Zakon o poljoprivrednom zemljištu ("Službene novine Federacije BiH", broj: 52/09);
- Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća;
- Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća ("Službene novine Federacije BiH", broj: 39/03, 22/06 i 43/10);
- Pravilnik o izdavanju dozvole za aktivnosti male privrede u upravljanju otpadom ("Službene novine Federacije BiH", broj: 9/05);
- Pravilnik o uvjetima za prijenos obveza u upravljanju otpadom sa proizvođača i prodavača na operatera sustava za prikupljanje otpada ("Službene novine Federacije BiH", broj: 9/05);
- Pravilnik o postupanju otpadom koji se nalazi na listi opasnog otpada ili čiji je sadržaj nepoznat ("Službene novine Federacije BiH", broj: 9/05);
- Pravilnik o sadržaju plana prilagođavanja otpada za postojeća postrojenja za tretman ili odlaganje otpada i aktivnostima koje poduzima nadležno tijelo ("Službene novine Federacije BiH", broj: 9/05);
- Pravilnik o utvrđivanju dozvoljenih štetnih opasnih materija u zemljištu i metode njihovog ispitivanja ("Službene novine Federacije BiH", broj: 72/09).

Za prevenciju i ublažavanje negativnih posljedica po okoliš potrebno je primjenjivati raznovrsne mjere, kao što su:

- Osiguranje katastra područja ugroženog opasnim otpadom, osobito poljoprivrednog zemljišta;
- Ispitivanje poljoprivrednog zemljišta u cilju utvrđivanja količine štetnih i opasnih tvari u zemljištu;
- Spaljivanje ili odlaganje na deponije na okolišno prihvatljiv način onih vrsta otpada koji ne podliježu povratu komponenti, ponovnoj upotrebi ili proizvodnji energije;
- Sprječavanje nastajanja neuređenih (divljih) deponija opasnog otpada;
- Poduzimanje svih potrebnih zaštitnih i sigurnosnih mjera prilikom upravljanja ili u tijeku upotrebe, proizvodnje, skladištenja i transporta opasnih tvari;
- Stalni nadzor i praćenje onečišćenosti okoliša (zrak, voda i tlo);
- Registar gospodarskih društava koji mogu imati negativan učinak i kontrola njihovog odlaganja opasnog otpada;
- Inspekcijski nadzor u području zaštite okoliša i drugo.

Ublažavanje kao viziju novog stanja treba osigurati kroz:

Administrativno-stručne mjere:

- Donošenje ili usklađivanje zakona i provedbenih propisa s međunarodnim konvencijama značajnim za zaštitu okoliša;
- Izrada katastara poljoprivrednog zemljišta ugroženog opasnim otpadom;
- Uvođenje jedinstvenog informacijskog sustava u zaštiti okoliša (zrak, voda, tlo);
- Osiguranje financijskog poticaja, kojim treba dovesti do izrade odgovarajućeg katastra poljoprivrednog zemljišta ugroženog opasnim otpadom.

Građevinsko-tehničke mjere:
Da bi se smanjio utjecaj štetnosti opasnog otpada na okoliš i poljoprivredno zemljište potrebno je izgraditi potrebne (sanitarne) deponije, izvršiti uklanjanje postojećih neuređenih divljih deponija ili na odgovarajući tehnološki i drugi način izvršiti uništavanje opasnog otpada.

b) Pripravnost/Spremnost

Elementi za osiguranje spremnosti u ovom području:

- Osiguranje stručnih analiza kod pojava onečišćenja poljoprivrednog zemljišta i davanje stručnih i tehničkih uputa za operativne odluke stožera civilne zaštite, osloncem na operativne centre civilne zaštite i kvalitetne prognostičke modele
- Službe za kontrolu zemljišta (Služba za agropedologiju Federacije BiH);
- Na svim razinama planiranja zaštite okoliša pripremiti katastar područja poljoprivrednog zemljišta kontaminiranog opasnim otpadom s odgovarajućim mjerama za smanjenje opasnosti;
- Uspostaviti punu koordinaciju između odgovornih za stanje u ovom području;
- Izvještavanje javnosti izravno ili putom operativnih centara civilne zaštite, u cilju smanjivanja rizika od ove opasnosti.

c) Odgovor

Sve aktivnosti koje se poduzimaju neposredno prije, tijekom i poslije ugrožavanja okoliša trebaju se obuhvatiti djelovanjem i naredbama nadležnih stožera civilne zaštite (sukladno Zakonu o zaštiti i spašavanju), koji upravljaju akcijama zaštite i spašavanja od ugrožavanja

okoliša i poljoprivrednog zemljišta, osim izravnog nadzora i praćenja stanja okoliša, a prema podijeljenoj nadležnosti između Županije i jedinica lokalne samouprave.

d) Oporavak

Oporavak obuhvaća sanaciju degradiranog okoliša i poljoprivrednog zemljišta i njihovog dovođenja u funkcionalno (prvobitno) stanje. Ako to nije moguće, ograničiti ili zabraniti korištenje kontaminiranog zemljišta.

Provedba
Da bi se osigurao ovaj strateški pravac ili strategija razvoja u ovom području, potrebno je interdisciplinarno izraditi projekt: „Katastar područja ugroženog opasnim otpadom s akcentom na poljoprivredno zemljište“, s pod-projektima za općine/gradove.

Akcijski plan
Akcijski plan za realiziranje programa zaštite od opasnog otpada s akcentom na poljoprivredno zemljište sadrži:

- Razvoj zakonskog okvira - usklađivanje sa međunarodnim konvencijama;
- Izrada projekta: „Prikupljanje i analiza podataka o veličini prostora i stupnju ugroženosti od kontaminiranosti industrijskog i drugog specifičnog otpada (izrada katastra ugroženog područja), s akcentom na poljoprivredno zemljište i vode i mjere koje treba poduzimati“, s pod-projektima za općine/gradove.

Nositelji Akcijskog plana

- Ministarstvo gospodarstva;
- Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i zaštite okoliša;
- Nadležne službe za upravu općina/gradova za gospodarstvo, poduzetništvo i poljoprivredu.

Financijski obuhvat za realizaciju izrade projekta «Katastar područja ugroženog opasnim otpadom s akcentom na poljoprivredno zemljište i vode» pretpostavlja osiguranje sredstava iz proračuna, kao i namjenskih sredstava iz Zakona o zaštiti i spašavanju.
Konkretan financijski obuhvat ovoga projekta i opremanja utvrdit će se u godišnjem planu realizacije Programa razvoja.

3.9. Izrada katastra izvorišta vode za piće – projekt

Uvod

Voda za piće je voda koja ispunjava propisane standarde kvalitete i koja se može koristiti za piće, proizvodnju i pripremu hrane.
U 21. stoljeću sigurnost vodoopskrbe i zaštita izvorišta pitke vode postaju jedno od ključnih razvojnih i sigurnosnih pitanja. Prema izvještajima UN-a i Svjetske zdravstvene organizacije (WHO), preko 2 milijarde ljudi u svijetu nema pristup zdravstveno ispravnoj vodi, a klimatske promjene, rast potrošnje i zagađenje dodatno pogoršavaju stanje. Predviđa se da će do 2050. godine više od polovice svjetske populacije živjeti u područjima s visokim rizikom od nestašice vode.
Bosna i Hercegovina raspolaže značajnim vodnim resursima, ali njihova zaštita i održivo upravljanje predstavljaju poseban izazov. Hercegbosanska županija, unatoč bogatstvu izvorišta,

suočava se s problemima nepostojanja sveobuhvatnog katastra izvorišta, što otežava dugoročno planiranje i sigurnost vodoopskrbe.

Postojeće stanje

Hercegbosanska županija je bogata površinskim i podzemnim vodama, s nizom izvorišta koja imaju potencijal za javnu vodoopskrbu. Međutim, nepostojanje jedinstvenog registra vodoopskrbnih objekata i ažurnog katastra izvorišta otežava strateško upravljanje.
Zdravstveno stanje vode u mnogim lokalnim vodoopskrbnim objektima i dalje je upitno – prema redovitim izvješćima Zavoda za javno zdravstvo HBŽ i Federalnog zavoda, u određenom postotku uzoraka voda iz lokalnih izvorišta i bunara ne ispunjava propisane mikrobiološke i kemijske standarde.
Osim sanitarne neispravnosti, dodatni problem predstavlja nedovoljna zaštita sanitarnih zona oko vodo zahvata, ilegalna gradnja u njihovoj blizini te povećani rizici od onečišćenja uslijed klimatskih promjena, poplava i suša.

Područja razvoja

a) Prevencija i ublažavanje

Normativna uređenost u oblasti prevencije osigurana je kroz:

- Zakon o upravi HBŽ;
- Zakon o vodama FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 70/06, 48/11, 75/13 i 88/21);
- Zakon o zaštiti voda („Službene novine FBiH“, broj: 33/03, 48/11);
- Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine FBiH“, broj: 39/03, 22/06 i 43/10);
- Pravilnik o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće („Službeni glasnik BiH“, broj: 40/10 i 30/12).

U skladu sa zakonima i strategijama, nužno je uspostaviti jedinstven vodoprivredni informacijski sustav i katastar izvorišta, koji obuhvaća:

- objekte za vodoopskrbu,
- rezervna izvorišta,
- planirane prostore za akumulacije i zaštitne zone.

Ublažavanje treba uključivati:

Administrativno-stručne mjere: snimanje i katastarski upis svih izvorišta, sustavan monitoring, zaštita od zagađenja, financijski poticaji i sufinanciranje zaštite izvorišta;

Građevinsko-tehničke mjere: definiranje i sanacija sanitarnih zona, gradnja novih vodospremnika i sustava zaštite.

b) Pripravnost / Spremnost

Osiguranje spremnosti temelji se na:

- racionalnom korištenju vodnih resursa,

- planiranju novih akumulacija i vodovodnih sustava,
- regulaciji sanitarnih zona sukladno zakonskim propisima,
- izradi studija i projekata o zaštiti i praćenju izvorišta,
- jačanju kapaciteta županijskih i općinskih službi civilne zaštite i javnog zdravstva.

c) Odgovor

U slučaju nesreća ili kriznih situacija (suše, zagađenja, havarija na vodovodima) potrebno je osigurati:

- planove za alternativnu opskrbu pitkom vodom,
- mobilne cisterne i spremnike,
- korištenje rezervnih izvorišta iz katastra,
- suradnju s Oružanim snagama BiH i međunarodnim organizacijama kod hitnih potreba.

d) Oporavak

Oporavak nakon nesreća uključuje:

- ažuriranje katastra izvorišta,
- obnovu i sanaciju oštećenih objekata,
- dodatnu zaštitu i trajno uklanjanje izvorišta koja su trajno onečišćena,
- evaluaciju učinkovitosti mjera i unaprjeđenje pravnog okvira.

Provedba

Za realizaciju strateškog pravca „Izrada katastra izvorišta vode za piće“ potrebno je:

- povezati rad Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva s nadležnim županijskim tijelima,
- uspostaviti interdisciplinarni projektni tim,
- osigurati financijska sredstva iz proračuna, namjenskih sredstava i fondova EU (IPA, Interreg, fondovi za okoliš).

Akcijski plan

Aktivnosti
- Izrada pod-projekta „Katastar izvorišta vode za piće“ za HBŽ (GIS baza podataka, terenska istraživanja, laboratorijska ispitivanja).
- Opremanje službi civilne zaštite i javnog zdravstva suvremenom opremom za radijacijsko-kemijsko-biološku kontrolu.
- Edukacija lokalnih zajednica o zaštiti izvorišta.

Nositelji
- Županijsko ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva,
- Županijsko ministarstvo rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih,
- Županijska uprava civilne zaštite HBŽ,
- Županijski zavod za javno zdravstvo,

- Javno poduzeće „Vodovod i kanalizacija“ i općinske službe.

Rokovi
- Izrada katastra i GIS baze podataka: do kraja 2026. godine.
- Opremanje službi i osiguranje mobilnih rezervi: do kraja 2027. godine.

Financijski obuhvat
- Proračuni nositelja projekta,
- namjenska sredstva iz Zakona o zaštiti i spašavanju,
- međunarodni fondovi (IPA III 2021–2027, EU Zeleni plan za Zapadni Balkan, fondovi za klimatsku otpornost).

3.10. Unapređenje i modernizacija operativnih centara civilne zaštite – projekt

Uvod

Učinkovita koordinacija svih sudionika sustava zaštite i spašavanja, pravodobno donošenje odluka i brzo djelovanje u izvanrednim situacijama uvelike ovise o razvijenom i funkcionalnom komunikacijsko-informacijskom sustavu. Operativni centri civilne zaštite predstavljaju osnovnu točku prikupljanja, obrade i prosljeđivanja informacija, kao i potporu stožerima civilne zaštite na svim razinama.

U Hercegbosanskoj županiji nužno je uspostaviti suvremen, integriran i standardiziran sustav komunikacija i veza, u skladu s tehnološkim mogućnostima, propisima Federacije BiH i europskim standardima za Sustav 112.
Kako bi se postojeće zakonske obveze i nadležnosti učinkovito provele, potrebno je izraditi nova tehnička, organizacijska i tehnološka rješenja za županijski i općinske operativne centre.

Postojeće stanje

Na razini Hercegbosanske županije još nije uspostavljena jedinstvena mreža operativnih centara civilne zaštite koja bi povezala sve općine i gradove u integrirani sustav komunikacijske i informacijske podrške.
Postojeća infrastruktura veza je zastarjela, nedovoljno standardizirana i ne zadovoljava potrebe suvremenog sustava zaštite i spašavanja, posebno u segmentu interoperabilnosti i rada u uvjetima izvanrednih situacija.
Uspostavljanje Operativnog centra Hercegbosanske županije predstavlja jedan od ključnih strateških koraka u procesu uspostave jedinstvenog broja za hitne slučajeve 112, koji je započeo 2024. godine prilagodbom prostornih, tehničkih i instalacijskih uvjeta, uz istodobnu nabavu potrebnog uredskog namještaja, računalne i druge informatičko-komunikacijske opreme nužne za funkcionalan rad operativnog centra.
Projekt nabave radio komunikacijske opreme za Hercegbosansku županiju, promatran u širem kontekstu uspostave interoperabilnosti i komunikacijskih sustava žurnih službi, predstavlja početnu fazu i jedan od temeljnih projekata u procesu opremanja i uspostave funkcionalnog Operativnog centra civilne zaštite Hercegbosanske županije, s posebnim naglaskom na izgradnju pouzdanog, stabilnog i neovisnog radio komunikacijskog sustava. Ovim projektom stvaraju se tehnički preduvjeti za učinkovito povezivanje svih operativnih snaga na području županije te njihovu integraciju u jedinstveni sustav upravljanja u izvanrednim situacijama. Ujedno se osigurava temelj za daljnji razvoj interoperabilnosti s drugim razinama vlasti i prekograničnim partnerima, osobito u kontekstu implementacije sustava 112.

Unatoč navedenim nedostacima, Uprava civilne zaštite Hercegbosanske županije poduzela je konkretne korake na unapređenju sustava komunikacije kroz postupno uspostavljanje modernog i integriranog sustava komunikacijske i informacijske podrške za županijski i općinske operativne centre civilne zaštite. U tom kontekstu izvršena je nabava suvremene radio-komunikacijske opreme koja obuhvaća ručne i bazne VHF radio stanice, digitalne i mobilne repetitore te point-to-point radio uređaje za međusobno povezivanje operativnih centara i ključnih lokacija. Nadalje, planirana je i djelomično realizirana instalacija bazne stanice u Livnu, kao i postavljanje repetitorskih sustava na strateškim lokacijama širom županije čime se značajno povećava pokrivenost signalom i osigurava pouzdana komunikacija u redovnim i izvanrednim uvjetima. Uspostavom mobilnog repetitora dodatno se osigurava fleksibilnost djelovanja na terenu, dok kontinuirano održavanje sustava i obuka korisnika doprinose njegovoj dugoročnoj funkcionalnosti i prilagodbi suvremenim zahtjevima sustava zaštite i spašavanja.
Projektni prijedlog raspolaže slijedećom projektno-tehničkom dokumentacijom „Sustav za informacijsku i komunikacijsku podršku Županijskog operativnog centra civilne zaštite Livno i općinskih operativnih centara civilne zaštite u sastavu Hercegbosanske županije“, siječanj 2010. godine, projektant Elzas d.o.o. Sarajevo. Na temelju navedene projektno-tehničke dokumentacije izvršena je nabava i instalacija radio-komunikacijske opreme te uspostava pripadajuće infrastrukture na predviđenim lokacijama, čime je osigurana funkcionalna osnova za rad i daljnji razvoj sustava operativnih centara civilne zaštite Hercegbosanske županije.

Područja razvoja

a) Prevencija i ublažavanje

Normativni okvir u oblasti prevencije osigurava se kroz:

- Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine FBiH“ 39/03, 22/06 i 43/10);
- Pravilnik o organiziranju i funkcioniranju Operativnih centara civilne zaštite („Službene novine FBiH“ 9/19);
- Podzakonske akte iz područja komunikacijskih sustava, radio-veza i sustava javnog uzbunjivanja.

Ublažavanje rizika i stvaranje preduvjeta za učinkovit sustav treba osigurati kroz:

Administrativno-stručne mjere:

- Angažiranje stručnih konzultanata i nadležnih institucija iz oblasti komunikacija, elektromagnetnog spektra i IT infrastrukture.
- Tijesna suradnja s Ministarstvom prometa i komunikacija BiH te Regulatornom agencijom za komunikacije (RAK).
- Donošenje županijskih i općinskih odluka o korištenju dostupnih resursa za sustav veza i komunikacija.
- Planiranje i osiguravanje financijskih sredstava u proračunu Županije i jedinica lokalne samouprave.
- Obvezu uključivanja gospodarskih subjekata koji su dužni sudjelovati u sustavu veza prema Zakonu o zaštiti i spašavanju.

Građevinsko-tehničke mjere:

- Definiranje i uređenje prostora za županijski i općinske operativne centre u skladu s tehničkim standardima.
- Korištenje postojećih telekomunikacijskih objekata i lokacija (relejna čvorišta, repetitori, infrastruktura javnih subjekata).
- Izgradnja ili modernizacija novih komunikacijskih čvorišta gdje je potrebno.

b) Pripravnost / Spremnost

Elementi za postizanje pripravnosti uključuju:
- Osiguranje da operativni centri kontinuirano zaprime, obrade i prosljeđuju informacije o svim vrstama nesreća te provedbenim naredbama stožera civilne zaštite.
- Uvezivanje svih subjekata zaduženih za veze prema članku 157. Zakona o zaštiti i spašavanju.
- Optimizaciju i modernizaciju postojeće infrastrukture i resursa.
- Usklađivanje sa EU standardima (ETSI norme, interoperabilnost u sustavu 112).
- Skraćivanje vremena odaziva i povećanje učinkovitosti spašavanja ljudi i materijalnih dobara.
- Redoviti inspekcijski nadzor i tehničke provjere sustava.
- Izradu i redovito ažuriranje planova veza te provjeru njihove učinkovitosti kroz vježbe.

c) Odgovor

Uspostavom jedinstvenog sustava komunikacijske i informacijske podrške operativnim centrima znatno će se povećati učinkovitost svih sudionika sustava zaštite i spašavanja na području Hercegbosanske županije i Federacije BiH.
Glavni smjer razvoja u ovoj fazi je uspostava Sustava 112 u skladu s europskim modelima, te integracija hitnih službi (policija, vatrogasci, hitna pomoć, komunalni subjekti) u jedinstven, interoperabilan sustav koji koristi suvremene komunikacijske, IT i logističke tehnologije.

d) Oporavak

U fazi oporavka nakon nesreće, operativni centri imaju ključnu ulogu u:
- koordiniranju subjekata uključenih u obnovu,
- razmjeni informacija između jedinica lokalne samouprave, županijskih tijela i institucija Federacije BiH,
- pravodobnom informiranju javnosti i osiguravanju transparentnosti u procesu oporavka.

Provedba

Provedba projekta obuhvaća:
- Izradu cjelovitog i aktualiziranog projekta „Uspostavljanje operativnih centara civilne zaštite“, uključujući pod-projekte za općine/grad i integraciju u Sustav 112.
- Koordinaciju svih razina vlasti i nadležnih institucija.
- Planiranje, nabavku i instalaciju specifične opreme (radio-veze, IT oprema, serveri, softver, UPS sustavi, generatori, sustavi za praćenje i nadzor).
- Nabava i instalacija sustava video nadzora (kamera) za ranu detekciju požara na rizičnim i teško dostupnim područjima, uz njihovu integraciju u operativne centre civilne zaštite.
- Osposobljavanje ljudstva za rad u operativnim centrima.

- Uspostavu i testiranje komunikacijske i informacijske infrastrukture.

Akcijski plan

Aktivnosti
- Izrada cjelovitog i tehnički razrađenog projekta „Uspostavljanje operativnih centara civilne zaštite“;
- Uređenje i opremanje prostorija za rad centara;
- Nabavka opreme za veze, IT sustave, logistiku i energetsku neovisnost;
- Uvezivanje operativnih centara Županije i općina/gradova;
- Integracija u Sustav 112;
- Testiranje i puštanje sustava u rad.

Nositelji
- Županijska uprava civilne zaštite HBŽ;
- b) Općinske/Gradske službe civilne zaštite;
- c) Ministarstvo unutarnjih poslova HBŽ;
- d) Suradnja s Ministarstvom prometa i komunikacija BiH, RAK-om i ostalim resornim institucijama.

Rokovi
- Rokovi se definiraju planskim dokumentima, a preporučeni okvir je:
- Izrada projektnog dokumenta – 12 mjeseci od donošenja odluke;
- Nabavka opreme i infrastrukturni radovi – 24 mjeseca;
- Uspostava Sustava 112 – po fazama, u skladu s federalnim i državnim planovima implementacije.

Financiranje

Sredstva se osiguravaju kroz:
- Proračun HBŽ i jedinica lokalne samouprave;
- Sredstva iz članka 180. Zakona o zaštiti i spašavanju;
- Sudjelovanje gospodarskih društava obveznika sustava veza;
- Donacije i projekti međunarodnih organizacija;
- Moguće programe EU IPA fondova.

3.11. Protupožarna zaštita i vatrogastvo u Hercegbosanskoj županiji, dio sustava zaštite i spašavanja – projekt

Uvod

Zaštita ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom jedna je od ključnih mjera u sustavu zaštite i spašavanja koja se provodi u okviru civilne zaštite, a organizira se u gospodarskim društvima, objektima pravnih osoba, te u stambenim, javnim i drugim objektima. Pripreme u okviru ove mjere obuhvaćaju pravne, organizacijske, tehničke, obrazovne i promidžbene aktivnosti.

U uvjetima učestalijih šumskih požara, klimatskih promjena, depopulacije ruralnih područja i ograničenih financijskih kapaciteta, jedna od temeljnih pretpostavki za uspješnu protupožarnu zaštitu je jasno ustrojena i opremljena mreža vatrogasnih postrojbi, te učinkovita koordinacija svih nositelja protupožarne zaštite i vatrogastva na području Hercegbosanske županije.

Postojeće stanje

Stanje protupožarne zaštite u Hercegbosanskoj županiji i dalje je zahtjevno. Vatrogastvo je, uslijed ratnih razaranja, dugogodišnjeg nedovoljnog ulaganja i amortiziranosti postojeće opreme, ostalo bez dostatnog broja ispravnih vozila, vatrogasne opreme i osobne zaštitne opreme. U većini jedinica lokalne samouprave nedostaju profesionalne vatrogasne postrojbe i adekvatno organizirana dobrovoljna vatrogasna društva, ili su postojeće snage nedovoljno opremljene i osposobljene.
Radi ublažavanja navedenih nedostataka i jačanja operativne spremnosti u sezoni povećanog rizika od požara, Hercegbosanska županija je u suradnji sa Zapadnohercegovačkom i Hercegovačko-neretvanskom županijom osigurala angažman zrakoplova Air Tractor za potrebe izviđanja i gašenja požara iz zraka, čime je značajno unaprijeđena sposobnost brzog odgovora na požare na teško pristupačnim terenima.
Također, putem sustavnog financiranja iz proračuna županije i jedinica lokalne samouprave, kao i korištenjem sredstava posebne naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća, kontinuirano se osiguravaju sredstva za opremanje, modernizaciju i obuku vatrogasnih snaga. Na taj način stvara se preduvjet za postupno podizanje razine organiziranosti, tehničke opremljenosti i operativne spremnosti vatrogastva na području županije u cilju učinkovitog odgovora na požare i druge izvanredne situacije.
Proračunska izdvajanja za ovu oblast su ograničena, a sustavno planiranje i financiranje još nije u potpunosti usklađeno s potrebama moderne protupožarne zaštite i važećim propisima Federacije BiH i Europske unije. Istodobno, porast rizika od požara, osobito šumskih i poljoprivrednih, zahtijeva jačanje kapaciteta vatrogastva, te bolju koordinaciju s ostalim sudionicima sustava zaštite i spašavanja.

Područja razvoja

a) Prevencija i ublažavanje

Normativni okvir u oblasti prevencije osigurava se kroz:

- Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine FBiH“, broj 39/03, 22/06 i 43/10);
- Zakon o zaštiti od požara i vatrogastvu („Službene novine FBiH“, broj 64/09 sa izmjenama i dopunama);
- Zakon o udrugama i fondacijama („Službene novine FBiH“, broj 45/02);
- Zakon o zaštiti od požara Hercegbosanske županije („Narodne novine Hercegbosanske županije“, broj 1/26 i 3/26), te druge županijske i lokalne propise;
- Zakon o zapaljivim tekućinama i plinovima (“Narodne novine HBŽ“ broj: 7/02),
- Zakon o eksplozivnim tvarima (“Narodne novine HBŽ“ broj: 2/09),
- Zakon o prijevozu opasnih tvari (“Narodni list „HR-HB“” broj: 2/95),
- Podzakonski propisi županije iz oblasti zaštite od požara;
- Zakon o zapaljivim tekućinama i plinovima HBŽ („Narodne novine HBŽ“ broj 7/02)
- Podzakonske akte iz oblasti zaštite od požara i vatrogastva na razini Federacije BiH (pravilnici o minimalnoj opremi, kategorizaciji građevina, hidrantskim mrežama, obuci vatrogasaca i sl.).

Ublažavanje rizika od požara i stvaranje preduvjeta za učinkovit sustav treba osigurati kroz:

Administrativno-stručne mjere:

- Dosljednu primjenu Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu FBiH, Zakona o zaštiti od požara Hercegbosanske županije i donošenje/usklađivanje županijskih i lokalnih propisa s federalnim okvirom;
- Izradu i ažuriranje županijskih i lokalnih planova zaštite od požara i planova djelovanja vatrogasnih snaga;
- Definiranje statusa, nadležnosti i modela financiranja profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasnih postrojbi na razini županije i jedinica lokalne samouprave;
- Jačanje uloga dobrovoljnih vatrogasnih društava kao dijela sustava civilne zaštite i njihovog uključivanja kao specijaliziranih postrojbi zaštite i spašavanja;
- Sustavnu edukaciju stanovništva, posebno djece i mladih, o mjerama zaštite od požara i odgovornom ponašanju;
- Edukacija zaposlenik i veće upoznavanje javnosti o mjerama zaštite od požara;
- Planiranje i osiguravanje financijskih sredstava za razvoj protupožarne zaštite u proračunima županije, općina/gradova i drugih obveznika.

Građevinsko-tehničke mjere:

- Pooštravanje i dosljedna primjena preventivnih građevinskih, tehnoloških, tehničkih i organizacijskih mjera zaštite od požara u postupcima izdavanja odobrenja za građenje, uporabnih dozvola i sl.;
- Planiranje i osiguravanje prostora za smještaj i rad profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasnih postrojbi (vatrogasni domovi, garaže, skladišta opreme);
- Izgradnja požarnih stubišta i pomoćnih izlaza;
- Osiguranje potrebne sigurnosne udaljenost između objekata;
- Očuvanje nosivosti konstrukcije prilikom određenog vremena utvrđena posebnim propisom;
- Izrada elaborat zaštite od požara u skladu s Zakonom o zaštiti od požara i tehničkim standardima;
- Održavanje instalacija, uređaja, postrojenja u ispravnom stanju u službi zaštite od požara;
- Unaprjeđenje hidrantske mreže, pristupnih putova i vatrogasnih prilaza u naseljima, industrijskim zonama i na posebno ugroženim područjima;
- Planiranje i provedbu mjera održavanja i čišćenja šumskih prosjeka, protupožarnih puteva i zona obrane od šumskih požara;

b) Pripravnost / Spremnost

Elementi za postizanje pripravnosti u oblasti protupožarne zaštite i vatrogastva uključuju:

- Stvaranje zakonskih i organizacijskih uvjeta da vatrogasne postrojbe postanu jedan od ključnih resursa stožera civilne zaštite za intervencije u svim vrstama prirodnih i drugih nesreća (požari, poplave, tehničke intervencije, prometne nesreće i sl.);
- Izradu provedbenih propisa i planova organizacije, opremanja i obučavanja vatrogasnih snaga na razini županije i jedinica lokalne samouprave;
- Integraciju komunikacijskih resursa vatrogasnih postrojbi s operativnim centrima civilne zaštite i drugim žurnim službama;
- Tehničko-tehnološku usklađenost s normama i standardima Europske unije (osobna i skupna zaštitna oprema, vozila, taktičko-tehnički standardi, sustavi dojave i uzbunjivanja);
- Redoviti inspekcijski nadzor u oblasti zaštite od požara i vatrogastva;

- Redoviti inspekcijski nadzori nad šumskim i poljoprivrednim zemljištima od strane nadležnih inspektora;
- Donošenje, ažuriranje i provjeru vatrogasnih planova i planova intervencija kroz terenske i stožerne vježbe;
- Unajmljivanje i operativno korištenje zrakoplova Air Tractor kao dijela sustava protupožarne zaštite, s ciljem ranog otkrivanja, nadzora i učinkovitog gašenja požara iz zraka, osobito na teško dostupnim i visokorizičnim područjima.
- Stalnu obuku, uvježbavanje i kondicioniranje profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasaca, te formiranje profesionalnih vatrogasnih postrojbi (PVP) u svim općinama na način propisan Zakonom

c) Odgovor

Smisao jedinstvenog sustava organiziranja protupožarne zaštite i vatrogastva, te informacijske povezanosti s operativnim centrima civilne zaštite je u tome da se:

- omogući brz i koordiniran izlazak na intervenciju,
- poveća sposobnost spašavanja ljudi, životinja i materijalnih dobara,
- osigura učinkovito korištenje resursa na razini županije i susjednih županija,
- omogući pravodobna razmjena informacija s drugim nadležnim institucijama u Federaciji BiH.

Glavni vid odgovora u ovoj oblasti treba biti:

- postojanje organiziranih, kadrovski popunjenih i opremljenih profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasnih – višenamjenskih postrojbi kao jedne od osnovnih snaga odgovora, po uzoru na modele zemalja Europske unije;
- potpuna integracija vatrogasnih postrojbi u sustav zaštite i spašavanja, kroz povezivanje s operativnim centrima civilne zaštite i drugim žurnim službama (policija, hitna pomoć, komunalne službe i sl.), u učinkovit mješoviti sustav oslonjen na suvremenu komunikacijsku, informatičku i logističku potporu.

d) Oporavak

U fazi oporavka nakon požara i drugih nesreća, organizirane i opremljene vatrogasne postrojbe (profesionalne i dobrovoljne) sudjeluju u:

- osiguranju pogođenih područja,
- uklanjanju posljedica nesreće (sanacija požarišta, tehnička pomoć, ispumpavanje vode, uklanjanje ruševina),
- podršci drugim službama u obnovi infrastrukture i normalizaciji života,
- informiranju stanovništva o sigurnosnim mjerama i daljnjim aktivnostima.

Zbog toga je faza oporavka jednako važna kao i izravni odgovor, a vatrogasne postrojbe moraju biti trajno uvezane u planiranje oporavka na razini županije i jedinica lokalne samouprave.

Provedba

Provedba ovog projekta podrazumijeva:

- operacionalizaciju odredbi Zakona o zaštiti od požara Hercegbosanske županije, Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu FBiH i županijskih propisa kroz konkretne planove organizacije vatrogastva na razini HBŽ;
- izradu županijskog i lokalnih planova razvoja protupožarne zaštite i vatrogastva, s jasno definiranim modelima profesionalnih i dobrovoljnih postrojbi;
- utvrđivanje standarda opremljenosti, broja pripadnika, osposobljenosti i pripravnosti vatrogasnih postrojbi;
- planiranje, nabavu i raspored specifične vatrogasne opreme, vozila i osobne zaštitne opreme prema procjeni ugroženosti;
- organiziranje stalne obuke, uvježbavanja i provjere spremnosti vatrogasnih postrojbi;
- uključivanje vatrogasnih postrojbi u izradi svih planova zaštite i spašavanja na razini županije i jedinica lokalne samouprave.

Akcijski plan

Aktivnosti

- Donošenje i/ili usklađivanje županijskih i lokalnih provedbenih propisa iz oblasti protupožarne zaštite i vatrogastva;
- Izrada županijskog plana organizacije, opremanja i obučavanja vatrogasnih snaga;
- Izrada planova organizacije, opremanja i obučavanja vatrogasnih snaga na razini općina/gradova;
- Planiranje i provedba nabavke vatrogasnih vozila, opreme i osobne zaštitne opreme, sukladno standardima i procjeni ugroženosti;
- Nabava i instalacija sustava video nadzora (kamera) za ranu detekciju požara na rizičnim i teško dostupnim područjima, uz njihovu integraciju u operativne centre civilne zaštite.
- Organiziranje i provedba programa obuke i uvježbavanja profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasaca;
- Integracija vatrogasnih postrojbi s operativnim centrima civilne zaštite i drugim žurnim službama;
- Planiranje, financiranje i angažiranje zrakoplova Air Tractor za potrebe izviđanja, ranog otkrivanja i gašenja požara iz zraka, osobito u razdobljima povećanog rizika od požara.
- Redovito provođenje zajedničkih vježbi i provjera pripravnosti.

Nositelji

- Županijska uprava civilne zaštite HBŽ;
- Općinske/Gradske službe civilne zaštite;
- Profesionalne vatrogasne postrojbe i dobrovoljna vatrogasna društva;
- Ministarstvo unutarnjih poslova HBŽ (u dijelu nadležnosti za zaštitu od požara);
- Druga nadležna županijska ministarstva, inspekcije i druge službe.

Rokovi

- Donošenje/usklađivanje županijski i lokalnih provedbenih propisa – u roku od 12 mjeseci od usvajanja Programa razvoja;
- Izrada županijskog i lokalnih planova organizacije, opremanja i obučavanja vatrogasnih snaga – u roku od 12 mjeseci;
- Provedba nabavke opreme, vozila i osposobljavanje vatrogasnih postrojbi – u razdoblju od 3 do 5 godina, fazno, prema financijskim mogućnostima i prioritetima procjene ugroženosti.

Financiranje

Sredstva za provedbu projekta protupožarne zaštite i razvoja vatrogastva osiguravaju se kroz:

- Proračun Hercegbosanske županije;
- Proračune općina i gradova na području županije;
- Sredstva iz članka 180. Zakona o zaštiti i spašavanju (namjenska sredstva za zaštitu i spašavanje);
- Sudjelovanje gospodarskih subjekata i drugih pravnih osoba koje su obveznici sudjelovanja u sustavu zaštite od požara;
- Donacije međunarodnih organizacija i projekti prekogranične suradnje;
- Moguće programe i fondove Europske unije (IPA i drugi programi).

Ovakav pristup omogućuje postupno, ali sustavno jačanje protupožarne zaštite i vatrogastva u Hercegbosanskoj županiji, uz jasno definirane nadležnosti, rokove i izvore financiranja.

3.12. Obučavanje i osposobljavanje za zaštitu i spašavanje – projekt

Obučavanje i osposobljavanje svih struktura u sustavu zaštite i spašavanja jedan je od ključnih elemenata procjene spremnosti za provođenje preventivnih mjera, te učinkovitog odgovora na prirodne i druge nesreće. Razina obučenosti stožera, službi civilne zaštite, profesionalnih i dobrovoljnih postrojbi, operativnih centara, subjekata od posebnog značaja, kao i stanovništva, izravno utječe na brzinu i kvalitetu djelovanja u izvanrednim situacijama.
Pored normativno-pravne uređenosti i uspostave organizacijskih struktura te opremanja snaga zaštite i spašavanja, obučavanje i osposobljavanje za obavljanje funkcionalnih zadaća predstavlja jedan od prvih i temeljnih strateških ciljeva Federalne uprave civilne zaštite, županijskih uprava civilne zaštite, općinskih/gradski službi civilne zaštite i drugih subjekata u sustavu zaštite i spašavanja.
U novijem razdoblju, jedan od glavnih strateških pravaca Programa razvoja u oblasti zaštite i spašavanja je sustavna obuka i osposobljavanje, koja se razrađuje kroz posebne programe i dokumente (npr. „Osnove za izradu programa obučavanja u zaštiti i spašavanju“).

Ovi dokumenti obuhvaćaju:

- cilj i namjenu obučavanja i osposobljavanja,
- programiranje i planiranje obuke,
- organiziranje i izvođenje obuke,
- oblike i razine osposobljavanja,
- praćenje, provjeru i evaluaciju postignute razine obučenosti,
- financiranje i izvore sredstava.

Obuka obuhvaća:

- temeljno osposobljavanje pripadnika stožera i službi civilne zaštite,
- specijalističku obuku za pripadnike specijaliziranih postrojbi (spašavanje iz ruševina, na vodi, u šumskim požarima, CBRN i dr.),
- stalno usavršavanje i obnovu znanja kroz tečajeve, radionice, seminare i vježbe,
- obuku subjekata od posebnog značaja (gospodarska društva, javne ustanove, škole, zdravstvene ustanove),
- edukaciju djece i mladih u obrazovnom sustavu, te informiranje i osvješćivanje stanovništva.

Realiziranje ovoga strateškog cilja provodit će se kroz poseban Akcijski plan obuke i osposobljavanja, koji u suradnji s Federalnim centrom za obuku struktura zaštite i spašavanja izrađuju Federalna uprava civilne zaštite, županijske uprave civilne zaštite i općinske/gradske službe civilne zaštite. Akcijski plan treba jasno definirati: ciljne skupine, sadržaje, trajanje, oblike izvođenja, nositelje obuke, način provjere stečenih znanja i vještina, te dinamiku periodičnog obnavljanja obuke.
Financijska sredstva za provedbu ovoga strateškog cilja utvrđuju se godišnjim planovima potrošnje namjenskih sredstava iz članka 180. Zakona o zaštiti i spašavanju, koji se donose na osnovi Odluke Vlade Hercegbosanske županije o uvjetima i načinu korištenja sredstava ostvarenih po osnovi posebne naknade. Uz namjenska sredstva iz članka 180., u financiranje programa obuke i osposobljavanja uključuju se i:

- proračunska sredstva Hercegbosanske županije,
- proračunska sredstva općina/gradova,
- sredstva pravnih osoba koje su obveznici sudjelovanja u sustavu zaštite i spašavanja,
- sredstva i projekti međunarodnih organizacija, donatora i programa Europske unije (IPA i dr.).

Na taj način, obučavanje i osposobljavanje postaje trajna i planska aktivnost, usklađena s procjenom ugroženosti, razvojnim dokumentima i financijskim mogućnostima, a razina spremnosti svih struktura sustava zaštite i spašavanja postupno se podiže na standarde kakvi se primjenjuju u razvijenim zemljama i unutar europskog sustava civilne zaštite.

3.12.1. Edukacija djece i mladih u sustavu zaštite i spašavanja

Uprava civilne zaštite Hercegbosanske županije, sukladno planovima i programima obuke i osposobljavanja, kontinuirano provodi edukaciju djece i mladih svih dobnih skupina, s posebnim naglaskom na predškolske ustanove, osnovne i srednje škole. Ove aktivnosti imaju za cilj razvijanje svijesti o rizicima od prirodnih i drugih nesreća, usvajanje osnovnih znanja o pravilnom ponašanju u izvanrednim situacijama te upoznavanje djece s ulogom i značajem sustava zaštite i spašavanja.
Uprava civilne zaštite Hercegbosanske županije u tu svrhu planira i osigurava potrebna financijska sredstva za provedbu edukativnih aktivnosti, uključujući organizaciju radionica, prezentacija, pokaznih vježbi i drugih oblika neposrednog rada s djecom i mladima. Također, kontinuirano se provodi nabava promotivnih, edukativnih i informativnih materijala (brošure, letci, ilustrirani priručnici, multimedijalni sadržaji i dr.), kako bi se na pristupačan i djeci prilagođen način dodatno približio sustav zaštite i spašavanja te povećala razina opće sigurnosne kulture u zajednici.
Na taj način edukacija djece i mladih postaje sastavni dio sustavnog pristupa jačanju otpornosti društva na prirodne i druge nesreće, s dugoročnim učinkom na razvoj odgovornog i informiranog ponašanja u kriznim situacijama.

3.13. Odnosi s javnošću u sustavu zaštite i spašavanja – projekt

Uvod

Mediji i informacijski sustavi u suvremenom društvu razvijaju se velikom brzinom, postaju ključna infrastruktura komunikacije te značajno utječu na oblikovanje javnog mnijenja i ponašanja. U vremenu društvenih mreža, digitalnih platformi i ubrzanog protoka informacija,

javni interes i očekivanja građana za brzim, točnim i pouzdanim informacijama su veći nego ikada.
U Hercegbosanskoj županiji odnosi s javnošću u sustavu civilne zaštite do sada nisu bili dovoljno razvijeni i institucionalno ustrojeni. Nedostatak planiranja, komunikacijskih kapaciteta, specijaliziranih kadrova i jasno definiranih protokola otežava pravodobno i usklađeno informiranje javnosti, osobito u kriznim situacijama. Istovremeno, mediji postaju ključan partner u informiranju, edukaciji i osvješćivanju stanovništva o rizicima i mjerama zaštite.
U tom kontekstu, službena web stranica Uprave civilne zaštite Hercegbosanske županije, u sklopu službene web stranice Vlade Hercegbosanske županije (www.vladahbz.com), predstavlja važan kanal za pravovremeno, točno i vjerodostojno informiranje javnosti, kao i servis za preuzimanje relevantnih informacija, uputa i obavijesti iz područja zaštite i spašavanja.

Postojeće stanje

Mediji i informacijski sustavi u suvremenom društvu razvijaju se velikom brzinom, postaju ključna infrastruktura komunikacije te značajno utječu na oblikovanje javnog mnijenja i ponašanja. U vremenu društvenih mreža, digitalnih platformi i ubrzanog protoka informacija, javni interes i očekivanja građana za brzim, točnim i pouzdanim informacijama su veći nego ikada.
U Hercegbosanskoj županiji odnosi s javnošću u sustavu civilne zaštite do sada nisu bili dovoljno razvijeni i institucionalno ustrojeni. Nedostatak planiranja, komunikacijskih kapaciteta, specijaliziranih kadrova i jasno definiranih protokola otežava pravodobno i usklađeno informiranje javnosti, osobito u kriznim situacijama. Istovremeno, mediji postaju ključan partner u informiranju, edukaciji i osvješćivanju stanovništva o rizicima i mjerama zaštite.

Područja razvoja

a) Prevencija i ublažavanje

Normativni okvir u oblasti pristupa informacijama i komunikacije sa javnošću osigurava se kroz:

- Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 28/00);
- Zakon o slobodi pristupa informacijama u Federaciji BiH („Službene novine FBiH“, broj 32/01);
- Uputstvo za provođenje Zakona o slobodi pristupa informacija FBiH („Službene novine FBiH“, broj 57/01);
- Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine FBiH“, br. 39/03 i 22/06, 43/10);
- Pravilnik o organiziranju i funkcioniranju operativnih centara civilne zaštite („Službene novine FBiH“, br. 9/19).

Na temelju ovih propisa tijela vlasti dužna su medijima i javnosti omogućiti pristup informacijama od značaja za sigurnost ljudi i zajednice, osim u slučajevima kada se radi o zaštićenim klasificiranim podacima.
Ublažavanje rizika kroz odnose s javnošću osigurava se kroz:

- donošenje provedbenog akta o odnosima s javnošću u sustavu civilne zaštite (županijskom, općinskom i stožernom nivou);
- definiranje ureda za odnose s javnošću kao službe nadležnog stožera civilne zaštite tijekom upravljanja akcijama zaštite i spašavanja;
- razvijanje standardnih operativnih procedura (SOP) za komunikaciju u kriznim situacijama;
- podizanje svijesti stanovništva o rizicima kroz kontinuirane kampanje, edukativne sadržaje i suradnju s obrazovnim institucijama.

b) Pripravnost / Spremnost

Elementi spremnosti u oblasti komunikacije i odnosa s javnošću uključuju:

- donošenje Plana odnosa s javnošću u prirodnim i drugim nesrećama, koji mora sadržavati:
  - pregled mogućih nesreća prema Procjeni ugroženosti;
  - komunikacijske protokole za svaku vrstu nesreće;
  - plan kadrova i opis uloga;
  - pregled vlastitih komunikacijskih kapaciteta (oprema, kanali komunikacije);
  - popis medija i partnerskih institucija kroz koje se distribuiraju informacije;
- pravodobno obavještavanje javnosti o mogućnostima nastanka nesreća i mjerama prevencije;
- osposobljavanje i obuka službenika koji komuniciraju s javnošću;
- provjera i uvježbavanje komunikacijskih procedura kroz vježbe i simulacije.

c) Odgovor

U fazi odgovora, cilj odnosa s javnošću je osigurati:

- kontinuirani rad operativnih centara civilne zaštite i njihovih komunikacijskih sustava;
- aktivaciju ureda za odnose s javnošću nadležnih stožera civilne zaštite;
- korištenje svih raspoloživih medijskih kanala, uključujući lokalne radio postaje, web platforme i društvene mreže;
- davanje pravodobnih, točnih i provjerenih informacija u skladu s Planom odnosa s javnošću;
- sprečavanje širenja dezinformacija, panike i neprovjerenih informacija;
- redovite press konferencije, saopćenja i obavijesti za javnost.

d) Oporavak

U fazi oporavka odnosi s javnošću imaju ključnu ulogu u:

- informiranju građana o mjerama sanacije i obnovi infrastrukture;
- koordiniranju informacija između jedinica lokalne samouprave, županijskih tijela i institucija Federacije BiH;
- osiguravanju transparentnosti procesa oporavka i pravilnog korištenja resursa;
- vraćanju povjerenja građana u institucije;
- kontinuiranom praćenju javnog mnijenja i potrebama zajednice.

Nakon početne faze, odgovornost za odnose s javnošću preuzimaju nadležni organi vlasti koji upravljaju ukupnim oporavkom zajednice.

Provedba

Provedba ovoga projekta podrazumijeva:

- donošenje planova odnosa s javnošću na svim razinama upravljanja akcijama zaštite i spašavanja;
- osiguranje komunikacijske infrastrukture kroz projekt „Uspostavljanje operativnih centara civilne zaštite“;
- uspostavu jasno definiranih protokola za krizno informiranje;
- izgradnju kapaciteta i obuku zaposlenika za kriznu komunikaciju;
- osiguravanje stalne dostupnosti informacija javnosti putem različitih komunikacijskih kanala.

Akcijski plan

Aktivnosti

- donošenje propisa o odnosima s javnošću u sustavu civilne zaštite;
- donošenje odluka o uključivanju ureda za odnose s javnošću u rad stožera civilne zaštite tijekom upravljanja nesrećom;
- donošenje Plana odnosa s javnošću na svim razinama organiziranja;
- organiziranje edukacije za službenike koji komuniciraju s javnošću;
- provedba komunikacijskih vježbi.

Nositelji

- Županijska uprava civilne zaštite HBŽ i Županijski stožer civilne zaštite;
- Uredi za odnose s javnošću županijskih tijela;
- Općinske službe civilne zaštite i općinski stožeri civilne zaštite;
- Službe za odnose s javnošću općina/gradova.

Očekivani učinci

- lakše provođenje mjera zaštite i spašavanja,
- smanjenje posljedica nesreće na ljude i materijalna dobra,
- jedinstven i usklađen nastup prema javnosti,
- brzo reagiranje na interes javnosti i medija,
- objavljivanje isključivo provjerenih i potpunih informacija,
- poštivanje dostojanstva žrtava i njihovih obitelji.

Financiranje

Financijski obuhvat ovoga projekta je minimalan. Svaki nositelj planiranja predvidjet će potrebna sredstva u sklopu svog godišnjeg proračuna.

3.14. Stanje objekata kulturne baštine i načini njihove zaštite u prirodnim i drugim nesrećama – Hercegbosanska županija

Uvod

Hercegbosanska županija raspolaže značajnom i raznolikom kulturnom baštinom, koja uključuje sakralne objekte, arheološke lokalitete, tradicijsku arhitekturu, povijesne urbane cjeline i graditeljsko naslijeđe karakteristično za ovaj prostor. Veliki broj objekata oštećen je ili zapušten uslijed ratnih stradanja, poslijeratne nebrige, nedostatka sustavnih ulaganja i dugotrajne izloženosti nepovoljnim klimatskim i okolišnim utjecajima.

Da bi se spriječilo njihovo daljnje propadanje te osigurala zaštita u slučaju prirodnih i drugih nesreća, nužno je definirati odgovarajuće mjere, postupke i nadležnosti koje će omogućiti sustavan pristup očuvanju kulturno-povijesnog naslijeđa.

Postojeće stanje

Objekti kulturno-povijesnog i graditeljskog naslijeđa na području HBŽ posebno su osjetljivi na prirodne i druge nesreće. Većina njih građena je prije donošenja suvremenih građevinskih i protupotresnih standarda, zbog čega su osobito ranjivi na:

- potrese,
- požare (u objektima i u okolišu),
- poplave i bujične tokove,
- klizišta i odrone,
- ekološke incidente,
- antropogene prijetnje, uključujući devastacije, odlaganje otpada i neplansku izgradnju.

Stanje otežava i izražena neuređenost normativnog i institucionalnog okvira na državnoj i županijskoj razini, uključujući:

- nepostojanje jedinstvenog državnog zakona o zaštiti kulturne baštine,
- nedovoljnu koordinaciju između razina vlasti,
- nedostatno planiranje i praćenje stanja objekata kulturne baštine,
- ograničena proračunska sredstva u jedinicama lokalne samouprave.

Područja razvoja

a) Prevencija i ublažavanje

Normativna osnova za područje prevencije uključuje:

- Zakon o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave („Službene novine Federacije BiH“, broj: 58/02, 19/03, 38/05, 2/06, 8/06, 61/06, 52/09 i 48/11).
- Aneks VIII Daytonskog sporazuma – Sporazum o Povjerenstvu za očuvanje nacionalnih spomenika.
- Zakon o zaštiti dobara proglašenih nacionalnim spomenicima („Službene novine Federacije BiH“, broj: 2/02 i 8/02).
- Zakon o zaštiti i korištenju kulturno-povijesnog i prirodnog naslijeđa („Službeni list SR BiH“, broj: 20/85, 12/87, 3/93 i 13/94).
- Kriteriji za proglašenje dobara nacionalnim spomenicima („Službeni glasnik BiH“, broj: 33/02).
- Zakon o ustrojstvu i djelokrugu županijske uprave (“Narodne novine Hercegbosanske županije” broj: 15/99,2/01,8/03,11/07,8/09,8/14 i 10/22)
- Planovi i akti koji uređuju zaštitu i spašavanje na razini FBiH, Županije i jedinica lokalne samouprave.

Ublažavanje rizika treba osigurati kroz sljedeće administrativno-stručne mjere:

- Inicirati donošenje jedinstvenog državnog zakona o zaštiti kulturne baštine te usklađenih županijskih propisa.

- Izraditi sveobuhvatne projekte i evidencije stanja objekata kulturne baštine u kategorijama: porušeni, djelomično porušeni, zapušteni, obnovljeni.
- Osigurati punu provedbu zakonskih zabrana odlaganja otpada u zonama arheoloških lokaliteta, ruševina i zaštićenih kulturnih dobara.
- Inicirati ucrtavanje objekata kulturne baštine u seizmološke karte BiH, s jasno prikazanim zonama rizika.
- Inicirati ucrtavanje objekata kulturne baštine u karte poplavnih područja, osobito u zonama vodotoka (Sturba, Bistrica, Žabljak, Plovuća, Jaruga), hidro-akumulacija i riječnih korita.
- Provođenje inspekcijskih nadzora od strane inspektora koji nadziru ovu oblast.
- Osigurati stabilne financijske poticaje u proračunima Županije i JLS za hitne intervencije, sanacije i preventivne mjere.

Građevinsko-tehničke mjere:

U razdoblju provedbe potrebno je:

- provesti obnovu oštećenih i porušenih kulturno-povijesnih objekata,
- sanirati najugroženije lokacije i spriječiti daljnje propadanje,
- izraditi projektno-tehničku dokumentaciju za svaki pojedini objekt,
- osigurati financiranje rekonstrukcija iz županijskih, federalnih i međunarodnih izvora.

b) Pripravnost / spremnost

Spremnost za učinkovitu zaštitu kulturne baštine uključuje:

- donošenje razvojnih programa na razini FBiH, Županije i JLS, s obvezom definiranja sredstava i mjera za zaštitu kulturnih dobara;
- uključenje zaštite kulturne baštine u Planove zaštite i spašavanja svih razina vlasti;
- visoku razinu koordinacije između županijskih ministarstava, službi zaštite i spašavanja, općinskih/gradskih službi, ustanova kulture i stručnih institucija;
- provedbu simulacijskih vježbi za slučaj potresa, požara, poplava i drugih nesreća koje bi ugrozile kulturnu baštinu.

c) Odgovor

Odgovor na nesreću mora se temeljiti na:

- postojanju kvalitetno izrađenih planova zaštite kulturne baštine,
- jasnim protokolima za postupanje u slučaju neposredne opasnosti,
- osposobljenim timovima i definiranim snagama za evakuaciju, premještanje i hitnu zaštitu kulturno-povijesnih dobara,
- korištenju rezultata istraživanja, procjena rizika i studija o stanju kulturne baštine.

d) Oporavak

Oporavak podrazumijeva:

- sanaciju, restauraciju i konzervaciju oštećenih dobara,
- povratak objekata u prvobitno ili funkcionalno stanje,

- izradu dugoročnih planova obnove i praćenja,
- korištenje kombiniranih izvora financiranja (županijski, federalni, međunarodni programi, fondovi EU gdje je primjenjivo).

Provedba

Za učinkovitu zaštitu kulturne baštine na području Hercegbosanske županije potrebno je izraditi projekt: „Studija o stanju objekata kulturne baštine po kategorijama i načini njihove zaštite u prirodnim i drugim nesrećama“ Studija treba dati odgovore na:

- stupanj ugroženosti svakog objekta,
- moguće scenarije oštećenja,
- prioritetne mjere prevencije, zaštite i sanacije,
- potrebne financijske resurse,
- mehanizme koordinacije u slučaju nesreće.

Ona predstavlja temelj za izradu planskih dokumenata navedenih u strateškom cilju i omogućava učinkovitu zaštitu kulturno-povijesnog naslijeđa od šteta uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama.

Akcijski plan

Aktivnosti

- razvoj i usklađivanje zakonskog okvira;
- izradu navedene Studije;
- osiguravanje potrebnih financijskih sredstava.

Nositelji:

- Županijsko ministarstvo graditeljstva, obnove, prostornog uređenja i zaštite okoliša;
- Županijsko ministarstvo gospodarstva – u dijelu planiranja i financiranja;
- Ustanove, zavodi i stručne institucije uključene u zaštitu kulturno-povijesne baštine;
- Jedinice lokalne samouprave.

Financiranje

Financijska sredstva osiguravaju se iz:

- proračuna Županije,
- proračuna općina/gradova,
- federalnih i državnih izvora,
- međunarodnih projekata i fondova,
- donacija i partnerskih mehanizama.

C) PROGRAM RAZVOJA ZAŠTITE OD POŽARA

Uvod

Zaštita od požara i vatrogastvo sastavni su dio jedinstvenog sustava zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća na području Hercegbosanske županije. Sustav je uređen Okvirnim zakonom o zaštiti i spašavanju na razini BiH, Zakonom o zaštiti i spašavanju na razini Federacije BiH, te Zakonom o zaštiti od požara i vatrogastvu Federacije BiH, Zakona o zaštiti od požara Hercegbosanske županije kao i ostalih županijskih propisa.
Na temelju Procjene ugroženosti od požara Hercegbosanske županije (2022.) i Plana zaštite od požara HBŽ (2022.) utvrđeno je da prostor županije obilježava vrlo visok udio šuma, šumskog i poljoprivrednog zemljišta, razveden reljef, sezonska bura i drugi meteorološki uvjeti koji pogoduju nastanku i širenju požara otvorenog prostora, kao i osjetljivost kritične infrastrukture i naselja na požare većih razmjera.
Zaštita ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom jedna je od ključnih mjera spašavanja u okviru civilne zaštite. Organiziranje i provođenje mjera zaštite od požara potrebno je osigurati u gospodarskim društvima, ustanovama, objektima pravnih osoba, stambenim, javnim i drugim građevinama, kao i na otvorenim prostorima. Pripreme obuhvaćaju pravne, organizacijske, tehničke, obrazovne i promidžbene mjere, s naglaskom na preventivno djelovanje i stvaranje uvjeta za učinkovit odgovor u slučaju nastanka požara.
Programiranje razvoja zaštite od požara i vatrogastva u HBŽ obuhvaća politiku, strategiju i akcijske planove, kojima se utvrđuju vizija, načela, ciljevi i prioriteti razvoja, te organizacijska, kadrovska, tehnička i financijska polazišta za razdoblje najmanje pet godina. U ovom dokumentu polazno plansko razdoblje je 2026. – 2032. godina, uz mogućnost produljenja i prilagodbe na temelju redovitih revizija.

1. POLITIKA RAZVOJA

Politikom razvoja zaštite od požara i vatrogastva u Hercegbosanskoj županiji (u daljnjem tekstu: Politika razvoja) utvrđuje se cjeloviti okvir, vizija i ciljevi, te strateški pravci razvoja zaštite od požara i vatrogastva na području HBŽ.

1.1. Politika razvoja

Politika razvoja je temeljni dokument kojim se:

- omogućuje provedbu zakona, podzakonskih i drugih akata iz oblasti zaštite od požara i vatrogastva,
- utvrđuju osnovna načela, opredjeljenja i područja razvoja,
- definiraju akcijski planovi, prioriteti ulaganja i načini financiranja,
- uspostavlja sustav planiranja, provedbe, nadzora i izvještavanja o mjerama zaštite od požara na prostoru cijele županije.

Politika razvoja se oslanja na postojeću Procjenu ugroženosti od požara HBŽ, Plan zaštite od požara HBŽ, Strategiju razvoja HBŽ 2021.–2027., kao i na sektorske planove (šumarstvo, poljoprivreda, prostorno uređenje, energetika, promet, turizam).

1.2. Vizija

Županijska uprava civilne zaštite, zajedno s Ministarstvo unutarnjih poslova Hercegbosanske županije, općinskim/gradskim službama civilne zaštite, vatrogasnim postrojbama, šumarskim i poljoprivrednim subjektima, javnim poduzećima i drugim dionicima, teži stvaranju uvjeta u kojima će rizik od nastanka i širenja požara, te njihove posljedice na ljude, imovinu, šumske i poljoprivredne resurse biti svedeni na najmanju razinu koja je razumno ostvariva, uz učinkovit i brz odgovor u slučaju incidenta.

1.3. Cilj

Opći cilj Programa razvoja zaštite od požara i vatrogastva u razdoblju 2026.–2032. godine je:

- unaprijediti sustav zaštite od požara preventivnim djelovanjem kroz poduzimanje odgovarajućih aktivnosti i primjenu nužnih mjera,
- povećati operativne i kadrovske kapacitete vatrogasnih postrojbi,
- osigurati bolju povezanost i interoperabilnost svih subjekata sustava,
- stvoriti uvjete za pružanje pravodobnog i kvalitetnog odgovora na požare u naseljima, gospodarskim objektima i na otvorenom prostoru, te za brzi oporavak nakon događaja.

2. STRATEGIJA RAZVOJA

2.1. Postojeće stanje

Hercegbosanska županija obuhvaća grad Livno te općine Tomislavgrad, Kupres, Drvar, Glamoč i Bosansko Grahovo. Prostor je pretežito planinsko–krški, s velikim udjelom šuma, šumskog i poljoprivrednog zemljišta, brojnim pašnjacima i raspršenim naseljima, što znatno utječe na požarnu ugroženost i složenost gašenja požara.
Uprava civilne zaštite Hercegbosanske županije od 2019. godine kontinuirano financira, organizira i provodi obuke vatrogasaca s područja Županije, čime se sustavno jačaju operativni kapaciteti za zaštitu i spašavanje od požara. Do sada je osposobljeno ukupno 127 dobrovoljnih vatrogasaca s položenim ispitom za dobrovoljnog vatrogasca, 24 profesionalna vatrogasca te 13 rukovoditelja akcije gašenja požara. Obuka je organizirana od strane Uprave civilne zaštite Hercegbosanske županije, koja je u tu svrhu potpisala sporazum s Upravom civilne zaštite i vatrogastva Hercegovačko-neretvanske županije, kao nositeljem provedbe obuke i polaganja ispita.
Istodobno, kroz planska ulaganja u opremu, edukaciju i organizaciju, kontinuirano se unaprjeđuje sustav vatrogastva, uz osnivanje novih dobrovoljnih vatrogasnih društava (DVD) i profesionalnih vatrogasnih postrojbi (PVP), čime se dodatno povećava razina spremnosti i učinkovitosti odgovora na požare i druge nesreće na području Hercegbosanske županije.
Dodatno, u okviru postojećeg stanja, potrebno je istaknuti da pojedine općine na području Hercegbosanske županije, i to općine Drvar, Glamoč, Kupres i Bosansko Grahovo, nemaju uspostavljene profesionalne vatrogasne postrojbe (PVP), što značajno utječe na razinu operativne spremnosti i učinkovitosti odgovora na požare i druge nesreće. Riječ je uglavnom o manjim i slabije razvijenim općinama, čiji financijski i kadrovski kapaciteti nisu dostatni za osnivanje i održavanje profesionalnih vatrogasnih postrojbi.

Općina Glamoč za obavljanje vatrogasnih poslova i intervencija trenutno ima angažirana četiri vatrogasca, većinom zaposlenih u Općini Glamoč, koji pored svojih redovnih aktivnosti, po potrebi obavljaju i vatrogasne poslove. Svi vatrogasci imaju položenu obuku za dobrovoljne vatrogasce.
Zbog ograničenih proračunskih sredstava, nedostatka stručnog kadra i demografskih izazova, mogućnosti za uspostavu PVP u tim sredinama su znatno sužene, te se zaštita od požara u najvećoj mjeri oslanja na dobrovoljna vatrogasna društva i potporu susjednih jedinica lokalne samouprave. Navedeno stanje zahtijeva dodatnu potporu s razine Županije kroz financiranje, opremanje, obuku i organizacijsko jačanje sustava vatrogastva, kako bi se osigurala ravnomjerna razina zaštite na cijelom području Hercegbosanske županije.
Evidentirano je sljedeće stanje vatrogastva:

Profesionalne postrojbe:

- Profesionalna vatrogasna postrojba (PVP) Livno u sklopu gradske službe za civilnu zaštitu i vatrogastvo;
- Profesionalna vatrogasna postrojba (PVP) Tomislavgrad u sklopu općinske službe za civilnu zaštitu i vatrogastvo.

Dobrovoljne postrojbe i vatrogasci:

- Dobrovoljna vatrogasna postrojba DVD Sv. Ana Ličtani;
- Dobrovoljna vatrogasna postrojba DVD Kupres, Kupres;
- Dobrovoljna vatrogasna postrojba DVD Gospe Vidoške, Livno;
- Dobrovoljna vatrogasna postrojba DVD Sveti Ante, Šujica;
- Dobrovoljna vatrogasna postrojba ŠGD Glamoč.

Dobrovoljna vatrogasna društva

- DVD Glamoč, Glamoč.
- DVD Korita, Bosansko Grahovo;
- DVD Ostrožac, Podgaj Tomislavgrad
- DVD Bužan, Prisoje Tomislavgrad

POSTOJEĆE STANJE					
Grad / općina	**Vatrogasna postrojba**	**Broj profesionalnih vatrogasaca**	**Broj dobrovoljnih vatrogasaca**	**Rukovodilaca akcije gašenje požara**	**Vatrogasni dom**
Livno	PVP Livno	10	25	6	+
	DVP Sv. Ana Ličtani	-	21	2	+
	DVP Gospe Vidoške Livno	-	17	-	U izgradnji
Tomislav grad	PVP Tomislavgrad	12	14	4	+
	DVD Sveti Ante Šujica	-	11	-	-
	DVD Ostrožac Tomislavgrad	-	10	-	-
	ŠGD Tomislavgrad	-	6	-	-

	DVD Bužan, Tomislavgrad	-	5	-	-
Kupres	DVD Kupres	2	7	-	U izgradnji
Drvar	-	2	-	-	-
Bosansko Grahovo	DVD Korita	-	2	-	-
Glamoč	DVD Glamoč	-	4	-	-
UKUPNO VATROGASACA:		**26**	**122**	**12**	**-**

Unatoč tome, postoje uočeni problemi:

1. ***Kadrovski deficit i starosna struktura*** – profesionalne postrojbe u Livnu i Tomislavgradu imaju ograničen broj vatrogasaca, a u općinama Drvar, Glamoč, Kupres i Bosansko Grahovo još uvijek nije uspostavljena puna profesionalna vatrogasna postrojba; u Kupresu je organizirano vatrogastvo pretežito dobrovoljno. Prema procjenama iz 2022. godine, ukupan broj profesionalnih vatrogasaca je nedostatan za pokrivanje čitavog teritorija HBŽ u skladu s Pravilnikom o kriterijima za kadrovske, tehničke i druge uvjete za vatrogasne postrojbe.
2. ***Oprema i vozila*** – veći dio vozila i opreme PVP i DVD postrojbi je stariji i amortiziran; postoje značajne potrebe za modernizacijom auto-cisterni, navalnih vozila za gašenje šumskih požara, opreme za tehničke intervencije i osobne zaštitne opreme (odijela, kacige, obuća, izolacijski aparati, komunikacijska oprema).
3. ***Infrastruktura za gašenje požara*** – hidrantska mreža, posebice u manjim naseljima i ruralnim područjima, nije u potpunosti usklađena s važećim normativima (broj i raspored hidranata, tlak, količina vode), a u dijelu naselja uopće ne postoji. Dio poslovnih i javnih građevina nema dovoljan broj ispravnih aparata za početno gašenje požara ili odgovarajuće unutarnje hidrantske mreže.
4. ***Zaštita šuma i poljoprivrednog zemljišta*** – požari na šumskim i poljoprivrednim površinama javljaju se redovito, često u sezoni spaljivanja korova i biljnog otpada. U provedbi planova zaštite šuma od požara, kao i u nadzoru nad zabranama paljenja na otvorenom, postoje manjkavosti zbog velikih površina i ograničenih ljudskih resursa kao i neizgrađeni protupožarni putevi.
5. ***Edukacija i svijest stanovništva*** – edukacija građana, posebno djece školskog uzrasta i starijih stanovnika ruralnih područja, nije sustavna niti dovoljno česta. Kontinuirane kampanje upozoravanja na opasnosti paljenja vatre na otvorenom te na posljedice velikih požara provode se povremeno, ali ne ujednačeno na razini cijele županije.
6. ***Planiranje i koordinacija*** – iako je županijski Plan zaštite od požara donesen, potrebno je dodatno uskladiti sve općinske/gradske planove i planove pravnih osoba, te osigurati dosljednu primjenu kroz vježbe, simulacije i redovito izvještavanje.

2.2. Normativni okvir

Zaštitu od požara na području HBŽ reguliraju, među ostalim, sljedeći propisi:

- Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća Federacije BiH,
- Zakon o deminiranju u BiH,
- Zakon o zaštiti od požara i vatrogastvu Federacije BiH,

- Zakon o zaštiti od požara Hercegbosanske županije
- Zakon o šumama HBŽ,
- Zakon o zapaljivim tekućinama i plinovima (“Narodne novine HBŽ“ broj: 7/02),
- Zakon o eksplozivnim tvarima (“Narodne novine HBŽ“ broj: 2/09),
- Zakon o prijevozu opasnih tvari (“Narodni list „HR-HB“” broj: 2/95),
- Zakon o eksplozivnim tvarima (“Narodne novine HBŽ“ broj: 2/09),
- ostali pravilnici i tehnički normativi (hidrantska mreža, stabilni sustavi za dojavu i gašenje, sustavi za odvod dima i topline, sprječavanje eksplozija itd.) koji se primjenjuju i na području HBŽ.

2.3. Institucionalni okvir

Nosioci zaštite od požara u HBŽ su:

- Ministarstvo unutarnjih poslova Hercegbosanske županije,
- županijska tijela (Vlada HBŽ, Županijska uprava civilne zaštite, resorna ministarstva),
- grad Livno i općine Tomislavgrad, Kupres, Drvar, Glamoč i Bosansko Grahovo – kroz svoje službe civilne zaštite i vatrogastva,
- profesionalne vatrogasne postrojbe,
- dobrovoljne vatrogasne postrojbe i druge dobrovoljne postrojbe civilne zaštite,
- javna poduzeća i ustanove, gospodarska društva i druge pravne osobe,
- građani i udruge građana.

Temeljni nositelji organiziranja i provođenja zaštite od požara su jedinice lokalne samouprave (grad/općine), dok Županija propisuje okvir i osigurava jedinstvo sustava na svom području. Jedinstveno funkcioniranje zaštite od požara na području Federacije BiH osigurava se prema Zakonu o zaštiti od požara i vatrogastvu FBiH i pripadajućim podzakonskim aktima.

Nosioci zaštite od požara dužni su:

- planirati, financirati, organizirati, provoditi i kontrolirati mjere zaštite od požara,
- osigurati učinkovito sprječavanje izbijanja i širenja požara, otkrivanje i gašenje požara, spašavanje ljudi, imovine i okoliša,
- provoditi mjere jačanja svijesti o rizicima od požara kroz obrazovni sustav, stručna usavršavanja i javne kampanje.

Pri tome se poštuju načela zaštite, prevencije, stalnosti, jačanja svijesti, javnosti, suradnje, solidarnosti i odgovornosti.

2.4. Temeljni ciljevi i kriteriji

Temeljni cilj strategije razvoja zaštite od požara u HBŽ je uspostavljanje i trajno unapređenje uvjeta za:

- sprječavanje izbijanja i širenja požara,
- pravodobno prepoznavanje i dojavu požara,
- zaštitu ljudi, biljnog i životinjskog svijeta, materijalnih, kulturnih i povijesnih dobara, te okoliša,
- učinkovito gašenje požara i spašavanje,
- brzi oporavak nakon požara.

Područja u kojima se moraju ostvariti organizacijsko-tehnički ciljevi su:

- normativna regulativa (usklađivanje županijskih i lokalnih akata s federalnom i EU regulativom),
- preventivna zaštita (u prostornom planiranju, projektiranju i izgradnji, održavanju instalacija i opreme),
- organizacijske mjere (ustroj i opremanje postrojbi, dežurstva, ophodnje, motrenje, sustav veza),
- suradnja svih subjekata sustava zaštite od požara (unutar županije, međužupanijska i prekogranična suradnja s Republikom Hrvatskom),
- jačanje kapaciteta u znanju, vještinama i opremljenosti.

2.4.1. Strateški cilj i aktivnosti iz područja zaštite od požara i vatrogastva

Programiranje razvoja zaštite od požara i vatrogastva u nadležnosti HBŽ provodi se u okviru širih dokumenata razvoja sustava zaštite i spašavanja, sukladno Procjeni ugroženosti od požara i ostalim relevantnim dokumentima. Na temelju Programa razvoja zaštite od požara Vlada HBŽ donosi godišnje planove aktivnosti, usmjerene na realizaciju jasno definiranih zadataka i prioriteta.

2.4.2. Izgradnja i jačanje sustava zaštite od požara i vatrogastva

A. Poboljšanje stanja u vatrogastvu

Polazeći od postojećeg stanja profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasnih postrojbi u HBŽ, strateški je cilj:

- popuniti profesionalne vatrogasne postrojbe Livno i Tomislavgrad do propisane formacije,
- osigurati da Drvar, Kupres i Bosansko Grahovo imaju organizirana stalna vatrogasna dežurstva i odgovarajuće kapacitete,
- ojačati dobrovoljno vatrogastvo u svim jedinicama lokalne samouprave (osobito DVD-ove u Livnu, Tomislavgradu, Kupresu, Glamoču i Bosanskom Grahovu),
- uspostaviti jasne protokole suradnje između profesionalnih, dobrovoljnih postrojbi i drugih službi zaštite i spašavanja,
- osigurati nabavku i kontinuirano obnavljanje vatrogasnih vozila, uključujući navalna vatrogasna vozila i pick-up vozila za brze intervencije, sukladno procjeni ugroženosti i operativnim potrebama,
- osigurati kontinuitet obuke i stručnog usavršavanja profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasaca kroz redovite programe edukacije, vježbe i specijalističke obuke.

Osnovne snage za obavljanje vatrogasne djelatnosti na području HBŽ čine:

- profesionalne vatrogasne postrojbe koje osniva Grad/Općina (PVP Livno, PVP Tomislavgrad),
- dobrovoljne vatrogasne postrojbe koje osnivaju dobrovoljna vatrogasna društva u skladu sa zakonom o udrugama i zakonom o zaštiti od požara,
- postrojbe i povjerenici civilne zaštite, službe zaštite i spašavanja, tijela uprave civilne zaštite i stožeri civilne zaštite,

- operativni centri civilne zaštite grada/općina i županije, koji osiguravaju komunikacijsko-informacijsku potporu.

Neophodno je:

- sustavno analizirati kadrovske potrebe i planirati zapošljavanje novih profesionalnih vatrogasaca,
- poticati uključivanje novih članova u dobrovoljna društva (posebno mlađe populacije),
- definirati jasne kriterije za proglašenje DVD-ova službama za gašenje požara,
- osigurati kontinuirano stručno usavršavanje i napredovanje kadra.

B. Opremanje vatrogasnih postrojbi i objekata, investicijska izgradnja

Prioriteti su:

1. **Nabava opreme i sredstava:**

    - modernizacija vozila (navalna vozila, autocisterne, terenska vozila s visokotlačnim pumpama),
    - nabava opreme za tehničke intervencije,
    - osiguravanje dovoljnog broja osobne zaštitne opreme koja ispunjava važeće standarde,
    - nabava opreme za komunikaciju, rasvjetu, pretragu i spašavanje.

2. **Investicijska izgradnja i uređenje objekata:**

    - izgradnja, dogradnja ili rekonstrukcija vatrogasnih domova (npr. novi vatrogasni dom u Livnu, Tomislavgradu i Glamoču, adaptacija postojećih prostora u Kupresu, Glamoču, Drvaru i Bosanskom Grahovu),
    - osiguravanje prostora za smještaj vozila i opreme,
    - uređenje prostorija za obuku, skladišta, spremišta i dežurstva.

3. **Održavanje opreme i sredstava:**

    - uspostava sustava redovitog servisa i pregleda vatrogasnih aparata, vozila i opreme,
    - vođenje evidencija o vijeku trajanja opreme i planiranje zamjene.

Financiranje se osigurava iz proračuna Županije i jedinica lokalne samouprave, sredstava iz premije osiguranja imovine od požara i prirodnih sila, funkcionalne premije osiguranja motornih vozila, te drugih dostupnih izvora (donacije, projekti EU, prekogranični programi).

C. Osposobljavanje vatrogasnih postrojbi

Potrebno je sustavno:

- provoditi stručno obučavanje i osposobljavanje profesionalnih vatrogasaca (osnovna i specijalistička osposobljavanja),
- organizirati obuke i ispite za dobrovoljne vatrogasce,

- provoditi zajedničke vježbe profesionalnih i dobrovoljnih vatrogasnih postrojbi s drugim službama zaštite i spašavanja (MUP, hitna medicinska pomoć, šumarstvo, elektroprivreda, vodovodi),
- sudjelovati u nacionalnim i međunarodnim programima obuke, razmjene iskustava i zajedničkih vježbi.

Aktivnost je potrebno voditi u dva glavna smjera:

- *osposobljavanje osnovnih vatrogasnih snaga* (PVP i DVP) za sve vrste intervencija (požari, tehničke intervencije, prometne nesreće, poplave, spašavanje s visina itd.),
- *osposobljavanje drugih snaga sustava zaštite i spašavanja* (postrojbe i povjerenici CZ, službe za spašavanje, operativni centri).

D. Unaprjeđenje sustava preventivne zaštite

Obuhvaća:

- mjere zaštite od požara u prostornom planiranju (ugradnja protupožarnih zahtjeva u prostorne i urbanističke planove),
- preventivne mjere pri projektiranju i gradnji građevina (korištenje odgovarajućih materijala, planiranje evakuacijskih puteva, instaliranje stabilnih sustava za dojavu i gašenje),
- redovito održavanje instalacija (električnih, plinskih, ventilacijskih, gromobranskih),
- instaliranje aktivnih sustava zaštite od požara (detekcija, alarmiranje i automatsko gašenje),
- izgradnju i održavanje izvora i instalacija za opskrbu vodom za gašenje požara (hidrantske mreže, crpilišta, vodozahvati),
- redovito održavanje građevina i njihovih dijelova sukladno njihovoj namjeni, kako bi tijekom cijelog vijeka trajanja ispunjavali bitne zahtjeve zaštite od požara, odnosno propisane mjere zaštite od požara,
- sustavno otkrivanje požara na otvorenim prostorima (ophodnje, promatračnice, videonadzor),
- mjere kontroliranog i zabranjenog loženja vatre, spaljivanja korova i otpada na otvorenom,
- zabranu uporabe otvorene vatre i drugih izvora paljenja na mjestima i prostorima gdje postoji opasnost od izbijanja požara,
- izgradnju i održavanje prilaznih puteva i prolaza za vatrogasna vozila i tehniku,
- izgradnju požarnih stubišta i osiguranje pomoćnih izlaza za evakuaciju,
- obuku zaposlenih osoba i građana za pravilnu i sigurnu uporabu aparata za gašenje početnog požara te drugih priručnih sredstava i opreme za gašenje požara.

Mjere u prostornom planiranju

Tijela nadležna za prostorno uređenje HBŽ, grada i općina dužna su u prostornim i urbanističkim planovima (prostorni plan županije, prostorni planovi općina/grada, urbanistički i regulacijski planovi, urbanistički projekti) osigurati:

- uvjete za učinkovito spašavanje ljudi, životinja i materijalnih dobara,
- potrebne protupožarne razmake između građevina,
- prometnice i manipulativne površine za intervencijska vozila,

- izvore i kapacitete vode za gašenje požara,
- korištenje materijala i rješenja koja ne potiču nastanak i širenje požara.

Uz navedene dokumente izrađuje se elaborat zaštite od požara.

Preventivne mjere pri projektiranju i gradnji

Kod projektiranja i gradnje novih, te rekonstrukcije postojećih građevina i postrojenja, moraju se ispuniti zahtjevi iz Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu FBiH, Zakona o požarima Hercegbosanske županije te županijskih propisa i tehničkih normativa, osobito u pogledu:

- smanjenja mogućnosti nastanka požara,
- ranog otkrivanja i dojave,
- organiziranja evakuacije,
- ograničavanja širenja vatre i dima,
- osiguravanja pristupa za vatrogasna vozila,
- izrade elaborata zaštite od požara,
- osiguravanja učinkovitog i pravodobnog gašenja požara,
- očuvanja nosivosti konstrukcije građevine tijekom određenog vremena, sukladno posebnim propisima.

Održavanje instalacija

Vlasnici i korisnici građevina, kao i upravitelji zgrada, obvezni su održavati postrojenja i instalacije u ispravnom stanju i o tome voditi evidencije i posjedovati dokumentaciju.

Aktivni sustavi zaštite od požara

Potrebno je poticati ugradnju naprednih aktivnih sustava (detekcija, alarmiranje, sprinkler, plinska i pjenasta gašenja), osobito u objektima s većim brojem ljudi, u objektima posebne namjene i u gospodarskim objektima s povećanom opasnošću od požara.
Vlasnici, odnosno korisnici građevina, njihovih dijelova i drugih nekretnina te prostora, kao i upravitelji zgrada, dužni su osigurati i posjedovati odgovarajuće uređaje, opremu i sredstva za gašenje požara.
Vozila, uređaji, oprema, alati i sredstva za zaštitu od požara moraju se redovito održavati u ispravnom i funkcionalnom stanju, sukladno važećim propisima, tehničkim normativima, standardima i uputama proizvođača, o čemu je potrebno voditi odgovarajuću evidenciju i dokumentaciju.
Također, vozila, uređaji, oprema i sredstva za gašenje požara moraju biti stalno dostupni, koristiti se isključivo u namjenske svrhe, biti u ispravnom stanju te jasno i propisno označeni.

Izvori vode za gašenje požara

U skladu s Planom zaštite od požara HBŽ i općinskim/gradskim planovima, potrebno je:

- osigurati minimalno potrebne količine vode i tlak u hidrantskim mrežama,
- evidentirati i urediti prirodne i umjetne vodne resurse (rijeke, jezera, akumulacije, pojilišta) koji se mogu koristiti za gašenje,
- planirati dodatne vodne točke u područjima s velikim udjelom šuma i pašnjaka.

Otkrivanje požara na otvorenim prostorima

Na zahtjevnijim šumskim područjima i krškim prostorima potrebno je:

- organizirati ophodnje i promatračka mjesta,
- koristiti suvremene metode nadzora (npr. videonadzor, dronovi, korištenje Fire Weather Index – FWI prognoza Federalnog hidrometeorološkog zavoda), po uzoru na razvijene sustave ranog otkrivanja u susjednim županijama.

Mjere u vezi s loženjem vatre i spaljivanjem korova

Potrebno je organizirati savjetodavne sastanke i kampanje s vlasnicima šuma, poljoprivrednih zemljišta, selima i gospodarskim subjektima, te pojačati inspekcijski nadzor, kako bi se opasnost od požara zbog spaljivanja otpada svela na najmanju mjeru.

E. Edukacija stanovništva

Obuhvaća:

- izradu i provedbu programa obuke stanovništva putem predavanja, prezentacija i vježbi,
- redovito obraćanje javnosti putem elektroničkih i tiskanih medija te društvenih mreža,
- tiskanje i distribuciju promotivnog i edukativnog materijala (letci, plakati, brošure) s uputama za sprječavanje i postupanje u slučaju požara,
- poseban fokus na djecu osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta, kao i starije i druge ranjive skupine,
- kontinuirano organiziranje i provođenje stručnog osposobljavanja i usavršavanja zaposlenika u pravnim osobama, tijelima uprave i drugim institucijama, radi provedbe mjera zaštite od požara na radnim mjestima.

F. Unaprjeđenje suradnje

- Razvijati i jačati suradnju sa susjednim administrativnim jedinicama u Federaciji BiH: Zapadnohercegovačka županija, Hercegovačko-neretvanska županija, Unsko-sanska županija i Srednjobosanska županija kroz koordinaciju operativnih planova zaštite i spašavanja, razmjenu podataka, zajedničke stožerne i terenske vježbe te međusobnu logističku potporu u slučaju većih nesreća i požara otvorenog prostora.
- Unaprijediti međuentitetsku suradnju s Republika Srpska kroz razmjenu informacija o rizicima, koordinaciju djelovanja operativnih snaga na pograničnim područjima te usklađivanje postupanja u slučaju velikih požara, poplava i drugih prirodnih i tehničko-tehnoloških nesreća.
- Jačati prekograničnu suradnju s Republikom Hrvatskom, osobito sa Splitsko-dalmatinskom županijom, Zadarskom županijom i Šibensko-kninskom županijom kroz usklađivanje protupožarnih planova, razvoj sustava ranog otkrivanja požara, interoperabilnost radio-komunikacijskih sustava te provedbu zajedničkih obuka i vježbi.
- Koristiti iskustva EU projekata (npr. HOLISTIC) kao model za daljnji razvoj sustava ranog upozoravanja, nadzora otvorenog prostora i tehnološkog opremanja Operativnog centra 112 Hercegbosanske županije.

Suradnja obuhvaća i uspostavu ili nadogradnju sustava za razmjenu informacija, zajedničko planiranje, materijalnu pomoć i zajedničke vježbe.

3. AKCIJSKI PLAN

Sukladno Strategiji, zadatak Akcijskog plana je stvoriti operativne uvjete za ostvarenje vizije i strateških ciljeva zaštite od požara u HBŽ, kroz aktivnu i sustavnu suradnju i koordinaciju svih nositelja i sudionika.

Akcijski plan za realizaciju Programa razvoja sadrži sljedeće ključne provedbene korake:

- ***Unaprjeđenje sustava preventivne zaštite*** (normativno, prostorno-planerski i tehnički);
- ***Donošenje i revizija provedbenih propisa*** te iniciranje novih propisa iz područja zaštite od požara i vatrogastva u HBŽ i jedinicama lokalne samouprave;
- ***Izrada posebnih planova organizacije, opremanja i obučavanja vatrogasnih snaga*** na svim razinama vlasti;
- ***Obučavanje i tehnička opremljenost snaga zaštite od požara*** (profesionalnih, dobrovoljnih, postrojbi CZ, službi spašavanja);
- ***Edukacija stanovništva*** i drugih struktura društva.

Nositelji Akcijskog plana

- Županijska uprava civilne zaštite HBŽ; Vlada Hercegbosanske županije;
- općinske/gradske službe civilne zaštite (Livno, Tomislavgrad, Kupres, Drvar, Glamoč, Bosansko Grahovo);
- profesionalne vatrogasne postrojbe (Livno, Tomislavgrad) i dobrovoljna vatrogasna društva na području HBŽ;
- nadležna ministarstva (gospodarstva, poljoprivrede, šumarstva, prostornog uređenja, unutarnjih poslova, obrazovanja, zdravstva).

Financijski obuhvat

Svaki nositelj planiranja dužan je, po donošenju vlastitog plana organizacije, opremanja i obučavanja vatrogasnih snaga, utvrditi financijski obuhvat, koji čini sastavni dio godišnjeg financijskog plana. U financijski obuhvat uključuju se:

- proračunska sredstva HBŽ,
- proračunska sredstva grada i općina,
- sredstva iz članka 180. Zakona o zaštiti i spašavanju (posebne naknade, pomoći, donacije),
- sredstva premija osiguranja i funkcionalne premije motornih vozila,
- sredstva iz međunarodnih projekata i programa (EU fondovi, prekogranična suradnja).

Zaključci

- Nositelji i sudionici izrade programa, projekata i inicijativa iz Akcijskog plana dužni su razraditi provedbene korake u svojim godišnjim programima i planovima rada, uzimajući u obzir procijenjena sredstva iz Proračuna i posebnih naknada, te druge izvore financiranja.
- Županijska uprava civilne zaštite i drugi nositelji izrade programa, projekata i inicijativa dužni su koncem svake godine provoditi godišnju reviziju i usuglašavanje strateških pravaca i konkretnih provedbenih koraka iz Akcijskog plana, uz pregled troškova i ocjenu učinkovitosti.

- Nositelji planiranja, u suradnji sa Županijskom upravom civilne zaštite, dužni su strateške pravce koji nisu bili detaljno obrađeni ovim Programom razvoja dodatno razraditi kroz posebne programe, projekte i inicijative, čime isti postaju sastavni dio provedbenog Programa razvoja.
- Svi nositelji planiranja dužni su pravodobno izvijestiti Vladu HBŽ ukoliko dođe do promjena u realizaciji strateških pravaca razvoja zbog financijskih ili drugih razloga koji zahtijevaju izmjenu Akcijskih planova u pogledu sredstava, rokova ili obima aktivnosti.
- Strateški pravci obuhvaćeni ovim dokumentom ne uključuju sve projekte koji zahtijevaju dugoročniju realizaciju i veća financijska sredstva od trenutno planiranih u dokumentu „Pregled očekivanih troškova s izvorima financiranja“. Takvi projekti bit će predmet razmatranja narednih programa razvoja, zajedno s projektima započetim u okviru ovog Programa.
- Godišnji plan financiranja i provedbe Programa razvoja izrađuje Županijska uprava civilne zaštite HBŽ na temelju izvješća i planova nositelja i sudionika, te ga koncem tekuće i početkom planske godine dostavlja Vladi HBŽ na razmatranje i usvajanje.
- O implementaciji Programa razvoja zaštite od požara i vatrogastva Vlada Hercegbosanske županije kontinuirano prati provedbu, uz analiziranje ostvarenih pokazatelja, uočavanje poteškoća u provedbi te definiranje prijedloga za daljnje unaprjeđenje sustava.

D) POSEBNI DOKUMENTI O SADAŠNJEM STANJU RAZVOJA SUSTAVA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA I NAČINU REALIZACIJE ZADATAKA IZ PROGRAMA RAZVOJA U POJEDINIM PODRUČJIMA

1. ZAKLJUČCI IZ PROCJENE UGROŽENOSTI HERCEGBOSANSKE ŽUPANIJE

Uvod

Procjenu ugroženosti Hercegbosanske županije od prirodnih i drugih nesreća, sukladno Zakonu o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine Federacije BiH“, broj: 39/03, 22/06 i 43/10) i Metodologiji za izradbu procjene ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine Federacije BiH“, broj: 35/04), izradila je Uprava civilne zaštite Hercegbosanske županije, uz korištenje povijesnih, znanstvenih i drugih dostupnih podataka te konzultacije s mjerodavnim subjektima.

Na temelju prijedloga Uprave civilne zaštite, Vlada Hercegbosanske županije je na sjednici održanoj 26. kolovoza 2021. godine donijela Odluku o Procjeni ugroženosti područja Hercegbosanske županije od prirodnih i drugih nesreća, broj: 01-02-253-1/21.

Ključne opasnosti za područje Hercegbosanske županije

Temeljem pokazatelja iz Procjene ugroženosti, ključne opasnosti za područje HBŽ uključuju: potrese, rušenja objekata i brana, minsku opasnost i NUS, sušu, požare otvorenog prostora, tuču (led), hladnoće i olujne vjetrove, masovne ljudske/životinjske/biljne bolesti, odrone i klizanja tla, visoke snježne nanose, kemijsko-biološko onečišćenje zraka/vode/tla, veće poplave, prometne nesreće, ekspanzije i eksplozije plina te društveno uvjetovane procese. Posebno se ističe minsko-sumnjiva površina – Procjena navodi oko 85,84 km², s naglaskom na područja Kupresa, Glamoča, Drvara, Bosanskog Grahova i Livna.

Tablica br. 2 – Ključne opasnosti iz Procjene ugroženosti Hercegbosanske županije

Red. br.	Vrsta opasnosti – prirodne i druge nesreće	Ugroženo područje Županije
1.	Potresi	Cijelo područje Županije nalazi se u seizmički aktivnoj zoni (7–9° MCS). Posebno su izložene urbane sredine: Livno, Tomislavgrad, Drvar, Kupres, Glamoč i Bosansko Grahovo.
2.	Rušenja objekata i infrastrukturnih sustava (brane, mostovi, energetski objekti)	Ugrožena su područja nizvodno od hidroenergetskih objekata i akumulacija (Buško jezero), kao i starije gradske jezgre i objekti lošije gradnje na području svih općina/gradova.

3.	Velike poplave i bujične vode	Ugrožena područja uz vodotoke i krška polja: Livanjsko i Duvanjsko polje, područja uz rijeke Sturbu, Bistricu i Šujicu te niži dijelovi urbanih zona.
4.	Suša	Pogađa područje cijele Županije, osobito Livanjsko i Duvanjsko polje, Kupres i Glamoč, uzrokujući velike štete u poljoprivredi i stočarstvu.
5.	Požari (šumski i požari otvorenog prostora)	Najugroženija su šumska i krška područja Livna, Tomislavgrada, Glamoča, Bosanskog Grahova i Drvara, osobito tijekom ljetnih mjeseci.
6.	Tuča (led)	Štete na voćarskim i ratarskim kulturama na području cijele Županije.
7.	Hladnoće i olujni vjetrovi	Planinska i visoravna područja (Kupres, Glamoč, Bosansko Grahovo) izložena su jakim udarima vjetra i niskim temperaturama.
8.	Visoki snježni nanosi	Posebno ugrožena područja Kupresa, Glamoča i Bosanskog Grahova gdje dolazi do prometne izolacije i prekida opskrbe.
9.	Masovne ljudske, životinjske i biljne bolesti	Epidemije i zoonoze registrirane su na području svih općina/gradova.
10.	Odroni i klizišta	Brdska i planinska područja, osobito uz prometnice i u naseljima s nepovoljnim geološkim uvjetima.
11.	Kemijsko-biološko onečišćenje zraka, vode i tla	Ugrožena veća naselja (Livno, Tomislavgrad, Drvar), industrijski i poljoprivredni kapaciteti te prometnice.
12.	MES i NUS (minsko-eksplozivna sredstva)	Minsko-sumnjive površine na području Kupresa, Glamoča, Bosanskog Grahova, Drvara i dijelom Livna.
13.	Prometne nesreće	Magistralne prometnice M-6.1 i M-15 te planinski prijevoji s otežanim zimskim uvjetima.
14.	Ekspanzije i eksplozije plina i drugih zapaljivih tvari	Zone benzinskih crpki, gospodarskih subjekata i domaćinstava koja koriste plin. Pretakališta plina i zapaljivih tekućina te punionice plina. Gospodarski, obrtnički, zdravstveni i uslužni subjekti koji u procesu proizvodnje, zagrijavanja prostorija i pripreme hrane, koriste i skladište veće količine plina.

15.	Društveno uvjetovani procesi	Depopulacija, gospodarska stagnacija i nedovoljna institucionalna integracija mogu negativno utjecati na otpornost zajednice.
16.	Ostale nesreće	

1.1. Opći zaključci

1. Na razini Hercegbosanske županije postoje određeni kapaciteti koji još uvijek nisu u potpunosti funkcionalno integrirani u sustavu zaštite i spašavanja za adekvatan odgovor na pojedine prirodne i druge nesreće. To se odnosi na postojeće službe hitne medicinske pomoći, profesionalne vatrogasne postrojbe i dobrovoljne vatrogasne postrojbe, upravna i operativno-stručna tijela civilne zaštite Županije te gradova i općina (Livno, Tomislavgrad, Kupres, Glamoč, Bosansko Grahovo i Drvar), policijske snage (prometna policija i specijalne policijske postrojbe), kao i kapacitete javnih poduzeća i drugih pravnih osoba od značaja za zaštitu i spašavanje.
2. Suradnja sa svim nositeljima planiranja u tijelima županijske uprave, drugim institucijama i ustanovama imperativ je u ostvarivanju strateške prevencije, izradi i usklađivanju planova zaštite i programa razvoja, kao i u stvaranju povjerenja građana u institucije pravnog sustava. Ove složene zadaće moguće je izvršiti samo ukoliko se osigura kvalitetan, stručan i pravovremen servis u obavljanju poslova i zadaća u okviru svih tijela županijske uprave i jedinica lokalne samouprave.
3. Procjene rizika i opasnosti od prirodnih i drugih nesreća obveza su županijskih i gradskih/općinskih tijela vlasti, koje, ovisno o konkretnim pokazateljima i specifičnostima prostora (krški teren, planinska područja, minsko-sumnjive površine, šumski kompleksi, hidrološki sustavi), trebaju biti detaljne, precizne i ažurne. Njihova svrha je postizanje veće razine svijesti o značaju priprema za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara kod tijela vlasti, ali i jačanje svijesti građana o osobnoj i uzajamnoj zaštiti.
4. Gospodarska dobra na području Hercegbosanske županije (energetski objekti i akumulacije, prometna infrastruktura, šumski resursi, poljoprivredne površine Livanjskog i Duvanjskog polja, stočarski kapaciteti, industrijski i obrtnički pogoni) trebaju s aspekta zaštite i spašavanja biti izravno obuhvaćeni vrednovanjem parametara mogućih nesreća i rizika. Nužno je uspostaviti i kontinuirano ažurirati jedinstvenu bazu podataka u resornim ministarstvima i drugim tijelima županijske uprave, javnim ustanovama, zavodima i javnim poduzećima.
5. Gospodarska situacija u Hercegbosanskoj županiji uvjetuje mogućnosti, dinamiku i razine izgradnje elemenata sustava zaštite i spašavanja te postizanje spremnosti za odgovor na izazove prirodnih i drugih nepogoda. Ekonomska ograničenja izravno utječu na prihodovnu osnovicu izvora sredstava, koja je nedostatna u odnosu na potrebe uspostave funkcionalnog i tehnički opremljenog sustava. Stoga je potrebno racionalno određivati tekuće i razvojne prioritete funkcioniranja i izgradnje sustava, temeljem Procjene ugroženosti, i to u područjima: prevencije, planiranja, jačanja operativnih snaga, opremanja materijalno-tehničkim sredstvima, uspostave komunikacijske infrastrukture, stvaranja zaliha i osiguranja robnih rezervi.
6. Posebnu pozornost potrebno je posvetiti pitanjima zaštite okoliša, upravljanja prirodnim resursima, prostornog planiranja i održivog razvoja. Problem neadekvatnog zbrinjavanja opasnog otpada (industrijskog, medicinskog i drugog) predstavlja jedan od prioriteta zaštite okoliša. Nekontrolirano i nepravilno odlaganje otpada, bez

odgovarajućih projektnih i tehničkih rješenja, bez fizičko-tehničke zaštite i sustava nadzora, predstavlja ozbiljan rizik po zdravlje stanovništva i okoliš.

7. Informativno-komunikacijsku potporu upravljanju akcijama zaštite i spašavanja pruža Županijski operativni centar civilne zaštite, koji je povezan s gradskim/općinskim operativnim centrima. Pokazatelji iz Procjene ugroženosti upućuju na potrebu uspostave jedinstvene baze podataka s kvalitativnim i kvantitativnim pokazateljima o pojavama nepogoda, rizicima i raspoloživim resursima. Takva baza podataka treba omogućiti učinkovito upravljanje procesima zaštite i spašavanja ljudi, materijalnih i kulturnih dobara te okoliša. Podatke su dužna osigurati resorna ministarstva, javne ustanove, zavodi i druge relevantne institucije.
8. Šume, vode, poljoprivredna zemljišta i drugi ekosustavi značajan su gospodarski potencijal Hercegbosanske županije, ali su istodobno učestalo izloženi štetama od požara, suša, snježnih nepogoda i drugih prirodnih pojava. U slučajevima kada posljedice nisu odmah vidljive ili ne predstavljaju izravnu prijetnju stanovništvu, često izostaje pravovremena reakcija i sustavni oporavak, što dugoročno može imati negativne gospodarske i ekološke posljedice.
9. Stalna i neposredna prijetnja od prirodnih i drugih nesreća, bilo uzrokovanih prirodnim procesima ili ljudskim djelovanjem, zahtijeva intenziviranje suradnje Bosne i Hercegovine sa susjednim državama i drugim međunarodnim partnerima, osobito u području razmjene informacija, prekograničnih vježbi, ranog upozoravanja i međusobne pomoći u slučaju velikih nesreća. Nevladine organizacije i organizacije civilnog društva imaju posebnu ulogu u podizanju svijesti o značaju zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, kao i u pružanju humanitarne pomoći, zbrinjavanju stanovništva i drugim oblicima potpore u kriznim situacijama. Potrebno je afirmirati i jačati društveni značaj humanitarnog sektora.
10. Uprava civilne zaštite Hercegbosanske županije treba poticati sustav masovnog i institucionalnog informiranja o području zaštite i spašavanja, u suradnji s medijima i drugim komunikacijskim kanalima, radi izgradnje i razvoja svijesti građana i institucija o potrebi postojanja i jačanja sustava zaštite i spašavanja te očuvanja okoliša u cilju smanjenja rizika od prirodnih i drugih nesreća.
11. Procjena ugroženosti područja Hercegbosanske županije predstavlja temelj za izradu Programa razvoja zaštite i spašavanja Županije i Plana zaštite i spašavanja Županije, kao i analognih programa i planova na gradskoj i općinskoj razini, uz njihovo međusobno usklađivanje i osiguranje financijske potpore za provedbu planiranih mjera.
12. Potrebno je nastaviti aktivnosti na dogradnji pravnog okvira i planskih dokumenata u području zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća na županijskoj te gradskoj/općinskoj razini, radi konsolidiranja i daljnjeg razvoja struktura sustava zaštite i spašavanja u Hercegbosanskoj županiji. Stalna je obveza i pravo svih pravnih osoba i građana sudjelovati u provedbi mjera zaštite i spašavanja, odnosno ostvarivati osobnu i uzajamnu zaštitu.
13. Nakon usvajanja Procjene ugroženosti područja Hercegbosanske županije od strane Vlade Hercegbosanske županije, potrebno je pristupiti izradi dugoročnog Programa razvoja zaštite i spašavanja u Hercegbosanskoj županiji za plansko razdoblje, sukladno važećoj Procjeni i strateškim dokumentima. U istom razdoblju potrebno je pripremiti program aktivnosti te pristupiti izradi i ažuriranju planova zaštite i spašavanja na županijskoj i gradskoj/općinskoj razini.

1.2. Zaključci po pojedinim opasnostima

1.2.1. Potres

1. Da bi se posljedice po ljude i materijalna dobra od pojave potresa umanjile, potrebno je poduzimati preventivne mjere kroz prostorne i urbanističke planove Hercegbosanske županije i općina/gradova, uz obveznu primjenu propisa o potresno otpornom projektiranju i građenju stambenih, poslovnih, industrijskih i infrastrukturnih objekata (prometnice, mostovi, vodovodna i kanalizacijska mreža, elektroenergetski objekti i sl.).
2. Uzimajući u obzir seizmičke uvjete područja, lokacije na kojima se grade objekti te primjenu osnovnih principa potresnog inženjerstva, moguće je značajno smanjiti posljedice od potresa. Temeljem postojećeg stanja može se zaključiti da dio postojećeg stambenog fonda (osobito starija gradnja i objekti bez suvremenih konstruktivnih sustava) predstavlja povećanu ranjivost, zbog čega je nužno provoditi procjene otpornosti i planirati fazne mjere sanacije/ojačavanja.
3. U slučaju nastanka potresa većih razmjera na području HBŽ potrebno je poduzeti aktivnosti spašavanja ugroženih i nastradalih ljudi i materijalnih dobara, prvenstveno organizirati potragu i spašavanje zatrpanih u ruševinama, hitno medicinsko zbrinjavanje te organizaciju privremenog smještaja i osnovne opskrbe stanovništva.
4. U ovim aktivnostima potrebno je angažirati sve raspoložive snage i sredstva zaštite i spašavanja (vatrogastvo, civilna zaštita, GSS, Crveni križ, policija, hitna medicinska pomoć), a po potrebi i Oružane snage BiH, sukladno propisanim procedurama, te u skladu s mogućnostima planirati prekograničnu potporu iz Republike Hrvatske.
5. S obzirom da će u akcijama potrage i spašavanja zatrpanih biti potrebno angažirati specijalizirane snage i sredstva (potražni psi, uređaji za lociranje zatrpanih, termovizija, specijalni strojevi za uklanjanje ruševina, stabilizacija konstrukcija), potrebno je kroz planove zaštite i spašavanja planirati mehanizme traženja pomoći od susjednih općina/gradova i županija, Federacije BiH, države BiH i međunarodnih mehanizama pomoći.
6. S obzirom na seizmičnost prostora HBŽ i potrebu za kvalitetnijim praćenjem i analizom seizmičkih pojava, potrebno je unaprijediti i osuvremeniti sustav seizmološkog motrenja (u suradnji s nadležnim institucijama), kako bi se obavljalo sustavno registriranje, prikupljanje i analiziranje seizmičkih i seizmo-tektonskih pojava te procjena mogućih učinaka lokalnih i udaljenih potresa na tlo, vodotoke, infrastrukturu i objekte.
7. U cilju preventivne zaštite ljudi i materijalnih dobara potrebno je izraditi i ažurirati karte seizmičkog hazarda i rizika (epicentara, maksimalnih intenziteta, mikrozoniranja), kao i druge podloge potrebne za prostorno planiranje, projektiranje i gradnju.
8. Kako bi se kvalitetno procijenile posljedice na ljude i materijalna dobra u slučaju potresa, potrebno je raspolagati ažurnim podatcima o strukturi stambenog fonda, gustoći naseljenosti, kritičnoj infrastrukturi i objektima od posebnog značaja (zdravstvo, školstvo, vodoopskrba, energetika, telekomunikacije, operativni centri).

1.2.2. Rušenja objekata i infrastrukturnih sustava (brane, mostovi, energetski objekti)

1. S obzirom na prisutnost hidroenergetskih objekata i akumulacija (Buško jezero) te kritične infrastrukture (mostovi, dalekovodi, trafostanice, vodovodni sustavi), nužno je kontinuirano provoditi preventivni nadzor, tehničke preglede i procjene sigurnosti objekata, s jasno definiranim obvezama upravitelja/koncesionara i nadležnih tijela.

2. U cilju smanjenja posljedica mogućih rušenja ili havarija, potrebno je izraditi i redovito ažurirati procjene ugroženosti i scenarije izvanrednih događaja (npr. prelijevanje ili oštećenje brane, rušenje mosta, kvar na dalekovodu, požar/eksplozija u energetskom objektu), uz definiranje prioritetnih mjera zaštite stanovništva i infrastrukture.
3. Potrebno je uspostaviti učinkovit sustav ranog upozoravanja i obavješćivanja stanovništva u ugroženim područjima, posebno nizvodno od akumulacija, uključujući jasne procedure uzbunjivanja, evakuacijske pravce, zborna mjesta i komunikacijske kanale (Operativni centar/112, mediji, SMS/obavijesti, sirene gdje postoje).
4. U planovima zaštite i spašavanja općina/gradova i županije potrebno je razraditi operativne postupke za hitnu evakuaciju, zatvaranje prometnica, zaštitu vodovodnih i elektroenergetskih sustava te uspostavu alternativnih pravaca opskrbe (voda, električna energija, gorivo, hrana, lijekovi).
5. U urbanim sredinama potrebno je provesti evidenciju i procjenu rizika starijih objekata, objekata lošije gradnje i dotrajale infrastrukture (mostovi, potporni zidovi, javne zgrade), te planirati sanaciju i ojačavanje prioritetnih objekata, osobito onih od javnog značaja (zdravstvo, škole, uprava, operativni centri).
6. S obzirom na mogućnost kaskadnih posljedica (poplavni val, prekid opskrbe, sekundarni požari, onečišćenje vode), potrebno je osigurati koordinaciju svih službi (vatrogastvo, CZ, policija, hitna pomoć, komunalna i elektrodistribucija), te unaprijed definirati zapovjedno-komunikacijski model upravljanja incidentom.
7. Potrebno je osigurati odgovarajuća materijalno-tehnička sredstva za brzo djelovanje (agregati, crpke, rasvjetni stupovi, mehanizacija, sredstva za privremeno osiguranje konstrukcija, barijere za zatvaranje prometa), kao i ugovorene izvođače za hitne intervencije na infrastrukturi.
8. Radi učinkovitijeg odgovora u slučaju većih nesreća, potrebno je planirati međužupanijsku i prekograničnu suradnju (posebno s Republikom Hrvatskom) u segmentu specijalističke opreme, inženjerijskih kapaciteta, privremenih mostova, ispomoći u opskrbi i stručne potpore.

1.2.3. Velike poplave i bujične vode

1. S obzirom na specifičnosti krškog reljefa, periodične pojave visokih voda i naglih bujičnih tokova, potrebno je kontinuirano pratiti hidrološke pokazatelje na području Livanjskog i Duvanjskog polja te uz rijeke Sturbu, Bistricu i Šujicu, kao i na području Drvara (rijeka Unac), Glamoča i Kupresa, gdje obilne oborine i topljenje snijega mogu izazvati nagle poraste vodostaja i lokalna plavljenja.
2. Posebnu pozornost potrebno je posvetiti nižim dijelovima urbanih zona Livna, Tomislavgrada, Drvara, Glamoča i Kupresa, gdje neadekvatna ili nedovoljno održavana oborinska i kanalizacijska infrastruktura može uzrokovati plavljenje stambenih i gospodarskih objekata.
3. U planinskim i brdsko-planinskim područjima (Kupres, Glamoč, Drvar) izražen je rizik od bujičnih poplava, odrona i oštećenja prometne infrastrukture, te je potrebno redovito održavati propuste, kanale i zaštitne nasipe uz prometnice i naselja.
4. Osigurati redovito čišćenje i održavanje vodotoka, kanalske mreže i odvodnih sustava, osobito na područjima gdje dolazi do začepljenja uslijed nanosa materijala, vegetacije i otpada, čime se povećava rizik prelijevanja.
5. Administrativnim i inspekcijskim mjerama spriječiti gradnju i neplansko korištenje zemljišta u poplavnim zonama, osobito u poljima i dolinama gdje dolazi do prirodnog zadržavanja i širenja vode.

6. U planovima zaštite i spašavanja općina/gradova i Županije potrebno je detaljno razraditi operativne mjere obrane od poplava za područja Livna, Tomislavgrada, Drvara, Bosanskog Grahova, Glamoča i Kupresa, uključujući:
   - sustav uzbunjivanja i obavješćivanja,
   - evakuacijske pravce i zborna mjesta,
   - zaštitu kritične infrastrukture (trafostanice, vodocrpilišta, mostovi),
   - organizaciju privremenog smještaja i opskrbe.
7. U suradnji s nadležnim vodoprivrednim institucijama potrebno je uskladiti upravljanje vodnim režimom i redovito razmjenjivati podatke o stanju vodostaja, osobito u razdobljima intenzivnih oborina i naglog topljenja snijega.
8. Osigurati odgovarajuća materijalno-tehnička sredstva (mobilne crpke, vreće s pijeskom, agregati, mehanizacija) te unaprijed definirati subjekte i poduzeća koja se angažiraju u slučaju poplava.
9. S obzirom na mogućnost pojave kaskadnih rizika (poplava – odroni – prekid prometnica – onečišćenje izvorišta), potrebno je planirati integrirani pristup upravljanju rizicima, uključujući brzu procjenu sigurnosti objekata i sanaciju nakon povlačenja vode.
10. Nakon poplavnih događaja, osigurati sustavnu procjenu šteta, dezinfekciju pogođenih područja, kontrolu kvalitete pitke vode te poduzeti mjere sprječavanja širenja zaraznih bolesti i drugih sekundarnih posljedica.

1.2.4. Suša

1. Suša predstavlja jednu od najučestalijih i gospodarski najznačajnijih prirodnih opasnosti na području Hercegbosanske županije, s posebnim negativnim učinkom na poljoprivredu i stočarstvo u Livanjskom i Duvanjskom polju, te na području Kupresa i Glamoča, zbog čega je nužno uvesti dugoročno planiranje upravljanja vodnim resursima.
2. Potrebno je smanjiti gubitke u vodovodnim sustavima kroz rekonstrukciju i modernizaciju mreže, uvođenje sustava nadzora potrošnje i pravodobno otkrivanje kvarova, kako bi se raspoložive količine vode racionalno koristile u sušnim razdobljima.
3. Planskim aktivnostima treba osigurati stabilne i dovoljne količine vode za navodnjavanje poljoprivrednih površina, osobito u područjima intenzivne ratarske i stočarske proizvodnje, kroz razvoj sustava navodnjavanja, manjih akumulacija i spremnika za vodu.
4. Razmotriti mogućnosti prihvata i zadržavanja viška voda u razdobljima obilnih oborina (retencije, akumulacije, kaptaže) radi njihove uporabe u razdobljima suše, čime se istodobno doprinosi stabilizaciji vodnog režima i smanjenju poplavnih rizika.
5. U planovima zaštite i spašavanja predvidjeti mjere krizne opskrbe vodom, uključujući transport vode cisternama za najugroženija naselja, stočarske farme i javne ustanove, te definirati prioritete u raspodjeli vode u izvanrednim okolnostima.
6. Potrebno je osigurati rezervne količine vode za potrebe zaštite od požara, osobito na otvorenom prostoru i u udaljenim područjima Livna, Tomislavgrada, Kupresa i Glamoča gdje je hidrantska mreža ograničena ili nedovoljna.
7. U suradnji s nadležnim ministarstvima i stručnim institucijama potrebno je provoditi analize utjecaja klimatskih promjena na vodne resurse i poljoprivrednu proizvodnju, te razvijati mjere prilagodbe (otpornije kulture, racionalno korištenje pašnjaka, prilagodba stočarske proizvodnje).
8. Poticati poljoprivredne proizvođače na osiguranje usjeva i stoke od elementarnih nepogoda, kao i na primjenu suvremenih agrotehničkih mjera koje smanjuju osjetljivost na sušu.

9. Uspostaviti sustav redovitog informiranja javnosti o stanju vodnih resursa, razinama sušnog rizika i preporučenim mjerama štednje, putem Operativnog centra i drugih komunikacijskih kanala.
10. Sušu je potrebno tretirati ne samo kao poljoprivredni, nego i kao sigurnosni i razvojni izazov, te je u strateške dokumente Županije integrirati kao prioritetno područje djelovanja u kontekstu klimatskih promjena i otpornosti zajednice.

1.2.5. Požari (šumski i požari otvorenog prostora)

1. Šumski i požari otvorenog prostora predstavljaju jednu od najozbiljnijih i najučestalijih prirodnih opasnosti na području Hercegbosanske županije, osobito u ljetnim mjesecima kada su izraženi dugotrajni sušni periodi, visoke temperature i pojačan vjetar, što pogoduje brzom širenju požara.
2. Najugroženija su šumska, krška i brdsko-planinska područja Livna, Tomislavgrada, Glamoča, Bosanskog Grahova i Drvara, gdje nepristupačan teren, minsko-sumnjive površine i nedovoljno razvijena mreža protupožarnih putova dodatno otežavaju gašenje i lokaliziranje požara.
3. Potrebno je sustavno jačati kapacitete profesionalnih vatrogasnih postrojbi i dobrovoljnih vatrogasnih postrojbi kroz kadrovsko osnaživanje, kontinuiranu obuku, modernizaciju opreme i vozila te osiguranje zaštitne opreme za rad u ekstremnim uvjetima.
4. Uspostaviti i proširivati sustav ranog otkrivanja požara (motriteljske točke, videonadzor, korištenje dronova, suradnja s lokalnim stanovništvom), uz jasne protokole dojave i aktiviranja operativnih snaga putem Operativnog centra civilne zaštite.
5. Planirati i kontinuirano održavati protupožarne prosjeke, šumske putove i pristupne pravce, kao i osigurati dovoljan broj prirodnih i umjetnih rezervoara vode za potrebe gašenja, osobito u udaljenim i teško dostupnim područjima.
6. U planovima zaštite i spašavanja detaljno razraditi scenarije velikih požara koji mogu prerasti u prirodnu i drugu nesreću, uključujući:
   - angažiranje dodatnih snaga iz drugih općina/gradova i županija,
   - aktiviranje Oružanih snaga BiH,
   - mogućnost angažiranja zračnih snaga za gašenje,
   - unajmljivanje i angažiranje AirTractora za gašenje iz zraka,
   - evakuaciju stanovništva i zaštitu imovine.
7. S obzirom na prisutnost minsko-sumnjivih površina na pojedinim dijelovima HBŽ, potrebno je planirati posebne sigurnosne protokole za intervencije na takvim terenima te koordinaciju s nadležnim institucijama za protu minsko djelovanje.
8. Unaprijediti međužupanijsku i prekograničnu suradnju, osobito s Republikom Hrvatskom, radi razmjene informacija, zajedničkih vježbi i operativne potpore u slučaju velikih požara.
9. Provoditi kontinuirane preventivne aktivnosti i edukaciju stanovništva o zabrani spaljivanja korova i otpada u razdobljima povećanog rizika, pravilnom ponašanju u prirodi i obvezi pravodobne dojave požara.
10. Nakon većih požara, potrebno je provoditi sustavnu procjenu šteta, sanaciju opožarenih površina (pošumljavanje, sprječavanje erozije), obnovu protupožarne infrastrukture te analizu intervencija radi unapređenja budućeg djelovanja.
11. Požare otvorenog prostora potrebno je promatrati i u kontekstu klimatskih promjena, depopulacije ruralnih područja i zapuštanja poljoprivrednih površina, što dodatno povećava količinu zapaljive biomase i rizik od nekontroliranog širenja požara.

12. Jačati nadzor nad provođenjem mjera zaštite od požara na šumskim i poljoprivrednim zemljištima, kroz redovite inspekcijske kontrole i koordinaciju nadležnih službi.

1.2.6. Tuča (led)

1. Tuča (led) predstavlja značajan meteorološki rizik za područje Hercegbosanske županije, s izravnim posljedicama na voćarske i ratarske kulture u Livanjskom, Duvanjskom i Glamočkom polju, kao i na području Kupresa, Drvara i Bosanskog Grahova, gdje poljoprivreda ima važnu gospodarsku ulogu.
2. S obzirom na sve učestalije ekstremne vremenske pojave povezane s klimatskim promjenama, potrebno je unaprijediti sustav meteorološkog praćenja i pravodobnog upozoravanja na pojavu jakih olujnih nevremena praćenih tučom, u suradnji s nadležnim hidrometeorološkim institucijama.
3. Potrebno je poticati poljoprivredne proizvođače na korištenje preventivnih tehničkih mjera zaštite (protugradne mreže u voćnjacima, izbor otpornijih sorti, agrotehničke mjere smanjenja štete), kao i na osiguranje usjeva od elementarnih nepogoda.
4. Razmotriti mogućnost uključivanja u regionalne ili međužupanijske sustave protugradne obrane, u skladu s važećim zakonskim i tehničkim okvirima, uz procjenu isplativosti i učinkovitosti takvih sustava za područje HBŽ.
5. U planovima zaštite i spašavanja predvidjeti postupke brze procjene šteta nakon pojave tuče, aktiviranje povjerenstava za procjenu šteta te koordinaciju s nadležnim ministarstvima radi ublažavanja posljedica za poljoprivredne proizvođače.
6. Uspostaviti evidenciju i analizu podataka o učestalosti i intenzitetu tuče na području Županije, radi dugoročnog planiranja mjera prilagodbe i smanjenja rizika.
7. Edukacijom poljoprivrednika i lokalne zajednice podizati svijest o preventivnim mjerama, pravilnom postupanju nakon štetnog događaja te mogućnostima financijske i institucionalne potpore.

1.2.7. Hladnoće i olujni vjetrovi

1. Ekstremno niske temperature i jaki, olujni udari vjetra (osobito bura i planinski vjetrovi) predstavljaju značajan rizik za stanovništvo i infrastrukturu na području Kupresa, Glamoča i Bosanskog Grahova, te zahtijevaju sustavno planiranje preventivnih i operativnih mjera.
2. Potrebno je jačati otpornost elektroenergetske i telekomunikacijske mreže na udare vjetra i poledicu (zamjena dotrajale infrastrukture, osiguranje dalekovoda, redovito uklanjanje rizičnih stabala uz trase), kako bi se smanjili prekidi opskrbe električnom energijom i komunikacijama.
3. U planovima zaštite i spašavanja potrebno je razraditi postupke u slučaju dugotrajnih prekida napajanja električnom energijom i grijanja, uključujući osiguranje agregata za zdravstvene ustanove, domove za starije i druge objekte od posebnog značaja.
4. U uvjetima ekstremnih hladnoća potrebno je planirati mjere zaštite ranjivih skupina stanovništva (starije osobe, kronični bolesnici, socijalno ugroženi), kroz koordinaciju centara za socijalni rad, zdravstvenih ustanova i humanitarnih organizacija.
5. U prometnom smislu, jaki vjetrovi i poledica mogu uzrokovati zatvaranje prometnica i otežano odvijanje prometa, osobito na planinskim prijevojima. Potrebno je unaprijed definirati protokole privremene obustave prometa, preusmjeravanja i pravodobnog informiranja javnosti.

6. U suradnji s meteorološkim službama potrebno je osigurati pravodobno praćenje i upozoravanje na najavu ekstremnih vremenskih uvjeta, te putem Operativnog centra i medija osigurati jasno i brzo informiranje građana.
7. S obzirom na klimatske promjene i učestalije ekstremne vremenske oscilacije, potrebno je u razvojne i infrastrukturne projekte ugraditi standarde otpornosti na hladnoću, vjetar i smrzavanje (građevinski materijali, izolacija, stabilnost konstrukcija).
8. Nakon ekstremnih vremenskih događaja, potrebno je osigurati brzu procjenu šteta na infrastrukturi, šumama i poljoprivrednim površinama, te planirati sanacijske mjere radi sprječavanja sekundarnih rizika (odroni, prekidi opskrbe, štete na gospodarskim objektima).

1.2.8. Visoki snježni nanosi

1. Visoki snježni nanosi i mećave predstavljaju redovitu i ozbiljnu prijetnju za planinska i visoravanska područja Kupresa, Glamoča i Bosanskog Grahova, gdje dolazi do zatvaranja prometnica, izolacije naselja i otežanog djelovanja žurnih službi.
2. Potrebno je osigurati dovoljne kapacitete zimske službe (mehanizacija, posipani materijal, operativno osoblje), uz jasno definirane prioritete čišćenja prometnica, osobito na magistralnim i regionalnim pravcima te cestama koje vode prema zdravstvenim ustanovama i drugim objektima od posebnog značaja.
3. U planovima zaštite i spašavanja potrebno je detaljno razraditi postupke u slučaju prometne izolacije pojedinih naselja, uključujući organizaciju dostave hrane, lijekova, goriva i medicinske pomoći te eventualnu evakuaciju ugroženih osoba.
4. S obzirom na mogućnost dugotrajnih prekida opskrbe električnom energijom i vodom, potrebno je planirati korištenje agregata, mobilnih spremnika za vodu i drugih logističkih sredstava, osobito za domove zdravlja, škole, javne ustanove i ranjive skupine stanovništva.
5. Unaprijediti koordinaciju između županijskih i općinskih tijela, javnih poduzeća, policije, vatrogasnih postrojbi, Gorske službe spašavanja i Oružanih snaga BiH u slučaju potrebe za angažiranjem dodatne mehanizacije ili specijalizirane opreme.
6. U suradnji s meteorološkim službama osigurati pravodobno praćenje i najavu ekstremnih snježnih padalina te putem Operativnog centra i medija osigurati redovito informiranje građana o stanju na cestama i preporukama za kretanje.
7. Posebnu pažnju posvetiti zaštiti stočarskih farmi i poljoprivrednih objekata u udaljenim područjima, gdje dugotrajna izolacija može prouzročiti dodatne gospodarske štete.
8. Nakon prestanka ekstremnih zimskih uvjeta, potrebno je izvršiti procjenu šteta na prometnoj i komunalnoj infrastrukturi te poduzeti mjere sanacije kako bi se spriječile dodatne posljedice (oštećenja kolnika, vodovodnih instalacija i sl.).

1.2.9. Masovne ljudske, životinjske i biljne bolesti

Masovne pojave zaraznih bolesti ljudi, životinja i biljaka predstavljaju kompleksan sigurnosni, zdravstveni i gospodarski rizik za područje Hercegbosanske županije, s obzirom na raširenu stočarsku proizvodnju, ruralni karakter prostora i prekograničnu povezanost.

Epidemije – zarazne bolesti ljudi

1. Epidemije širih razmjera mogu se pojaviti na području svih općina/gradova HBŽ, a intenzitet i posljedice ovise o vrsti uzročnika, načinu prijenosa i pravodobnosti reakcije sustava. Potrebno je stalno jačati kapacitete Zavoda za javno zdravstvo HBŽ i domova

zdravlja (Livno, Tomislavgrad, Kupres, Drvar, Glamoč) te ambulantu Bosansko Grahovo za rano otkrivanje i prijavljivanje zaraznih bolesti.
2. Uspostaviti i održavati učinkovit sustav epidemiološkog nadzora, laboratorijske dijagnostike i brzog izvješćivanja, uz jasne protokole postupanja u slučaju pojave epidemije (izolacija, karantena, cijepljenje, dezinfekcija, organizacija trijaže).
3. Ojačati bolničke i izvanbolničke kapacitete za prihvat većeg broja oboljelih, uključujući planove prenamjene prostora, osiguranje zaštitne opreme, lijekova i medicinskih sredstava.
4. Razviti sustav krizne komunikacije prema javnosti, s ciljem sprječavanja panike i širenja dezinformacija, uz redovito i pravodobno informiranje građana putem Operativnog centra i medija.
5. Uključiti Crveni križ HBŽ i druge humanitarne organizacije u logističku potporu (dostava pomoći, podrška starijim i izoliranim osobama, distribucija zaštitne opreme).

Epizootije – zarazne bolesti životinja (zoonoze)

1. S obzirom na značajan stočni fond u Livanjskom, Duvanjskom i Glamočkom polju te na području Kupresa i Drvara, pojava epizootija može imati ozbiljne gospodarske posljedice i rizik prijenosa bolesti na ljude (zoonoze).
2. Potrebno je jačati veterinarski nadzor, redovito provoditi preventivne mjere (cijepljenje, dezinfekcija, kontrola kretanja životinja) te osigurati sustav brzog prijavljivanja i reagiranja u slučaju pojave zarazne bolesti.
3. U planovima zaštite i spašavanja predvidjeti postupke uspostave karantenskih zona, zabrane prometa životinja, zbrinjavanja zaraženih životinja i sanacije zahvaćenih područja.
4. Osigurati higijenski ispravnu vodu za napajanje životinja, pravilno zbrinjavanje animalnog otpada i nadzor nad stočarskim objektima radi sprječavanja širenja bolesti.
5. Kontinuirano educirati poljoprivrednike i stočare o biosigurnosnim mjerama i obvezi pravodobnog prijavljivanja sumnje na bolest.

Biljne bolesti i štetočine

1. Biljne bolesti i štetočine, osobito u šumskim kompleksima i na poljoprivrednim površinama, mogu dugoročno ugroziti gospodarsku stabilnost i ekološku ravnotežu HBŽ.
2. Potrebno je provoditi stalni fitosanitarni nadzor i rano otkrivanje pojave bolesti i štetnika, osobito u šumama Livna, Tomislavgrada, Glamoča, Bosanskog Grahova i Drvara.
3. Mjere zaštite trebaju uključivati sanitarne sječe, postavljanje feromonskih klopki, kontrolu prometa sadnog materijala i provođenje programa pošumljavanja i obnove opožarenih i oštećenih površina.
4. Nositelji zaštite bilja su nadležno županijsko ministarstvo, općinske/gradske službe, pravne osobe u šumarstvu i poljoprivredi te znanstvene i stručne institucije, uz mogućnost angažiranja postrojbi civilne zaštite za pomoć u provedbi mjera.

Opći zaključak

Masovne bolesti ljudi, životinja i biljaka potrebno je promatrati kao međusobno povezane rizike (npr. zoonoze), te ih integrirati u jedinstveni sustav upravljanja krizama na razini Županije, uz

jačanje međusektorske suradnje (zdravstvo – veterinarstvo – poljoprivreda – civilna zaštita – inspekcijske službe).

1.2.10. Odroni i klizišta

1. Odroni i klizišta predstavljaju značajan rizik na području Hercegbosanske županije, osobito u brdsko-planinskim područjima Livna, Tomislavgrada, Kupresa, Glamoča, Drvara i Bosanskog Grahova, gdje nepovoljni geološki uvjeti, nagibi terena i intenzivne oborine povećavaju nestabilnost tla.
2. Posebno su ugrožene prometnice (magistralne i regionalne ceste), planinski prijevoji i lokalni putovi, gdje odroni mogu dovesti do potpune obustave prometa, prometnih nesreća i izolacije pojedinih naselja.
3. Potrebno je izraditi i redovito ažurirati karte klizišta i potencijalno nestabilnih terena te ih integrirati u prostorno-plansku dokumentaciju, kako bi se ograničila gradnja na rizičnim područjima i pravodobno planirale mjere zaštite.
4. U suradnji s nadležnim geološkim i građevinskim stručnim institucijama potrebno je provoditi monitoring kritičnih lokacija, osobito nakon obilnih kiša, naglog topljenja snijega ili potresa, kada se povećava rizik aktiviranja klizišta.
5. Planirati i provoditi preventivne tehničke mjere zaštite (izgradnja potpornih zidova, drenažnih sustava, mreža protiv odrona, stabilizacija pokosa, pošumljavanje i zaštita vegetacijskog pokrova).
6. U planovima zaštite i spašavanja predvidjeti postupke hitne intervencije u slučaju aktiviranja klizišta ili većih odrona, uključujući:
   - zatvaranje i osiguranje prometnica,
   - evakuaciju stanovništva iz ugroženih objekata,
   - angažiranje mehanizacije za uklanjanje nanosa i stabilizaciju terena,
   - koordinaciju s komunalnim i cestovnim poduzećima.
7. Osigurati raspoloživost materijalno-tehničkih sredstava i ugovornih izvođača za hitne radove sanacije, te definirati prioritete intervencija prema ugroženosti stanovništva i infrastrukture.
8. U cilju smanjenja dugoročnog rizika, potrebno je pojačati nadzor nad neplanskim zahvatima u prostoru (iskopi, nelegalna gradnja, sječa vegetacije), koji mogu destabilizirati teren i povećati vjerojatnost klizišta.
9. Nakon pojave klizišta ili većih odrona, potrebno je provesti stručnu procjenu stabilnosti tla, sanaciju terena i procjenu sigurnosti objekata prije ponovne uporabe ili povratka stanovništva.
10. Rizik od odrona i klizišta treba promatrati i u kontekstu klimatskih promjena, jer učestalije ekstremne oborine i temperaturne oscilacije mogu dodatno povećati nestabilnost tla na području HBŽ.

1.2.11. Kemijsko-biološko onečišćenje zraka, vode i tla

1. Kemijsko-biološko onečišćenje zraka, vode i tla predstavlja potencijalno ozbiljan rizik za zdravlje stanovništva i okoliš Hercegbosanske županije, osobito u većim urbanim sredinama (Livno, Tomislavgrad, Drvar), zonama industrijskih i poljoprivrednih aktivnosti te uz glavne prometne pravce.
2. Potrebno je uspostaviti i redovito ažurirati registre pravnih osoba i postrojenja koja koriste, skladište ili transportiraju opasne tvari (goriva, pesticidi, kemikalije, plinovi), uz procjenu razine rizika i definiranje obveza u pogledu preventivnih mjera i planova intervencije.

3. U suradnji s nadležnim inspekcijskim službama potrebno je pojačati nadzor nad skladištenjem i korištenjem kemijskih sredstava u industriji i poljoprivredi, osobito pesticida, mineralnih gnojiva i drugih tvari koje mogu uzrokovati kontaminaciju tla i voda.
4. Uspostaviti sustav kontinuiranog praćenja kvalitete zraka u većim naseljima, osobito tijekom zimskih mjeseci kada dolazi do povećane emisije štetnih plinova i lebdećih čestica uslijed individualnih ložišta i nepovoljnih meteoroloških uvjeta.
5. Jačati sustav kontrole kvalitete pitke vode, osobito na lokalnim vodovodima i izvorištima u ruralnim područjima, kroz redovito uzorkovanje i laboratorijsku analizu, uz pravodobno informiranje javnosti u slučaju odstupanja.
6. U planovima zaštite i spašavanja razraditi postupke u slučaju akcidentnih situacija (istjecanje opasnih tvari iz cisterni, prometne nesreće s opasnim teretom, požari u industrijskim postrojenjima), uključujući:
   - osiguranje mjesta nesreće,
   - evakuaciju stanovništva iz ugrožene zone,
   - blokadu prometnica i preusmjeravanje prometa,
   - provođenje mjera dekontaminacije.
7. Osigurati osnovnu opremu i obuku za djelovanje u uvjetima kemijsko-bioloških incidenata (osobna zaštitna oprema, sredstva za dekontaminaciju), te unaprijediti koordinaciju između vatrogasnih postrojbi, civilne zaštite, policije, zdravstvenih ustanova i komunalnih službi.
8. U suradnji sa Zavodom za javno zdravstvo HBŽ i drugim nadležnim institucijama razviti planove procjene zdravstvenih rizika i dugoročnog praćenja posljedica po zdravlje stanovništva u slučaju većih onečišćenja.
9. Posebnu pažnju posvetiti zaštiti vodocrpilišta i sanitarnih zona oko izvorišta pitke vode, te sprječavanju nekontroliranog odlaganja otpada i istjecanja otpadnih voda u okoliš.
10. U cilju dugoročnog smanjenja rizika, potrebno je uskladiti lokalne propise i prakse s relevantnim standardima Europske unije u području zaštite okoliša, upravljanja opasnim tvarima i gospodarenja otpadom.

1.2.12. MES i NUS (minsko-eksplozivna sredstva)

1. Minsko-eksplozivna sredstva (MES) i neeksplodirana ubojita sredstva (NUS) predstavljaju dugotrajan sigurnosni rizik na području Hercegbosanske županije, osobito u općinama Kupres, Glamoč, Bosansko Grahovo, Drvar te pojedinim dijelovima Livna, gdje minsko-sumnjive površine ograničavaju sigurno korištenje zemljišta, šuma i prometnica.
2. Potrebno je nastaviti i intenzivirati aktivnosti humanitarnog deminiranja u suradnji s nadležnim državnim i međunarodnim institucijama, uz prioritetno rješavanje površina koje su od značaja za povratak stanovništva, poljoprivrednu proizvodnju, šumarstvo, infrastrukturu i razvojne projekte.
3. Minsko-sumnjive površine potrebno je redovito ažurirati u službenim evidencijama i kartografskim prikazima te ih integrirati u prostorno-plansku dokumentaciju, kako bi se spriječili zahvati u prostoru bez prethodne provjere i čišćenja.
4. U planovima zaštite i spašavanja predvidjeti posebne sigurnosne protokole za intervencije na minsko-sumnjivim područjima, osobito u slučaju šumskih požara, potrage za nestalim osobama ili radova na infrastrukturi, uz obveznu koordinaciju s nadležnim institucijama za protuminsko djelovanje.

5. Kontinuirano provoditi edukaciju stanovništva, osobito djece, poljoprivrednika, šumskih radnika i planinara, o prepoznavanju minsko-eksplozivnih sredstava, pravilnom postupanju i obvezi prijave nadležnim tijelima.
6. U suradnji s obrazovnim ustanovama i lokalnim zajednicama provoditi preventivne kampanje i informativne aktivnosti, s ciljem podizanja svijesti o opasnostima i smanjenja rizika od stradavanja.
7. U slučaju pronalaska NUS-a, potrebno je osigurati jasne procedure prijave, osiguranja mjesta pronalaska i brze intervencije nadležnih službi, uz zabranu samostalnog uklanjanja ili manipulacije pronađenim sredstvima.
8. Rizik od MES-a i NUS-a potrebno je promatrati i u kontekstu drugih nesreća, osobito šumskih požara, gdje prisutnost mina otežava pristup vatrogasnim snagama i povećava opasnost za interventno osoblje.
9. U dugoročnom razvoju Županije, uklanjanje minske opasnosti treba biti strateški prioritet, jer predstavlja preduvjet za sigurnost stanovništva, gospodarski razvoj i održivo upravljanje prirodnim resursima.

1.2.13. Prometne nesreće

1. Prometne nesreće predstavljaju jednu od najčešćih vrsta nesreća na području Hercegbosanske županije, s mogućim teškim posljedicama po ljudske živote, materijalna dobra i sigurnost prometa, osobito s obzirom na konfiguraciju terena, udaljenost naselja i klimatske uvjete.
2. Rizik od prometnih nesreća povećan je u zimskim uvjetima (snijeg, poledica, smanjena vidljivost), tijekom jakih vjetrova te u razdobljima pojačanog prometa (turistička sezona, sezonski radovi), ali i zbog tehničke neispravnosti vozila i neprilagođene brzine.
3. Potrebno je kontinuirano unapređivati sigurnost prometne infrastrukture kroz:
   - sanaciju oštećenih kolnika,
   - postavljanje i održavanje prometne signalizacije,
   - osiguranje zaštitnih ograda i rasvjete na kritičnim dionicama,
   - redovito održavanje cesta, propusta i bankina.
4. U planovima zaštite i spašavanja potrebno je razraditi postupke djelovanja u slučaju prometnih nesreća, osobito onih s većim brojem ozlijeđenih (masovne nesreće), uključujući koordinaciju policije, vatrogasnih postrojbi, hitne medicinske pomoći i drugih službi.
5. Jačati tehničke kapacitete vatrogasnih i spasilačkih službi za intervencije u prometnim nesrećama (oprema za tehničko spašavanje, hidraulični alati, oprema za rad u otežanim uvjetima).
6. S obzirom na mogućnost prijevoza opasnih tvari cestovnim pravcima kroz Županiju, potrebno je imati jasno razrađene protokole postupanja u slučaju nesreća s opasnim teretom, uključujući zaštitu stanovništva i okoliša.
7. Uspostaviti učinkovit sustav pravodobnog informiranja građana o stanju na cestama, vremenskim uvjetima i eventualnim obustavama prometa putem Operativnog centra civilne zaštite, medija i suradnje s nadležnim institucijama.
8. Posebnu pažnju posvetiti prometnoj sigurnosti u ruralnim i udaljenim područjima gdje produženo vrijeme dolaska hitnih službi može utjecati na težinu posljedica, te razmotriti unapređenje dislociranih punktova hitne pomoći.
9. Kontinuirano provoditi preventivne kampanje o sigurnosti u prometu, s naglaskom na prilagodbu vožnje vremenskim i cestovnim uvjetima, uporabu zimske opreme te odgovorno ponašanje svih sudionika u prometu.

10. Prometne nesreće treba promatrati i kao dio šireg sustava upravljanja rizicima, uz redovitu analizu uzroka i posljedica radi planiranja dugoročnih mjera za smanjenje broja nesreća i povećanje razine sigurnosti prometa na području Hercegbosanske županije.

1.2.14. Ekspanzije i eksplozije plina i drugih zapaljivih tvari

1. Ekspanzije i eksplozije plina te drugih zapaljivih i eksplozivnih tvari predstavljaju ozbiljan sigurnosni rizik na području Hercegbosanske županije, osobito u urbanim sredinama, gospodarskim zonama, benzinskim crpkama, skladištima goriva i u domaćinstvima koja koriste plinske instalacije.
2. Potrebno je osigurati dosljednu primjenu zakonskih i podzakonskih propisa koji uređuju skladištenje, transport i korištenje zapaljivih plinova i tekućina, uz redovite inspekcijske nadzore i tehničke preglede postrojenja, spremnika i instalacija.
3. Pravne osobe koje se bave skladištenjem ili prometom zapaljivih tvari moraju imati izrađene i ažurirane planove zaštite od požara i tehnoloških eksplozija, uključujući procjene ugroženosti, evakuacijske planove i osigurane sigurnosne pojaseve oko objekata.
4. U domaćinstvima i manjim poslovnim objektima potrebno je provoditi edukaciju o sigurnom rukovanju plinskim instalacijama, redovitom servisiranju uređaja i pravilnom skladištenju zapaljivih tvari.
5. U planovima zaštite i spašavanja potrebno je razraditi operativne postupke u slučaju eksplozije ili istjecanja plina, uključujući:
   - hitnu evakuaciju stanovništva iz ugrožene zone,
   - blokadu i osiguranje mjesta događaja,
   - isključenje energenata,
   - koordinaciju vatrogasnih, policijskih i zdravstvenih službi.
6. S obzirom na mogućnost lančanih posljedica (požar, urušavanje objekata, onečišćenje zraka), potrebno je osigurati brzo aktiviranje interventnih timova i jasnu zapovjednu strukturu upravljanja incidentom.
7. Posebnu pažnju treba posvetiti prijevozu opasnih tvari cestovnim pravcima kroz Županiju, uz definiranje postupaka u slučaju prometnih nesreća s opasnim teretom i zaštite stanovništva u blizini mjesta događaja.
8. Osigurati odgovarajuću osobnu zaštitnu opremu i obuku vatrogasnih postrojbi i drugih službi za intervencije u uvjetima eksplozivnih i zapaljivih tvari.
9. Uspostaviti sustav pravodobnog informiranja javnosti u slučaju većih incidenata, kako bi se spriječila panika i omogućilo koordinirano postupanje stanovništva.
10. U dugoročnom planiranju razvoja gospodarskih zona potrebno je voditi računa o sigurnosnim udaljenostima, zoniranju prostora i procjeni kumulativnog rizika od tehnoloških nesreća.
11. Ekspanzije i eksplozije plina i zapaljivih tvari potrebno je promatrati u okviru šireg sustava upravljanja tehničko-tehnološkim rizicima, uz stalno unapređenje preventivnih mjera, nadzora i operativne spremnosti službi na području Hercegbosanske županije.

1.2.15. Društveno uvjetovani procesi

1. Depopulacija i kontinuirano iseljavanje radno sposobnog stanovništva, osobito iz ruralnih i planinskih područja (Kupres, Glamoč, Bosansko Grahovo, Drvar), smanjuju ukupne kapacitete zajednice za odgovor na prirodne i druge nesreće, jer se smanjuje broj raspoloživih operativnih i volonterskih snaga.

2. Starenje stanovništva dodatno povećava ranjivost zajednice, jer veći udio starijih osoba zahtijeva posebne mjere zaštite u kriznim situacijama (evakuacija, zdravstvena skrb, opskrba energentima i vodom).
3. Gospodarska stagnacija i ograničeni proračunski kapaciteti jedinica lokalne samouprave negativno utječu na mogućnost ulaganja u preventivne mjere, modernizaciju infrastrukture i opremanje službi zaštite i spašavanja.
4. Nedovoljna institucionalna integracija i koordinacija između županijskih i općinskih tijela, javnih poduzeća i drugih subjekata može dovesti do sporijeg i manje učinkovitog odgovora u izvanrednim situacijama.
5. Potrebno je jačati međuinstitucionalnu suradnju kroz redovite koordinacijske sastanke, zajedničke vježbe, razmjenu podataka i uspostavu jedinstvenih operativnih procedura.
6. Razvijati koncept otpornosti zajednice (community resilience) kroz:
   - jačanje volonterizma i uključivanje građana u sustav civilne zaštite,
   - edukaciju stanovništva o rizicima i mjerama samozaštite,
   - poticanje lokalnih inicijativa i partnerstava između javnog, privatnog i civilnog sektora.
7. U strateške dokumente Županije potrebno je integrirati procjenu društvene ranjivosti (demografski trendovi, gospodarska struktura, dostupnost javnih usluga) kao sastavni dio planiranja razvoja i upravljanja rizicima.
8. Poticati razvoj infrastrukture, poduzetništva i zapošljavanja kao dugoročnu mjeru jačanja otpornosti, jer ekonomski stabilna i demografski vitalna zajednica lakše podnosi i sanira posljedice nesreća.
9. Unaprijediti sustav informiranja i komunikacije s građanima, osobito u kriznim situacijama, kako bi se povećalo povjerenje u institucije i osigurala pravodobna razmjena informacija.
10. Društveno uvjetovane procese potrebno je promatrati kao temeljni faktor ukupne sigurnosti i održivog razvoja Hercegbosanske županije, jer otpornost zajednice nije samo tehničko pitanje, već i pitanje demografske, gospodarske i institucionalne stabilnosti.

1.2.16. Ostale nesreće

1. Potrebno je jasno definirati i uvezati mjesto i ulogu putnih službi, javnih poduzeća za održavanje cesta, komunalnih poduzeća te drugih subjekata koji upravljaju prometnom i komunalnom infrastrukturom na području Hercegbosanske županije, kroz sustavnu i svakodnevnu razmjenu informacija o stanju na cestama, meteorološkim uvjetima, oštećenjima infrastrukture i drugim sigurnosnim rizicima.
2. Uspostaviti stalnu operativnu komunikaciju između Operativnog centra civilne zaštite Županije, Operativnog centra MUP-a Hercegbosanske županije, županijskih i općinskih tijela uprave, policije, putnih službi i javnih poduzeća, kako bi se osiguralo pravodobno reagiranje u slučaju izvanrednih događaja (odroni, poledica, prometne blokade, kvarovi na infrastrukturi, akcidentne situacije).
3. U cilju povećanja sigurnosti sudionika u prometu i pravodobnog informiranja građana, potrebno je dodatno uvezati mjesto i ulogu BIHAMK-a i Auto-moto klubova (AAK BiH), osobito kroz korištenje zajedničkog besplatnog broja 121 te kroz razmjenu podataka s Operativnim centrom civilne zaštite HBŽ.
4. Razviti sustav pravodobnog informiranja javnosti o stanju na prometnicama, vremenskim neprilikama, privremenim obustavama prometa i drugim izvanrednim okolnostima putem medija, službenih internetskih stranica, društvenih mreža i drugih komunikacijskih kanala.

5. U planovima zaštite i spašavanja potrebno je predvidjeti koordinirano djelovanje svih navedenih subjekata u slučaju većih nesreća ili kriznih situacija koje zahtijevaju zatvaranje prometnica, preusmjeravanje prometa, organizaciju alternativnih pravaca ili logističku potporu izoliranim područjima.
6. Potrebno je redovito provoditi zajedničke vježbe i simulacije kriznih situacija (zimske blokade, masovne prometne nesreće, elementarne nepogode) radi provjere učinkovitosti komunikacijskih kanala i operativne spremnosti svih uključenih službi.
7. U kontekstu geografskih i klimatskih specifičnosti HBŽ (planinski prijevoji, izraženi zimski uvjeti, udaljenost naselja), posebno je važno osigurati brzu razmjenu informacija između terenskih službi i Operativnog centra, kako bi se spriječila prometna izolacija i osigurala sigurnost građana.
8. Ostale nesreće potrebno je promatrati u širem kontekstu integriranog upravljanja rizicima, gdje pravodobna koordinacija, informiranost i suradnja institucija i javnosti predstavljaju ključne elemente ukupne sigurnosti i otpornosti Hercegbosanske županije.

1.3. Snage civilne zaštite i materijalno-tehnička sredstva predviđena za angažiranje na zadatcima zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća

Zaključci

1. Potrebno je žurno i sustavno provesti sve zakonom predviđene aktivnosti u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju FBiH i županijskim propisima, kako bi se osigurala funkcionalna i operativna spremnost sustava civilne zaštite na području Hercegbosanske županije, osobito u segmentu zaštite od požara, poplava, potresa i drugih učestalih rizika.
2. Civilna zaštita HBŽ mora se razvijati kao stručno, koordinacijsko i operativno tijelo koje osigurava preventivu, pripremu i pravodobno djelovanje organiziranih snaga općina/gradova i mjesnih zajednica, s posebnim naglaskom na ruralna i planinska područja gdje je pristup otežan.
3. Potrebno je izvršiti analizu postojećih snaga (stožeri CZ, postrojbe opće i specijalizirane namjene, službe zaštite i spašavanja, povjerenici CZ) te utvrditi stvarnu popunjenost, razinu osposobljenosti i raspoloživost materijalno-tehničkih sredstava.
4. Uočene razlike u razini organiziranosti i opremljenosti po općinama/gradovima (Livno, Tomislavgrad, Kupres, Glamoč, Drvar, Bosansko Grahovo) potrebno je postupno ujednačavati kroz rad na formiranju službi civilne zaštite te plansko opremanje i obuku, uz primjenu načela međusobne solidarnosti i povezivanja resursa.
5. Posebno je potrebno jačati specijalističke kapacitete za:
   - gašenje šumskih požara,
   - tehničko spašavanje u prometnim nesrećama,
   - traganje i spašavanje u ruševinama,
   - intervencije na minsko-sumnjivim područjima,
   - kriznu logistiku u uvjetima izolacije naselja.
6. Nabavu materijalno-tehničkih sredstava (vozila, agregati, pumpe, komunikacijska oprema, zaštitna oprema, dronovi, logistička sredstva) planirati kroz višegodišnje programe razvoja, uz korištenje domaćih i međunarodnih izvora financiranja.

1.3.1. Stanje organiziranosti, popunjenosti i opremljenosti informacijskog i komunikacijskog sustava u funkciji podrške upravljanju akcijama zaštite i spašavanja

Zaključci

1. Potrebno je u potpunosti provesti zakonske obveze koje se odnose na organizaciju i funkcionalnost Operativnog centra civilne zaštite Hercegbosanske županije, kao ključne točke upravljanja informacijama i koordinacije u kriznim situacijama.
2. Vlada Hercegbosanske županije i općinski/gradski načelnici dužni su osigurati popunu operativnih centara potrebnim kadrom, opremom i materijalno-tehničkim sredstvima.
3. U slučajevima gdje se sjedišta Županije i jedinica lokalne samouprave podudaraju (npr. Livno), potrebno je racionalno organizirati zajednički operativni sustav, uz jasno definirane nadležnosti i zapovjedni lanac.
4. Komunikacijski sustav (radio-veze, digitalne platforme, uzbunjivanje, razmjena podataka) mora biti uspostavljen na jedinstvenim tehničkim osnovama kako bi se omogućila interoperabilnost svih službi (vatrogastvo, policija, hitna pomoć, komunalne službe, GSS, Oružane snage BiH).
5. Nastaviti razvoj i modernizaciju radio-komunikacijskog sustava i infrastrukture (repetitori, bazne stanice, interoperabilne radio-postaje), osobito u planinskim i slabo pokrivenim područjima Županije.
6. Uspostaviti integrirani informacijsko-komunikacijski sustav koji omogućuje:
   - brzo zaprimanje i distribuciju informacija,
   - evidenciju događaja,
   - lociranje dojavnog poziva dojavljivača,
   - koordinaciju resursa,
   - komunikaciju s javnošću.
7. Kontinuirano provoditi obuku operatera i korisnika sustava, te organizirati redovite provjere funkcionalnosti i krizne vježbe.

1.3.2. Potrebna financijska sredstva

Zaključci

1. Iako je prihodovna osnovica Hercegbosanske županije ograničena, postoje formalno-pravne pretpostavke za planiranje i korištenje sredstava za zaštitu i spašavanje u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju FBiH.
2. Sredstva ostvarena temeljem članka 180. i 181. Zakona (posebna naknada za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća) predstavljaju važan, ali ne i jedini izvor financiranja sustava zaštite i spašavanja.
3. Potrebno je osigurati transparentno planiranje i trošenje sredstava, uz objedinjavanje prihoda iz svih relevantnih izvora na razini Županije i jedinica lokalne samouprave.
4. Ulaganje u preventivne mjere (protupožarni sustavi, komunikacijska infrastruktura, edukacija, modernizacija opreme) višestruko je isplativije od saniranja posljedica nesreća, te prevencija mora biti prioritet u proračunskom planiranju.
5. Prevencija i razvoj sustava zaštite i spašavanja trebaju biti financijski podržani kroz redovito planiranje proračuna, u skladu s prioritetima Godišnjeg i Trogodišnjeg plana provedbe Programa razvoja.
6. Za potrebe zaštite i spašavanja potrebno je planirati izdvajanje:
   - najmanje 0,5% iz godišnjeg Proračuna Hercegbosanske županije,
   - najmanje 1% iz proračuna jedinica lokalne samouprave, uz primjenu načela povezivanja i solidarnosti za općine s ograničenim financijskim kapacitetima.

7. Program razvoja predstavlja temeljni strateški dokument za izradu godišnjih i trogodišnjih planova razvoja sustava zaštite i spašavanja, te mora biti usklađen s realnim financijskim mogućnostima i prioritetima Županije.
8. Pored proračunskih sredstava, potrebno je aktivno koristiti mogućnosti financiranja kroz međunarodne projekte, fondove Europske unije i prekogranične programe suradnje, osobito u segmentima komunikacijske infrastrukture, ranog upozoravanja i opremanja specijalističkih timova.

2. PODACI O STANJU ORGANIZIRANOSTI CIVILNE ZAŠTITE I DOSTIGNUTI STUPANJ ZAŠTITE I SPAŠAVANJA OD POJEDINI PRIRODNIH I DRUGIH NESREĆA

Uvod

Civilna zaštita Hercegbosanske županije sastavni je dio jedinstvenog sustava zaštite i spašavanja Federacije Bosne i Hercegovine.
Sustav zaštite i spašavanja u Federaciji BiH temelji se na načelima organiziranosti, koordinacije i jedinstvenog djelovanja svih nositelja zaštite i spašavanja na svim razinama vlasti.
U ranijem razdoblju civilna zaštita bila je sastavni dio obrambenog sustava države te se često poistovjećivala s aktivnostima spašavanja u ratnim okolnostima. Zbog takvog povijesnog konteksta civilna zaštita u javnosti još uvijek nije u potpunosti prepoznata kao ključan segment sustava sigurnosti čija je primarna zadaća zaštita života i zdravlja ljudi, materijalnih dobara i okoliša od prirodnih i drugih nesreća.
Suvremeni koncept civilne zaštite temelji se na prevenciji, pripravnosti, odgovoru na nesreće i saniranju njihovih posljedica, pri čemu je nužno osigurati učinkovitu organizaciju, odgovarajuće ljudske i materijalne kapacitete te koordinirano djelovanje svih institucija i organizacija uključenih u sustav zaštite i spašavanja.

2.1. Stanje organiziranosti civilne zaštite

Prirodne i druge nesreće utvrđene u Procjeni ugroženosti Hercegbosanske županije ukazuju na mogućnost nastanka nesreća koje mogu izazvati ozbiljne posljedice za stanovništvo, materijalna dobra i okoliš na području cijele Županije ili njezinih pojedinih dijelova.
Polazeći od tih činjenica, Federacija Bosne i Hercegovine opredijelila se za izgradnju jedinstvenog sustava zaštite i spašavanja u kojemu su na svim razinama vlasti uspostavljeni slični organizacijski oblici, isti nositelji sustava zaštite i spašavanja te jedinstvena struktura upravljanja u slučaju prirodnih i drugih nesreća.
Takvo opredjeljenje potvrđeno je Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Federaciji Bosne i Hercegovine, kao i nizom provedbenih propisa kojima se uređuje organizacija, nadležnosti i način funkcioniranja sustava zaštite i spašavanja na području Federacije BiH i njezinih županija.
Zakonom o zaštiti i spašavanju uređena je struktura civilne zaštite kao temeljne organizirane, stručno-operativne komponente sustava zaštite i spašavanja koja provodi mjere zaštite i spašavanja putem sljedećih organizacijskih oblika:

- Uprave civilne zaštite županije i službi civilne zaštite općina/gradova
- stožera civilne zaštite

- službi zaštite i spašavanja
- postrojbi civilne zaštite
  - opće namjene
  - specijalizirane namjene
- povjerenstava za procjenu šteta od prirodnih i drugih nesreća
- izvora financiranja sustava zaštite i spašavanja
- sudjelovanja organizacija civilnog društva i nevladinih organizacija.

U skladu s odredbama Zakona o zaštiti i spašavanju, organizacija civilne zaštite obuhvaća:

- osobnu i uzajamnu zaštitu građana
- mjere zaštite i spašavanja
- stožere civilne zaštite
- povjerenike civilne zaštite
- službe zaštite i spašavanja
- postrojbe civilne zaštite
- rukovođenje i uporabu snaga i sredstava civilne zaštite.

U organizaciju civilne zaštite spada i Uprava civilne zaštite Hercegbosanske županije te službe civilne zaštite općina i gradova, čiji su položaj, ovlasti i odgovornosti uređeni Zakonom o zaštiti i spašavanju, drugim zakonima, podzakonskim propisima i općim aktima.
Pored navedenih struktura civilne zaštite, Zakonom o zaštiti i spašavanju propisana je obveza organiziranja, pripremanja i provođenja mjera zaštite i spašavanja za sva tijela vlasti, jedinice lokalne samouprave, javna poduzeća, gospodarska društva i druge pravne osobe koje raspolažu resursima značajnim za sustav zaštite i spašavanja.

2.1.1. Uprava civilne zaštite Hercegbosanske županije i službe civilne zaštite općina/gradova

U Hercegbosanskoj županiji osnovana je Uprava civilne zaštite Hercegbosanske županije, koja predstavlja temeljnu stručnu i upravnu instituciju nadležnu za organiziranje, planiranje i koordinaciju sustava zaštite i spašavanja na području Županije.
U sastavu Uprave civilne zaštite djeluje i Županijski operativni centar civilne zaštite, koji osigurava prikupljanje, obradu i razmjenu informacija o opasnostima i nesrećama te koordinira komunikaciju između svih subjekata sustava zaštite i spašavanja.
Iako je Uprava civilne zaštite funkcionalno uspostavljena, i dalje postoji potreba za daljnjim jačanjem njezinih kadrovskih, organizacijskih i materijalno-tehničkih kapaciteta kako bi sustav zaštite i spašavanja mogao djelovati u punom operativnom kapacitetu.
Na razini jedinica lokalne samouprave u Hercegbosanskoj županiji organizirane su službe civilne zaštite u okviru gradskih i općinskih uprava (Livno, Tomislavgrad, Kupres, Drvar Glamoč) dok Bosansko Grahovo nema organiziranu službu.

U svim jedinicama lokalne samouprave imenovani su općinski odnosno gradski stožeri civilne zaštite, koji predstavljaju operativna tijela za upravljanje akcijama zaštite i spašavanja na lokalnoj razini.

Operativni centri civilne zaštite uspostavljeni su na županijskoj razini, dok se na lokalnoj razini komunikacija i koordinacija djelovanja snaga zaštite i spašavanja provodi putem nadležnih službi civilne zaštite.

2.1.2. Stožeri civilne zaštite

Stožer civilne zaštite Hercegbosanske županije imenovan je odlukom Vlade Hercegbosanske županije te predstavlja stručno-operativno tijelo nadležno za upravljanje akcijama zaštite i spašavanja na području Županije.
Stožer civilne zaštite odgovoran je za koordinaciju i usmjeravanje djelovanja svih snaga i sredstava koja sudjeluju u zaštiti i spašavanju stanovništva i materijalnih dobara u slučaju prirodnih i drugih nesreća.
Sličnu funkciju imaju i stožeri civilne zaštite u gradovima i općinama Hercegbosanske županije, kao i stožeri koji se prema potrebi mogu formirati u određenim pravnim osobama.
U skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju, stožeri civilne zaštite na svim razinama obavljaju sljedeće poslove:

- odlučuju o uporabi snaga i sredstava civilne zaštite u akcijama zaštite i spašavanja te ih raspoređuju na ugrožena područja
- nalažu provedbu odgovarajućih mjera zaštite i spašavanja i određuju snage i sredstva za njihovu provedbu
- usmjeravaju, koordiniraju i upravljaju akcijama zaštite i spašavanja svih sudionika uključenih u sustav zaštite i spašavanja
- rješavaju pitanja koja nastaju tijekom provedbe aktivnosti zaštite i spašavanja.

Za učinkovito funkcioniranje stožera civilne zaštite potrebno je osigurati odgovarajuću razinu materijalno-tehničke opremljenosti, kao i kontinuiranu obuku i osposobljavanje članova stožera.
U praksi je uočeno da je materijalna opremljenost stožera civilne zaštite djelomično ograničena raspoloživim financijskim sredstvima, zbog čega je u narednom razdoblju potrebno planirati dodatna ulaganja u opremanje i osposobljavanje članova stožera.

2.1.3. Službe zaštite i spašavanja

U sustavu zaštite i spašavanja Hercegbosanske županije važnu ulogu imaju službe zaštite i spašavanja koje se organiziraju u pravnim osobama, javnim ustanovama, udrugama i drugim organizacijama koje raspolažu odgovarajućim ljudskim i tehničkim kapacitetima.
S obzirom na ekonomske i organizacijske mogućnosti, sustav zaštite i spašavanja u Bosni i Hercegovini temelji se na korištenju postojećih resursa i kapaciteta institucija, javnih poduzeća, gospodarskih društava i organizacija civilnog društva.
Na području Hercegbosanske županije u sustavu zaštite i spašavanja sudjeluju:

- zdravstvene ustanove i službe hitne medicinske pomoći
- profesionalne vatrogasne postrojbe
- dobrovoljne vatrogasne postrojbe
- policijske snage
- gorske službe spašavanja
- Crveni križ
- javna poduzeća i gospodarska društva
- udruge građana i druge organizacije koje mogu pružiti potporu u zaštiti i spašavanju.

Sukladno članku 123. Zakona o zaštiti i spašavanju FBiH, Vlada Hercegbosanske županije na prijedlog Uprave civilne zaštite, odnosno općinski načelnici i gradonačelnici na prijedlog službi

civilne zaštite, određuju pravne osobe i udruge građana u kojima se organiziraju službe zaštite i spašavanja.
Daljnji razvoj sustava zaštite i spašavanja u Hercegbosanskoj županiji zahtijeva jačanje međuinstitucionalne suradnje, integraciju postojećih kapaciteta u jedinstven sustav djelovanja te kontinuirano planiranje i provođenje preventivnih mjera, edukacije stanovništva i osposobljavanja operativnih snaga.

2.1.4. Postrojbe civilne zaštite

Sukladno Zakonu o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, postrojbe civilne zaštite osnivaju se, opremaju i osposobljavaju kao operativne snage civilne zaštite radi neposrednog angažiranja na izvršavanju zadataka zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, kao i na otklanjanju posljedica nastalih djelovanjem tih nesreća.

Postrojbe civilne zaštite organiziraju se kao:

- postrojbe civilne zaštite opće namjene
- postrojbe civilne zaštite specijalizirane namjene.

Temeljem Procjene ugroženosti mogu se organizirati u obliku:

- timova
- odjeljenja
- vodova
- ili drugih organizacijskih oblika, ovisno o procijenjenim potrebama i raspoloživim resursima.

Na području Hercegbosanske županije postrojbe civilne zaštite opće namjene organizirane su u općinama i gradu Livnu, ali njihova kadrovska i materijalno-tehnička popunjenost nije na razini koja bi omogućila potpunu operativnu spremnost u slučaju većih prirodnih i drugih nesreća.
S obzirom na procijenjene rizike na području Županije, osobito u odnosu na:

- požare otvorenog prostora
- snježne nepogode
- prometne nesreće većih razmjera
- potrese
- tehničko-tehnološke nesreće,

postoji potreba za daljnjim jačanjem kapaciteta postrojbi civilne zaštite.
U narednom razdoblju potrebno je razmotriti mogućnost formiranja specijalizirane postrojbe civilne zaštite Hercegbosanske županije za žurne intervencije, koja bi bila osposobljena za brzo djelovanje u situacijama prirodnih i drugih nesreća, te bi predstavljala potporu jedinicama lokalne samouprave i drugim operativnim snagama u sustavu zaštite i spašavanja.

2.1.5. Povjerenstva za procjenu šteta od prirodnih i drugih nesreća

U skladu s odredbama Uredbe o jedinstvenoj metodologiji za procjenu šteta od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine Federacije BiH“, broj 75/04, 38/06, 52/09, 56/09 i 36/14) na razini Hercegbosanske županije i jedinica lokalne samouprave formiraju se povjerenstva za procjenu šteta nastalih djelovanjem prirodnih i drugih nesreća.

Zadaća ovih povjerenstava je:

- utvrđivanje obima i vrste šteta nastalih djelovanjem prirodnih i drugih nesreća
- procjena vrijednosti nastale štete
- izrada izvješća o procjeni štete
- predlaganje mjera za sanaciju i ublažavanje posljedica nastalih šteta.

Povjerenstva se osnivaju i s ciljem osiguranja zakonitog, racionalnog, ekonomičnog i transparentnog korištenja proračunskih sredstava namijenjenih za saniranje posljedica prirodnih i drugih nesreća.
Na području Hercegbosanske županije osnovano je županijsko povjerenstvo za procjenu šteta, dok su u svim općinama i gradu Livnu također imenovana općinska odnosno gradska povjerenstva za procjenu šteta, koja djeluju sukladno navedenoj uredbi.

2.1.6. Izvori financiranja

Financiranje sustava zaštite i spašavanja osigurava se iz više izvora, a prvenstveno iz proračuna svih razina vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine. Na području Hercegbosanske županije sredstva za financiranje sustava zaštite i spašavanja osiguravaju se iz:

- proračuna Hercegbosanske županije
- proračuna općina i grada
- posebne naknade za zaštitu i spašavanje od prirodnih i drugih nesreća
- donacija i međunarodnih projekata
- drugih izvora sukladno zakonskim propisima.

Proračunska sredstva uglavnom se koriste za:

- redoviti rad Uprave civilne zaštite
- financiranje operativnih aktivnosti sustava zaštite i spašavanja
- nabavu opreme i sredstava za zaštitu i spašavanje
- obuku i osposobljavanje operativnih snaga
- saniranje posljedica prirodnih i drugih nesreća.

Iako se određena sredstva osiguravaju kroz proračune, procjene ukazuju da raspoloživa financijska sredstva još uvijek nisu dostatna za potpuno opremanje i razvoj svih komponenti sustava zaštite i spašavanja.

2.1.7. Civilno društvo i nevladine organizacije

Organizacije civilnog društva i nevladine organizacije imaju značajnu ulogu u sustavu zaštite i spašavanja kroz:

- podizanje svijesti o rizicima od prirodnih i drugih nesreća
- sudjelovanje u preventivnim aktivnostima
- pružanje pomoći u izvanrednim situacijama
- sudjelovanje u humanitarnim aktivnostima i zbrinjavanju stanovništva.

Na području Hercegbosanske županije djeluje više organizacija i udruga koje mogu pružiti značajan doprinos sustavu zaštite i spašavanja. Prema Procjeni ugroženosti izdvajaju se sljedeće organizacije:

1. *Crveni križ* Hercegbosanske županije djeluje u skladu s načelima Međunarodnog pokreta Crvenog križa i Crvenog polumjeseca te Zakonom o Crvenom križu Federacije Bosne i Hercegovine. Između Uprave civilne zaštite Hercegbosanske županije i Crvenog križa uspostavljena je suradnja u području zaštite i spašavanja, humanitarnih aktivnosti i pružanja pomoći stanovništvu u izvanrednim situacijama.
2. *Humanitarne i nevladine organizacije* poput Caritasa, kao i druge organizacije civilnog društva, sudjeluju u pružanju pomoći stanovništvu, osobito u situacijama prirodnih i drugih nesreća.
3. *Vatrogasne organizacije*, Profesionalne vatrogasne postrojbe i dobrovoljne vatrogasne postrojbe predstavljaju jedan od najvažnijih operativnih kapaciteta u sustavu zaštite i spašavanja.
4. Druge udruge u sustavu zaštite i spašavanja i druge udruge građana, kao što su:

    - gorska služba spašavanja
    - planinarska društva
    - speleološke udruge
    - izviđačke organizacije
    - druge organizacije koje raspolažu specifičnim znanjima i opremom.

2.2. Dostignuti stupanj zaštite i spašavanja od pojedinih prirodnih i drugih nesreća

2.2.1. Procjena ugroženosti

U skladu s Federalnim zakonom o zaštiti i spašavanju i provedbenim propisima donesena je Metodologija za izradu procjene ugroženosti, kao i Uredba o sadržaju i načinu izrade planova zaštite i spašavanja u Federaciji BiH.
Na temelju navedenih propisa Vlada Hercegbosanske županije, na prijedlog Uprave civilne zaštite Hercegbosanske županije, donijela je Procjenu ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća.
Procjena ugroženosti predstavlja temeljni dokument za planiranje i organiziranje sustava zaštite i spašavanja te se koristi kao osnova za izradu planova zaštite i spašavanja na svim razinama vlasti.
Ovaj dokument dostavlja se svim službama civilne zaštite općina i grada Livna te svim institucijama i pravnim osobama koje sudjeluju u planiranju i provedbi mjera zaštite i spašavanja.

2.2.2. Mehanizmi za praćenje rizika i izradu mapa rizika

Praćenje rizika i izrada mapa rizika predstavljaju važan segment suvremenog sustava upravljanja rizicima od katastrofa. Na području Hercegbosanske županije praćenje rizika provodi se kroz djelovanje nadležnih institucija, prije svega:

- Uprave civilne zaštite
- resornih ministarstava
- općinskih i gradskih službi civilne zaštite
- drugih institucija uključenih u sustav zaštite i spašavanja.

Nadležna tijela dužna su redovito izvješćivati Županijski stožer civilne zaštite i Upravu civilne zaštite o poduzetim mjerama i aktivnostima na sprječavanju ili ublažavanju posljedica prirodnih i drugih nesreća.

U narednom razdoblju potrebno je dodatno razvijati sustav mapiranja rizika i digitalnih baza podataka o rizicima, kao i jačati međuinstitucionalnu razmjenu podataka i informacija.

2.2.3. Osvrt na dosadašnja iskustva

Dosadašnja iskustva u upravljanju prirodnim i drugim nesrećama na području Hercegbosanske županije, kao i iskustva stečena kroz sudjelovanje u seminarima, stručnim skupovima, međunarodnim projektima, obukama i terenskim vježbama, omogućila su stjecanje značajnih operativnih i organizacijskih znanja koja je potrebno sustavno ugraditi u planske dokumente sustava zaštite i spašavanja.
Analize provedenih aktivnosti tijekom prethodnih izvanrednih situacija ukazuju na potrebu stalnog unapređenja koordinacije između svih sudionika sustava zaštite i spašavanja, uključujući tijela uprave, operativne snage civilne zaštite, vatrogasne postrojbe, policiju, zdravstvene ustanove, javna poduzeća te druge institucije i organizacije koje sudjeluju u provedbi mjera zaštite i spašavanja. Posebno je naglašena potreba jačanja sustava ranog upozoravanja, poboljšanja komunikacijskih kapaciteta te unaprjeđenja sustava razmjene informacija između različitih razina upravljanja.
Iskustva iz prethodnih intervencija također ukazuju na važnost kontinuiranog osposobljavanja i opremanja operativnih snaga civilne zaštite, kao i na potrebu redovitog provođenja zajedničkih vježbi kako bi se povećala spremnost za pravodobno i učinkovito djelovanje u slučaju nastanka prirodnih i drugih nesreća.
Posebna pozornost posvećuje se zaštiti najugroženijih kategorija stanovništva, kao što su starije osobe, osobe s invaliditetom, socijalno ugrožene obitelji te stanovništvo koje živi u udaljenim i prometno slabije povezanim područjima županije, a koje često nisu u mogućnosti samostalno sanirati posljedice nastalih šteta. U takvim situacijama nužno je osigurati pravodobnu institucionalnu pomoć i potporu kroz koordinirano djelovanje nadležnih tijela.
Financijska sredstva za pružanje pomoći i saniranje posljedica prirodnih i drugih nesreća osiguravaju se kroz proračunske rezerve, kao i kroz sredstva prikupljena putem posebne naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća. Navedena sredstva koriste se za hitne intervencije, sanaciju šteta, nabavu opreme te jačanje kapaciteta sustava zaštite i spašavanja.
Uvažavanje dosadašnjih iskustava predstavlja važnu osnovu za daljnje unapređenje sustava zaštite i spašavanja na području Hercegbosanske županije, s ciljem povećanja ukupne spremnosti, učinkovitosti i otpornosti zajednice na prirodne i druge nesreće.

2.2.4. Međunarodna suradnja u upravljanju i smanjenju rizika od prirodnih i drugih nesreća

S obzirom na prirodu suvremenih rizika i mogućnost nastanka katastrofa većih razmjera, međunarodna suradnja predstavlja važan segment sustava zaštite i spašavanja.
Bosna i Hercegovina sudjeluje u međunarodnim mehanizmima suradnje u području civilne zaštite, među kojima posebno mjesto zauzima Mehanizam civilne zaštite Europske unije (EU Civil Protection Mechanism) koji omogućuje razmjenu informacija, koordinaciju pomoći i zajedničko djelovanje u slučaju velikih prirodnih i drugih nesreća.
Također, Bosna i Hercegovina ima potpisane sporazume o suradnji u području zaštite i spašavanja s više država u regiji, među kojima posebno mjesto zauzima sporazum o suradnji između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske u zaštiti od prirodnih i drugih nesreća. Ovi sporazumi omogućuju:

- uzajamno pružanje pomoći u slučaju katastrofa
- razmjenu informacija i iskustava

- zajedničke obuke i vježbe
- brže djelovanje operativnih snaga preko državnih granica.

Hercegbosanska županija, zbog svog geografskog položaja uz granicu s Republikom Hrvatskom, ima značajan potencijal za razvoj prekogranične suradnje u području civilne zaštite, osobito kroz projekte financirane iz fondova Europske unije, poput Interreg i IPA programa prekogranične suradnje. Kroz takve projekte omogućuje se:

- jačanje kapaciteta operativnih snaga civilne zaštite
- nabava opreme za zaštitu i spašavanje
- organiziranje zajedničkih obuka i vježbi
- razmjena iskustava i dobrih praksi.

Daljnje jačanje međunarodne i prekogranične suradnje predstavlja važan element razvoja sustava zaštite i spašavanja u Hercegbosanskoj županiji.

3. PLANSKE PREVENTIVNE MJERE ZAŠTITE I SPAŠAVANJA

Ukazujući na potrebu sustavnog utvrđivanja i provođenja planskih preventivnih mjera zaštite i spašavanja na području Hercegbosanske županije, polazi se od činjenice da preventivne mjere moraju imati središnje mjesto i prednost nad svim drugim oblicima organizirane i planirane zaštite od prirodnih i drugih nesreća. Uspostava učinkovitog sustava prevencije predstavlja temelj za smanjenje rizika od nastanka nesreća te za ublažavanje njihovih posljedica po stanovništvo, materijalna dobra i okoliš.
S obzirom na geografske, klimatske i prostorne specifičnosti Hercegbosanske županije, koje uključuju izraženu izloženost određenim prirodnim rizicima poput požara otvorenog prostora, obilnih snježnih padalina, jakih vjetrova, suša i drugih prirodnih pojava, posebnu pozornost potrebno je posvetiti pravodobnom planiranju i provedbi preventivnih mjera kojima se smanjuje vjerojatnost nastanka tih pojava ili ublažavaju njihove posljedice.
Jedan od važnih preduvjeta učinkovite prevencije jest pravodobno i pravilno informiranje stanovništva o opasnostima i rizicima koji mogu ugroziti područje županije, kao i o mogućnostima zaštite i samozaštite. Građani moraju biti upoznati s osnovnim pravilima ponašanja u slučaju nastanka prirodne ili druge nesreće, kao i s načinima sudjelovanja u sustavu zaštite i spašavanja. Aktivno uključivanje stanovništva u preventivne aktivnosti predstavlja važan segment ukupne otpornosti zajednice na prirodne i druge nesreće.
Podaci o opasnostima i rizicima, planovima, mjerama i aktivnostima u sustavu zaštite i spašavanja smatraju se javnim informacijama, te su nositelji planiranja dužni pravodobno informirati stanovništvo o potencijalnim opasnostima, načinima zaštite, kao i o planovima zaštite i spašavanja koji se provode na području Hercegbosanske županije. Informiranje i edukacija stanovništva predstavljaju važan dio preventivnih aktivnosti usmjerenih na smanjenje rizika i povećanje spremnosti zajednice za djelovanje u izvanrednim situacijama.

3.1. Opće naznake prevencije

Sukladno smjernicama utvrđenim u Politici razvoja sustava zaštite i spašavanja, prevencija obuhvaća planiranje i provedbu mjera koje su kao redovite planske aktivnosti usmjerene na smanjenje mogućnosti nastanka prirodnih i drugih nesreća te na ublažavanje njihovih mogućih

posljedica. U slučaju da do prirodne ili druge nesreće ipak dođe, provedene preventivne mjere trebaju omogućiti smanjenje štetnih učinaka na ljude, materijalna dobra i okoliš.
Vrlo važan segment preventivnih aktivnosti predstavlja faza smanjenja rizika koja prethodi nastanku prirodne ili druge nesreće. U tom razdoblju poduzimaju se mjere i aktivnosti kojima se nastoji spriječiti nastanak opasnosti ili ublažiti djelovanje potencijalnih prijetnji. Takve mjere obuhvaćaju, između ostalog, unapređenje sustava ranog upozoravanja, plansko upravljanje prostorom, održavanje infrastrukture, provedbu edukativnih aktivnosti te jačanje kapaciteta operativnih snaga sustava zaštite i spašavanja.
Posebnu odgovornost u provedbi preventivnih mjera imaju tijela državne uprave, županijska tijela vlasti, jedinice lokalne samouprave, javne ustanove i poduzeća, kao i druge pravne osobe koje u okviru svojih nadležnosti provode aktivnosti značajne za zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara.
Svi nositelji planiranja dužni su u planirane preventivne mjere zaštite i spašavanja ugraditi strateške pravce razvoja kroz akcijske planove u kojima će biti sadržani konkretni programi, projekti i inicijative usmjereni na smanjenje rizika od prirodnih i drugih nesreća. Ti akcijski planovi moraju sadržavati jasno definirane nositelje aktivnosti, sudionike u provedbi, rokove realizacije te izvore financiranja.
Pri utvrđivanju preventivnih mjera potrebno je voditi računa o realnim mogućnostima njihove provedbe, uzimajući u obzir postojeće organizacijske, kadrovske i financijske kapacitete na području Hercegbosanske županije. Stoga je nužno definirati ostvarive ciljeve koji se mogu realizirati u razdoblju provedbe Programa razvoja sustava zaštite i spašavanja, uz postupno jačanje kapaciteta sustava i kontinuirano unapređenje razine sigurnosti stanovništva i materijalnih dobara.

3.2. Prevencija kroz mjere i aktivnosti

Temeljem zaključaka proizašlih iz Procjene ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća za područje Hercegbosanske županije, kao i smjernica utvrđenih u Politici razvoja sustava zaštite i spašavanja, utvrđuju se prioritetne preventivne mjere i aktivnosti usmjerene na smanjenje rizika od nastanka prirodnih i drugih nesreća te ublažavanje njihovih mogućih posljedica.
Analizom postojećih rizika i prijetnji na području Hercegbosanske županije utvrđeno je da je potrebno posebnu pozornost posvetiti preventivnim aktivnostima usmjerenim na smanjenje rizika od požara otvorenog prostora, snježnih nepogoda, suša, jakih vjetrova, potresa, kao i drugih prirodnih i tehničko-tehnoloških opasnosti koje mogu ugroziti stanovništvo, materijalna dobra i okoliš. U tom smislu, preventivne mjere trebaju biti usmjerene na jačanje organizacijskih, tehničkih i operativnih kapaciteta sustava zaštite i spašavanja.
Prioritetne preventivne mjere obuhvaćaju aktivnosti na unapređenju sustava ranog upozoravanja, jačanju komunikacijskih i informacijskih kapaciteta operativnih snaga, unapređenju planskih dokumenata zaštite i spašavanja te kontinuiranom osposobljavanju i opremanju operativnih snaga civilne zaštite. Poseban naglasak stavlja se i na jačanje suradnje između županijskih tijela vlasti, jedinica lokalne samouprave, operativnih snaga civilne zaštite, javnih ustanova i poduzeća te drugih pravnih osoba koje sudjeluju u sustavu zaštite i spašavanja.
Također, važan segment preventivnih aktivnosti odnosi se na informiranje i edukaciju stanovništva o rizicima od prirodnih i drugih nesreća, načinima osobne i uzajamne zaštite te pravilima ponašanja u slučaju nastanka izvanrednih situacija. Edukativne aktivnosti posebno su usmjerene prema djeci i mladima kroz obrazovni sustav, kao i prema stanovništvu koje živi u područjima povećanog rizika.
Navedene preventivne mjere i aktivnosti definiraju se kao programski prioriteti razvoja sustava zaštite i spašavanja na području Hercegbosanske županije, a razrađuju se kroz strateške pravce razvoja i pripadajuće akcijske planove koji sadrže konkretne programe, projekte i inicijative za

njihovu provedbu. U tim planovima utvrđuju se nositelji provedbe, suradnici u realizaciji aktivnosti, rokovi provedbe te izvori financiranja.
Provedba utvrđenih preventivnih mjera i aktivnosti predstavlja jedan od ključnih preduvjeta za povećanje razine sigurnosti stanovništva i materijalnih dobara na području Hercegbosanske županije, kao i za jačanje otpornosti zajednice na prirodne i druge nesreće.

3.2.1. Potres

Procjenom ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća za područje Hercegbosanske županije utvrđeno je da se područje županije nalazi u seizmički aktivnoj zoni, zbog čega postoji realna mogućnost pojave potresa različitog intenziteta. Posebno su ugrožena urbana područja s većom koncentracijom stanovništva i starijim građevinskim fondom, kao i objekti koji nisu građeni prema suvremenim standardima potresno otporne gradnje.
Na području Hercegbosanske županije značajan dio stambenih i gospodarskih objekata izgrađen je prije uvođenja suvremenih seizmičkih standarda u graditeljstvu, a dodatni problem predstavlja i neplanska gradnja te nedovoljna kontrola provedbe građevinskih propisa u prošlom razdoblju.

a) mjere

- kroz prostorno-plansku dokumentaciju županije i jedinica lokalne samouprave osigurati primjenu mjera zaštite od potresa pri planiranju prostora i gradnji objekata
- dosljedno primjenjivati zakonske i tehničke propise iz oblasti građenja, urbanizma i prostornog planiranja
- prilikom projektiranja novih građevina obvezno uzimati u obzir seizmičke uvjete područja te primjenjivati standarde potresnog inženjerstva
- provoditi nadzor nad zakonitošću gradnje i primjenom građevinskih standarda

b) aktivnosti

- izraditi i ažurirati seizmološke karte i karte seizmičkog rizika za područje županije
- provesti analizu ranjivosti građevinskog fonda, osobito u urbanim sredinama
- uspostaviti sustav suradnje s relevantnim znanstvenim institucijama i seizmološkim službama
- provoditi edukaciju stanovništva o ponašanju u slučaju potresa

3.2.2. Visoki snijeg i snježni nanosi

Zbog geografskog položaja i klimatskih obilježja Hercegbosanske županije, područje županije redovito je izloženo obilnim snježnim padalinama i stvaranju snježnih nanosa, osobito u planinskim i ruralnim područjima. Takve pojave mogu uzrokovati prekide u prometu, izolaciju naselja, probleme u opskrbi energentima i osnovnim životnim potrepštinama, kao i otežano djelovanje hitnih službi.

a) mjere i aktivnosti

- osigurati adekvatnu opremljenost službi za održavanje prohodnosti prometnica
- razvijati kapacitete za spašavanje u planinskim područjima kroz suradnju s Gorskom službom spašavanja, planinarskim društvima i drugim organizacijama
- osigurati logističke kapacitete za dostavu hrane, lijekova i drugih potrepština u izolirana područja
- planirati robne zalihe za krizne situacije

- po potrebi angažirati Oružane snage Bosne i Hercegovine u pružanju pomoći civilnim vlastima

3.2.3. Poplave i spašavanje na vodi i pod vodom

Iako Hercegbosanska županija nema velike rijeke s izraženim poplavnim potencijalom poput nekih drugih dijelova Bosne i Hercegovine, poplave se povremeno javljaju na manjim vodotocima, bujičnim tokovima i u krškim poljima, osobito tijekom obilnih oborina. Pored opasnosti od poplava, na području Hercegbosanske županije prisutna su i prirodna te umjetna jezera i veće vodene površine, koja predstavljaju potencijalni rizik za stanovništvo, posjetitelje i sudionike različitih aktivnosti na vodi ili uz vodu. Zbog toga je, uz mjere zaštite od poplava, potrebno planirati i razvijati odgovarajuće resurse za spašavanje na vodi i pod vodom, uključujući ljudske kapacitete, specijalističku opremu i uvježbanost operativnih snaga.

a) mjere

- redovito održavanje vodotoka, kanala i vodoprivrednih objekata
- planiranje i provedba mjera zaštite od poplava kroz prostorne planove
- kontrola korištenja zemljišta u poplavnim područjima
- osiguravanje materijalno-tehničkih i kadrovskih kapaciteta za spašavanje na vodi i pod vodom, osobito na područjima jezera i drugih većih vodenih površina
- planiranje i nabava osnovne opreme za intervencije na vodi, uključujući plovila, prsluke za spašavanje, užad, zaštitnu i ronilačku opremu, sukladno procijenjenim potrebama

b) aktivnosti

- izrada projekata zaštite od poplava na kritičnim vodotocima
- suradnja s Agencijom za vodno područje sliva Jadranskog mora
- uspostava sustava praćenja vodostaja i pravodobnog upozoravanja
- osposobljavanje službi za spašavanje na vodi i pod vodom
- provođenje zajedničkih vježbi i obuka s nadležnim službama, udrugama i drugim operativnim snagama radi intervencija na jezerima i drugim vodenim površinama
- izrada evidencije lokacija povećanog rizika na području jezera i drugih vodenih površina, radi lakšeg planiranja preventivnih i operativnih mjera

3.2.4. Suša

Klimatske promjene posljednjih godina uzrokuju sve učestalije i dugotrajnije sušne periode koji mogu imati značajan negativan utjecaj na poljoprivrednu proizvodnju, stanje šumskih ekosustava te stabilnost sustava vodoopskrbe. Na području Hercegbosanske županije suša može dovesti do smanjenja izdašnosti izvorišta i vodotokova, poteškoća u opskrbi stanovništva pitkom vodom, kao i do povećanog rizika od izbijanja šumskih i otvorenih požara.
Stoga je potrebno planirati i provoditi preventivne mjere koje će doprinijeti sigurnijoj i stabilnijoj opskrbi vodom, posebno u razdobljima smanjenih količina oborina i povećane potrošnje vode.

a) mjere i aktivnosti

- izrada i kontinuirano ažuriranje registra izvorišta vode za piće na području Hercegbosanske županije

- razvoj, modernizacija i proširenje sustava javne vodoopskrbe radi osiguranja stabilne opskrbe stanovništva vodom
- planiranje i izgradnja dodatnih kapaciteta za skladištenje vode, uključujući rezervoare i druge objekte za akumulaciju vode
- osiguravanje cisterni i druge opreme za transport vode radi opskrbe stanovništva u izvanrednim situacijama
- jačanje sustava kontrole zdravstvene ispravnosti vode kroz redovito laboratorijsko ispitivanje i nadzor kvalitete vode za piće
- provođenje mjera racionalnog korištenja vodnih resursa i podizanje svijesti stanovništva o važnosti štednje vode u razdobljima suše

3.2.5. Masovne pojave ljudskih, životinjskih i biljnih bolesti

Masovne pojave zaraznih bolesti ljudi, životinja i biljaka predstavljaju značajan rizik za zdravlje stanovništva, sigurnost opskrbe hranom te stabilnost gospodarstva. U uvjetima prirodnih i drugih nesreća povećava se vjerojatnost pojave i širenja zaraznih bolesti zbog otežanih higijenskih uvjeta, smanjene dostupnosti zdravstvene zaštite, poremećaja u opskrbi vodom i hranom te povećane migracije stanovništva i životinja.
Iskustva iz prethodnih razdoblja, a osobito pandemije COVID-19, pokazala su koliko je važno imati razvijen i koordiniran sustav javnog zdravstva, pravodobnog informiranja stanovništva i učinkovite epidemiološke kontrole. Zbog toga je potrebno kontinuirano jačati kapacitete zdravstvenog sustava, sustava javnog zdravstva te suradnju svih institucija koje sudjeluju u sprječavanju i suzbijanju zaraznih bolesti.
U svrhu smanjenja rizika od pojave i širenja zaraznih bolesti potrebno je provoditi sustavne preventivne mjere koje uključuju zdravstveni nadzor, epidemiološko praćenje, pravodobno reagiranje zdravstvenih institucija te informiranje i edukaciju stanovništva.

a) mjere i aktivnosti

- rano otkrivanje izvora zaraze i putova prijenosa zaraznih bolesti
- laboratorijsko ispitivanje i analiza uzoraka radi pravodobnog utvrđivanja uzročnika bolesti
- pravodobno prijavljivanje i evidentiranje zaraznih bolesti u skladu s važećim propisima
- izolacija oboljelih osoba i provođenje odgovarajućih mjera zdravstvene zaštite
- organiziranje prijevoza, liječenja i medicinske skrbi za oboljele osobe
- kontinuirani epidemiološki nadzor nad pojavom i širenjem zaraznih bolesti
- provođenje imunizacije i drugih preventivnih zdravstvenih mjera sukladno programima javnog zdravstva
- provođenje mjera dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije radi sprječavanja širenja zaraznih bolesti
- informiranje i edukacija stanovništva o načinima sprječavanja zaraznih bolesti i važnosti preventivnih mjera
- jačanje suradnje zdravstvenih ustanova, zavoda za javno zdravstvo, veterinarskih službi, civilne zaštite i drugih nadležnih institucija u cilju pravodobnog reagiranja u slučaju pojave epidemije

Epidemije

Pojava epidemija zaraznih bolesti predstavlja značajan javnozdravstveni rizik koji može imati ozbiljne posljedice po zdravlje stanovništva, funkcioniranje zdravstvenog sustava te društveni

i gospodarski život zajednice. Iskustva iz prethodnih razdoblja, osobito tijekom pandemije COVID-19, pokazala su potrebu stalnog jačanja sustava javnog zdravstva, pravodobnog otkrivanja i suzbijanja zaraznih bolesti te učinkovite koordinacije svih nadležnih institucija.
S ciljem smanjenja rizika od pojave i širenja zaraznih bolesti potrebno je provoditi sljedeće preventivne mjere i aktivnosti:

a) mjere i aktivnosti

- rano otkrivanje izvora zaraze i putova prijenosa zaraznih bolesti
- laboratorijsko ispitivanje i analiza uzoraka radi pravodobnog utvrđivanja uzročnika bolesti
- izolacija oboljelih osoba i provođenje odgovarajućih mjera zdravstvene zaštite
- kontinuirani epidemiološki nadzor nad pojavom i širenjem zaraznih bolesti
- provođenje imunizacije i drugih preventivnih zdravstvenih mjera sukladno programima javnog zdravstva
- provođenje mjera dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije radi sprječavanja širenja zaraznih bolesti
- informiranje i edukacija stanovništva o načinima sprječavanja zaraznih bolesti i pravilnom postupanju u slučaju pojave epidemije

Epizootije

Zarazne bolesti životinja mogu uzrokovati značajne gospodarske štete u stočarskoj proizvodnji, ali također mogu predstavljati i rizik za zdravlje ljudi, osobito u slučajevima zoonoza – bolesti koje se mogu prenijeti sa životinja na ljude. Pravodobno otkrivanje i kontrola takvih bolesti ključni su za zaštitu zdravlja ljudi, očuvanje stočnog fonda te stabilnost poljoprivredne proizvodnje.

a) mjere i aktivnosti

- pravodobno otkrivanje i prijavljivanje zaraznih bolesti životinja
- jačanje kapaciteta veterinarskih službi i laboratorija za dijagnostiku zaraznih bolesti
- kontrola kretanja životinja i proizvoda životinjskog podrijetla
- provođenje veterinarsko-zdravstvenog nadzora na farmama i u objektima za držanje životinja
- osiguravanje zaštitnih cjepiva i provođenje programa cijepljenja životinja
- provođenje mjera dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije u objektima za uzgoj i držanje životinja

Biljne bolesti i štetočine

Poljoprivredna proizvodnja na području Hercegbosanske županije može biti ugrožena pojavom biljnih bolesti i štetočina koje mogu uzrokovati značajne štete na usjevima i trajnim nasadima. Sustavno praćenje pojave bolesti i štetočina te pravodobno poduzimanje zaštitnih mjera od ključnog su značaja za očuvanje poljoprivredne proizvodnje i sigurnost opskrbe hranom.

a) mjere

- razvoj i unapređenje sustava praćenja i ranog otkrivanja biljnih bolesti i štetočina
- primjena odgovarajućih agrotehničkih i zaštitnih mjera u poljoprivrednoj proizvodnji
- edukacija poljoprivrednih proizvođača o pravodobnoj primjeni mjera zaštite bilja
- jačanje suradnje nadležnih institucija i savjetodavnih službi u području zaštite bilja

Zaštita šuma

Šume predstavljaju jedan od najvažnijih prirodnih resursa Hercegbosanske županije, s velikim ekološkim, gospodarskim i zaštitnim značajem. One imaju ključnu ulogu u očuvanju biološke raznolikosti, zaštiti tla od erozije, regulaciji vodnog režima te ublažavanju posljedica klimatskih promjena. Zbog toga je nužno provoditi mjere koje će osigurati njihovu dugoročnu zaštitu i održivo gospodarenje.

a) mjere i aktivnosti

- pošumljavanje degradiranih i opožarenih šumskih površina
- izgradnja i održavanje protupožarnih putova i prosjeka radi učinkovitije zaštite šuma od požara
- jačanje sustava nadzora i kontrole nezakonite sječe šuma
- razvoj i primjena načela održivog gospodarenja šumama
- provođenje mjera zaštite šuma od štetnika, bolesti i drugih negativnih utjecaja
- edukacija i informiranje javnosti o važnosti očuvanja šumskih ekosustava i njihovih općekorisnih funkcija

3.2.6. Rizik od mina

Na području Hercegbosanske županije još uvijek postoje određene minski sumnjive površine zaostale iz razdoblja ratnih djelovanja, osobito na području općina Drvar, Bosansko Grahovo, Glamoč i dijelovima općine Kupres. Iako je tijekom proteklih godina provedeno značajno razminiranje, određene površine i dalje predstavljaju potencijalnu opasnost za stanovništvo, poljoprivredne aktivnosti, šumarstvo i razvoj infrastrukture.
Pored minskih polja, povremeno se javljaju i slučajevi pronalaska neeksplodiranih ubojitih sredstava (NUS) zaostalih iz ratnog razdoblja. Takva sredstva najčešće se pronalaze tijekom građevinskih radova, poljoprivrednih aktivnosti ili prilikom boravka u prirodi, te predstavljaju stalni sigurnosni rizik za stanovništvo.
S ciljem smanjenja rizika i povećanja sigurnosti stanovništva potrebno je kontinuirano provoditi aktivnosti razminiranja, edukacije i informiranja građana, kao i osigurati učinkovitu koordinaciju svih nadležnih institucija uključenih u sustav protuminskog djelovanja.

a) mjere i aktivnosti

- kontinuirano provođenje aktivnosti razminiranja minski sumnjivih površina u suradnji s Centrom za uklanjanje mina u Bosni i Hercegovini (BHMAC) i drugim nadležnim institucijama
- obilježavanje i održavanje oznaka na minski sumnjivim područjima radi sprječavanja pristupa i smanjenja rizika za stanovništvo
- provođenje programa edukacije stanovništva o opasnostima od mina i neeksplodiranih ubojitih sredstava, posebno u ruralnim i planinskim područjima
- jačanje svijesti građana o pravilnom postupanju u slučaju pronalaska sumnjivih eksplozivnih sredstava
- osiguravanje učinkovite suradnje između civilne zaštite, policije, Oružanih snaga Bosne i Hercegovine i drugih nadležnih institucija u uklanjanju NUS-a
- objedinjavanje i učinkovito korištenje raspoloživih resursa za protuminsko djelovanje na razini Bosne i Hercegovine uz osiguranje potrebnih financijskih sredstava

3.2.7. Požari

Požari predstavljaju jednu od najučestalijih i najozbiljnijih prijetnji na području Hercegbosanske županije. Veliki šumski i požari otvorenog prostora u pravilu nastaju tijekom sušnih i toplih razdoblja, često uzrokovani ljudskom nepažnjom, spaljivanjem biljnog otpada, tehničko-tehnološkim uzrocima ili djelovanjem prirodnih čimbenika poput visokih temperatura i jakog vjetra.
Zbog velikih površina šuma, pašnjaka i nepristupačnih planinskih područja, gašenje požara na području županije često je otežano. Poseban izazov predstavljaju požari na nepristupačnim terenima gdje je intervencija vatrogasnih snaga otežana, a ponekad je potrebno angažiranje dodatnih resursa, uključujući pomoć s viših razina vlasti ili međunarodnu suradnju.
Gašenje požara, spašavanje ljudi i materijalnih dobara ugroženih požarom, kao i provođenje preventivnih aktivnosti, osnovna su zadaća vatrogasnih postrojbi, dobrovoljnih vatrogasnih društava, civilne zaštite, kao i javnih poduzeća koja gospodare šumama.
Procjenom ugroženosti utvrđeno je da je potrebno dodatno unaprijediti sustav prevencije, opremljenosti i koordinacije operativnih snaga kako bi se osigurala učinkovitija zaštita od požara na području Hercegbosanske županije.
Kako bi se unaprijedila zaštita od požara i smanjile njihove posljedice, potrebno je provoditi sljedeće preventivne mjere i aktivnosti:

a) mjere i aktivnosti

- unaprjeđenje zakonodavnog i organizacijskog okvira u području zaštite od požara i vatrogastva sukladno propisima Federacije Bosne i Hercegovine
- donošenje podzakonskih propisa iz područja zaštite od požara,
- kontinuirano ažuriranje Procjene ugroženosti i planova zaštite od požara s posebnim osvrtom na požare otvorenog prostora i šumske požare
- jačanje kapaciteta vatrogasnih postrojbi i dobrovoljnih vatrogasnih društava kroz nabavu suvremene opreme, vozila i zaštitne opreme
- organiziranje i provođenje obuke i vježbi za vatrogasne postrojbe i druge operativne snage sustava zaštite i spašavanja
- uspostavljanje i razvoj sustava motrenja i ranog otkrivanja šumskih požara u suradnji s javnim poduzećima koja gospodare šumama
- izgradnja i održavanje protupožarnih putova, prosjeka i drugih preventivnih infrastrukturnih mjera u šumskim područjima
- provođenje edukativnih aktivnosti i informiranje stanovništva o mjerama prevencije požara i pravilnom postupanju u slučaju požara
- jačanje suradnje između vatrogasnih postrojbi, civilne zaštite, policije, javnih poduzeća koja gospodare šumama i drugih nadležnih institucija u cilju učinkovitijeg djelovanja u slučaju požara
- kontinuirano provođenje inspekcijskih nadzora nad gospodarskim subjektima od strane inspekcije zaštite od požara Ministarstva unutarnjih poslova Hercegbosanske županije, kao i nadzora na poljoprivrednim i šumskim zemljištima od strane nadležnih šumarskih i poljoprivrednih inspektora.

3.2.8. Radijacijsko–kemijsko–biološka zaštita (RKB)

Procjenom ugroženosti Hercegbosanske županije utvrđene su moguće posljedice po ljude, materijalna dobra i okoliš u slučaju pojave radijacijskih, kemijskih ili bioloških nesreća. Iako na području županije ne postoje veliki industrijski pogoni visokog rizika, potencijalne opasnosti

mogu nastati uslijed prijevoza opasnih tvari u cestovnom prometu, nepropisnog zbrinjavanja opasnog otpada, uporabe kemikalija u poljoprivredi ili pojave bioloških agensa koji mogu ugroziti zdravlje ljudi, životinja i okoliša.

S obzirom na moguće posljedice ovakvih nesreća, potrebno je kontinuirano razvijati sustav radijacijsko–kemijsko–biološke zaštite kroz jačanje institucionalnih kapaciteta, unapređenje zakonodavnog okvira te osposobljavanje operativnih snaga za pravodobno reagiranje u slučaju RKB nesreća.

a) mjere

- inicirati donošenje i usklađivanje zakonskih i provedbenih propisa na razini Bosne i Hercegovine i Federacije BiH s međunarodnim konvencijama i propisima Europske unije iz oblasti ionizirajućeg i neionizirajućeg zračenja, sigurnog postupanja s kemikalijama i biološke sigurnosti
- uspostaviti multidisciplinarni sustav suradnje institucija iz područja javnog zdravstva, civilne zaštite, policije, vatrogastva i drugih nadležnih tijela u slučaju RKB nesreća
- razvijati i održavati baze podataka o opasnim tvarima, mogućim izvorima rizika i raspoloživim kapacitetima za odgovor na RKB nesreće
- jačati kapacitete sustava civilne zaštite i zdravstvenih institucija za reagiranje u slučaju radijacijskih, kemijskih i bioloških incidenata
- provoditi stručno osposobljavanje i obuku operativnih snaga zaštite i spašavanja za djelovanje u uvjetima RKB nesreća
- razvijati sustav praćenja i kontrole radioaktivnosti i drugih oblika onečišćenja okoliša u suradnji s nadležnim institucijama na razini Federacije BiH i Bosne i Hercegovine

b) aktivnosti

- izrada katastra područja potencijalno ugroženih opasnim otpadom i drugim izvorima onečišćenja, s posebnim naglaskom na poljoprivredno zemljište i izvorišta vode
- usklađivanje županijskih propisa s propisima Bosne i Hercegovine i Federacije BiH koji se odnose na radijacijsku sigurnost, zaštitu okoliša, kemikalije i prijevoz opasnih tvari
- jačanje suradnje s institucijama javnog zdravstva, posebno Zavodom za javno zdravstvo Hercegbosanske županije, u cilju pravodobnog reagiranja u slučaju bioloških i kemijskih ugroza
- organiziranje i provođenje obuke, vježbi i simulacija za postupanje u slučaju RKB nesreća
- razvoj sustava informiranja i upozoravanja stanovništva u slučaju pojave radijacijskih, kemijskih ili bioloških prijetnji

3.2.9. Zaštita okoliša

Procjenom ugroženosti iz oblasti zaštite okoliša utvrđeno je da na području Hercegbosanske županije postoje potencijalni rizici za ljude, materijalna dobra i okoliš koji mogu nastati uslijed onečišćenja vode, zraka i tla. Takve pojave mogu biti posljedica neadekvatnog upravljanja otpadom, nekontroliranog odlaganja otpada, emisija štetnih tvari u zrak, nepropisnog korištenja kemikalija u poljoprivredi te drugih oblika ljudskog djelovanja koji mogu negativno utjecati na okoliš.
Iako područje Hercegbosanske županije nema izraženu tešku industriju, određeni oblici onečišćenja mogu nastati kroz komunalne djelatnosti, promet, poljoprivredu i neadekvatno upravljanje otpadom. Stoga je potrebno kontinuirano razvijati sustav zaštite okoliša kroz

unapređenje zakonodavnog okvira, jačanje institucionalnih kapaciteta i provođenje preventivnih mjera koje će doprinijeti očuvanju prirodnih resursa i zdravog okoliša.
Stvarni stupanj ugroženosti i konkretne mjere koje je potrebno poduzeti dodatno će se definirati kroz izradu stručnih studija, elaborata i ažuriranje postojećih propisa iz područja zaštite okoliša. U ovom dokumentu definiraju se okvirne mjere i aktivnosti koje je potrebno provoditi na području županije.

a) mjere i aktivnosti

- usklađivanje zakonodavstva iz područja zaštite okoliša i upravljanja otpadom s međunarodnim konvencijama i propisima Europske unije
- razvoj i primjena standarda i metodologija za praćenje i upravljanje kvalitetom zraka, vode i tla
- izrada registra odlagališta otpada i uspostavljanje sustava kontinuiranog nadzora nad odlaganjem otpada, posebno opasnog otpada
- unapređenje sustava upravljanja komunalnim i drugim vrstama otpada na području županije
- rješavanje problema nepropisnog odlaganja industrijskog i opasnog otpada kroz uspostavu odgovarajućih sustava zbrinjavanja
- jačanje inspekcijskog nadzora i institucionalne suradnje u području zaštite okoliša
- provođenje edukativnih aktivnosti i informiranje javnosti o važnosti očuvanja okoliša i pravilnog postupanja s otpadom
- poticanje projekata zaštite okoliša i održivog upravljanja prirodnim resursima na području Hercegbosanske županije

3.2.10. Zaštita i spašavanje kulturno-povijesnih dobara

Kulturno-povijesna dobra predstavljaju važan dio identiteta i povijesnog nasljeđa Hercegbosanske županije te imaju značajnu kulturnu, znanstvenu i društvenu vrijednost. Na području županije nalaze se brojni arheološki lokaliteti, sakralni objekti, povijesne građevine, tradicijski objekti i drugi spomenici kulturne baštine koji mogu biti ugroženi djelovanjem prirodnih i drugih nesreća poput potresa, požara, poplava, klizišta ili drugih nepovoljnih događaja.
S ciljem učinkovite provedbe preventivnih i operativnih mjera zaštite i spašavanja kulturno-povijesnih dobara, nadležna federalna i županijska tijela, kao i stručne institucije zadužene za zaštitu kulturne baštine, trebaju osigurati sustavno planiranje, praćenje stanja i provođenje odgovarajućih mjera zaštite.

a) mjere

- kroz odgovarajuće propise na razini županije i jedinica lokalne samouprave utvrditi mjere za sprječavanje nepropisnog odlaganja otpada unutar arheoloških lokaliteta, ruševina kulturnih objekata i drugih objekata kulturne baštine
- osigurati kontinuirano stručno usavršavanje konzervatorskih i restauratorskih stručnjaka radi primjene suvremenih metoda i tehnologija u zaštiti i obnovi kulturne baštine
- razvijati sustav preventivne zaštite kulturno-povijesnih dobara u slučaju prirodnih i drugih nesreća kroz odgovarajuće planove i programe zaštite

b) aktivnosti

- ostvariti suradnju s nadležnim institucijama kako bi se prilikom izrade seizmoloških karata Bosne i Hercegovine evidentirali i objekti kulturne baštine, te redovito ažurirati podatke nakon proglašenja novih spomenika kulture

- prilikom izrade karata poplavnih područja evidentirati objekte kulturne baštine (mostove, arheološke lokalitete, povijesne građevine i druge objekte), te redovito ažurirati podatke nakon proglašenja novih zaštićenih objekata
- izraditi studiju o stanju objekata kulturne baštine na području Hercegbosanske županije, s klasifikacijom prema stupnju očuvanosti (porušeni, djelomično oštećeni, zapušteni, obnovljeni) te definirati mjere njihove zaštite u slučaju prirodnih i drugih nesreća
- uspostaviti redovito praćenje stanja i godišnje ažuriranje evidencije objekata kulturne baštine na području županije.

3.2.11. Zaključno razmatranje o važnosti preventivnih mjera

Planiranje i provođenje preventivnih mjera zaštite i spašavanja ima posebno značenje u uvjetima ograničenih financijskih i materijalnih resursa, te predstavlja najučinkovitiji način smanjenja rizika od prirodnih i drugih nesreća. Pravodobno planiranje omogućava racionalno korištenje postojećih kapaciteta sustava zaštite i spašavanja, uključujući organizacijske strukture, ljudske potencijale i raspoloživa materijalno-tehnička sredstva.
S obzirom na složenost sustava zaštite i spašavanja, učinkovito djelovanje moguće je jedino kroz koordiniran i zajednički angažman svih relevantnih sudionika. U tom procesu značajnu ulogu imaju tijela vlasti na svim razinama, pravne osobe od značaja za zaštitu i spašavanje sukladno članku 29. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, kao i druge institucije, organizacije civilnog društva i udruge koje svojim djelovanjem mogu doprinijeti jačanju otpornosti zajednice na prirodne i druge nesreće.
Suvremeni pristup upravljanju rizicima od katastrofa temelji se na jačanju preventivnih aktivnosti, smanjenju rizika i unapređenju pripravnosti svih sudionika sustava. Upravo zato planiranje i provedba preventivnih mjera trebaju biti temelj daljnjeg razvoja sustava zaštite i spašavanja, s ciljem smanjenja improvizacija u postupanju te osiguravanja pravodobnog i koordiniranog odgovora u slučaju nastanka prirodnih i drugih nesreća.
U tom smislu potrebno je nastaviti s razvojem institucionalnih kapaciteta, jačanjem međuresorne suradnje te provedbom aktivnosti utvrđenih u daljnjim poglavljima ovog Programa, osobito u dijelu koji se odnosi na temeljne ciljeve, zadaće i načine ostvarivanja zaštite i spašavanja, kao i smjernice za organiziranje i razvoj snaga i sredstava sustava zaštite i spašavanja na području Hercegbosanske županije.

4. TEMELJNI CILJEVI, ZADATCI I NAČINI OSTVARIVANJA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA SA SMJERNICAMA ZA ORGANIZIRANJE SNAGA I SREDSTAVA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA

Uvod

S obzirom na procijenjeno stanje ugroženosti područja Hercegbosanske županije od prirodnih i drugih nesreća, kroz Procjenu ugroženosti identificirane su ključne opasnosti i rizici koji mogu ugroziti život i zdravlje ljudi, materijalna dobra i okoliš. Ti rizici, uz postojeće organizacijske, materijalne i infrastrukturne izazove, predstavljaju značajan faktor koji utječe na ukupnu sigurnost stanovništva i održivi razvoj županije.
U takvim okolnostima nameće se potreba sustavnog jačanja i daljnjeg razvoja sustava zaštite i spašavanja kroz jasno definiranje temeljnih ciljeva, zadaća i načina njihovog ostvarivanja.

Poseban naglasak potrebno je staviti na jačanje preventivnih mjera, unapređenje institucionalne koordinacije te razvoj operativnih kapaciteta za pravodobno i učinkovito djelovanje u slučaju prirodnih i drugih nesreća.
Političko i strateško definiranje ciljeva i zadaća ima ključnu ulogu u stvaranju stabilnog i učinkovitog sustava zaštite i spašavanja, koji će osigurati višu razinu sigurnosti građana i bolju pripravnost svih nadležnih institucija i operativnih snaga.

4.1. Temeljni ciljevi

Uvažavajući dosadašnja iskustva u sustavu zaštite i spašavanja, procjene ugroženosti Hercegbosanske županije i jedinica lokalne samouprave, kao i pojave, događaje i trendove koji utječu na sigurnost stanovništva i funkcioniranje sustava zaštite i spašavanja, za razdoblje 2026. – 2032. godine, a u skladu s ciljevima utvrđenim u Politici razvoja, utvrđuju se sljedeći temeljni ciljevi zaštite i spašavanja na području Hercegbosanske županije:

1) Uspostaviti funkcionalan, učinkovit i održiv sustav zaštite i spašavanja koji će biti sposoban pravodobno djelovati i odgovoriti na sve identificirane rizike i prijetnje, s ciljem smanjenja posljedica prirodnih i drugih nesreća na život i zdravlje ljudi, materijalna dobra i okoliš.
2) Donošenje potrebnih zakonskih i podzakonskih propisa u sustavu zaštite i spašavanja.
3) Unaprijediti suradnju i koordinaciju između svih nositelja planiranja i sudionika u sustavu zaštite i spašavanja na području županije, kroz usklađivanje planova, razmjenu informacija i zajedničko djelovanje u pripremi i provedbi mjera zaštite i spašavanja.
4) Razvijati i jačati sustav zaštite i spašavanja kroz povećanje razine prevencije, unaprjeđenje operativnih kapaciteta te stalno osposobljavanje i opremanje snaga zaštite i spašavanja, u skladu s načelima održivog razvoja i potrebama lokalne zajednice.
5) Uspostaviti i razvijati odgovarajuće organizacijske strukture sustava zaštite i spašavanja, uključujući postrojbe i službe zaštite i spašavanja, pri čemu će okosnicu sustava činiti pravne osobe koje se u okviru svoje redovite djelatnosti bave poslovima od značaja za zaštitu i spašavanje te raspolažu potrebnim stručnim i materijalnim kapacitetima.
6) Osigurati potpunu integraciju svih relevantnih operativnih snaga u jedinstven sustav zaštite i spašavanja, uključujući vatrogasne postrojbe, službe hitne pomoći, Crveni križ, gorske službe spašavanja, javna poduzeća, komunalne službe, kao i druge organizacije i udruge koje mogu doprinijeti učinkovitom odgovoru na prirodne i druge nesreće.

4.2. Konkretne zadaće

Radi ublažavanja ili značajnog smanjenja rizika u pojedinim područjima zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća na području Hercegbosanske županije, u narednom razdoblju potrebno je provesti niz konkretnih aktivnosti usmjerenih na unapređenje zakonodavnog okvira, jačanje institucionalnih kapaciteta, razvoj informacijskih sustava te unaprjeđenje koordinacije između svih sudionika sustava zaštite i spašavanja.

U tom smislu potrebno je prvenstveno realizirati sljedeće zadaće:

- unaprijediti postojeće propise iz područja zdravstva, veterinarstva, poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva njihovim dopunama koje se odnose na mjere prevencije, pripravnosti i smanjenja posljedica prirodnih i drugih nesreća

- dopuniti propise iz područja prostornog planiranja i uređenja prostora na način da se u većoj mjeri integriraju zahtjevi zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća
- provesti reviziju tehničkih propisa i standarda za projektiranje i izgradnju objekata u pogledu otpornosti na prirodne i druge nesreće te ih uskladiti s važećim europskim standardima i normama
- izraditi i provoditi programe uređenja i održavanja vodotoka druge kategorije i pripadajućeg vodnog dobra na području županije
- izraditi programe gospodarenja i projekte višenamjenskog korištenja poljoprivrednog zemljišta na području Hercegbosanske županije i jedinica lokalne samouprave
- razviti sustav praćenja i mapiranja pojave zoonoza i drugih zaraznih bolesti životinja na području županije, s posebnim naglaskom na kontrolu prometa namirnica životinjskog podrijetla
- izraditi karte ugroženosti za područje županije (potresne, poplavne, požarne i druge ugroženosti) radi kvalitetnijeg planiranja preventivnih i operativnih mjera zaštite i spašavanja
- izraditi strategiju djelovanja zdravstvenog sustava Hercegbosanske županije u slučaju velikih nesreća i izvanrednih situacija
- izraditi programe i planove pripravnosti zdravstvenih i drugih nadležnih institucija za postupanje u slučaju pojave epidemija i drugih javnozdravstvenih prijetnji
- uspostaviti i razvijati zemljišni informacijski sustav za poljoprivredno zemljište na području Hercegbosanske županije
- razvijati informacijski sustav za praćenje i upravljanje vodnim resursima, posebno za površinske vode druge kategorije
- uspostaviti i unaprijediti jedinstven sustav javnog uzbunjivanja stanovništva na razini županije u cilju pravodobnog upozoravanja na opasnosti od prirodnih i drugih nesreća
- unaprijediti metodologiju izrade planova zaštite i spašavanja županije i jedinica lokalne samouprave te osigurati njihovu međusobnu usklađenost
- osigurati primjenu načela postupnosti u reagiranju na prirodne i druge nesreće, prema kojem jedinice lokalne samouprave u slučaju nesreće prvo djeluju vlastitim snagama i sredstvima, dok se u slučaju većih nesreća koje prelaze njihove kapacitete uključuju viši nivoi vlasti i dodatni operativni resursi sustava zaštite i spašavanja.

4.3. Opremanje

Uvažavajući gospodarske i financijske mogućnosti Hercegbosanske županije, razvoj sustava zaštite i spašavanja zahtijeva plansko i postupno opremanje svih operativnih struktura koje sudjeluju u provedbi mjera zaštite i spašavanja. Pri tome je posebno važno uključivanje raspoloživih resursa gospodarskih društava, javnih poduzeća i drugih pravnih osoba koje u okviru svoje redovite djelatnosti raspolažu tehničkim, kadrovskim i organizacijskim kapacitetima koji mogu biti od značaja za djelovanje u slučaju prirodnih i drugih nesreća.
Opremanje tih subjekata provodit će se nakon njihovog formalnog proglašenja službama zaštite i spašavanja na razini županije ili jedinica lokalne samouprave, odnosno nakon njihovog uključivanja u planove zaštite i spašavanja. Time se omogućava učinkovito korištenje postojećih resursa u realnim uvjetima djelovanja, bez potrebe za uspostavljanjem paralelnih struktura. U tom kontekstu, Uprava civilne zaštite Hercegbosanske županije provodi program kapitalne potpore općinama i gradu na području županije, kojim se osiguravaju sredstva za financiranje i sufinanciranje projekata iz oblasti zaštite od požara i vatrogastva, s ciljem unapređenja opremljenosti, modernizacije i jačanja operativnih kapaciteta vatrogasnih snaga.
Ostale strukture sustava zaštite i spašavanja, kao što su stožeri civilne zaštite, povjerenici civilne zaštite, postrojbe civilne zaštite te povjerenstva za procjenu šteta od prirodnih i drugih

nesreća, opremaju se i financiraju iz proračuna osnivača, kao i iz drugih izvora financiranja predviđenih Zakonom o zaštiti i spašavanju.
Opremanje će se provoditi na temelju potreba utvrđenih procjenama ugroženosti, planovima zaštite i spašavanja te odlukama nadležnih tijela, a realizacija će se odvijati kroz godišnje planove i programe razvoja sustava zaštite i spašavanja.
U slučaju većeg uključivanja pravnih osoba iz članka 32. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, nabava dodatnih materijalno-tehničkih sredstava i opreme mogla bi se svesti na minimalna financijska izdvajanja, jer bi se u velikoj mjeri koristili već postojeći kapaciteti tih subjekata.
U narednom razdoblju svi nositelji planiranja zaštite i spašavanja dužni su pravodobno planirati i osiguravati odgovarajuća financijska sredstva za nabavu opreme, održavanje postojećih kapaciteta te obuku i osposobljavanje svih struktura sustava zaštite i spašavanja, u skladu s odredbama Zakona o zaštiti i spašavanju i drugim važećim propisima.

4.4. Suradnja s nevladinim organizacijama i udrugama

Nevladine organizacije i udruge građana koje imaju potrebne kapacitete i obučene članove imaju važnu ulogu u sustavu zaštite i spašavanja, osobito u situacijama prirodnih i drugih nesreća kada je potrebno brzo mobilizirati dodatne ljudske i organizacijske kapacitete. Njihovo djelovanje posebno dolazi do izražaja u aktivnostima pružanja pomoći pri pronalaženju, spašavanju i zbrinjavanju ugroženog stanovništva, organiziranju humanitarne pomoći, pružanju psihosocijalne potpore, sudjelovanju u gašenju požara te u provedbi edukativnih i preventivnih aktivnosti.
S obzirom na raznolikost djelovanja i značajan doprinos koji mogu pružiti u kriznim situacijama, potrebno je kontinuirano razvijati i jačati suradnju između institucija sustava zaštite i spašavanja i organizacija civilnog društva. Posebno je važno afirmirati društveni značaj humanitarnih organizacija, volonterskih udruga i drugih nevladinih organizacija koje svojim radom doprinose sigurnosti i zaštiti stanovništva.
Uključivanjem nevladinih organizacija i udruga u sustav zaštite i spašavanja, bilo kroz njihovo proglašavanje službama zaštite i spašavanja ili kroz njihovo sudjelovanje u provedbi pojedinih mjera zaštite i spašavanja definiranih planovima zaštite i spašavanja, omogućava se učinkovitije korištenje raspoloživih društvenih resursa.
Također, kroz programe razvoja sustava zaštite i spašavanja i planove zaštite i spašavanja na razini Hercegbosanske županije i jedinica lokalne samouprave može se osigurati odgovarajuća institucionalna i financijska potpora za aktivnosti nevladinih organizacija i udruga koje sudjeluju u provedbi mjera zaštite i spašavanja. Time se dodatno potiče razvoj partnerstva između javnog sektora i civilnog društva u području sigurnosti i zaštite stanovništva.

4.5. Načini ostvarivanja zaštite i spašavanja

Zaštita i spašavanje ljudi, materijalnih dobara i okoliša na području Hercegbosanske županije ostvaruje se prvenstveno kroz dosljednu primjenu Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, kao i provedbenih propisa donesenih na temelju tog zakona, te drugih zakonskih i podzakonskih propisa koji uređuju područja od značaja za sustav zaštite i spašavanja.
Uspostava funkcionalnog i učinkovitog sustava zaštite i spašavanja zahtijeva koordinirano djelovanje svih nadležnih institucija, pravnih osoba i drugih sudionika koji svojim djelovanjem doprinose prevenciji, pripravnosti i odgovoru na prirodne i druge nesreće.
Kako bi se osigurala učinkovita provedba mjera zaštite i spašavanja, potrebno je u narednom razdoblju provesti sljedeće aktivnosti:

1) izvršiti međuresorno usklađivanje svih zakonskih i provedbenih propisa koji se odnose na zaštitu i spašavanje ljudi, materijalnih dobara i okoliša
2) uskladiti planske dokumente na razini Hercegbosanske županije i jedinica lokalne samouprave, u cilju osiguranja jedinstvenog i koordiniranog djelovanja sustava zaštite i spašavanja
3) donijeti nove ili ažurirati postojeće planove zaštite i spašavanja na razini županije i jedinica lokalne samouprave, najkasnije u roku od jedne godine od donošenja Programa razvoja
4) osigurati transparentno, namjensko i odgovorno korištenje financijskih sredstava namijenjenih za razvoj sustava zaštite i spašavanja, uz primjenu načela učinkovitosti, ekonomičnosti i javne odgovornosti.

4.6. Smjernice za organiziranje snaga i sredstava civilne zaštite, odnosno snaga zaštite i spašavanja

Organiziranje snaga i sredstava za zaštitu i spašavanje

Organiziranje snaga i sredstava za zaštitu i spašavanje na području Hercegbosanske županije provodi se u skladu s odredbama Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća te drugim propisima koji uređuju ovo područje. Sustav zaštite i spašavanja treba biti organiziran na način koji omogućava pravodobno i učinkovito djelovanje u slučaju prirodnih i drugih nesreća, uz optimalno korištenje raspoloživih ljudskih, materijalnih i organizacijskih resursa. U tom smislu potrebno je:

1) Snage i sredstva za zaštitu i spašavanje organizirati u skladu s odredbama Zakona o zaštiti i spašavanju, što podrazumijeva optimalan raspored dijela snaga i sredstava u okviru struktura civilne zaštite, a dijela u okviru pravnih osoba i drugih subjekata koji u okviru svoje redovite djelatnosti raspolažu resursima značajnim za zaštitu i spašavanje.
2) Definirati potreban broj, vrstu i strukturu snaga u okviru specijaliziranih postrojbi i postrojbi opće namjene civilne zaštite, u skladu s procjenama ugroženosti i stvarnim potrebama na području županije.
3) Izraditi i provoditi godišnje i srednjoročne programe opremanja snaga civilne zaštite potrebnim materijalno-tehničkim sredstvima i opremom za učinkovito izvršavanje zadaća zaštite i spašavanja.
4) Definirati plan obuka, licenciranja i vježbi službi zaštite i spašavanja.
5) Urediti sustav financiranja i nadoknade troškova pravnim i fizičkim osobama čija se sredstva i resursi koriste u akcijama zaštite i spašavanja.

Jedinstvena organizacija zaštite i spašavanja ljudi, materijalnih dobara i okoliša od prirodnih i drugih nesreća ostvaruje se kroz planiranje i provedbu sljedećih mjera i aktivnosti:

- otkrivanje, praćenje i sprječavanje opasnosti od prirodnih i drugih nesreća
- promatranje i pravodobno uzbunjivanje stanovništva o opasnostima te davanje uputa za zaštitu i spašavanje
- obučavanje i osposobljavanje stanovništva i operativnih snaga za djelovanje u slučaju prirodnih i drugih nesreća
- organiziranje, opremanje i osposobljavanje struktura civilne zaštite te drugih operativnih snaga sustava zaštite i spašavanja
- mobilizacija i aktiviranje snaga i sredstava za zaštitu i spašavanje u slučaju potrebe

- poduzimanje mjera za otklanjanje posljedica prirodnih i drugih nesreća i stvaranje uvjeta za normalizaciju života stanovništva
- nadzor nad provedbom propisa iz područja zaštite i spašavanja
- pružanje pomoći drugim dijelovima Bosne i Hercegovine ili drugim državama u slučaju prirodnih i drugih nesreća, sukladno mogućnostima i važećim propisima
- traženje pomoći od drugih razina vlasti u Bosni i Hercegovini ili međunarodne pomoći u slučaju nesreća koje prelaze kapacitete županije.

Navedene mjere i aktivnosti provode se kroz sustav civilne zaštite, koji predstavlja organizirani oblik pripreme i djelovanja u zaštiti i spašavanju ljudi, materijalnih dobara i okoliša od prirodnih i drugih nesreća.
Zaštitu i spašavanje provode građani, tijela vlasti, gospodarska društva i druge pravne osobe, službe zaštite i spašavanja, općinske/gradske službe civilne zaštite, Uprava civilne zaštite Hercegbosanske županije, stožeri civilne zaštite, postrojbe civilne zaštite te povjerenici civilne zaštite, svatko u okviru svojih nadležnosti i odgovornosti, uz primjenu načela suradnje, solidarnosti i uzajamnosti.
Procjena ugroženosti Hercegbosanske županije ukazuje na potrebu planiranja i organiziranja sljedećih struktura civilne zaštite:

- specijaliziranih postrojbi civilne zaštite na razini Hercegbosanske županije
- postrojbi civilne zaštite opće namjene u jedinicama lokalne samouprave, sa zadaćama utvrđenim Zakonom o zaštiti i spašavanju
- drugih postrojbi i službi zaštite i spašavanja, u skladu s procjenama ugroženosti i važećim propisima koji uređuju organiziranje službi zaštite i spašavanja.

Dodatne smjernice

Sustav zaštite i spašavanja u Bosni i Hercegovini treba biti razvijan kao sastavni dio ukupnog sustava sigurnosti i otpornosti društva, utemeljen na Okvirnom zakonu o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj: 50/08), ali i usmjeren prema postupnom usklađivanju s europskim pravnim i operativnim standardima u području civilne zaštite, upravljanja rizicima od katastrofa, zaštite kritične infrastrukture, okoliša i javnog zdravstva.
U daljnjem razvoju sustava zaštite i spašavanja Hercegbosanske županije potrebno je posebnu pozornost usmjeriti na jačanje regionalne, prekogranične i međunarodne suradnje, osobito kroz primjenu načela koja proizlaze iz Mehanizma Unije za civilnu zaštitu, čiji je cilj jačanje prevencije, pripravnosti i odgovora na velike nesreće, uključujući interoperabilnost, bolju koordinaciju i razvoj zajedničkih kapaciteta. U tom smislu, daljnji razvoj sustava treba usmjeriti prema sljedećim prioritetima:

- jačanje regionalne, subregionalne i prekogranične suradnje u prepoznavanju rizika, razmjeni podataka i zajedničkom planiranju odgovora na prirodne i druge nesreće, osobito s obzirom na položaj Hercegbosanske županije uz granicu s Republikom Hrvatskom
- razvoj sustava motrenja, praćenja, prognoziranja i ranog upozoravanja, u skladu s europskom praksom koja naglašava procjenu rizika, scenarije ugroza i pravodobno upozoravanje stanovništva i nadležnih službi. Takav pristup posebno je važan kod požara, poplava, suša, potresa i epidemioloških prijetnji.
- razvoj interoperabilnog informacijsko-komunikacijskog sustava za upravljanje u prirodnim i drugim nesrećama, uz postupno usklađivanje sa zahtjevima europskih propisa o otpornosti kritičnih subjekata i sigurnosti mrežnih i informacijskih sustava,

posebno u dijelu koji se odnosi na kontinuitet rada, sigurnost komunikacija, razmjenu podataka i kibernetičku otpornost.

- uspostavu i razvoj prostornih i tematskih baza podataka o rizicima, infrastrukturi, vodotocima, klizištima, požarištima, minski sumnjivim područjima, objektima kulturne baštine i drugim elementima važnim za zaštitu i spašavanje, u skladu s načelima Direktive INSPIRE o infrastrukturi prostornih informacija.
- unaprjeđenje sustava upravljanja rizikom od poplava sukladno načelima Direktive 2007/60/EZ, uključujući procjenu poplavnih rizika, kartiranje ugroženih područja i planiranje mjera smanjenja posljedica poplava.
- jačanje kapaciteta za upravljanje rizicima koji proizlaze iz opasnih tvari, opasnog otpada i mogućih industrijskih ili prometnih nesreća, uz oslanjanje na načela Direktive 2012/18/EU (Seveso III) o kontroli opasnosti od velikih nesreća koje uključuju opasne tvari, kao i na pravila EU o gospodarenju otpadom.
- daljnje unapređenje zaštite izvorišta i sustava javne vodoopskrbe, uz postupno usklađivanje s europskim standardima kvalitete vode za ljudsku potrošnju, procjene rizika i sigurnosti opskrbe pitkom vodom.
- razvoj civilno-vojne suradnje u velikim nesrećama, osobito u područjima logističke potpore, zračnog izviđanja, gašenja požara iz zraka, traganja i spašavanja te potpore izoliranim područjima
- unaprjeđenje procedura za prihvat i pružanje međunarodne pomoći, uključujući operativne postupke prelaska državne granice za spasilačke timove, opremu i humanitarnu pomoć, radi bržeg i učinkovitijeg djelovanja u prekograničnim i velikim nesrećama
- jačanje osobne i uzajamne zaštite građana kroz kontinuiranu edukaciju, vježbe, informiranje i razvoj kulture sigurnosti, u skladu sa suvremenim europskim pristupom prema kojem otpornost zajednice počinje na lokalnoj razini
- poticanje razvoja, nabave i standardizacije zaštitne i spasilačke opreme, uz težnju prema tehničkoj kompatibilnosti i interoperabilnosti opreme i procedura sa sustavima koji se primjenjuju u državama članicama Europske unije i u okviru međunarodnih mehanizama civilne zaštite.

U daljnjem razdoblju potrebno je postupno usklađivati županijske i lokalne planske dokumente s europskim pristupom upravljanju rizicima od katastrofa, koji se temelji na procjeni rizika, otpornosti kritične infrastrukture, sigurnosti informacijsko-komunikacijskih sustava, zaštiti okoliša i zdravlja ljudi te na jačanju prekogranične i međunarodne operativne suradnje. Na taj način sustav zaštite i spašavanja Hercegbosanske županije može se razvijati kao moderan, interoperabilan i održiv sustav, sposoban odgovoriti na suvremene sigurnosne izazove.

Programi i planovi za smanjenje rizika

Programom razvoja utvrđuju se preventivne, pripremne i operativne mjere koje je potrebno provoditi prije nastanka, tijekom trajanja i nakon prirodnih i drugih nesreća. Ove mjere predstavljaju temelj za izradu i unapređenje planova zaštite i spašavanja na razini Hercegbosanske županije i jedinica lokalne samouprave.
Planovi zaštite i spašavanja ljudi, materijalnih dobara i okoliša na razini županije i općina/gradova trebaju biti usmjereni na smanjenje rizika od prirodnih i drugih nesreća, osobito onih koje mogu prouzročiti posljedice većih ili katastrofalnih razmjera. Posebnu pozornost potrebno je posvetiti rizicima poput potresa, požara, poplava, suša, epidemija i drugih izvanrednih događaja koji mogu ugroziti sigurnost stanovništva i funkcioniranje infrastrukture.

U okviru planiranja potrebno je razvijati programe smanjenja rizika koji uključuju procjenu ugroženosti, definiranje preventivnih mjera, jačanje operativnih kapaciteta te razvoj sustava ranog upozoravanja i pravodobnog reagiranja. Na taj način omogućava se učinkovitija priprema svih sudionika sustava zaštite i spašavanja za djelovanje u izvanrednim situacijama.
Također je potrebno, na temelju naučenih lekcija iz prethodnih nesreća i iskustava drugih zemalja, razvijati programe obuke i osposobljavanja svih struktura vlasti i operativnih snaga sustava zaštite i spašavanja. Ovi programi trebaju obuhvatiti kontinuiranu edukaciju i vježbe za predstavnike institucija na svim razinama vlasti, od jedinica lokalne samouprave do institucija na razini Federacije Bosne i Hercegovine, s ciljem povećanja spremnosti i učinkovitosti djelovanja u slučaju prirodnih i drugih nesreća.

5.TEMELJI ZA IZRADU PROGRAMA OBUČAVANJA I OSPOSOBLJAVANJA U ZAŠTITI I SPAŠAVANJU

5.1.Uvod

Ovim dokumentom utvrđuju se temeljne smjernice za planiranje, organiziranje, provedbu i provjeru stupnja obučenosti i osposobljenosti sudionika sustava zaštite i spašavanja, uključujući i područje zaštite od požara i vatrogastva. Također se definiraju osnovni elementi materijalno-tehničkog i financijskog osiguravanja procesa obuke i osposobljavanja struktura zaštite i spašavanja na području Hercegbosanske županije.
Obuka i osposobljavanje za zaštitu i spašavanje obuhvaća stjecanje temeljnih i specijalističkih znanja o prirodnim i drugim nesrećama, načinima njihovog sprječavanja, pripremi za djelovanje te postupanju u situacijama kada do nesreće dođe. Poseban naglasak stavlja se na osposobljavanje kadrova u tijelima državne uprave, ministarstvima i drugim institucijama koje sudjeluju u prevenciji, pripravnosti i saniranju posljedica prirodnih i drugih nesreća.
Program obuke obuhvaća pripadnike postrojbi civilne zaštite, pripadnike službi zaštite i spašavanja, zaposlenike institucija i pravnih osoba koje sudjeluju u sustavu zaštite i spašavanja, kao i stanovništvo, nevladine organizacije i gospodarske subjekte čija djelatnost može imati značajnu ulogu u zaštiti i spašavanju ljudi, materijalnih dobara i okoliša.
Obučavanje i osposobljavanje pripadnika struktura civilne zaštite i stanovništva provodit će se sukladno okvirnim nastavnim planovima i programima koje donosi Federalna uprava civilne zaštite, uz njihovu prilagodbu specifičnostima i potrebama Hercegbosanske županije.
U cilju osiguravanja sustavnog i kontinuiranog razvoja kapaciteta zaštite i spašavanja, provedba programa obuke i osposobljavanja treba se temeljiti na sljedećim smjernicama:

- donošenje godišnjih programa obuke i osposobljavanja na razini Hercegbosanske županije i jedinica lokalne samouprave
- osiguravanje kvalitetne i učinkovite obuke pripadnika postrojbi civilne zaštite, službi zaštite i spašavanja te drugih operativnih snaga sustava zaštite i spašavanja
- razvoj programa edukacije i informiranja stanovništva o osobnoj i uzajamnoj zaštiti u slučaju prirodnih i drugih nesreća
- provođenje redovitih vježbi, simulacija i terenskih obuka radi provjere spremnosti i koordinacije operativnih snaga

Obučavanje i osposobljavanje za djelovanje u slučaju prirodnih i drugih nesreća obuhvaća sljedeće strukture sustava zaštite i spašavanja:

- općinske/gradske službe civilne zaštite
- općinske/gradske stožere civilne zaštite
- stožere civilne zaštite u mjesnim zajednicama i povjerenike civilne zaštite
- Upravu civilne zaštite Hercegbosanske županije

- Stožer civilne zaštite Hercegbosanske županije
- postrojbe civilne zaštite opće i specijalizirane namjene
- službe zaštite i spašavanja
- stanovništvo.

Provođenjem sustavnog i kontinuiranog procesa obuke i osposobljavanja jača se ukupna spremnost društva za učinkovito reagiranje u slučaju prirodnih i drugih nesreća te se doprinosi razvoju sigurnije i otpornije zajednice.

5.2. Obuka stožera, općinskih/gradskih službi civilne zaštite i uprave civilne zaštite

Obuka i osposobljavanje pripadnika struktura civilne zaštite obuhvaća zadatke i poslove koji proizlaze iz nadležnosti tih tijela, s ciljem osposobljavanja za učinkovito planiranje, organiziranje i provođenje mjera zaštite i spašavanja u slučaju prirodnih i drugih nesreća.
Posebna pozornost posvećuje se osposobljavanju stožera civilne zaštite, koji predstavljaju operativno-stručna tijela nadležna za koordinaciju i upravljanje aktivnostima zaštite i spašavanja. Obuka pripadnika stožera treba biti usmjerena na razvoj sposobnosti donošenja odluka, koordiniranja operativnih snaga te upravljanja složenim situacijama u uvjetima prirodnih i drugih nesreća.
Program obuke pripadnika stožera civilne zaštite treba obuhvatiti sljedeća područja:

- koordinaciju i upravljanje akcijama zaštite i spašavanja na području svoje nadležnosti, osobito tijekom proglašenja stanja prirodne ili druge nesreće
- planiranje i uporabu snaga i sredstava civilne zaštite i drugih operativnih snaga uključenih u sustav zaštite i spašavanja
- postupke mobilizacije i aktiviranja snaga i sredstava civilne zaštite te drugih subjekata koji sudjeluju u zaštiti i spašavanju
- primjenu i provedbu planova zaštite i spašavanja ljudi, materijalnih dobara i okoliša
- donošenje zapovijedi i odluka u vezi s provedbom mjera zaštite i spašavanja te upravljanje raspoloživim resursima
- rješavanje operativnih i organizacijskih pitanja koja se pojavljuju tijekom provođenja akcija zaštite i spašavanja
- koordinaciju s drugim institucijama, operativnim službama i jedinicama lokalne samouprave uključenima u sustav zaštite i spašavanja.

Osim teorijske nastave, obuka treba uključivati i praktične oblike osposobljavanja kroz simulacije, studije slučaja, stožerne vježbe i terenske vježbe. Posebno je važno organizirati zajedničke vježbe na razini općina/gradova i županije, kako bi se provjerila spremnost, međusobna koordinacija i operativna učinkovitost svih sudionika sustava zaštite i spašavanja.

5.3. Obuka stožera civilne zaštite u mjesnim zajednicama i povjerenika civilne zaštite

Obuka stožera civilne zaštite u mjesnim zajednicama i povjerenika civilne zaštite ima važnu ulogu u jačanju sposobnosti lokalne zajednice za pravodobno reagiranje u slučaju prirodnih i drugih nesreća. Njihova uloga posebno je značajna u organiziranju i provođenju mjera osobne i uzajamne zaštite stanovništva te u pružanju prve pomoći i potpore operativnim snagama sustava zaštite i spašavanja na terenu.
Program obuke ovih struktura treba biti usmjeren na stjecanje osnovnih znanja i vještina potrebnih za organiziranje i poduzimanje neposrednih mjera zaštite i spašavanja na razini mjesne zajednice, kao i na uključivanje građana u aktivnosti osobne i uzajamne zaštite.
Obuka treba obuhvatiti sljedeće sadržaje:

- upoznavanje s osnovnim načelima sustava zaštite i spašavanja te ulogom i zadaćama stožera i povjerenika civilne zaštite u mjesnim zajednicama
- organiziranje i provođenje mjera osobne i uzajamne zaštite stanovništva u slučaju prirodnih i drugih nesreća
- sudjelovanje u provođenju mjera zaštite i spašavanja na lokalnoj razini, osobito u početnoj fazi nesreće
- informiranje i upozoravanje stanovništva o nastanku opasnosti te davanje osnovnih uputa za zaštitu i spašavanje
- sudjelovanje u organiziranju evakuacije, zbrinjavanja i pomoći ugroženom stanovništvu
- suradnju s općinskim/gradskim službama civilne zaštite, stožerima civilne zaštite i drugim operativnim snagama uključenim u sustav zaštite i spašavanja.

Kroz redovitu obuku, edukativne aktivnosti i praktične vježbe potrebno je kontinuirano jačati sposobnost ovih struktura za djelovanje u izvanrednim situacijama te razvijati svijest građana o važnosti osobne i uzajamne zaštite u slučaju prirodnih i drugih nesreća.

5.4. Obuka postrojbi opće i specijalizirane namjene

Obuka pripadnika postrojbi civilne zaštite opće i specijalizirane namjene treba se provoditi kroz odgovarajuće programe osposobljavanja koji obuhvaćaju stjecanje temeljnih teorijskih znanja te, osobito, razvoj praktičnih vještina potrebnih za učinkovito djelovanje u akcijama zaštite i spašavanja.

Poseban naglasak u procesu obuke treba staviti na praktično uvježbavanje postupaka, tehnika i radnji koje su potrebne za izvršavanje zadaća za koje su postrojbe namijenjene. To uključuje rukovanje materijalno-tehničkim sredstvima i opremom, primjenu operativnih procedura te osposobljavanje za djelovanje u uvjetima prirodnih i drugih nesreća.

Teorijski dio obuke treba biti usmjeren na upoznavanje pripadnika postrojbi s osnovnim načelima sustava zaštite i spašavanja, vrstama rizika i opasnosti te organizacijom i načinom djelovanja operativnih snaga. Teorijska nastava treba biti usklađena s praktičnim dijelom obuke i usmjerena na pružanje temeljnih informacija i objašnjenja koja su potrebna za uspješno izvršavanje operativnih zadaća.

Posebnu pozornost potrebno je posvetiti obuci zapovjednika postrojbi opće i specijalizirane namjene, kroz dodatne tečajeve, stručna usavršavanja i praktične vježbe. Zapovjednici postrojbi imaju ključnu ulogu u organiziranju, vođenju i koordinaciji akcija zaštite i spašavanja, te je njihova osposobljenost od presudnog značaja za učinkovitost djelovanja postrojbi.

Praktična obuka postrojbi civilne zaštite treba se, u najvećoj mogućoj mjeri, provoditi uz korištenje materijalno-tehničkih sredstava i opreme koja se koristi u stvarnim akcijama zaštite i spašavanja. Obuku je poželjno organizirati na području općina i gradova u kojima su postrojbe formirane, odnosno u realnim uvjetima i okruženju u kojem će pripadnici postrojbi djelovati u slučaju prirodnih i drugih nesreća.

Kroz redovite vježbe, terenske obuke i simulacije potrebno je kontinuirano provjeravati spremnost postrojbi civilne zaštite te unapređivati njihovu operativnu sposobnost za učinkovito djelovanje u izvanrednim situacijama.

5.5. Obuka službi zaštite i spašavanja

Uprava civilne zaštite Hercegbosanske županije poduzima aktivnosti na organiziranju i razvoju službi zaštite i spašavanja, uključujući njihovo kadrovsko popunjavanje, opremanje materijalno-tehničkim sredstvima te provođenje obuke i stručnog osposobljavanja. Cilj ovih aktivnosti je osigurati da službe zaštite i spašavanja budu osposobljene za učinkovito izvršavanje zadataka za koje su osnovane.

Obuka pripadnika službi zaštite i spašavanja treba biti usmjerena na stjecanje specijalističkih znanja i praktičnih vještina potrebnih za djelovanje u različitim vrstama prirodnih i drugih nesreća. Programi obuke trebaju biti prilagođeni specifičnim zadaćama pojedinih službi, kao što su spašavanje iz ruševina, spašavanje na vodi i pod vodom, medicinsko zbrinjavanje, logistička potpora, zaštita od požara i druge specijalizirane aktivnosti.
Obuka službi zaštite i spašavanja treba obuhvatiti:

- upoznavanje s organizacijom i načinom djelovanja sustava zaštite i spašavanja
- osposobljavanje za primjenu specijalizirane opreme i materijalno-tehničkih sredstava
- uvježbavanje postupaka spašavanja i pružanja pomoći u različitim vrstama nesreća
- sudjelovanje u zajedničkim vježbama s drugim operativnim snagama sustava zaštite i spašavanja
- kontinuirano stručno usavršavanje i razmjenu iskustava s drugim institucijama i organizacijama.

Kroz sustavno planiranje i provođenje obuke potrebno je osigurati visoku razinu operativne spremnosti službi zaštite i spašavanja, kako bi one mogle pravodobno i učinkovito djelovati u zaštiti života i zdravlja ljudi, materijalnih dobara i okoliša u slučaju prirodnih i drugih nesreća.

5.6. Obuka pučanstva

Pučanstvo se kroz sustav edukacije i informiranja treba osposobiti za uspješno provođenje mjera osobne i uzajamne zaštite građana, sukladno Zakonu o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća.
Osobna i uzajamna zaštita predstavlja skup preventivnih i operativnih mjera i postupaka koje građani poduzimaju radi zaštite vlastitog života i zdravlja, članova svoje obitelji te zaštite imovine. Ove mjere građani provode prvenstveno u svojim domovima, stambenim objektima i neposrednom okruženju u kojem žive i rade.
Obuka pučanstva provodit će se kroz različite oblike informiranja i edukacije, a posebno putem usmenog upoznavanja s tematskim cjelinama iz područja zaštite i spašavanja, kao i kroz praktične demonstracije i vježbe gdje je to moguće i svrsishodno.
Radi obuhvata što većeg broja građana, edukacija će se provoditi korištenjem različitih oblika javnog informiranja, uključujući sredstva javnog priopćavanja, tiskane i elektroničke medije, informativne kampanje, javna predavanja, radionice i druge oblike informiranja koji su razumljivi i dostupni najširem krugu pučanstva.
Po potrebi će se koristiti i drugi oblici informiranja i edukacije, kao što su distribucija informativnih letaka, uputa, brošura i drugih promotivno-edukativnih materijala s ciljem podizanja svijesti građana o značaju osobne i uzajamne zaštite.
Obuka za osobnu i uzajamnu zaštitu pučanstva predstavlja najmasovniji oblik pripremanja građana za sudjelovanje u sustavu zaštite i spašavanja. Ove aktivnosti provodit će se u stambenim zgradama, javnim i drugim objektima, naseljima te u pravnim osobama i institucijama na području Hercegbosanske županije.
Posebna pozornost posvetit će se edukaciji djece i mladih, osobito učenika osnovnih škola i predškolske djece, kroz organiziranje edukativnih programa, radionica i prezentacija u suradnji s obrazovnim ustanovama i drugim relevantnim institucijama.
U cilju sustavnog provođenja ovih aktivnosti, planira se razvijanje odgovarajućih edukacijskih programa, uključivanje stručnih predavača te organiziranje različitih oblika edukacije i informiranja građana na području Hercegbosanske županije.

5.7. Cilj i namjena obuke i osposobljavanja

Osnovni cilj obuke i osposobljavanja u sustavu zaštite i spašavanja je stjecanje potrebnih znanja, vještina i sposobnosti za učinkovito izvršavanje zadataka zaštite i spašavanja u slučaju prirodnih i drugih nesreća, kao i jačanje kapaciteta za provođenje preventivnih mjera u cilju smanjenja rizika i posljedica takvih događaja.
Obuka i osposobljavanje usmjereni su na pripremu pripadnika operativnih snaga za pravodobno, stručno i koordinirano djelovanje u provedbi mjera zaštite i spašavanja, uključujući aktivnosti prevencije, pripravnosti, reagiranja i otklanjanja posljedica nastalih djelovanjem prirodnih i drugih nesreća.
Poseban segment obuke odnosi se na osposobljavanje pripadnika profesionalnih vatrogasnih postrojbi (PVP), dobrovoljnih vatrogasnih postrojbi (DVP), kao i vatrogasnih postrojbi koje se organiziraju u pravnim osobama, s ciljem unaprjeđenja njihove operativne spremnosti za gašenje požara, spašavanje ljudi i materijalnih dobara te provođenje drugih vatrogasnih i tehničkih intervencija.
Obuka obuhvaća i osposobljavanje operativnih snaga za izvršavanje specifičnih zadataka zaštite i spašavanja, kao što su spašavanje iz ruševina, spašavanje na vodi i pod vodom, traganje i spašavanje, pružanje prve pomoći te druge aktivnosti koje su od značaja za učinkovito djelovanje sustava zaštite i spašavanja.
Svaki program obuke i osposobljavanja mora sadržavati jasno definirane ciljeve i zadatke koji proizlaze iz općeg cilja razvoja sustava zaštite i spašavanja, a koji trebaju osigurati učinkovito djelovanje svake pojedine strukture operativnih snaga, kao i njihovo međusobno koordinirano djelovanje u okviru cjelovitog sustava zaštite i spašavanja.

5.8. Programiranje

Programiranje obuke i osposobljavanja u sustavu zaštite i spašavanja provodi se sukladno odredbama Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu, kao i podzakonskih propisa donesenih na temelju navedenih zakona.
Programiranje obuke temelji se na procjeni ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća, potrebama operativnih snaga sustava zaštite i spašavanja te razini njihove osposobljenosti i opremljenosti.
Na temelju usvojenog Programa razvoja sustava zaštite i spašavanja Hercegbosanske županije, Uprava civilne zaštite Hercegbosanske županije izrađuje godišnje i operativne planove obuke i osposobljavanja za sve strukture u sustavu zaštite i spašavanja. Ovim planovima utvrđuju se vrste obuka, nositelji provedbe, sudionici obuke, vremenski okvir realizacije te potrebna materijalna i financijska sredstva za provedbu planiranih aktivnosti.
Programiranje obuke ima za cilj osigurati sustavan i kontinuiran pristup razvoju znanja i vještina pripadnika operativnih snaga, kao i stalno unaprjeđenje spremnosti sustava zaštite i spašavanja za djelovanje u izvanrednim situacijama.

5.9. Planiranje

Planiranje obuke i osposobljavanja u sustavu zaštite i spašavanja provodi se na temelju Programa razvoja sustava zaštite i spašavanja, procjene ugroženosti te godišnjih planova i programa rada nadležnih institucija i operativnih snaga.
Planiranjem se utvrđuju prioriteti u provođenju obuke, vrste i oblici osposobljavanja, broj sudionika, nositelji aktivnosti te dinamika realizacije planiranih programa obuke.

U planiranju obuke i osposobljavanja posebna pažnja posvećuje se osposobljavanju pripadnika operativnih snaga civilne zaštite, službi zaštite i spašavanja, vatrogasnih postrojbi, kao i drugih subjekata koji sudjeluju u sustavu zaštite i spašavanja na području Hercegbosanske županije.
Planovi obuke izrađuju se na godišnjoj razini, a prema potrebi mogu se dopunjavati i prilagođavati u skladu s novim procjenama rizika, iskustvima iz provedenih intervencija i vježbi te razvojem novih metoda i tehnologija u području zaštite i spašavanja.

5.10. Financiranje obučavanja i osposobljavanja za zaštitu i spašavanje

Financijska sredstva za obuku i osposobljavanje u sustavu zaštite i spašavanja osiguravaju Hercegbosanska županija, gradovi i općine, udruge i druge nevladine organizacije, gospodarska društva te druge pravne osobe, sukladno svojim nadležnostima i obvezama utvrđenim zakonom.
Svaki od navedenih subjekata planira i osigurava financijska sredstva za obuku i osposobljavanje onih postrojbi, službi i drugih struktura zaštite i spašavanja čiji su osnivači ili utemeljitelji.
Hercegbosanska županija osigurava financijska sredstva za realizaciju programa obuke i osposobljavanja (uvodnog, osnovnog i dopunskog) za strukture zaštite i spašavanja od značaja za Županiju, kao i za obuku predavača koji sudjeluju u provedbi planova obuke i osposobljavanja iz nadležnosti Županije. Također, Županija osigurava sredstva za organiziranje i provođenje vježbi sustava zaštite i spašavanja na županijskoj razini, a sredstva se planiraju i osiguravaju u proračunu Hercegbosanske županije sukladno članku 181. Zakona o zaštiti i spašavanju.
Gradovi i općine na području Hercegbosanske županije osiguravaju financijska sredstva za obuku i osposobljavanje te provođenje vježbi svojih struktura zaštite i spašavanja iz svojih proračuna, sukladno članku 184. Zakona o zaštiti i spašavanju.
Udruge i druge nevladine organizacije koje su organizirane kao službe zaštite i spašavanja planiraju troškove provođenja temeljne obuke za svoje članove i pripadnike, dok se sredstva za uvodno i dopunsko osposobljavanje mogu osiguravati iz proračuna Hercegbosanske županije na temelju posebnih sporazuma ili ugovora o njihovom sudjelovanju u sustavu zaštite i spašavanja.
Gospodarska društva i druge pravne osobe osiguravaju financijska sredstva za obuku i osposobljavanje postrojbi i službi koje su, sukladno Zakonu o zaštiti i spašavanju, dužne organizirati radi zaštite svojih zaposlenika, imovine i proizvodnih kapaciteta.
Planiranje i korištenje financijskih sredstava za obuku i osposobljavanje provodi se u skladu s programima razvoja sustava zaštite i spašavanja, godišnjim planovima obuke te raspoloživim proračunskim sredstvima, s ciljem osiguravanja kontinuiranog razvoja i jačanja operativne spremnosti sustava zaštite i spašavanja na području Hercegbosanske županije.

5.11. Zaključci o obuci i osposobljavanju

Analiza postojećeg stanja ukazuje da trenutačna razina obučenosti i osposobljenosti struktura sustava zaštite i spašavanja ne predstavlja zadovoljavajući pokazatelj spremnosti za učinkovit odgovor na prirodne i druge nesreće. Takvo stanje ukazuje na potrebu sustavnog unapređenja organizacije i provedbe obuke i osposobljavanja svih sudionika u sustavu zaštite i spašavanja.
U cilju jačanja kapaciteta sustava zaštite i spašavanja potrebno je intenzivirati suradnju između svih razina vlasti u planiranju i provođenju obuke i osposobljavanja operativnih snaga. Poseban naglasak treba staviti na međusobnu suradnju županijskih, gradskih i općinskih tijela civilne zaštite, kao i na suradnju s Federalnom upravom civilne zaštite i drugim nadležnim institucijama. Također je potrebno razvijati i jačati prekograničnu suradnju s institucijama i

operativnim snagama Republike Hrvatske, osobito u području razmjene iskustava, organiziranja zajedničkih obuka, radionica i vježbi iz područja zaštite i spašavanja.
Uprava civilne zaštite Hercegbosanske županije izradit će nastavne planove i programe obuke i osposobljavanja za pripadnike struktura civilne zaštite, službi zaštite i spašavanja te drugih operativnih snaga, kao i programe edukacije za stanovništvo. Također će se razviti odgovarajuća metodologija praćenja i ocjenjivanja uspješnosti provedene obuke, s ciljem stalnog unapređenja kvalitete edukacijskih aktivnosti.
Potrebno je kontinuirano raditi na unaprjeđenju organizacije i provedbe obuke kroz zajedničke aktivnosti različitih institucija i operativnih snaga, uključujući organiziranje stručnih radionica, seminara i vježbi, s ciljem razmjene iskustava i podizanja razine operativne spremnosti sustava zaštite i spašavanja.
Potrebno je kontinuirano raditi na opremanju i unaprjeđenju tehničkih i materijalnih uvjeta za provođenje obuke i osposobljavanja, kao i na razvoju suvremenih metoda edukacije, kako bi se osigurala kvalitetna priprema upravnih i operativnih struktura sustava zaštite i spašavanja za djelovanje u izvanrednim situacijama.

6. SMJERNICE ZA ISTRAŽIVAČKU I RAZVOJNU DJELATNOST OD ZNAČAJA ZA ZAŠTITU I SPAŠAVANJE

6.1. Uvod

Ubrzani razvoj znanstvenih istraživanja, tehnoloških dostignuća i suvremenih komunikacijskih sustava, kao i procesi globalizacije, s jedne strane, te stalno povećanje rizika od prirodnih i drugih nesreća koje mogu ugroziti živote ljudi, materijalna i kulturna dobra, s druge strane, nameću potrebu sustavnog planiranja i primjene znanstvenih i stručnih spoznaja u području zaštite i spašavanja.
Primjena rezultata znanstvenih istraživanja i tehnoloških rješenja posebno je važna u području prevencije, procjene rizika, ranog upozoravanja, upravljanja kriznim situacijama te organizacije i provođenja operativnih mjera zaštite i spašavanja, uključujući i mjere zaštite od požara.
Razvoj i primjena novih znanja, metoda i tehnologija mogu značajno doprinijeti jačanju kapaciteta sustava zaštite i spašavanja te unapređenju sposobnosti institucija i operativnih snaga za pravodobno i učinkovito djelovanje u slučaju prirodnih i drugih nesreća.
Pri planiranju i provođenju istraživačke i razvojne djelatnosti potrebno je voditi računa o usklađenosti s relevantnim dokumentima i smjernicama Europske unije u području upravljanja rizicima od katastrofa, civilne zaštite i sigurnosti, osobito u dijelu koji se odnosi na jačanje otpornosti društva, razvoj sustava ranog upozoravanja, primjenu novih tehnologija i unaprjeđenje međuinstitucionalne suradnje.
Istraživačku i razvojnu djelatnost u području zaštite i spašavanja potrebno je organizirati u skladu sa sljedećim smjernicama:

- Nadležna tijela u sustavu zaštite i spašavanja trebaju osigurati organizacijske, financijske i druge uvjete za kontinuirano praćenje rezultata znanstvenih i stručnih istraživanja koja su od značaja za zaštitu i spašavanje ljudi, materijalnih i kulturnih dobara od prirodnih i drugih nesreća.
- Nadležna tijela, u skladu sa svojim potrebama i financijskim mogućnostima, trebaju poticati i sudjelovati u istraživačko-razvojnim projektima koji doprinose unapređenju sustava zaštite i spašavanja, osobito u području prevencije, procjene rizika, ranog

upozoravanja te unapređenja operativnih kapaciteta za djelovanje u izvanrednim situacijama.

- U cilju razmjene znanja i iskustava potrebno je organizirati stručne seminare, radionice i savjetovanja na kojima bi predstavnici znanstvenih, stručnih i drugih institucija prezentirali rezultate istraživanja i suvremenih dostignuća iz područja zaštite i spašavanja.
- Potrebno je razvijati suradnju s visokoškolskim ustanovama, znanstvenim institucijama, stručnim organizacijama i drugim relevantnim subjektima u zemlji i inozemstvu, kako bi se omogućila primjena suvremenih znanja i tehnologija u sustavu zaštite i spašavanja.
- Poseban značaj ima razmjena iskustava i dobrih praksi kroz suradnju s institucijama drugih razina vlasti u Bosni i Hercegovini, kao i kroz međunarodnu i prekograničnu suradnju, osobito s institucijama Republike Hrvatske i drugim državama Europske unije.
- Pri planiranju istraživačko-razvojnih aktivnosti potrebno je voditi računa o usklađenosti s relevantnim strateškim dokumentima Europske unije, posebno u području upravljanja rizicima od katastrofa, jačanja otpornosti zajednice, digitalizacije sustava ranog upozoravanja i razvoja kapaciteta civilne zaštite.
- Potrebno je poticati sudjelovanje institucija i organizacija iz Hercegbosanske županije u međunarodnim projektima i programima Europske unije, osobito u programima prekogranične suradnje i drugim programima koji doprinose jačanju sustava zaštite i spašavanja.

6.2. Pregled projekata istraživačke i razvojne djelatnosti

U cilju unaprjeđenja sustava zaštite i spašavanja na području Hercegbosanske županije potrebno je poticati razvoj projekata koji doprinose modernizaciji sustava upravljanja u kriznim situacijama, poboljšanju komunikacije i razmjene informacija te učinkovitijem korištenju raspoloživih resursa.
Poseban značaj imaju projekti koji omogućavaju primjenu suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija, razvoj sustava za prikupljanje i obradu podataka te unapređenje sustava planiranja i upravljanja u izvanrednim situacijama. U tom smislu, kao prioritetni projekti istraživačke i razvojne djelatnosti izdvajaju se sljedeći projekti:

6.2.1. Razvoj novih sustava komunikacijsko-informacijske podrške stožerima civilne zaštite koji rukovode akcijama zaštite i spašavanja

U kriznim situacijama potrebno je donijeti pravodobne i ispravne odluke čiji je cilj zaštita života i zdravlja ljudi, smanjenje materijalnih šteta, zaštita kritične infrastrukture te organizacija pomoći i zbrinjavanja ugroženog stanovništva.
U takvim okolnostima često dolazi do situacija u kojima raspoloživi podaci nisu potpuni ili su nejasni, dok u vrlo kratkom vremenu pristiže velik broj informacija iz različitih izvora, koje ponekad mogu biti i međusobno kontradiktorne. Zbog toga je donošenje pravodobnih i kvalitetnih odluka dodatno otežano, osobito imajući u vidu ograničeno vrijeme za analizu situacije i visoku razinu odgovornosti osoba koje rukovode akcijama zaštite i spašavanja.
Razvoj suvremenih komunikacijsko-informacijskih sustava može značajno unaprijediti proces prikupljanja, obrade i razmjene informacija između operativnih snaga, stožera civilne zaštite i drugih nadležnih institucija. Takvi sustavi omogućavaju brži protok informacija, bolju koordinaciju operativnih aktivnosti te učinkovitiju potporu donošenju odluka u kriznim situacijama.

U tom smislu potrebno je raditi na razvoju i unaprjeđenju integriranih komunikacijskih i informacijskih sustava koji će omogućiti pravodobno informiranje nadležnih tijela, praćenje stanja na terenu te učinkovitije upravljanje akcijama zaštite i spašavanja.

6.2.2. Formiranje baze podataka o resursima zaštite i spašavanja

Uspostava jedinstvene baze podataka o resursima sustava zaštite i spašavanja na području Hercegbosanske županije predstavlja važan preduvjet za učinkovitije planiranje i upravljanje u kriznim situacijama.
Takva baza podataka trebala bi sadržavati podatke o ljudskim, materijalnim i tehničkim resursima koji su na raspolaganju sustavu zaštite i spašavanja, uključujući operativne snage, opremu, specijalizirana sredstva, logističke kapacitete te druge raspoložive resurse.
Potrebno je razviti odgovarajući informacijski sustav koji će omogućiti prikupljanje, obradu i ažuriranje podataka o resursima, njihovoj lokaciji, dostupnosti i mogućnostima angažiranja u slučaju prirodnih i drugih nesreća.
Redovitim ažuriranjem i održavanjem ove baze podataka omogućit će se pravodoban i točan pregled raspoloživih kapaciteta, što će doprinijeti učinkovitijem planiranju i koordinaciji aktivnosti zaštite i spašavanja te bržem donošenju odluka u izvanrednim situacijama.

6.2.3. Unaprjeđenje radio-komunikacijskog sustava operativnih snaga zaštite i spašavanja

Učinkovita komunikacija između operativnih snaga predstavlja jedan od ključnih preduvjeta za uspješno upravljanje akcijama zaštite i spašavanja u slučaju prirodnih i drugih nesreća. U situacijama kada dolazi do prekida ili opterećenja komercijalnih komunikacijskih mreža, vlastiti radio-komunikacijski sustav operativnih snaga civilne zaštite ima posebno važnu ulogu u osiguravanju kontinuirane razmjene informacija.
U tom smislu potrebno je raditi na daljnjem razvoju i unaprjeđenju radio-komunikacijskog sustava koji koriste operativne snage zaštite i spašavanja na području Hercegbosanske županije. To podrazumijeva modernizaciju postojeće opreme, proširenje pokrivenosti signalom putem instaliranja dodatnih repetitora i komunikacijskih uređaja te osiguravanje kompatibilnosti komunikacijskih sustava različitih operativnih snaga.
Razvoj i unapređenje radio-komunikacijskog sustava doprinijet će bržem prijenosu informacija, boljoj koordinaciji između stožera civilne zaštite, operativnih snaga na terenu i drugih nadležnih institucija, kao i učinkovitijem upravljanju akcijama zaštite i spašavanja.

6.2.4. Razvoj sustava ranog upozoravanja i informiranja stanovništva

Sustav ranog upozoravanja i pravodobnog informiranja stanovništva predstavlja jedan od ključnih elemenata u smanjenju rizika i posljedica prirodnih i drugih nesreća. Pravodobno upozoravanje omogućava građanima i nadležnim institucijama da poduzmu odgovarajuće preventivne mjere i pripreme se za moguće izvanredne situacije.
U cilju unapređenja sustava ranog upozoravanja potrebno je raditi na modernizaciji postojećih sustava uzbunjivanja, kao i na razvoju novih metoda informiranja stanovništva putem suvremenih komunikacijskih tehnologija. To uključuje integraciju sustava uzbunjivanja s komunikacijskim sustavima operativnih centara civilne zaštite, kao i korištenje elektroničkih medija i drugih kanala informiranja za pravodobno obavještavanje javnosti.
Razvoj ovih sustava treba biti usklađen s relevantnim standardima i praksama Europske unije u području upravljanja rizicima od katastrofa i sustava civilne zaštite, s ciljem jačanja otpornosti zajednice i unapređenja ukupne razine sigurnosti stanovništva.

6.2.5. Razvoj GIS sustava za procjenu rizika i planiranje zaštite i spašavanja

Geografski informacijski sustavi (GIS) predstavljaju važan alat za analizu, planiranje i upravljanje u području zaštite i spašavanja. Primjenom GIS tehnologije moguće je objediniti prostorne podatke o ugrozama, resursima, infrastrukturi i operativnim snagama te ih koristiti za planiranje i donošenje odluka u slučaju prirodnih i drugih nesreća.
Razvoj GIS sustava omogućio bi izradu digitalnih karata rizika, prikaz lokacija operativnih snaga, raspoložive opreme i drugih resursa te praćenje stanja na terenu u realnom vremenu. Integriranjem GIS sustava s komunikacijskim i informacijskim sustavima operativnih centara civilne zaštite omogućila bi se učinkovitija analiza situacije i brže donošenje odluka u kriznim situacijama.
Posebno je važno koristiti GIS sustave za izradu karata rizika od šumskih požara, poplava, klizišta, potresa i drugih prirodnih i tehničko-tehnoloških nesreća, kao i za planiranje preventivnih mjera i rasporeda operativnih snaga zaštite i spašavanja.
Razvoj GIS sustava treba biti usklađen sa suvremenim tehnološkim standardima i praksama Europske unije u području upravljanja rizicima od katastrofa, čime bi se dodatno unaprijedila učinkovitost sustava zaštite i spašavanja na području Hercegbosanske županije.
Uprava civilne zaštite Hercegbosanske županije već je uspostavila suradnju s nadležnim tijelima za geodetske i imovinsko-pravne poslove u području geoprostornih informacija te aktivno radi na daljnjem razvoju i unaprjeđenju GIS kapaciteta, uključujući razmjenu podataka, tehničku interoperabilnost sustava i edukaciju kadrova.

6.2.6. Organiziranje zračnog izviđanja i nadzora

Zračno izviđanje i nadzor predstavljaju značajan element u sustavu upravljanja akcijama zaštite i spašavanja, jer omogućavaju brzo prikupljanje informacija i pregled stanja na terenu, posebno na teško pristupačnim područjima.
Operacije izviđanja iz zraka omogućavaju prikupljanje snimaka i podataka koji se mogu dostaviti sustavu upravljanja akcijama zaštite i spašavanja u stvarnom ili približno stvarnom vremenu. Takve informacije omogućavaju nadležnim tijelima pravodobno reagiranje na opasnosti, donošenje kvalitetnih odluka te pokretanje sustava ranog upozoravanja i angažiranje operativnih snaga.
Najkritičnija faza upravljanja u kriznim situacijama javlja se u početnim trenucima nakon nastanka neželjenog događaja, kada informacije o nastaloj situaciji često nisu dostupne u dovoljnoj količini, kvaliteti i potrebnom vremenskom okviru. Upravo zbog toga zračno izviđanje može značajno doprinijeti bržem prikupljanju podataka i boljem sagledavanju situacije na terenu.
Zračno izviđanje posebno je značajno u slučaju velikih i dugotrajnih požara vegetacije na nepristupačnim terenima i u područjima pod minama, velikih poplava, kemijskih akcidenata, potresa, padova zrakoplova na teško pristupačnim terenima, kao i drugih izvanrednih događaja.
U tom smislu potrebno je razviti projekt „Zračno izviđanje i nadzor“, kojim bi se postojeći materijalni i stručni resursi stavili u funkciju sustava zaštite i spašavanja. Realizacijom ovog projekta omogućilo bi se pravodobno prikupljanje informacija o stanju na ugroženim područjima, što bi značajno doprinijelo učinkovitijem upravljanju akcijama zaštite i spašavanja.
Poseban naglasak potrebno je staviti na uvođenje i korištenje bespilotnih letjelica (dronova), koje danas predstavljaju suvremeno i učinkovito rješenje za zračno izviđanje. Dronovi omogućavaju brzo, fleksibilno i troškovno prihvatljivo prikupljanje podataka, snimanje terena visoke rezolucije, termalno snimanje u slučaju požara te nadzor teško dostupnih i minski

sumnjivih područja, čime se značajno smanjuje potreba za oslanjanjem na klasične modele izviđanja putem aero-klubova i drugih tradicionalnih oblika zračnog nadzora.

6.2.7. Projekti istraživačke i razvojne djelatnosti zaštite i spašavanja i zaštite od požara i vatrogastva

Strateški pravci razvoja, odnosno nazivi projekata istraživačke i razvojne djelatnosti predviđeni ovim Programom razvoja, proizašli su iz zaključaka sadržanih u Procjeni ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća na području Hercegbosanske županije.
Predloženi projekti imaju za cilj unaprijediti postojeće kapacitete sustava zaštite i spašavanja te doprinijeti učinkovitijem planiranju, organiziranju i provođenju mjera zaštite i spašavanja u planskom razdoblju.
Nazivi i sadržaj projekata mogu se, tijekom provedbe Programa razvoja, prilagođavati znanstvenim, stručnim i tehnološkim dostignućima, ali njihova suština mora ostati usmjerena na unapređenje sustava zaštite i spašavanja i zaštite od požara i vatrogastva.
Izabrani projekti istraživačke i razvojne djelatnosti predstavljaju prioritetne projekte za razdoblje do 2032. godine, sukladno Programu razvoja sustava zaštite i spašavanja Hercegbosanske županije, te će predstavljati temelj za daljnje planiranje i programiranje razvoja sustava zaštite i spašavanja.

6.3. Projekti prema općim zaključcima Procjene ugroženosti

Projekti navedeni u ovom poglavlju proizlaze iz općih zaključaka Procjene ugroženosti Hercegbosanske županije od prirodnih i drugih nesreća te predstavljaju prioritetne smjerove istraživačke i razvojne djelatnosti u planskom razdoblju. Njihova realizacija treba doprinijeti unapređenju sustava zaštite i spašavanja, jačanju institucionalnih i operativnih kapaciteta, kao i boljoj koordinaciji svih subjekata uključenih u sustav zaštite i spašavanja.
Projekti obuhvaćaju područja organizacije sustava zaštite i spašavanja, procjene i korištenja raspoloživih resursa, unaprjeđenja preventivnih mjera zaštite od prirodnih i drugih nesreća, razvoja operativnih kapaciteta te jačanja suradnje između institucija na svim razinama vlasti.

U skladu s navedenim, predviđaju se sljedeći projekti:

1. ***Sustav zaštite i spašavanja u Bosni i Hercegovini kao dio opće strategije sigurnosti*** - Projekt obuhvaća analizu i razvoj sustava zaštite i spašavanja u Bosni i Hercegovini kao sastavnog dijela opće strategije sigurnosti države. U okviru projekta potrebno je sagledati postojeći pravni, institucionalni i organizacijski okvir sustava zaštite i spašavanja te njegovu usklađenost s državnim sigurnosnim politikama i međunarodnim standardima. Posebna pažnja posvetit će se jačanju koordinacije između institucija na različitim razinama vlasti te daljnjem razvoju sustava zaštite i spašavanja kao važnog segmenta ukupnog sustava sigurnosti Bosne i Hercegovine.
2. ***Stručna procjena raspoloživih resursa za zaštitu i spašavanje*** - Projekt predviđa izradu stručne procjene ljudskih, materijalnih i tehničkih resursa u vlasništvu pravnih osoba, udruga, vladinih i nevladinih organizacija koje djeluju na području Hercegbosanske županije, a koje mogu biti angažirane u zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara. Cilj projekta je identificirati postojeće kapacitete, procijeniti njihove mogućnosti angažiranja te uspostaviti sustav njihove evidencije i koordinacije u slučaju prirodnih i drugih nesreća.
3. ***Primjena stručnih istraživanja u zaštiti šuma od požara*** - Projekt obuhvaća primjenu znanstvenih i stručnih istraživanja u području zaštite šuma od požara, uključujući

unapređenje sustava prevencije, pošumljavanje degradiranih područja te planiranje izgradnje i održavanja protupožarnih prosjeka. Posebna pažnja posvetit će se razvoju preventivnih mjera zaštite šuma, sustava ranog otkrivanja požara te koordinaciji između šumarskih, vatrogasnih i drugih nadležnih službi.

4. ***Uspostava i razvoj operativnih centara civilne zaštite*** - Projekt predviđa daljnji razvoj operativnih centara civilne zaštite koji predstavljaju ključni element sustava upravljanja u kriznim situacijama. Operativni centri omogućavaju prikupljanje, obradu i distribuciju informacija te koordinaciju djelovanja operativnih snaga na terenu. U okviru projekta potrebno je osigurati razvoj suvremenih komunikacijskih sustava, uspostavu redovitih i alternativnih komunikacijskih veza te unapređenje tehničke opremljenosti operativnih centara.
5. ***Istraživanje i evidencija ugroženosti okoliša opasnim otpadom*** - Projekt obuhvaća prikupljanje i analizu podataka o prostoru i stupnju ugroženosti okoliša od kontaminiranosti opasnim otpadom na području Hercegbosanske županije. U okviru projekta planira se izrada katastra područja ugroženih opasnim otpadom, s posebnim naglaskom na zaštitu poljoprivrednog zemljišta i drugih osjetljivih područja, kao i izrada podprojekta koji se odnosi na radiološke, kemijske i biološke (RKB) opasnosti te specifične vrste industrijskog otpada.
6. ***Istraživanje seizmičke ugroženosti i otpornosti objekata*** - Projekt obuhvaća istraživanje i procjenu seizmičke ugroženosti na mikro-lokalitetima, osobito u urbanim sredinama Hercegbosanske županije. Posebna pažnja posvetit će se analizi otpornosti postojećih građevinskih objekata, uzimajući u obzir starost objekata, primijenjene građevinske standarde i druge relevantne faktore. Rezultati istraživanja trebaju poslužiti kao osnova za planiranje mjera smanjenja rizika od potresa, kao i za unapređenje urbanističkog i prostornog planiranja.
7. ***Projekt zaštite od poplava i uređenja vodotoka*** - Projekt predviđa istraživanje i razvoj mjera zaštite od poplava kroz adekvatno uređenje vodotoka i pritoka, unapređenje sustava praćenja vodostaja te planiranje preventivnih mjera zaštite. Posebna pažnja posvetit će se koordinaciji između nadležnih institucija u planiranju i provođenju mjera zaštite od poplava na području županije.
8. ***Razvoj procedura za angažiranje Oružanih snaga Bosne i Hercegovine*** - Projekt obuhvaća izradu i operacionalizaciju procedura za angažiranje Oružanih snaga Bosne i Hercegovine u pomoći civilnim vlastima u slučaju prirodnih i drugih nesreća. Cilj projekta je osigurati jasne procedure, brzu komunikaciju i učinkovitu koordinaciju između civilnih i vojnih struktura u izvanrednim situacijama.
9. ***Razvoj procedura za angažiranje policijskih snaga u zaštiti i spašavanju*** - Projekt predviđa izradu procedura za angažiranje policijskih snaga i drugih sigurnosnih struktura u aktivnostima zaštite i spašavanja, posebno u području osiguranja prostora, regulacije prometa, evakuacije stanovništva i pružanja logističke podrške operativnim snagama.
10. ***Program osiguranja robnih rezervi za potrebe zaštite i*** spašavanja - Projekt obuhvaća izradu programa osiguranja minimalnih količina robnih i drugih rezervi koje su potrebne za djelovanje u slučaju prirodnih i drugih nesreća. Ovaj program treba osigurati pravodobnu dostupnost osnovnih sredstava za zbrinjavanje stanovništva i podršku operativnim snagama u kriznim situacijama.
11. ***Procedura za traženje i pružanje međunarodne pomoći*** - Projekt obuhvaća stručnu procjenu raspoloživih kapaciteta za traženje i pružanje međunarodne pomoći u slučaju prirodnih i drugih nesreća, kao i izradu procedura za koordinaciju takve pomoći putem Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine.

12. ***Procjena mogućnosti nevladinih organizacija u sustavu zaštite i spašavanja*** - Projekt obuhvaća istraživanje i procjenu mogućnosti djelovanja nevladinih organizacija, udruga i fondacija koje mogu doprinijeti zaštiti i spašavanju u različitim vrstama nesreća, uključujući humanitarne organizacije, udruge građana i druge organizacije civilnog društva.
13. ***Studija zaštite kulturne baštine u prirodnim i drugim nesrećama*** - Projekt predviđa izradu studije o stanju objekata kulturne baštine na području Hercegbosanske županije, njihovoj ranjivosti na prirodne i druge nesreće te mjerama njihove zaštite. Studija bi trebala obuhvatiti kategorizaciju objekata kulturne baštine, procjenu njihove ugroženosti te definiranje mjera zaštite i spašavanja u slučaju izvanrednih situacija.

6.4. Projekti po posebnim zaključcima iz Procjene ugroženosti

Projekti navedeni u ovom poglavlju proizlaze iz posebnih zaključaka Procjene ugroženosti Hercegbosanske županije od prirodnih i drugih nesreća. Za razliku od projekata iz prethodnog poglavlja, koji se odnose na opći razvoj sustava zaštite i spašavanja, ovi projekti usmjereni su na specifična područja ugroženosti koja zahtijevaju dodatna stručna istraživanja, analize i razvoj preventivnih mjera.
Cilj ovih projekata je unaprijediti sustav zaštite zdravlja ljudi i životinja, zaštitu prirodnih resursa te osigurati kvalitetne podatke i stručne podloge za donošenje odluka u sustavu zaštite i spašavanja. U skladu s posebnim zaključcima Procjene ugroženosti planira se realizacija sljedećih projekata:

1. ***Istraživanje i praćenje epizootija i zaraznih bolesti životinja*** - Projekt obuhvaća prikupljanje, sistematizaciju i analizu dostupnih međunarodnih i domaćih znanstvenih i stručnih istraživanja o vrstama, pojavnosti i rasprostranjenosti epizootija koje mogu ugroziti stočni fond na području Hercegbosanske županije. S obzirom na značaj stočarske proizvodnje za gospodarstvo županije, potrebno je uspostaviti sustav praćenja i pravodobnog reagiranja u slučaju pojave zaraznih bolesti životinja. Projekt uključuje izradu stručnih preporuka za preventivne mjere, unapređenje sustava nadzora te jačanje suradnje s veterinarskim institucijama i drugim nadležnim službama.
2. ***Uspostava katastra izvorišta pitke vode*** - Projekt predviđa prikupljanje, obradu i sistematizaciju podataka o postojećim i potencijalnim izvorištima pitke vode na području Hercegbosanske županije i jedinica lokalne samouprave. Cilj projekta je uspostava katastra izvorišta pitke vode na mikro-lokalitetima, koji bi sadržavao podatke o lokaciji izvorišta, njihovoj izdašnosti, kvaliteti vode te stupnju njihove ugroženosti. Ovaj projekt je posebno značajan za sustav zaštite i spašavanja jer omogućava planiranje alternativnih izvora vodoopskrbe u slučaju kontaminacije ili prekida redovitog sustava opskrbe vodom.
3. ***Procjena ugroženosti poljoprivrednog zemljišta od prirodnih i drugih nesreća*** - Projekt obuhvaća istraživanje i procjenu utjecaja prirodnih i drugih nesreća na poljoprivredno zemljište, uključujući utjecaj poplava, suša, požara i drugih ekstremnih klimatskih pojava. U okviru projekta potrebno je izraditi analizu stupnja ugroženosti poljoprivrednih površina te predložiti mjere zaštite i prilagodbe poljoprivredne proizvodnje u uvjetima povećanog rizika od prirodnih nepogoda.
4. ***Procjena ugroženosti prostora od opasnih i štetnih tvari*** - Projekt predviđa prikupljanje i analizu podataka o mogućim izvorima kontaminacije tla, vode i zraka na području Hercegbosanske županije, uključujući industrijske objekte, skladišta opasnih tvari i druge potencijalne izvore zagađenja. Cilj projekta je izrada evidencije potencijalno

ugroženih područja i definiranje mjera zaštite u slučaju izvanrednih događaja koji uključuju opasne tvari.

5. ***Istraživanje utjecaja klimatskih promjena na sigurnost prostora*** - Projekt obuhvaća prikupljanje i analizu meteoroloških i klimatskih podataka s ciljem procjene utjecaja klimatskih promjena na pojavu prirodnih nesreća na području županije. Rezultati istraživanja trebaju poslužiti kao osnova za planiranje preventivnih mjera i prilagodbu sustava zaštite i spašavanja novim klimatskim uvjetima.

7. PREGLED OČEKIVANIH TROŠKOVA SA IZVORIMA FINANCIRANJA

Uvod

Na temelju Procjene ugroženosti Hercegbosanske županije od prirodnih i drugih nesreća, potrebno je da se u proračunima Županije, općina i grada planiraju odgovarajuća proračunska sredstva za financiranje sustava zaštite i spašavanja na svim razinama organiziranja. Ta sredstva trebaju se prvenstveno usmjeravati na preventivne aktivnosti i realizaciju strateških pravaca razvoja sustava zaštite i spašavanja. Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća jasno su definirani izvori financiranja sustava zaštite i spašavanja, kao i područja u koja se sredstva mogu ulagati.
Sredstva namijenjena zaštiti i spašavanju predstavljaju strogo namjenska sredstva, čije korištenje mora biti transparentno i u potpunosti usklađeno sa zakonskim propisima. Ta sredstva mogu se koristiti isključivo za namjene utvrđene Zakonom o zaštiti i spašavanju, Programom razvoja te kroz godišnje i trogodišnje financijske planove nadležnih institucija.

7.1. Financiranje u sustavu zaštite i spašavanja u Županiji

Sustavno financiranje zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća u Hercegbosanskoj županiji uređeno je Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća. Navedenim zakonom definirani su izvori sredstava koji služe za osiguranje financijskih sredstava potrebnih za organiziranje, pripremu i provođenje mjera zaštite i spašavanja.
Prema članku 179. Zakona o zaštiti i spašavanju, financiranje sustava zaštite i spašavanja ostvaruje se iz sljedećih izvora:

- proračuna Federacije, Županije i proračuna općina i gradova,
- sredstava pravnih osoba,
- dobrovoljnih priloga,
- međunarodne pomoći i donacija,
- drugih izvora utvrđenih ovim i drugim zakonima.

Poseban izvor financiranja sustava zaštite i spašavanja propisan je člankom 180. Zakona o zaštiti i spašavanju, kojim je utvrđena posebna naknada za financiranje zadataka u području zaštite i spašavanja.
Ova naknada utvrđena je u visini od 0,5 % na ukupni iznos neto plaća svih zaposlenika, a obračunava je i uplaćuje poslodavac istovremeno s isplatom neto plaće. Naknada se obračunava i na primanja od drugih samostalnih djelatnosti i povremenog samostalnog rada, također u visini od 0,5 % na ukupni iznos isplaćenih neto primanja.
Iako ova naknada sama po sebi ne može zadovoljiti sve potrebe sustava zaštite i spašavanja, ona predstavlja stabilan i siguran izvor dijela sredstava potrebnih za financiranje aktivnosti u ovom području.

Sredstva prikupljena po osnovi ove naknade raspoređuju se na sljedeći način:

- 15 % sredstava pripada Federaciji Bosne i Hercegovine,
- 25 % sredstava pripada županiji i koriste se isključivo za namjene utvrđene člankom 183. Zakona o zaštiti i spašavanju,
- 60 % sredstava pripada općinama i gradu u kojima su sredstva ostvarena, a koriste se za namjene utvrđene člankom 184. Zakona o zaštiti i spašavanju.

Sredstva koja pripadaju županijama koriste se isključivo za namjene utvrđene člankom 183. Zakona o zaštiti i spašavanju, a posebno za:

- pripremanje, opremanje, financiranje i obuku stožera civilne zaštite, službi zaštite i spašavanja, operativnih centara i specijaliziranih postrojbi civilne zaštite;
- nabavu specifične opreme i osposobljavanje za njezino korištenje;
- pružanje pomoći gradovima i općinama u saniranju posljedica prirodnih i drugih nesreća;
- financiranje istraživačkih i razvojnih projekata;
- sufinanciranje zajedničkih projekata razvoja sustava zaštite i spašavanja;
- obuku i stručno usavršavanje pripadnika operativnih snaga zaštite i spašavanja;
- druge potrebe sustava zaštite i spašavanja utvrđene zakonom i podzakonskim propisima.

Učinkovito upravljanje raspoloživim financijskim i materijalnim resursima moguće je ostvariti jedino kroz planski pristup financiranju na svim razinama vlasti – od općina i grada, preko županije, do Federacije Bosne i Hercegovine. Takav pristup podrazumijeva međusobnu povezanost i koordinaciju proračunskih planiranja, uz poštivanje strateških smjernica utvrđenih u ovom Programu razvoja.

O korištenju sredstava iz posebne naknade odlučuje Vlada Hercegbosanske županije, na prijedlog Uprave civilne zaštite, sukladno odredbama članka 183. Zakona o zaštiti i spašavanju. Način korištenja ovih sredstava detaljnije se uređuje godišnjim planom prikupljanja i korištenja sredstava zaštite i spašavanja, dok je okvirna projekcija financijskih sredstava za plansko razdoblje prikazana u odgovarajućoj tablici.

7.2. Financiranje u sustavu zaštite od požara i vatrogastva

Izvori i načini financiranja zaštite od požara i vatrogastva na svim razinama vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine utvrđeni su člancima 131. do 141. Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu te člankom 49. Zakona o zaštiti od požara Hercegbosanske županije. Zaštita od požara prvenstveno predstavlja preventivnu djelatnost, budući da joj je osnovna svrha sprječavanje nastanka požara i njegova širenja.

Takvu zaštitu dužne su organizirati i provoditi sve pravne osobe, tijela državne vlasti i druge institucije na području Županije, te u tom cilju poduzimati mjere i aktivnosti utvrđene Zakonom o zaštiti od požara i vatrogastvu i podzakonskim propisima donesenim na temelju tog zakona, kao i osigurati potrebnu opremu i sredstva nužna za učinkovito provođenje tih mjera i aktivnosti.

Slijedom navedenog, za organiziranje i provođenje preventivne zaštite od požara potrebno je osigurati odgovarajuća financijska sredstva.

Odredbom članka 131. stavka 1. Zakona utvrđeno je načelo prema kojem svaki subjekt, odnosno pravna osoba, državno tijelo ili druga institucija, planira i osigurava potrebna financijska sredstva iz vlastitih izvora. Navedeno načelo proizlazi iz činjenice da se radi o zaštiti od požara građevina, objekata, prostora i zaposlenih osoba koje pripadaju tom subjektu. Dakle, riječ je o vlastitoj zaštiti tih subjekata od požara, zbog čega su obvezni osigurati vlastita sredstva za financiranje te zaštite.

Ujedno, svaka fizička i pravna osoba, tijela županijske vlasti te jedinice lokalne samouprave dužni su djelovati na način kojim se ne može izazvati požar. Vlasnici, odnosno korisnici građevina i drugih nekretnina, kao i upravitelji zgrada, dužni su osigurati provedbu mjera zaštite od požara propisanih važećim zakonima, podzakonskim aktima, planovima i odlukama, poduzimati mjere za smanjenje opasnosti od nastanka i širenja požara te unapređivati stanje zaštite od požara. Također su obvezni posjedovati odgovarajuća vozila, uređaje, opremu, alate i sredstva za dojavu, gašenje i sprječavanje širenja požara u količinama, vrsti i na mjestima utvrđenim posebnim propisima te procjenama i planovima zaštite od požara.
Člankom 137. Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu utvrđeno je da:

- društva za osiguranje i druge pravne osobe koje se bave osiguranjem imovine pravnih i fizičkih osoba imaju obvezu izdvajati financijska sredstva iz premije osiguranja imovine od požara i prirodnih sila u visini od 6%, te 1% sredstava od naplaćene funkcionalne premije osiguranja koja se odnosi na osiguranje motornih vozila;
- sredstva prikupljena na temelju članka 137. Zakona mogu se koristiti isključivo za nabavu vatrogasne opreme, tehničkih i drugih sredstava za vatrogasne postrojbe, stručno obučavanje i osposobljavanje vatrogasaca, održavanje opreme i vatrogasnih sredstava, te investicijsku izgradnju i opremanje objekata za potrebe vatrogasnih postrojbi.

U Hercegbosanskoj županiji sustav zaštite od požara i vatrogastva trenutno se primjenjuje temeljem federalnih propisa iz oblasti zaštite od požara i vatrogastva, s obzirom da Hercegbosanska županija još uvijek nema donesen poseban županijski zakon o zaštiti od požara i vatrogastvu. Postupak izrade i donošenja navedenog zakona je u tijeku, a njegovim donošenjem dodatno će se urediti organizacija, financiranje, nadležnosti i razvoj vatrogastva na području Hercegbosanske županije.
Do donošenja županijskog zakona, financiranje aktivnosti iz oblasti zaštite od požara i vatrogastva provodi se sukladno federalnim propisima, važećim planskim dokumentima i odlukama Vlade Hercegbosanske županije, kroz sredstva Proračuna Hercegbosanske županije i sredstva posebne naknade za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća.

7.2.1. Planiranje financijskih sredstava za financiranje preventivne zaštite od požara

Financijska sredstva za preventivnu zaštitu od požara pravne osobe, tijela vlasti i druge institucije dužni su planirati svake kalendarske godine. Visina tih sredstava određuje se prema zadacima, odnosno mjerama i aktivnostima koje je potrebno izvršiti tijekom godine, a za čiju su provedbu potrebna financijska sredstva.
Planiranje navedenih sredstava vrši se u okviru financijskog plana za financiranje redovne djelatnosti, budući da preventivna zaštita od požara čini sastavni dio redovnih poslova tih subjekata. Polazište za planiranje financijskih sredstava za ove namjene predstavljaju zadaci utvrđeni u općem aktu, odnosno pravilniku zaštite od požara pravne osobe, državnog tijela ili druge institucije, koji se donosi na temelju članka 24. Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu, kao i zadaci utvrđeni u procjeni ugroženosti od požara i planu zaštite od požara, kao i planiranje sredstava za organiziranje, provođenje i unapređenje zaštite od požara prema članku 49. Zakona o zaštiti od požara Hercegbosanske županije.
Planiranje financijskih sredstava osigurava pretpostavke za pravodobno organiziranje i učinkovito provođenje preventivne zaštite od požara u svim navedenim subjektima.

7.2.2. Planiranje financijskih sredstava za financiranje vatrogastva

Kada je riječ o financiranju vatrogastva, prema odredbama Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu („Službene novine Federacije BiH“, broj: 64/09, 77/25), utvrđena su dva osnovna načina financiranja:

- temeljni način financiranja vatrogastva predstavlja proračunsko financiranje,
- dodatni način financiranja predstavlja financiranje iz posebnog izvora – sredstava posebne naknade.

Ovaj dodatni izvor financiranja utvrđen je člankom 137. Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu, kojim su propisane dvije vrste sredstava (naknada) koje su dužna izdvajati društva za osiguranje i druge pravne osobe koje se bave osiguranjem imovine pravnih i fizičkih osoba, i to:

- naknada u visini od 6% iz premije osiguranja imovine od požara i prirodnih sila,
- naknada u visini od 1% iz funkcionalne premije osiguranja koja se odnosi na osiguranje motornih vozila.

Sukladno članku 14. stavku (1) točki 7. te članku 135. stavku (1) točkama 1) i 3) Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu, županija ima obvezu, između ostalog, pružati materijalnu pomoć općinama i gradovima za financiranje vatrogasnih postrojbi koje osnivaju jedinice lokalne samouprave.

Financijska sredstva prikupljena iz navedenog dodatnog izvora financiranja vatrogastva, sukladno članku 137. stavku (5) Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu, mogu se koristiti za:

- nabavu vatrogasne opreme, tehničkih i drugih sredstava za vatrogasne postrojbe,
- stručno osposobljavanje i usavršavanje vatrogasaca,
- održavanje vatrogasne opreme i sredstava,
- investicijsku izgradnju, rekonstrukciju i opremanje objekata za potrebe vatrogasnih postrojbi.

Uvjeti, prioriteti i način korištenja sredstava prikupljenih na temelju ovog dodatnog izvora financiranja vatrogastva u Hercegbosanskoj županiji utvrđuju se odlukom Vlade Hercegbosanske županije, na prijedlog Uprave civilne zaštite Hercegbosanske županije, sukladno odredbama Zakona o zaštiti od požara i vatrogastvu i drugim važećim propisima koji uređuju raspodjelu i korištenje namjenskih sredstava u području zaštite od požara i vatrogastva.

7.3. Očekivani troškovi

Program razvoja zaštite i spašavanja Hercegbosanske županije poseban naglasak stavlja na osnivanje i razvoj službi zaštite i spašavanja na svim razinama organiziranja. U slučajevima kada nije moguće organizirati službe zaštite i spašavanja, sukladno članku 123. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća („Službene novine Federacije BiH“, broj: 39/03, 22/06 i 43/10), osnivaju se odgovarajuće postrojbe civilne zaštite specijalizirane namjene.

Program razvoja ne može u potpunosti jamčiti osiguranje svih potrebnih materijalno-tehničkih sredstava za opremanje postrojbi civilne zaštite na svim razinama organiziranja, zbog čega je potrebno poseban naglasak staviti na jačanje i dodatno opremanje postojećih službi zaštite i spašavanja.

Različiti oblici suradnje i poslovnih interesa koji su kompatibilni s interesima zaštite i spašavanja mogu predstavljati značajan oblik sufinanciranja ove djelatnosti, posebno ukoliko doprinose unapređenju zaštite i spašavanja ljudi, materijalnih dobara i okoliša. Pored izvora financiranja utvrđenih Zakonom o zaštiti i spašavanju, sredstva za sufinanciranje mogu se usmjeravati i u sljedeća područja:

- unapređenje kapaciteta postojećih službi hitne medicinske pomoći, profesionalnih vatrogasnih postrojbi i dobrovoljnih vatrogasnih postrojbi te gorskih službi spašavanja,

- jačanje kapaciteta javnih poduzeća, ustanova, institucija i drugih pravnih osoba koje se odlukom nadležnih tijela općina/gradova ili Županije određuju kao službe zaštite i spašavanja,
- razvoj znanstvenih i istraživačkih projekata u području zaštite i spašavanja,
- obuku, stručno osposobljavanje i uvježbavanje pripadnika operativnih snaga zaštite i spašavanja,
- zaštitu poljoprivrednih dobara,
- zaštitu vodnih resursa,
- zaštitu šumskih resursa,
- uspostavu i razvoj sustava za upravljanje opasnim otpadom,
- unapređenje postojećih kapaciteta civilne zaštite za razminiranje i druge specijalizirane djelatnosti važne za sustav zaštite i spašavanja,
- potporu nevladinim organizacijama i organizacijama civilnog društva koje svojim djelovanjem doprinose provedbi mjera zaštite i spašavanja, posebno u dijelu preventivnih aktivnosti i pomoći stanovništvu.

Sve vrste ulaganja potrebno je detaljnije razraditi u godišnjim i trogodišnjim financijskim planovima svih nositelja planiranja, dok realizacija tih planova mora biti predmet redovitog informiranja i razmatranja od strane nadležnih tijela. Planiranje financiranja očekivanih troškova temelji se na pretpostavci da Hercegbosanska županija neće biti pogođena prirodnim ili drugim nesrećama velikih razmjera. U slučaju nastanka takvih događaja dolazi do izmjene proračuna i osiguravanja dodatnih izvora financiranja za potrebe odgovora na nesreću, sanacije posljedica i oporavka pogođenog područja. U takvim situacijama Vlada Hercegbosanske županije može predložiti Skupštini Hercegbosanske županije izmjene i dopune Proračuna, kao i izmjene planiranih sredstava za realizaciju Programa razvoja zaštite i spašavanja. Izvori, struktura i okvirni plan utroška sredstava po godinama prikazani su tabelarno u odgovarajućim pregledima u nastavku Programa razvoja. Sredstva prikupljena po osnovu posebne naknade za zaštitu i spašavanje iz članka 180. Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, koja ostanu neutrošena na kraju fiskalne godine, prenose se u narednu godinu i koriste se za iste namjene, sukladno važećim propisima. Ta sredstva predstavljaju kumulirani izvor financiranja i uključuju se u godišnje financijske planove realizacije Programa razvoja, zajedno sa sredstvima planiranim u Proračunu Hercegbosanske županije za potrebe sustava zaštite i spašavanja.

7.4. Pregled projekata financiranih iz međunarodne pomoći

Projekti koji se financiraju iz međunarodne pomoći, a odnose se na jačanje sustava zaštite i spašavanja, predstavljaju važan izvor dodatnih financijskih sredstava za razvoj kapaciteta u području prevencije, pripravnosti i odgovora na prirodne i druge nesreće.
Takvi projekti mogu se realizirati putem različitih oblika međunarodne potpore, kao što su sredstva pretpristupnih fondova Europske unije (IPA fondovi), međunarodni krediti, grantovi, donacije međunarodnih organizacija, kao i kroz programe prekogranične i regionalne suradnje. Poseban značaj imaju projekti koji doprinose unapređenju sustava ranog upozoravanja, komunikacijskih i informacijskih sustava, opremanju operativnih snaga zaštite i spašavanja, te edukaciji i osposobljavanju kadrova. Projekti koji budu financirani iz međunarodnih izvora, a odnose se na područje zaštite i spašavanja u Hercegbosanskoj županiji, bit će naknadno detaljnije prezentirani i razrađeni u godišnjim programima rada i financijskim planovima nadležnih institucija. U tom kontekstu, Uprava civilne zaštite Hercegbosanske županije će kontinuirano pratiti mogućnosti financiranja kroz međunarodne programe i fondove, te u suradnji s drugim nadležnim tijelima i institucijama sudjelovati u pripremi i provedbi projekata koji doprinose jačanju sustava zaštite i spašavanja na području Županije.

Tablica 3. Struktura financijskih sredstava po izvorima i godinama

IZVORI SREDSTAVA	PLANIRANI PRIHODI(KM)							UKUPNO(KM)
	2026.	2027.	2028.	2029.	2030.	2031.	2032.	
	1	2	3	4	5	6	7	
Posebna naknada za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća	204.500,00	207.500,00	210.500,00	213.500,00	216.500,00	219.500,00	222.500,00	**1.494.500,00**
Naknada od osiguranja za vatrogasne postrojbe	7.600,00	7.800,00	8.000,00	8.200,00	8.400,00	8.600,00	8.800,00	**57.400,00**
UKUPNO:	**212.100,00**	**215.300,00**	**218.500,00**	**221.710,00**	**224.900,00**	**228.100,00**	**231.300,00**	**1.551.900,00**

Tablica 4. Okvirni plan utroška sredstava po programima za period 2026.-2032. godine

PROGRAM. ZADATAK	NAZIV PROGRAMA	PLANIRANI RASHODI						
		2026.	2027.	2028.	2029.	2030.	2031.	2032.
A.	Financiranje žurnih mjera zaštite i spašavanja koje se moraju provoditi na spašavanju ugroženih ljudi i materijalnih dobara u tijeku djelovanja prirodne ili druge nesreće, pružanje pomoći za ublažavanje i otklanjanje izravnih posljedica prirodnih i drugih nesreća, nakon procjene šteta.	70.000,00	71.000,00	72.000,00	73.000,00	74.000,00	75.000,00	76.000,00
B.	Sredstva posebne naknade koriste se i za sudjelovanje u provođenju preventivnih mjera koje su u funkciji sprječavanja nastanka prirodnih ili drugih nesreća ili ublažavanja djelovanja tih nesreće.	35.000,00	35.300,00	35.600,00	35.900,00	36.200,00	36.500,00	36.800,00
C.	Sredstva posebne naknade koriste se za opremanje struktura civilne zaštite (stožera civilne zaštite, postrojbi, službi zaštite i spašavanja , operativnih centara civilne zaštite),izgradnju skladišta u kojima će se čuvati nabavljena oprema, te za plaćanje troškova objave tendera za nabavu sredstava i opreme za zaštitu i spašavanje.	52.500,00	53.000,00	53.500,00	54.000,00	54.500,00	55.000,00	55.500,00
D.	Sredstva posebne naknade koriste se i za pripremanje, obuku i vježbe organiziranih struktura civilne zaštite. Obuka se može vršiti u zemlji ili inozemstvu koje zahtijevaju veća sredstva, pod, uvjetom da ista nisu preraspoređena i utrošena za druge namjene, nego su ostala kumulirana na podračunu.	8.700,00	8.800,00	8.900,00	9.000,00	9.100,00	9.200,00	9.300,00
E.	Sredstva posebne naknade koriste se, u situacijama kad proračunska sredstva nisu dovoljna za financiranje troškova sudjelovanja organiziranih snaga civilne zaštite i drugih subjekata u provedbi mjera zaštite i spašavanja kada se proglasi stanje prirodne ili druge nesreće.	8.700,00	8.800,00	8.900,00	9.000,00	9.100,00	9.200,00	9.300,00
UKUPNO (A+B+C+D+E)		**174.900,00**	**176.900,00**	**178.900,00**	**180.900,00**	**182.900,00**	**184.900,00**	**186.900,00**

Tablica 5. Sredstva za zaštitu od požara i vatrogastvo - okvirni plan utroška sredstava

PROGRA. ZADATCI	NAZIV PROGRAMA	PLAN RASHODA						
		2026.	2027.	2028.	2029.	2030.	2031.	2032.
A	Nabava vatrogasne opreme, tehničkih i drugih sredstava za vatrogasne postrojbe, koji su posebnim propisima ili projektima od zajedničkog interesa utvrđena kao obveza ili minimum neophodan za izvršavanje definiranih zadataka.	3.800,00	3.880,00	3.960,00	4.040,00	4.120,00	4.200,00	4.280,00
B	Održavanje opreme i vatrogasnih sredstava	1.520,00	1.540,00	1.560,00	1.580,00	1.600,00	1.620,00	1.640,00
C	Stručna obuka i osposobljavanje vatrogasaca(pripremanje, obuka, vježbe i polaganje stručnih ispita	760,00	770,00	780,00	790,00	800,00	810,00	820,00
D	Izgradnja i opremanje objekata za potrebe vatrogasnih postrojbi, koji su u neposrednoj vezi i funkciji smještaja, rada i funkcioniranja vatrogasnih postrojbi u općinama/gradovima ili Službe za zaštitu od požara osnovane na razini Hercegbosanske županije	1.520,00	1.550,00	1.580,00	1.610,00	1.640,00	1.670,00	1.700,00
UKUPNO (A+B+C+D)		**7.600,00**	**7.740,00**	**7.880,00**	**8.020,00**	**8.160,00**	**8.300,00**	**8.440,00**

E) ZAVRŠNI DIO

Zadužuje se Vlada Hercegbosanske županije da prati realizaciju zadaća utvrđenih u Programu razvoja zaštite i spašavanja Hercegbosanske županije te da u okviru svojih nadležnosti osigura uvjete za potpunu provedbu ovog Programa. Vlada Hercegbosanske županije dužna je najmanje jednom godišnje informirati Skupštinu Hercegbosanske županije o stanju realizacije Programa razvoja, kao i o eventualnim problemima i izazovima koji se pojavljuju u njegovoj provedbi. Županijska ministarstva i druga tijela županijske uprave dužna su, svako u okviru svoje nadležnosti i djelokruga rada, u svojim godišnjim i trogodišnjim programima rada planirati i realizirati zadatke utvrđene ovim Programom razvoja koji se odnose na područja za koja su nadležni. Planiranje i provedba tih aktivnosti trebaju biti usklađeni sa strateškim pravcima razvoja sustava zaštite i spašavanja utvrđenim ovim Programom, uz osiguravanje potrebnih financijskih i drugih resursa iz planiranih izvora financiranja.

Uprava civilne zaštite Hercegbosanske županije, kao stručno i operativno tijelo nadležno za područje zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća na razini Županije, ima obvezu pratiti provedbu Programa razvoja te, u okviru svojih zakonskih ovlasti utvrđenih Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, poticati i koordinirati aktivnosti županijskih ministarstava i drugih tijela županijske uprave u realizaciji zadataka utvrđenih ovim Programom. Uprava civilne zaštite Hercegbosanske županije dužna je redovito informirati Vladu Hercegbosanske županije o stupnju realizacije Programa razvoja, kao i o problemima i potrebama koje se pojavljuju u njegovoj provedbi.

Konkretizacija svih zadaća utvrđenih ovim Programom razvoja izvršit će se kroz Plan zaštite i spašavanja Hercegbosanske županije, koji će se donijeti u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu Programa razvoja.